ion aramă

# MAREȘALUL ȘI SOLDATUL

COLECȚIA
ROMANULUI
DE RĂZBO

ION ARAMĂ

# MAREȘALUL ȘI SOLDATUL

— roman —

EDITURA MILITARĂ, BUCUREȘTI, 1992

Coperta : VALERIU IVAȘCU

Coperta colecției : FLORIN CREANGĂ

Colecția „Romanului de război“ este îngrijită de
Căpitan NICOLAE BABOI

*M. : ... Antonescu aparține istoriei și fapelor lui nu le poți da interpretări care să-l disculpe sau, dimpotrivă, să-l acopere de vini. Istoria nu se ocupă de așa ceva. Antonescu, așa cum a fost rămîne un mare personaj.*

(MIRCEA CIOBANU : *„Convorbiri cu Mihai I al României*")

# PARTEA ÎNTÎI

## 1

Generalul Ion Antonescu își privi ceasul. Secundarul zvîcnea abia vizibil, mușcînd cîte puțin orele rămase.

Trei ore.

Trei ore pînă la Război.

Afară, pe dalele de beton ale peronului, se auziră pași fermi de soldat, apoi un murmur de glasuri. Era miezul nopții, se schimbau santinelele. Pe peronul liniei secundare unde poposise de cu seară trenul „Patria“, santinelele se schimbau la ora hotărîtă. Era reconfortant să știe că aici, ca și oriunde în altă parte, în orice cazarmă din țară, regulile ostășești funcționau fără greș.

Ordinul către Armată, o foaie scrisă la mașină, cu rînduri dese, rămăsese pe masă după ce-l iscălise. Nu-i șovăise mîna ; i se păruse doar, pentru o clipă, așternîndu-și semnătura rapidă și suplă, că apasă pe trăgaciul unei arme gigantice :

*„Vă ordon treceți Prutul !“*

Își imagina tancuri ambalîndu-și motoarele ; soldați împovărați de arme împingînd în apă scundele bărci de asalt ; cazemate negre sub lună, scuipînd roiuri de gloanțe spre batalioanele de infanteriști ; obuziere grele despicînd văzduhul cu tunetul lor ; piloți escaladînd aripile joase ale avioanelor de vînătoare ; vedete rapide tăind în felii albe marea tăcută ; sirene ; urale ; trăsuri de ambulanță.

*„Reîmpliniți în trupul țării glia străbună a Basarabiei și codrii voievodali ai Bucovinei, ogoarele și plaiurile voastre!"*, poruncea Ordinul. Pe cînd îl așternea pe hîrtie, simțise deodată că trebuia spus ceva mai apropiat, mai din inimă. Adăugase în fruntea acelor fraze scurte ca niște sunete de goarnă încă una, care-i mîngîia orgoliul de soldat: *„V-am făgăduit din prima zi a noii domnii și a luptei mele naționale să vă duc la biruință."*

Biruință? Da, biruință! își repetă acum, cînd mai erau trei ore. Nimeni nu începe un război pentru a-l pierde, iar încrederea în biruință trebuie să rămînă întreagă în cele mai grele clipe ale luptei! Și totuși... Decizia germanilor venise prea curînd. Înainte ca armamentul făgăduit prin contracte să fi ajuns la regimentele românești; înainte ca trupele destinate atacului să fi sosit, toate, pe pozițiile lor de plecare. Dar n-avusese de ales.

Cu cîteva zile în urmă, la München, Hitler îi expusese în amănunțime „Planul Barbarossa".

— Vă propun, generale Antonescu, să luați comanda supremă a frontului româno-german din România, mai exact, Grupul de armate „Antonescu".

Își ascunsese în clipa aceea sentimentele. Răspunsese protocolar:

— Mă simt onorat...

De ce să se simtă onorat? Frontul din România număra 22 de divizii, din cele 190 care așteptau, de la Marea Baltică pînă la Marea Neagră, ordinul de atac. Abia o zecime din totalul forțelor. El, conducătorul statului român, era redus la rangul unui general oarecare. De n-ar fi fost scopul luptei...

— Mă simt onorat.

La asta se gîndise atunci: scopul luptei. Eliberarea provinciilor din Est. Hitler se gîndise și el, fără îndoială. Dovadă că, după ce-i adusese la cunoștință planul ofensivei, precizase cu indiferență:

— Nu vă cerem nici un ajutor, generale Antonescu. Așteptăm ca România să facă totul din propriul interes.

De ce-a spus asta? se întrebase atunci generalul. Ușor de înțeles: domnul Hitler își continua politica: nici un angajament în problema Ardealului de Nord. Ca totdeauna. Dar, tot ca totdeauna, generalul avusese grijă să menționeze „spiritul de dreptate al *Führerului*". Hitler răspunsese cu o frază vagă, în sensul că după victorie România va beneficia de indemnizații care nu vor avea limite din punct de vedere al teritoriului.

Ce fel de teritoriu? ar fi vrut să-i riposteze. Noi nu vrem pur și simplu *teritoriu*. Nu sîntem un neam de conchistadori. Vrem înapoi ce-i al nostru. Basarabia. Bucovina. Transilvania.

I-o spusese clar, de la prima întrevedere. Aflase destule despre Hitler, înainte de a-l cunoaște personal. Știa că nu suportă să fie contrazis; că se enervează ușor; că are o fire nestăpînită și reacționează violent chiar și în lucrurile cele mai mărunte. Atunci, la Berlin, înaintea întîlnirii, ministrul de externe Ribbentrop avusese grijă să-l prevină: nu era cazul, deocamdată, să amintească *Führerului* despre problema Transilvaniei. Ignorase acest sfat:

— Principalele scopuri ale politicii mele vor fi reîntoarcerea la patria-mamă a Basarabiei și a regiunilor nordice din Bucovina și Transilvania. Prefer să fac această declarație de la începutul raporturilor noastre.

Fusese un moment de încremenire; toată lumea aștepta cu teamă reacția lui Hitler. Acesta însă, luat prin surprindere, își stăpînise nemulțumirea și răspunsese oarecum împăciuitor:

— Nici o frontieră a continentului nu este definitivă.

Era o promisiune? O simplă întorsătură diplomatică, pentru a nu tulbura atmosfera acestui prim contact? La următoarele întîlniri, avusese grijă să menționeze de fiecare dată problema dictatului de la Viena. Răspunsul germanilor era totdeauna evaziv, lăsînd o portiță deschisă discuțiilor: istoria nu se oprește la anul 1940...

Trebuie răbdare, își spuse generalul. Nu poți pretinde totul deodată. Basarabia și Bucovina *acum*. După aceea, vom redobîndi și Transilvania. Dar mai întîi să lămurim lucrurile aici, în Răsărit...

Apăsă pe butonul soneriei. Adjutantul se arătă în ușa vagonului-salon.

— Ordonați, domnule general.

— Roagă-l pe generalul Ioanițiu să poftească aici.

Simțea nevoia să-l aibă alături pe șeful Marelui Stat Major. Hotărîrea lui Hitler, transmisă grupurilor de armate, va fi pusă în aplicare peste trei ore. Cîți oameni știu că peste trei ore intrăm în război ? se întrebă. Mii, milioane de români care încă dorm liniștiți vor afla mîine în zori știrea aceasta temută, dorită, prevestitoare de suferințe încă necunoscute.

— Permiteți, domnule general ?

— Poftim, domnule Ioanițiu. Ia loc.

Șeful Marelui Stat Major era un bărbat voinic, milităros, cu voce aspră și privire încruntată. Se așeză în celălalt fotoliu și puse pe birou o hartă mare, împăturită cu grijă pedantă. Antonescu îl privi cercetător :

— Cum stăm ?

— Dispozitivul e, în linii mari, gata. Ultimele regimente continuă să afluiască spre Prut, conform planului.

— Artileria și-a ocupat pozițiile ?

— Da. Lucrează la amplasamente. Se pregătesc sectoarele de foc. Comandanții de divizii au fost preveniți că deocamdată vom lupta în defensivă. Asta i-a cam... surprins. Ordinul către armată sună altfel.

— *Vă ordon treceți Prutul !* cită generalul Antonescu. Desigur, asta-i ideea generală. Vom trece și Prutul, la momentul potrivit.

— Măcar pentru primele zile era bună o acțiune ofensivă. Cît de limitată.

— Am mai discutat asta. Comandamentul german se teme pentru zona petroliferă. Rușii ar putea încerca un contraatac.

— Știu, domnule general. Ca statmajorist înțeleg raționamentul. Dar ca român... Cum ar fi sunat comunicatul după prima zi de război : Trupele noastre înaintează victorioase... Mă gîndesc la opinia publică.

— Opinia publică are destul : intrăm în război pentru eliberarea provinciilor răpite.

— În ce mă privește... începu generalul Ioanițiu și se opri.

— Da ? făcu nerăbdător Antonescu.

— Aș fi preferat să atacăm de la început. Dacă mai stăm cîteva zile pe loc, inamicul are timp să se pregătească, să-și mai aducă rezerve. Ne va fi cu atît mai greu.

Generalul Antonescu se ridică brusc din fotoliu. Începu să se plimbe prin vagonul-salon. Covorul gros, cu un desen sobru, înăbușea zgomotul pașilor ; doar pintenii de la cizme zornăiau ușor.

— Să-și mai aducă rezerve ? spuse el răstit. N-au adunat destule ? De-o jumătate de an tot îngrămădesc regimente spre granița noastră. Știu și eu la ce s-a gîndit Stalin ? Poate că nu se mulțumea cu Basarabia, voia să ajungă la Siret sau chiar la munți.

— Totuși, nu ne-a atacat.

— I-au ținut germanii pe loc. Am spus-o de la-nceput : singura forță pe care ne putem bizui este Germania. Cu cine să fi mers ? Franța a ieșit din luptă. Englezii abia izbutesc să-și apere propriul teritoriu. Cui îi mai păsa de noi ? N-am fi rezistat dacă nu încheiam această alianță. Rușii aici, ungurii dincolo, bulgarii în sud...

Se așeză din nou în fotoliu și întoarse harta, tot împăturită, cu un gest mecanic.

— Dacă doriți să aruncați o privire... începu Ioanițiu.

— Nu-nu. O știu pe de rost. Depindem de frontul din Galiția. Ca și-n celălalt război. Doar că inamicul e altul.

— Și aliatul.

Antonescu îl fulgeră cu privirea.

— Aveai altă soluție ?

— Eu nu pun în dezbatere elementul politic, domnule general. Treaba mea e strategia.

— Atunci să vorbim despre strategie. Din punctul lor de vedere, frontul românesc e ceva secundar. Ce contează Basarabia față de obiectivul principal — Moscova ?

— Pentru noi înseamnă totul.

— Crezi că domnul Hitler nu știe asta ? De aceea ne-a chemat să luăm parte la război. Sîntem soldați, domnule Ioanițiu. Puteam aștepta cu arma la picior ca ei să ne elibereze teritoriul ?

De afară, din direcția gării, se auzi deodată zgomot de motoare, apoi portiere trîntite și pași grăbiți. Generalul Ioanițiu dădu deoparte perdeaua grea, de camuflaj, care acoperea fereastra.

— Se pare că avem oaspeți...

Adjutantul de serviciu se ivi în ușa salonului :

— Domnule general, a sosit generalul von Schobert, comandantul Armatei 11 germane.

— Subordonatul meu, spuse rar generalul Antonescu. Sper să mă-nțeleg ușor cu el. Am auzit că vorbește perfect franceza.

— Da, domnule general, spuse Ioanițiu. Este un om cultivat.

— Cu atît mai bine... Își privi iarăși ceasul și se adresă adjutantului : Peste o oră toți ofițerii adunarea la vagonul-restaurant. Să se pregătească gustări și șampanie.

— Am înțeles, spuse adjutantul.

— Și acum, domnule general, să ne întîmpinăm camaradul de luptă ! Vom pune la punct ultimele detalii ale acțiunii.

Se ridică și porni spre ușă, cu pasul sprinten care-i ascundea, lui și celor din jur, faptul că zilele trecute intrase în al șaizecilea an.

## 2

— *„Vă ordon treceți Prutul !“* citea comandantul nostru de regiment.

Am simțit cum mi se face pielea-găinii. Așadar, începe ! mi-a fulgerat prin minte. Tot ce văzusem și auzisem în ultimele zile — mama, rămasă în poartă, zîmbind printre lacrimi în timp ce alergam spre autobuz ;

hrana rece, fanfara răsunătoare de pe peron, drumul nostru cu trenul aproape o săptămînă, coloanele de tancuri zărite pe șosea — se adunase în aceste cuvinte. Ordinul era lung. Comandantul continua să citească, dar vorbele treceau pe lîngă mine ca stîlpii de telegraf în goana trenului ; cele patru cuvinte nu mai lăsau loc pentru nimic altceva :

*„Vă ordon treceți Prutul !“*

Mi-am furișat privirea spre comandantul de grupă, caporalul Buruiană. I-am văzut mărul lui Adam mișcîndu-se spasmodic în sus și-n jos. În stînga mea, soldatul Hrișcă, basarabeanul, clipea des din ochi. O lacrimă i se prelingea pe obrazul îmbujorat.

— Nu mișca, leat, că te vede ! mi-a șoptit caporalul printre dinți.

Colonelul a terminat de citit și a lăsat în jos mîna în care ținea hîrtia. Și-a plimbat privirea peste careul uriaș, perfect aliniat, pluton lîngă pluton, companie lîngă companie. A tras aer în piept, parcă dorind să mai spună ceva, și a făcut semn șefului de stat major. Acesta a comandat cu glas răsunător :

— Regiment, la picior,... arm' !

Răpăitul palmelor pe patul armelor, ritmic, una-două-trei, apoi freamătul glasurilor parcă descătușate de această comandă.

— Vorba ! s-a răstit șeful de stat major. Peste un sfert de oră continuăm marșul. În repaus rupeți rîndurile, marș !

După atîția kilometri, abia așteptam să scap măcar o clipă de povara mea de campanie : raniță, cască, mască, pătură, bidon, ca să nu mai vorbim de pușca-mitralieră „ZB“, mai grea decît armele celorlalți. Dom' sublocotenent Geamănu mă procopsise cu ea, din prima zi :

— Ce școală ai ?

— Gimnaziul.

— Aha ! Ai ochi buni ?

— Păi...

— Pușcaș-mitralior.

Ce legătură avea gimnaziul cu pușca-mitralieră, n-am priceput. Gimnaziul rămăsese în urmă, undeva în adolescență. Șapca neagră cu bordură verde și deasupra literele aurite G.V. — Gimnaziul Vedea. Cei de la Liceul Central — singurul din orășel — strigau după noi prin parc: „Găinaț Verde!“ Și începea bătaia. Nu ne plăcea porecla, părinții noștri erau țărani, vindeau găini la tîrg, duminica, de multe ori ne luau și pe noi. De aceea „centraliștii“, cu uniformele lor negre, pe talie, cu matricola brodată auriu pe fond roșu, ne priveau peste umăr cu îndreptățit dispreț. Dar la bătaie, în parc, noi eram mai tari...

Caporalul Buruiană s-a lungit lîngă mine, pe iarba măruntă presărată ici și colo cu căcărezi de oaie. Și-a aprins o țigară „Plugar“ și m-a întrebat încet:

— Ei, ce zici, Ioane?

— Era de așteptat, dom' caporal. Atîta armată, trenuri după trenuri... Oricum mirosea a război.

— Zece kilometri am de la Prut, l-am auzit pe lunganul de Hrișcă.

— Pînă unde, mă?

— Pîn-la mine-n sat. Poate-mi văd și eu casa. Dac-o mai fi rămas ceva din ea.

— De ce să nu rămînă? a mormăit caporalul. Ăia nu-s tot oameni?

— Eah! a zis Hrișcă plesnindu-și genunchiul cu palma lui osoasă.

Soldatul Lae Corcodel, un țigan înalt și slab ca un țîr, a venit lîngă noi, s-a așezat turcește în fața caporalului și a-nceput să se vaite:

— Cînd să plecăm mi-a zis dom' majur Podoleanu „Rămîi cu mine la cai, țigane“. Io nu, că merg cu *cumpania*. Acuma ce mă fac, dom' căprar?

— Ce facem toți.

— Și dacă-mi rămîne puradeii pe drumuri?

— Mai du-te naibii de cobe, a zis caporalul pe un ton indiferent. Ațîne-te în spatele nostru, dacă ți-e frică.

— Nu mi-e frică, dom' căprar, pupa-ți-aș ochii. Ziceam așa, la un caz...

— La un caz, îți dă decorație și te scrie pe monument, în fața școlii. Cum l-a scris pe bîtu și pe unchiu-tău Sile în Războiul cel Mare. Măi Hrișcă, mai e mult pîn-la Prut ?

— Ca la două ceasuri de mers voinicesc, dom' caporal. Dar de-acu se pune arșița.

— Poate ne plouă.

— Plouă rar prin părțile noastre. Vara se face pămîntul ca pcheatra. Da și cînd plouă, zici că vine potopul.

— Nu ne speria, măi. Și satul tău e pe-aproape ?

— Cum se sfîrșește balta, i-un crîng de pădure și-apoi satul.

— De ce-ați plecat de acolo ?

— Tata a fost notar la primărie. Era oleacă de liberal. Cînd a auzit că vin bolșevicii, n-a mai stat pe gînduri. Și bine-a făcut. Nici n-am plecat bine cu căruțele și hop și ei. Parcă așteptau la marginea satului. Era înțelegerea să plece-ntîi ai noștri și ei să vină după o jumătate de zi. Da' ți-ai găsit ! Se grăbeau, dom' caporal. Cîte lucruri au rămas pe loc ! S-auzea că armata a lăsat lăzi cu muniție și mașini care n-au pornit.

— Vorbe, măi Hrișcă.

— Or fi, dom' caporal. Eu zic ce zice lumea. Și ce-am văzut eu. Noi plecam pe-o parte a satului și ei intrau pe cealaltă. Întîi s-au dus la primărie și-au dat jos firma. Tata și-a pus mîna la ochi și-a dat bici cailor.

Le ascultam numai pe jumătate glasurile domoale. Stăteam culcat pe spate, cu capul pe raniță, și mă uitam în cer. Cerul senin și limpede, cu păsări mici ca niște gîze urcînd și rotindu-se departe, sus, aproape de îngeri. Ce știau ele de război !

— Ne-om duce și la război ! mă grozăvisem în fața mamei.

— Ce știi tu de război !

Acum o săptămînă, dis-de-dimineață, ordin : artileria regimentară să fie îmbarcată în vagoane. Pe urmă căruțele cu fîn pentru cai. Și lăzile cu muniție. Grupe, plutoane, în pas-alergător spre magazii. Comenzi, înjurături, semnale de goarnă. Mi-am luat inima-n dinți și m-am rugat de dom' sublocotenent Geamănu :

— Maică-mea singură acasă... Numai două ceasuri, vă rog frumos.

— Ai căpiat, Stuparule ? Tu nu vezi ce-i aici ? Mîine dimineață tot regimentul trebuie să fie pe tren.

— Muncesc toată noaptea, fac tot ce vreți. Două ore, că stau aproape, dom' sublocotenent.

S-a uitat peste umărul meu, spre remiza de unde plutonul nostru căra niște lăzi lungi.

— M-ai găsit pe mine inimă blîndă, s-a văitat el. Du-te, dar diseară, înainte de apel, ești înapoi.

— Mulțumesc, să trăiți !

Cîțiva kilometri pînă-n sat. O ținusem în pas gimnastic pînă la jumătatea drumului, cînd m-a ajuns din urmă rabla lui Zapciroiu, „Săgeata“, autobuzul care făcea curse la Vedea. Mama bănuia ceva cînd am intrat pe ușă :

— Plecați, așa-i ? Lumea vorbește de război.

— Ne-om duce și la război !

— Ce știi tu de război ! oftase ea. Am mai trăit asta o dată.

Da. În șaisprezece. Mergeam în fiecare an la Cîmpulung, la cimitir, de Înălțare. Steaguri, flori, fanfară, lume multă. Mama asculta Imnul Eroilor și-și ștergea lacrimile. După ce lumea se mai risipea, ea se apropia de-o anumită cruce, aprindea o lumînare și rămînea minute-n șir într-o veghe mută, cu fața neclintită ca piatra. Apoi mai aprindea o lumînare și la crucea alăturată, cu un nume străin, greu de citit.

— Cine-i caporalul Schmidt, mamă ?

— Nu știu.

— Atunci de ce-i pui lumînare și lui ?

— Pentru că n-are cine.

— Dar e neamț !

— E tot creștin...

Știam de la Istorie că nemții, în Războiul cel Mare... Dar mama rămînea neclintită în gesturile ei.

Pe urmă, brusc, întîlnisem din nou numele acela. În toamnă, cînd au venit nemții în țară. Batalionul nostru primise un comandant de instrucție care se prezentase cu glas sec în fața frontului : „Căpitanul Schmidt“. M-a fulgerat un gînd : n-o fi băiatul caporalului înscris pe crucea aceea ? Seara i-am cerut părerea sublocotenentului și el m-a luat în rîs :

— Vorbești prostii, soldat. Din cît e Germania de mare... Ce crezi tu ? Numele ăsta e răspîndit la ei, cum ar fi la noi Ionescu sau Popescu. Dar dacă vrei, întreabă-l.

Cum să-l întrebi ? Comandantul-instructor era un om aprig. Ne istovea cu exerciții grele și nu părea niciodată mulțumit. Ceilalți ofițeri îi purtau respect distant, soldații îl înjurau pe șoptite, dar batalionul ieșise primul la manevrele din primăvară. După manevre, căpitanul Schmidt se despărțise oficial de batalion. Seara se organizase o petrecere în oraș, la Cercul Militar. Caporalul Buruiană mă luase cu el, pe post de chelner. Întîi n-am prea vrut :

— Să-l mai și servesc la masă, după ce ne-a scos sufletul ?

— Nu fi prost, mai ieșim și noi din cazarmă. Dacă nu vrei, iau pe altul.

Atunci îl auzisem pe căpitanul Schmidt cîntînd la pian. Paharul cu vin pe capacul pianului, lîngă șapca aceea înaltă, cenușie, și căpitanul Schmidt cîntînd la pian.

— Cum dracu ? îi spusesem în bucătărie caporalului. La noi în sat numai Doamna se pricepe...

— Nu te mai mira, leat. Nemții îs oameni subțiri.

— Subțiri. Dar cînd ne alerga pe Cetățuie pînă ne dădeam duhul...

— Ce are una cu alta ?

După miezul nopții, intraserăm iarăși să adunăm sticlele goale. Căpitanul Schmidt se cam cherchelise.

— Zoldat român, *zu Befehl* !

— Ordonați, dom' căpitan.

— Zoldat român zupărat pe mine. Eu vrut învăț la el război ca zoldat german. Femeie trebuie dragoste, zoldat trebuie război. *Sieg Heil* !

Spre dimineață, dom' majur Firică ne chemase să-l cărăm sus, în camera de oaspeți, la culcare. Îl sprijineam amîndoi pe scările largi și-i ascultam monologul :

— România munți frumoși, femei frumoși, dacă germanii avut țara vostru, aici fost paradis !

...Sus, în cer, păsările acelea mici ca gîzele urcau și coborau. Una dintre ele a venit mai aproape, cîntînd ceva frumos dar fără nume, un cîntec pe care îl mai auzisem cîndva, cînd eram ciutan fără griji, acasă, și pasărea avea chipul Minodorei ; Minodora s-a aplecat spre mine cu lacrimi strălucind în ochii albaștri :

— Și nunta noastră ?

— O să mă-ntorc repede. Fac eu ce fac, cer o permisie, merg la ai tăi și...

M-a îmbrățișat cu deznădejde acolo, în fața porții, cu lacrimi strălucind în ochii albaștri ; o cuprinsesem de umerii rotunzi, îi simțeam în căușul palmelor, rotunzi și netezi prin iia de zile mari, și obrazul ei ud de lacrimi pe care-mi alăturasem la întîmplare buzele, mirosul de flori al părului ei, toate astea, Doamne, ce zi minunată și tristă...

— Adormiși, leat ? Sus, că s-a dat adunarea.

Am sărit buimac, încă regretînd crîmpeiul de vis ; mai simțeam în palme blîndețea țesăturii, în palmele înroșite de cutiile cu încărcătoare pentru pușca-mitralieră. Mi-am pus ranița-n spate, apoi arma și pătura, am luat cutiile cu cartușe și m-am aliniat în spatele caporalului Buruiană.

— În două ceasuri vedem Prutul, a spus Hrișcă cu siguranță în glas.

— 'Inte... Arș !

Rap-rap, pașii indiferenți, deprinși cu cadența, după atîtea marșuri lungi, cu neobositul căpitan Schmidt pe lîngă noi ; acum se dovedea de folos învățătura lui nemiloasă.

Și iarăși gînduri, amintiri scurte ca fulgerul, împărțite între pașii cadențați : cu Minodora în călușei, la hram la Horezu, înghețata cu arome nebănuite din cofetăria lui domnu' Marcel, buzele roșii ale Minodorei țuguindu-se delicat peste conul trandafiriu, și seara balul, cît aș fi vrut să nu se mai termine valsul acela, „Barca pe valuri“ ; o învîrteam sălbatic, într-o piruetă fără sfîrșit, pînă cînd sala, oamenii de pe lîngă pereți se preschimbaseră într-o linie continuă, doar acordeonul și toba se mai auzeau distinct, „Barca pe valuri plutește ușor“, și glasul Minodorei și cum îmi căzuse ea în brațe, la sfîrșit, amețită, învinsă, zîmbitoare, și larma veselă a sălii și gîndul brusc e a mea, cea mai frumoasă fată din tot satul e a mea, și :

— Minodora, mi-ești dragă, nu mai pot fără tine.

— Nici eu, Ioane...

Înțelesesem atunci că am învins, mă învinsesem mai întîi pe mine, ca să rostesc vorbele acelea atît de greu de rostit ; cu inimile mai ușoare după mărturisire, parcă eliberați, croiam planuri : îndată după liberare, nunta ; asta ar fi venit la toamnă, cînd ieșea vinul nou și făceau oamenii țuica de prune, la toamnă dacă...

— Dormi în front, leat, ce-i cu tine ? a rînjit caporalul întorcîndu-se spre mine.

— Iartă-mă, dom' caporal, mă gîndeam...

— La ce ?

— La război.

— Prostii. Eu mă gîndesc la haltă. M-a apucat foamea. Și cu drumurile astea, bucătăria o să cam rămînă în urmă.

De cînd lăsaserăm șoseaua națională, drumul era numai gropi. Alinierea plutonului începuse să se strice, iar cadența suna alandala.

— Ține pasul, ghiorlane, uchiu-che-n pașche !

Înjurătura hazlie a căpitanului ne-a agerit deodată. Căpitanul Someșan Titus, de loc din Maramureș, venise de cîteva luni la compania noastră. Era un bărbat voinic, înalt, cu vorbă domoală, care nu se înfuria niciodată. Și nu lovea niciodată soldații. La început rîseserăm pe ascuns de felul cum vorbea : ne venise greu să tălmăcim înjurătura aceea glumeață ; mai apoi începuseră să umble povestiri despre el : unul îl auzise certîndu-i domol pe bucătarii care dijmuiau rațiile, alții îl văzuseră cum se înfrunta, fără să ridice glasul, cu cei de la intendență, pentru drepturile trupei, și începuserăm să ținem la el. Chiar dacă ne muștruluia, o făcea pe dreptate, fără să ne asuprească.

— De-ar fi toți ca el în regiment... l-am auzit pe caporal.

Pînă să răspund, vocea căpitanului a răsunat puternic de undeva, din față :

— Aviație inamică ! Adăpostit !

Ne-am aruncat în șanțul șoselei, protejîndu-ne de bine de rău armele.

— Instrucție, cu toate astea pe noi ! Acu' ce zici, dom' caporal ?

— Nu știu ce l-a găsit, a răspuns caporalul. Îndreaptă arma-n sus, ce stai ?

Undeva, în spatele meu, i-am auzit pe frații Oniță cum se ciorovăiau :

— Nu așa, nărodule ! Dă-ncoa la mine !

— Las' că știu eu.

— Știi pe naiba ! Vezi ce-ai făcut ? Dă cartușele-ncoa !

Totdeauna aveau ceva de împărțit ei doi.

— Gura, măi, ăștia ! s-a răstit caporalul.

Din fața noastră, venind cam de sus, am auzit iar vocea căpitanului :

— Ochiți avionul și trageți la comanda mea !

— Doamne, pupa-ți-aș tălpili ! a țipat Lae Corcodel. E avion, fraților !

Avionul ! Mai mult curios decît speriat, m-am uitat spre cer, în lungul drumului. Eram în apropierea unui sat ; printre coroanele pomilor se vedea turla albă a bisericii. Iar deasupra turlei, avionul. Venea drept spre noi, ținînd șoseaua ; venea încet, părea că nici nu se mișcă, doar aripile îi creșteau cu repeziciune, ca la cinematograf. De undeva a început să tragă o mitralieră grea. Rafale scurte și dese. Mi-am dat seama că trăgea din față, dinspre compania de avangardă.

— Cartuș pe țeavă și ochiți ! a strigat iarăși dom' căpitan Someșan Titus.

Am pus la iuțeală un încărcător și am îndreptat în sus arma cea grea. În jurul meu țăcăneau închizătoarele puștilor. Mitraliera trăgea tot mai des. Avionul a luat deodată înălțime, parcă speriat. Sau poate, într-adevăr, speriat. Îi vedeam bine stelele roșii de pe aripile boante. De sub burta lui s-a desprins un lucru mic, negru. Bomba a căzut undeva în stînga, alături de șosea. Am văzut mai întîi un fulger, apoi din pămînt s-a înălțat ca un pom negru, răsfirat, pe urmă bubuitura. Avionul s-a întors încet, o clipă a lucit în soare ca o cruciuliță de argint, și s-a pierdut printre copaci.

— Încolonarea !

Ne-am ridicat din șanț, înjurînd voioși.

— L-au gonit, a spus caporalul scuturîndu-se de praf. Măcar n-am apucat să tragem un foc.

— Crezi că-l nimeream ?

— Dintr-o mie de gloanțe l-ar fi lovit vreunul.

— Vorba, ghiorlane, uchiu-che-n pașche ! Care-l găsesc cu pămînt pe țavă, îl mînc cu pușcă cu tăt !

Am cercetat repede țeava puștii-mitralieră.

— Le curățăm cînd ajungem, a spus caporalul printre dinți.

## 3

— S-a prezentat comandantul garnizoanei Iași.

— S-aștepte, spuse cu voce seacă generalul Antonescu. Adu-mi raportul despre evenimentele de la Iași.

Adjutantul dispăru și reveni după cîteva clipe cu o mapă subțire, pe care o depuse pe birou. Generalul o deschise și făcu semn ofițerului să se retragă. Evreii. După rebeliunea legionară, un nou episod sîngeros. Generalul oftă. Prea mult sînge... Nu-i iubea pe evrei. I se povestise că în timpul retragerii din Basarabia, cu un an înainte, negustorii evrei își manifestaseră zgomotos bucuria, rupeau epoleții ofițerilor români care urmau să plece, îi scuipau pe soldați, pîngăreau steagurile. Nu toți, stăruiau povestitorii. Desigur, nu toți. Dar să umilești astfel militarii români ?!

Reveni asupra documentului. Destul de neclar, dealtfel. În timpul unui bombardament sovietic, la Iași se auziseră împușcături. În oraș s-a răspîndit zvonul că evreii comuniști au tras asupra militarilor. Germanii din garnizoană parcă atîta așteptau. Au pornit pe străzi o adevărată vînătoare de oameni. Unii împușcați pe loc, alții tîrîți la chestura poliției. Acolo îi aștepta altă primejdie: ofițeri din *Gestapo,* cu pistoalele în mîini. Zeci, sute de oameni uciși. Aflînd ce se petrece, pornise imediat spre Iași. Dar mai întîi ordonase chiar de acolo, de pe front, să se aplice legea dar să nu se facă abuzuri. Cînd trenul „Patria“ intrase în gară la Nicolina, avusese în față un aspect de coșmar. Vagoane pline cu prizonieri care urlau. În jurul lor, militari germani înarmați. Chemase pe comandantul trenului. Îl întrebase prin interpret ce se petrece. „Sînt evrei arestați. Cer apă“. „Dați-le apă imediat. Și raportați că vreau să-l văd cît mai repede pe comandantul garnizoanei germane. Să înceteze imediat aceste acte barbare!“

Apăsă pe butonul soneriei :

— Să vină generalul Leoveanu !

Generalul se prezentă imediat.

— Am onoarea, domnule general...

— Ce s-a întîmplat, Leoveanu, în garnizoana dumitale ?

— Acum e liniște, domnule general. Trenurile cu arestați au plecat. Dacă-i lăsam aici, îi omorau nemții pe loc.

— Lasă presupunerile. Vreau rezultatul anchetei.

— Domnule general, versiunea nemților este că s-a tras asupra lor și au trecut la represalii. Au împușcat zeci și sute de evrei pe stradă, la întîmplare. Pe urmă au cerut ajutorul poliției. Au fost arestați peste o mie de oameni. La chestură au pătruns ofițeri din *Gestapo,* care au început să-i maltrateze și chiar să-i omoare pe cei arestați. Ca să-i salveze, chestorul a decis să-i scoată din oraș. I-au dus la gară sub pază și i-au urcat într-un tren de marfă.

— În vagoane de vite, mai precis. Le-am văzut și eu. Oamenii ticsiți în ele. Fără apă. Pe canicula asta. Încotro au plecat ?

— Sînt două garnituri de tren. Una spre Podul Iloaiei, alta spre Călărași. Nu știu ce s-a întîmplat mai departe cu ei.

— Bine. Și rezultatul anchetei ?

— E mai complicat, domnule general. În primul rînd, germanii nu ne-au comunicat morții sau răniții din rîndul lor. Pe stradă, în dreptul ferestrelor de unde s-a tras, au fost găsite numai gloanțe de calibru mic. Arme de salon. Locuitorii caselor au dovedit cu martori că se aflau în adăpost pe timpul bombardamentului. Procuratura raportează că împușcăturile s-au auzit mai mult în Păcurari și Toma Cosma, unde se ascundeau niște legionari. Pe scurt, cred că a fost vorba de o provocare.

— Și eu ce spun națiunii, domnule ? Că sute de oameni au fost omorîți la întîmplare pe stradă, în urma unei provocări ? Sau ai impresia că un asemenea masacru poate fi ascuns ?

— Domnule general, imediat ce am primit ordinul dumneavoastră am deschis ancheta. Cu excepția unui sergent t.r., de la trenul regimentar, nici un militar român n-a luat parte la represalii.

— Atunci cine ?

— Garnizoana germană. În special ofițerii din *Gestapo.*

— Pot eu să dau vina pe germani, acum, cînd războiul este în toi ? Oricum, sergentul acela să fie trimis în judecată.

— Am înțeles, domnule general.

— Vom pregăti un comunicat oficial. Că la îndemnul agenților teroriști, lansați cu parașuta de aviația sovietelor, evrei comuniști din Iași au tras asupra soldaților germani și români. Vinovații au fost executați. Și ține minte, Leoveanu. Nu trebuie să amestecăm lucrurile. Germanii au politica lor față de evrei. Îi privește. Ne cer mereu, pe o cale sau alta, să rezolvăm chestiunea evreiască. O vom rezolva, dar așa cum gîndim noi. Generalul Antonescu nu este un ucigaș. Dar dacă se mai ivesc asemenea situații, trebuie să procedăm cu toată asprimea. Sîntem în război și vom acționa ca atare !

— Am înțeles, domnule general !

— Bine. Vreau să mi se raporteze ce se întîmplă cu trenurile acelea. Transmite la lagărul de la Călărași să se poarte omenește cu arestații.

— Ar mai fi o problemă, domnule general...

— Ce problemă ?

— Toată Moldova e plină de evrei refugiați din Basarabia și Bucovina. Ni se cere să-i trimitem în lagăre germane.

— Nici vorbă de așa ceva. După ce eliberăm Basarabia și Bucovina, o să-i trimitem înapoi acasă. Ce să fac cu trei milioane de evrei aici ?

— Domnule general, nu sînt nici jumătate pe atîția.

— Nu stăm la tocmeală acum. Ideea este să ne scăpăm de ei. O să improvizăm ghetouri, ca să-i grupăm. Sînt mai ușor de supravegheat. N-am încredere în ei. Sînt comuniști, omule.

— Nu toți, domnule general.

— Știu că nu toți. Cei care sînt, trebuie depistați. Nu suport să-i știu împrăștiați peste tot, uneltind în spatele trupelor mele. Dar asta-i altă poveste. Deocamdată fă ce ți-am spus și ține-mă la curent cu tot ce afli.

— Am înțeles, domnule general. Am onoarea să vă salut.

Antonescu răspunse cu un semn din cap și rămase în fotoliu, gînditor. O înscenare, gîndi el. Nemții sînt meșteri la așa ceva...

## 4

— Alo !

— Alo ! Aici pictorul Sturmer. Aș vrea să vorbesc cu domnul maior Paulescu.

— La telefon.

— Bine că vă găsesc, domnule maior. Sînteți ocupat tare ? Aș vrea să vă văd.

— Bucuros. Peste două ore termin programul. La ora șase e bine ?

— E perfect. Vă aștept la Athenée Palace, în hol. Mă găsiți ușor, voi fi în uniformă. Vă salut !

Maiorul Constant Paulescu puse receptorul în furcă și-și aprinse o țigară. „Pictorul“ Sturmer... o veche cunoștință o Serviciului Special de Informații. „Voi fi în uniformă“, precizase. Acum, dacă începuse războiul, primise autorizația să apară în calitatea sa oficială. *Abwehr*-ul, serviciul de informații al armatei germane, începea să acționeze pe față. Venise și un ordin confidențial privind colaborarea cu această misterioasă instituție. În timp ce, cu un an în urmă, Serviciul Secret supraveghea cu discreție, dar atent, fiecare mișcare a acelor turiști, negustori, sportivi sau conferențiari germani care îndată ce treceau hotarul uitau de preocupările lor declarate.

Așa și domnul Sturmer. Îl cunoscuse în toamna trecută, la o cercetare. Un tren de cisterne cu țiței, plecat spre Germania, deraiase nu departe de Sinaia. Domnul Sturmer apăruse prin preajmă, cu zîmbetul său ușor naiv. Purta pe cap o bască enormă, după moda franțuzească, și la gît o lavalieră violet cu buline albe. Avea sub braț un șevalet și în mîna stîngă o trusă de placaj gălbui. Mai pictor decît Leonardo da Vinci, judecînd după înfățișare. Pe cînd comisia formată din ingineri și polițiști examina cisternele prăvălite de-a lungul terasamentului, Paulescu se apropiase de el :

— Dumnevoastră cu ce ocazie pe-aici ?

— Pură curiozitate. Sînt pictor, mă aflam prin apropiere și am vrut să aflu ce s-a întîmplat.

Vorbea foarte bine românește, doar cu un ușor accent străin.

— Actele, ceruse maiorul.

— Sînt cetățean german. Mă aflu aici în călătorie de studii.

— Și studiați trenurile deraiate ? Prezentați-mi actele.

— Nu văd de ce aș face-o. N-am încălcat nici o lege. Și nici nu știu cu ce drept îmi puneți întrebări.

— Sînt maiorul Paulescu din Serviciul de Informații.

Celălalt zîmbise prietenos, întinzîndu-i mîna :

— M-ați luat cam repede, domnule maior. Să mă prezint mai întîi. Sînt pictorul Franz Sturmer.

Maiorul îi strînsese mîna, după o scurtă ezitare :

— Încîntat de cunoștință.

— Am auzit vorbindu-se de dumneavoastră.

— Nu știam că modesta mea persoană se bucură de atenția... hm... cercurilor artistice.

— Nu-i vorba de cercuri artistice. Să vorbim deschis, domnule maior. Mă interesează, ca și pe dumneavoastră, zona petroliferă. După cum știți, țara mea importă petrol de la dumneavoastră, iar englezii și francezii încearcă să împiedice acest comerț înfloritor. Așa că un prieten de la legația germană m-a rugat, dacă tot lucrez pe-aici, pe Valea Prahovei, să văd îndeaproape cum stau lucrurile. Am aflat de accident și m-am grăbit încoace. Vă pot spune și ipoteza mea.

— Ați și formulat o ipoteză ?

— A, o simplă părere de spectator. Specialiștii dumneavoastră ar trebui să se uite mai atent la conductele de frînă.

— Aveți impresia că nu s-au uitat ?

— Nu garantez. În comisie este și un inginer britanic. L-am auzit spunînd că trenul avea viteză prea mare. Eu susțin că racordurile instalației de frînare au fost tăiate.

— Aveți o bună pregătire tehnică. Lucru ciudat pentru un pictor.

— Cultură generală, domnule maior. Voiam să vă spun că acest accident e mai degrabă un sabotaj.

— Vom cerceta.

— Vă aștept pînă terminați. Nu-i nevoie să puneți pe cineva să mă păzească. Rămîn aici de bună voie...

Spusese ultimele cuvinte cu vădită ironie. Firește, avea tot interesul să rămînă cît mai mult în preajma vagoanelor răsturnate pe-o parte, ca niște jucării supuse toanelor unui copil rău ; așa se vedeau de departe, de dincolo de curba largă, printre stîlpii de telegraf năruiți și ei de forța impactului. Vîntul tăios șuiera printre ierburile uscate, împrăștiind pînă departe mirosul țițeiului ce gîlgîia încă din cisternele avariate. Pe cînd se depărta, îi auzise vocea din urmă :

— Domnule maior !

Se întorsese brusc, surprinzîndu-i un zîmbet pe obrajii rumeni, de adolescent.

— Întrebați-i pe mecanici unde s-a oprit trenul după plecarea din Ploiești.

— Credeți că n-aș fi făcut asta ?

— Voiam doar să vă ajut. I-am auzit întîmplător vorbind despre o oprire. Racordurile acelea nu puteau fi tăiate din mers.

Mulțumise cu un semn din cap pentru acest ajutor necerut și își urmase drumul. Mecanicii confirmau că trenul fusese oprit la semnal undeva, înainte de Sinaia. Fără un motiv aparent. Impiegatul de serviciu explicase ceva în legătură cu o drezină anunțată din greșeală ; se mai întîmplă. Explicația fusese acceptată de membrii comisiei. Concluzia ? O neglijență în serviciu, din fericire fără urmări serioase. Nimeni n-avea interesul să dea amploare unui accident feroviar minor. În urma întîlnirii, în fișierul Serviciului Secret apăru un nume nou. Agentul Sturmer, care lucrează sub acoperirea de pictor...

Mai apoi îi fusese prezentat, oficial, la o recepție. Legația germană organiza serbări de tot felul, unde puteai întîlni profesori, oameni de afaceri, actrițe, marinari. Sturmer apăruse acolo, cu nelipsita lavalieră, acum legată mai cu grijă, și cu zîmbetul de adolescent care părea să nu-l părăsească niciodată.

— Domnul Sturmer, maiorul Paulescu, făcuse prezentările secretarul Legației.

— Ne cunoaștem, spusese voios Sturmer. Am petrecut împreună clipe plăcute pe Valea Prahovei, nu-i așa, domnule maior ?

— Chiar fericite, îi întorsese Paulescu ironia.

Și iată-l solicitîndu-i o întrevedere „la lumina zilei". O întrevedere care-și avea, desigur, importanța ei acum, după declanșarea campaniei. Maiorul Paulescu își strînse hîrtiile, încuie dulapul de fier și se prezentă în încăperea alăturată, mult mai confortabilă, unde lucra șeful său. Colonelul Ionescu „Lungul", poreclit astfel pentru că era înalt și pentru că mai exista un Ionescu în Serviciul Secret, ridică privirea de pe documentul pe care-l citea încruntat.

— Am onoarea, domnule colonel.

— Salut, Paulescu. Ceva urgent ?

— Nu foarte.

— Ia loc. Termin imediat. Am primit un raport din provincie. Un incident într-un cinematograf. Huiduieli la jurnalul de actualități. Tocmai se prezenta o paradă germană.

— Și poliția ?

— Sala cam mare, și cam plină. Ce să facă poliția ? Mai mult ar fi stricat, comentă colonelul citind în fugă continuarea raportului. Au aprins lumina pentru un minut. Lumea s-a potolit... N-au mai reluat jurnalul. Au trecut direct la film.

— S-au descurcat bine.

— N-aveau altă soluție. O poveste ca asta știi cum începe, dar nu știi cum se termină. Cam atît, adăugă punînd hîrtia deoparte. Acuma te ascult.

— Am primit adineauri un telefon. Domnul Sturmer mă invită la o convorbire ca între prieteni, după ce termin serviciul.

— Interesant, spuse colonelul. Cred că abia așteptau momentul să intre în scenă. În numele alianței româno-germane, vă solicităm concursul și așa mai departe. Cunoști convenția referitoare la colaborarea cu ei.

— O cunosc, domnule colonel.

— Atunci pune-o în aplicare !

— Sînt unele nuanțe...

Colonelul se lăsă pe spătarul fotoliului și rîse încet.

— Cred și eu că sînt nuanțe. Convenția spune că această colaborare se limitează la contrasabotaj și contraspionaj. Cît privește schimbul de informații, nimic despre problemele politice interne. Nu sîntem o țară ocupată.

— Cel puțin formal, spuse încet Paulescu.

— Depinde de noi, de fiecare în parte, să nu fie o simplă declarație formală. De pildă, chiar la întrevederea cu Sturmer. Vezi ce dorește ; ascultă-l, cere detalii, dar nu-ți lua nici un angajament. Îi promiți că vei raporta mai sus. După aceea, e rîndul dumitale să ceri. Nici o acțiune de poliție pe teritoriul țării. Nici o acțiune împotriva refugiaților străini. Să ne semnalăm reciproc cazurile sau suspiciunile de sabotaj, spionaj sau acțiuni teroriste. În orice situație, să lucreze cu autoritățile române. Mai e nevoie de alte precizări ?

— Nu, domnule colonel. Esențialul este să nu intrăm sub tutela lor.

— Exact. Colaborare și nu subordonare. Dacă tot sîntem aliați, zîmbi subțire colonelul Ionescu.

La șase fără un minut intră în holul spațios, cufundat în umbră, al marelui hotel. Dintr-un colț, din dreapta, se ivi silueta suplă a „pictorului", acum purtînd uniformă de ofițer german.

— Vă așteptam, domnule maior, spuse el cu un zîmbet amabil.

Sau mă pîndeai ? îi replică Paulescu în gînd. Știa trucul acesta psihologic : să vii la întîlnire înainte de ora fixată. Dacă și celălalt vine la rîndul său mai devreme, înseamnă că e preocupat de ceva, că dă importanță deosebită întîlnirii sau că se teme. Își privi ceasul — limbile formau o linie dreaptă ; șase fix.

— Uniforma vă vine bine, domnule Sturmer.

— Ah ! Mă dezobișnuisem de ea. Însă după începerea campaniei, sînt alte condiții. Vă propun să ne răcorim puțin. „Luna lui Cuptor", cum spuneți dumneavoastră, își merită numele.

Părea mereu preocupat să folosească expresii neaoș românești.

— Dacă serviciul vă îngăduie...

— Dar sîntem în afara serviciului, rîse Sturmer. Vă repet, e vorba de o discuție pur amicală, ca între holtei. Știu că nu sînteți căsătorit ; cît despre mine... *Frau* Gerda se află la vreo mie de kilometri de aici. Așa că-mi pot permite un pahar de șampanie cu un prieten.

Vorbind, îl conduse cu un gest politicos spre salonul aproape pustiu, răcoros ca toată clădirea, în ciuda caniculei de afară. Îl invită la o masă în colț și se așeză la o secundă după oaspetele său.

Oberchelnerul veni cu o frapieră învăluită în șervet alb. În urma lui, un picolo aducea cupe mari, de cristal.

— Mi-am îngăduit să comand dinainte, ca să nu așteptăm, explică Sturmer. Sper că nu vă deranjează.

— Dimpotrivă.

Cu gesturi elegante băiatul turnă șampania și se depărtă discret.

— Pentru colaborarea noastră, toastă Sturmer.

— În sănătatea dumneavoastră.

Băură o înghițitură. Sturmer puse cupa pe masă și se rezemă de spătarul scaunului comod, îmbrăcat în pluș vișiniu :

— În timp ce vă așteptam, mi-am amintit de împrejurările în care ne-am cunoscut. Era să mă arestați atunci, pe Valea Prahovei.

— A fost o situație delicată.

— Și ușor de înțeles în momentul acela. Dar între timp lucrurile s-au schimbat mult. Acum stăm amîndoi aici, ciocnim un pahar și vorbim despre colaborare.

Maiorul gustă din șampanie și tăcu. Interlocutorul său privi cu indiferență spre mesele deocamdată libere din jur. Reluă :

— Mă întreb uneori de ce ofițerii noștri nu sînt înconjurați cu mai multă prietenie.

— Vă referiți la relațiile de serviciu ?

— Nu, nu în privința asta. Vorbesc așa, în general. Atît militarii români, cît și populația. De luni de zile sîntem informați despre atitudinea rece față de noi. Și nu văd cauza. Oamenii noștri se poartă civilizat, după cîte știu.

— Cauza e mai profundă, domnule Sturmer. Nu trebuie căutată numai în comportarea militarilor germani.

— Atunci ? Ce aveți să ne reproșați ? Vă repet, sîntem la o discuție amicală. Și, se-nțelege, confidențială.

— Domnule Sturmer, de cînd sînteți în România ?

— Din primăvara lui '39. Aveam o bursă de studii.

— O simplă bursă ? Dacă tot e discuție amicală...

Sturmer surîse încet.

— Ei bine, pe lîngă bursa de studii aveam și alte obiective. V-am spus cinstit, de la prima întîlnire : mă interesa ce se întîmplă în zona petroliferă.

— Dar erați la curent și cu evenimentele din țară. De pildă, în vara lui 'patruzeci.

— Vă referiți la Basarabia ?

— Ca s-o luăm cronologic, da. Românii știu că țara dumneavoastră nu s-a împotrivit pretențiilor Rusiei.

— Este adevărat, confirmă Sturmer. Prietenia cu Stalin ne era necesară, *atunci*. Campania din vest era în plină desfășurare, aveam nevoie de petrol. Poate că v-am făcut un serviciu.

— Nu-nțeleg.

— Am acceptat pretențiile Rusiei pînă la Prut și am garantat această frontieră. Nouă ne-am asigurat petrolul, iar dumneavoastră o graniță stabilă.

— Da, dar populația nu știe toate astea. Știe doar ce s-a întîmplat în Basarabia după ultimatum. Mă aflam la Chișinău, cînd s-a dat ordin de evacuare. Evacuare ? Izgonire, pur și simplu. Patru zile, atît a fost termenul impus de Stalin. În patru zile unitățile militare, arhivele, profesorii și judecătorii, bibliotecile, odoarele din biserici, să părăsească provincia. Patru zile și patru nopți de coșmar. Totul se făcea în pripă, fără rînduială, ca în fața unui cataclism. Trupele rusești, nerăbdătoare să ia în stăpînire noul teritoriu, încălcau termenul fixat. Năvăleau în orașe și sate înainte ca evacuarea să fie terminată. Ei bine, toate acestea nu se uită. Iar lumea știe că în spatele acestor suferințe a stat și Germania.

— Trecutul e trecut, domnule maior. Să vorbim despre prezent. Trupele germano-române înaintează pas cu pas pe teritoriul Basarabiei.

— Asta nu rezolvă totul. Să nu uităm Transilvania.

— Da, spuse Sturmer. Protocolul de la Viena. Un subiect dureros pentru toți românii. Credeți că nu înțeleg ?

— Îl înțelegeți mai mult ca pe-o abstracțiune. Dar eu am fost acolo, la Cluj, cînd s-a semnat documentul fatal. Aveam misiunea să observ starea de spirit a armatei și a populației. Trimiteam raport după raport, așa cum mi se ceruse. Convins că totul este inutil. Nu se mai putea schimba nimic, dar oamenii simpli nu știau asta. Populația manifesta pe străzi, ziarele publicau proteste, ofițerii ajunseseră în pragul nesupunerii, cerînd să nu se cedeze fără luptă pămîntul țării. Nu sînt destule argumente pentru a explica atitudinea românilor față de ofițerii dumneavoastră ? Asta nu v-o spun cu titlu oficial, ci numai ca o opinie personală.

— Să nu uităm, domnule maior, că sîntem soldați și n-avem dreptul la opinii personale. Cu atît mai mult cu cît nu putem influența cu nimic evenimentele. Chiar dacă ne dăm seama că se întîmplă ceva absurd.

— Nu toate războaiele sînt absurde. Mă refer la noi. Nu umblăm să cucerim noi teritorii, ci să luăm înapoi ceea ce ne aparține.

— Pînă aici e limpede, spuse Sturmer lungind cuvintele. Dar... în cîteva zile armata română va ajunge la Nistru. Ce va face după aceea ?

Paulescu resimți întrebarea ca pe un șoc fizic. Cu sinceritatea lui zîmbitoare, Sturmer știa să lovească direct la țintă. Ce urmărea, în definitiv ? Precizarea unei atitudini ? Verificarea unei bănuieli ? Căută să pareze lovitura printr-un răspuns diplomatic :

— Întrebarea aceasta și-o pune multă lume. Dar sînt foarte puțini cei care ar încerca acum să răspundă.

Sturmer zîmbi larg :

— Domnule maior, să nu mă înțelegeți greșit. Sper că nu mă luați drept un provocator care încearcă să vă smulgă o declarație.

— Nici vorbă de asta. Discutăm pur și simplu.

— Eram sigur. Ar fi o prostie, în fața unui profesionist ca dumneavoastră, să umble cineva cu trucuri ieftine. Înainte de această discuție v-am văzut fișa...

— Fișa ?

— Da, un mic studiu caracterologic. Serviciul nostru adună informații despre oamenii care ne interesează. Miniștri, oameni de afaceri, actrițe, ofițeri... În concepția noastră sînt foarte utile. Trebuie să ne cunoaștem viitorii prieteni...

— Sau prezumtivii adversari.

— Sper că nu e cazul în ce ne privește pe noi doi. Sîntem soldați în aceeași tranșee. Din fișa dumneavoastră reiese că sînteți un ofițer valoros, un om integru, hotărît, fără simpatii politice pronunțate. De aceea am preferat să vă vorbesc deschis. Aș vrea să colaborăm, să ne ajutăm reciproc în îndeplinirea misiunii noastre. O colaborare sinceră, camaraderească.

— Dacă accept, o fac în limitele ordinelor pe care le-am primit.

— Nici nu vă cer mai mult.

— Și cu condiția să nu încercați anumite șiretlicuri.

— Cacialmale, parcă așa se spune, făcu Sturmer voios.

— E un termen de la jocurile de noroc.

— Ceea ce facem noi e oarecum un joc de noroc...

— Așadar, colaborare cinstită, în virtutea convențiilor stabilite. Nici o acțiune de poliție pe teritoriul nostru.

— Nu înțeleg la ce vă referiți.

— De pildă, la urmărirea unor refugiați străini.

— Noi n-am... Știu eu ? Poate cei de la *Gestapo.*

— *Gestapoul* nu e autorizat să acționeze în România. Nu sîntem o țară ocupată, domnule Sturmer.

— Desigur. Dar noi, *Abwehr*-ul, vreau să spun, nu avem prea multe în comun cu *Gestapoul.*

— Superiorii mei nu sînt de acord cu asemenea acțiuni. Și cînd spun superiorii mei nu mă gîndesc numai la șeful de birou.

— Voi transmite mai departe acest mesaj. Înțeleg că face parte din colaborarea noastră, nu-i așa ? Vă propun un mic toast pentru succesul ei, domnule maior.

— Mă asociez bucuros, domnule Sturmer.

## 5

— Frați români ! Dragii mei ! Dumnezeu v-a adus...

Jandarmii din gardă încercară să-l oprească, dar bătrînul preot, cu o energie pe care nimeni nu i-ar fi bănuit-o, îi dădu deoparte și se apropie. Generalul Ion Antonescu făcu semn ostașilor să-i dea pace. Îndreptă privirea scrutătoare către preot. Acesta, înalt și uscățiv, cu fața prelungită de o barbă săracă, cenușie, făcu doi pași înainte. Anteriul prea larg, uzat, fîlfîia în juru-i ca un steag al disperării :

— Domnule general, frați români, scăpați-ne de nenorocire. Păgînii au batjocorit sfîntul lăcaș, făcînd din el hambar și staul. Dar nu le-a fost destul. Acum, în fuga lor, i-au pus foc, ca să șteargă urmele fărădelegii !

— Fii liniștit, părinte, vom stinge focul. Și vom înălța la loc biserica, mai frumoasă decît a fost.

— Domnul v-a adus, frații mei, cînd ne pierduserăm cu totul nădejdea. Cîte-a pătimit norodul în acest an ! Ne-au dus flăcăii departe, la Sibir, de nu le mai știm urma. Ne-au ars sfintele cărți de rugăciune și au smuls icoanele de prin casele oamenilor. Cearcă să ne uităm pînă și graiul...

— Lasă, părinte, acuma s-a sfîrșit cu suferințele. Sîntem aici, am venit să-i izgonim de pe pămîntul nostru...

Preotul își strînse cu mîna stîngă sutana la piept, iar cu dreapta se închină larg, ridicînd ochii spre cer :

— Domnul cu voi, frați români, și fie-le țărîna ușoară celor căzuți. Că mulți s-au pierdut aici, în valea aiasta. Au pus sus, în clopotniță, un slujitor al morții, cu o mașină de ceea, „Maxim“ îi zice, o știu din celălalt război, și-a tot clănțănit dintr-însa de cădeau vitejii noștri români cu zecile. Iar cînd s-a văzut încolțit, a pus foc și-a fugit, blestematul...

Generalul se întoarse, îl căută din priviri pe comandantul regimentului, oprit la o distanță respectuoasă în urma lui :

— Colonele !

— Ordonați, domnule general !

— O companie să stingă incendiul. Și pe urmă dați-i o mînă de ajutor sfinției sale, să dreagă cît de cît biserica, s-o curețe de urmele focului și să poată-ncepe slujbele.

— Am înțeles, domnule general.

— Ce să-ți mai spun ? Ai un regiment de elită, ostași buni și ofițeri viteji.

— Vă mulțumesc pentru apreciere. Și pentru cinstea pe care ne-ați făcut-o venind aici, pe front.

— Era firesc. E frontul nostru, al tuturor. Succes mai departe ! Să ne vedem victorioși pe Nistru ! Se întoarse către preot : Părinte, domnul colonel o să te ajute cu tot ce trebuie.

— Fiți binecuvîntați, domnilor și fraților ! spuse preotul făcînd semnul duhovnicesc.

Generalul Antonescu coborî cu pas viu înălțimea de pe care privise desfășurarea atacului. În urma sa veneau ofițerii din suită și comandantul regimentului. Automobilele adăpostite în crîngul de la poalele colinei se apropiară. Generalul păși hotărît spre prima mașină.

— Domnule general, vă expuneți... încercă aghiotantul să obiecteze.

— Lasă, Marine, că nu se-ntîmplă nimic. Acum sîntem pe pămîntul nostru, spune generalul cu satisfacție, urcînd alături de șofer.

Coloana porni înapoi, pe drumul de țară. Curînd întîlniră un convoi militar — căruțe grele, trase de cai voinici.

— Oprește, spuse generalul cînd ajunseră lîngă prima căruță.

Mașina frînă scurt. De undeva, dintre căruțe, se arătă un călăreț. Veni în galop spre capătul coloanei și, ajuns lîngă portieră, descălecă sprinten :

— Domnule general, am onoarea să mă prezint : căpitan Olteanu, comandantul trenului regimentar.

— Ce-i asta, căpitane ?

— O... o plapumă, domnule general.

— De unde-a apărut o plapumă într-o căruță militară ?

Căpitanul își îndreptă privirea încurcată spre conductorul căruței, un ostaș vîrstnic, nebărbierit, cu uniformă ponosită. Generalul ridică glasul :

— De unde-i plapuma, soldat ?

— S' trăiți, dom' general, e dintr-o casă dărîmată de bombe, din sat.

— Cine a luat-o ?

— Dom' general, nu pot să știu.

Generalul simți brusc un frison. Era vechea malarie care începuse iarăși să-l chinuie. Se simți deodată singur între acești oameni — soldatul încremenit pe capra căruței, căpitanul rămas stană de piatră lîngă portieră.

— Să faci cercetări, căpitane. Vinovatul să fie deferit Curții Marțiale. Sîntem o armată de eliberatori, nu niște hoarde năvălitoare. Căpitane, pune ordine în unitate. Răspunzi cu capul pentru asta !

Ar fi vrut să adauge : „Aștept să mi se raporteze“, dar se abținu. Ar fi fost o dovadă de îndoială că ordinul său va fi îndeplinit. Știa că peste o oră, sau mîine, telefoanele vor zbîrnîi de la regiment la divizie, de la divizie la corpul de armată, apoi la comandament și în cele din urmă la el însuși, cu rezultatul măruntei anchete. Întronase în armată spiritul de subordonare necondiționată, pe care-l visase de atîția ani. Gîndea instituția militară ca pe un organism perfect, armonios în toate alcătuirile lui, de la instrucția soldatului pînă la comenzile de armament. Manevre impecabile, avansări corecte, pe baza meritelor. Nu cum proceda „Rex“, fostul rege Carol al II-lea, care împărțea grade prietenilor săi de chefuri și de aventuri. Unul dintre conflictele cu „Rex“ de la asta pornise : pe cînd era șef al Marelui Stat Major, generalul se împotrivise hotărîrii lui Carol de a avansa anumiți ofițeri aflați în grațiile palatului. Știa că „Rex“ nu i-o va ierta. Dar firea lui intransigentă înfruntase riscul unei răzbunări. Într-adevăr, Carol pusese oameni de încredere să-i scormonească amănunțit biografia. Izbutiseră să dea peste un punct slab : generalul se căsătorise cu o femeie măritată ! Un proces de bigamie în toată regula. Atunci apăruse un tînăr avocat, Mihai Antonescu, care descurcase firele afacerii : Maria, soția generalului, divorțase de primul soț, dar dintr-o neglijență actul respectiv nu fusese consemnat în scriptele Stării Civile. Ică — omul providențial — restabilise adevărul. Îl admirase încă de pe atunci, cum știa să lucreze cu argumentele, cum cîntărea fiecare replică, și-și dorise un colaborator ca el. Îl numise mai întîi ministru al justiției, încă din septembrie 1940. Avea toate motivele : era profesor de drept internațional ! Competent deci. Nu în virtutea prieteniei îl numise !

Ică devenise mîna lui dreaptă, mai ales după rebeliunea legionară. De curînd, în preziua războiului, îl delegase să guverneze în numele său, pe timpul cît el se afla pe front. Ce-o fi acolo, în țară ? se întrebă oftînd. Nu pot să fiu în toate locurile deodată. Războiul — pentru unii eroism, pentru alții, ocazia de a agonisi. Trebuie ordine, asta-i !

Se întoarse spre aghiotantul din spatele lui :

— Să pregătim un ordin general privind comportarea trupelor în zonele eliberate. Cine se dedă la fapte nedemne, să fie judecat și pedepsit cu toată asprimea. Auzi, o plapumă !

— Cred că-i un caz izolat, îndrăzni aghiotantul.

— Caz izolat ! Dac-ar fi numai unul pe divizie, și e prea mult. Cum vor privi locuitorii armata noastră ? Caz izolat ! repetă cu sarcasm în voce.

Se ghemui mai bine pe bancheta țeapănă a autoturismului de campanie și închise ochii. Nu voia să doarmă. Dar slăbiciunea care-l încercase mai adineauri părea să-l învingă.

— Trebuie reparate drumurile, spuse cu o nouă energie. Și bisericile, și școlile. Trebuie aduse cărți. Și oameni capabili în administrație. Multe sînt de făcut...

Mașina trecea printre lanuri pîrguite. După o mică pantă, coborîră într-un sat pitoresc, înșirat pe-o coastă. Generalul constată mirat :

— N-am venit pe-aici.

— Nu, domnule general. Un drum mai la nord, ceva mai bun. L-a aflat șoferul de la localnici. Tot acolo ne duce. Într-o jumătate de oră ajungem la calea ferată.

— Era și timpul, mormăi generalul. Sper să nu mor de sete pînă atunci.

— Doriți să facem un popas ?

— Nu, nu. Să-i dăm bătaie. Abia aștept să ajung la tren, să aflu veștile de pe celelalte fronturi.

Șeful secției operații, un colonel vîrstnic, coborî în grabă treptele vagonului, îndreptîndu-și din mers ținuta, și-l întîmpină la portiera automobilului de campanie.

Începu formula obișnuită de raport, dar generalul Antonescu îl întrerupse cu un gest scurt :

— Lasă asta, colonele. Care-i situația ?

— Bună, domnule general. Operațiile de pe întregul front progresează vizibil. Grupul de armate „Centru“ a ajuns pe Berezina, iar grupul „Sud“ se apropie de Kiev. Zeci de kilometri pe zi.

— Pentru ei e mai simplu, oftă generalul. Pe cînd aici... Stalin îngrămădește de-un an de zile trupe în Basarabia. Trebuie să ne batem crîncen pentru fiecare palmă de pămînt. Bunăoară azi. Un batalion ținut pe loc de o mitralieră instalată în clopotnița bisericii. Ar fi trebuit s-o distrugem cu tunurile. Nu m-am îndurat. Ce-ar fi zis bieții săteni ? Am atacat cu infanteria. Regimentul a luptat foarte bine. Să-l propui pe comandant pentru decorare.

— Post-mortem, spuse încet colonelul.

— Ce vrei să spui ? M-am despărțit de el acum o oră.

— Am primit telefon, după ce-ați plecat de acolo. L-a lovit un obuz de artilerie, pe cînd inspecta avanposturile.

— Păcat... Vitejii cad cei dintîi, cum spune poetul. Mi-a fost elev la Școala de Război. Cum stăm în celelalte sectoare ?

— Permiteți să aduc harta.

— Lasă harta. Din păcate, pozițiile nu se schimbă atît de repede încît să nu le țin minte.

— O situație mai dificilă la flancul stîng. Au ajuns la masivul Cornești. Se dau lupte grele...

— Mergem acolo, Marine, spuse generalul întorcîndu-se spre adjutantul său.

— Domnule general, ar trebui să vă odihniți.

— În timp ce soldații mei luptă din greu ?

— Dar nici n-ați luat masa, protestă timid adjutantul.

— Niște sandviciuri pentru drum. Știi bine că nu sînt un gurmand. Și neapărat apă. Era să murim de sete venind încoace. Hai, ia măsuri. În zece minute plecarea. Să-mi aducă o cafea în birou.

Urmat de colonel, urcă grăbit treptele „biroului“ instalat tot în tren. Se așeză în fotoliu și privi întrebător spre secretarul care apăruse ca din pămînt.

— Ce este ?

— Cîteva telefoane, domnule general. De la Marele Cartier General, de la Misiunea germană...

— Ce spun ?

— Raportează despre mersul operațiilor.

— Mersul operațiilor îl știu eu mai bine, de la fața locului. Ceva de la București ?

— Domnul profesor Mihai Antonescu a telefonat acum o oră. I-am raportat că sînteți în inspecție pe front.

— Așa. Și ?

— Nimic important. A spus că revine diseară cu un telefon. Se auzea foarte slab.

— Știu. Cu aparatele noastre de la începutul secolului. În ce stare au lăsat armata asta, Dumnezeule !

În zare se profilă, neclar în aerul rarefiat de căldura după-amiezii, coasta împădurită. Pe panta verde-albăstruie sclipeau, ici și colo, flăcările exploziilor. Mașina de escortă din față încetini brusc și șoferul generalului apăsă pe frînă mormăind ceva. De undeva, din față, se apropie în fugă un ofițer.

— Am onoarea să mă prezint, domnule general, sînt căpitanul Stanciu din statul major al diviziei. Ne-au anunțat că veniți. Vă conduc la postul de comandă.

— Bine. Ce se întîmplă în sectorul vostru ? întrebă generalul ascultînd bubuiturile îndepărtate ale artileriei.

— Flancul drept și centrul au înaintat vreo jumătate de kilometru, dar la flancul stîng inamicul rezistă. S-a instalat solid în pădure.

— Trebuia învăluit, spuse generalul ca pentru sine. Hai, să nu mai pierdem vremea.

La postul de comandă, comandantul regimentului, un locotenent-colonel înalt, nebărbierit, cu uniforma prăfuită, cu binoclul atîrnat la gît, îl întîmpină cu o figură întunecată :

— Am onoarea să mă prezint, domnule general. Sînt...

— Te știu, Mateescu. Din Școala de Război. Ia spune, cum stați ?

— De azi-dimineață am încercat două atacuri. Cu cel mai bun batalion. Dar inamicul îl ține pe loc cu arme automate.

— Să mergem mai aproape.

— E riscant, domnule general...

— Și pentru cei din prima linie nu-i riscant ? Ați identificat cuiburile de mitralieră ?

— Sînt ascunse în pădure. Am tras în ele cu artileria. Dar cred că se mută dintr-un loc în altul...

Ajunseră pe o înălțime, de unde poziția se vedea ca-n palmă. Printre tufele rare din vale se zăreau uniforme kaki. Cînd și cînd, între ele, bufneau minele de brand.

— Ce-nseamnă asta ? strigă generalul. Postul de comandă al avangărzii e prea înapoi. Cum vrei să conducă lupta de la distanța asta ? Să vină comandantul de batalion ! Dă-mi harta, colonele.

Comandantul de regiment scoase din porthartul de la șold o hartă cam mototolită, acoperită cu semne de tot felul. Generalul puse un genunchi pe pămînt și se aplecă s-o cerceteze.

— Un atac frontal n-are sorți de reușită, spuse el. Trebuie să masați oamenii pe cîteva direcții. Aveți aici o viroagă, dincoace alta, aici e un pîrîiaș... Cu siguranță însă că inamicul a pregătit ambuscade tocmai în aceste locuri.

— S-a prezentat comandantul de batalion, domnule general.

— Vino mai aproape, maiorule. Postul dumitale de comandă e prea înapoi.

Maiorul încremenise în poziție de drepți. Doar pieptul solid i se mișca abia vizibil, după ce urcase panta repede. Pe obraz avea o zgîrietură proaspătă, de la vreo ramură atinsă în fugă. Generalul mai aruncă o privire pe hartă și adăugă pe un ton mai blînd :

— Te înțeleg, la începutul luptei era amplasat bine, dar companiile au înaintat, acum ești prea departe de ele. Împinge postul de comandă mai în fată. Du-te în linia-ntîi și organizează subunitățile. Să atace pe viroaga asta, pe cealaltă și pe valea rîului. Împarți fiecare companie în două și ataci căile de acces în pădure pe flancuri.

— Am înțeles, domnule general !

— Am aflat că ai un batalion bun. Pregătește oamenii, dă-le misiunea cum ți-am spus și peste-un sfert de oră atacul general. Spune ostașilor că mă aflu aici, lîngă ei. Vreau să-i văd luptînd.

Maiorul plecă în fugă spre linia-ntîi. Un proiectil de brand vîjîi scurt pe deasupra capetelor ; instinctiv, generalul se apleca puțin ; cînd se îndreptă, îi văzu pe ceilalți din jurul său culcați la pămînt. Comandantul regimentului se ridică primul :

— Domnule general, vă rog să vă adăpostiți.

— Fii pe pace, colonele, ghicitoarea mi-a prezis că n-o să mor pe front.

— Totuși... Sînteți în zona regimentului meu și am obligația să...

— Dă-mi binoclul, ceru generalul.

Ochiul său experimentat desluși deîndată mișcarea abia simțită a subunităților din vale. Tîrîndu-se prin iarba înaltă, ostașii se regrupau, își ocupau pozițiile pentru atac ; cunoscînd detaliile de pe hartă, generalul putea desluși acum răriturile de pe coasta dealului, care indicau abia vizibil viroagele și albia pîrîului.

— Am avut o asemenea situație, pe Neajlov... Poftim, încep să-mi amintesc de celălalt război, cînd acesta abia a început. E grav cînd începi cu amintirile...

— Amintiri valoroase, spuse grăbit comandantul de regiment.

Generalul nu-i răspunse. Continua să privească spre poziția din față. Acum nu mai trăgea nici inamicul ascuns în pădure. O liniște ciudată domnea ; o cunoștea bine — liniștea dinaintea atacului.

O rachetă verde țîșni din linia întîi. Siluetele kaki din vale porniră deodată înainte ; după cîteva secunde, răzbătură pînă sus uralele prelungi, îngînate de ecou. Apoi începură să tragă mitralierele din pădure ; lanțurile de oameni dispărură brusc în iarbă, ca să reapară în fugă, cînd ici, cînd colo. Mitralierele trăgeau rafale lungi, apoi începură să bufnească aruncătoarele de mine ; exploziile țîșneau parcă de la sine, în mijlocul ierburilor înalte, dar atacul progresa.

Curînd ostașii dispărură în pădure ; se auzeau acum doar pocnetele armelor, estompate de distanță.

— Așa, băieți, dați-i înainte, spuse generalul fără să-și deslipească binoclul de la ochi.

— Introduc rezerva, spuse întrebător comandantul de regiment.

— Da, e momentul, încuviință generalul. Lărgește breșa și trimite sanitarii să dea ajutor răniților. Maiorul dumitale merită o decorație.

## 6

Am stat zece zile și zece nopți pe malul înalt, în adăposturi, cu ochii la ce se întîmplă dincolo de Prut. Zăream printre sălcii ochiurile de apă aproape secate după atîtea zile de arșiță. Noaptea era mai greu. Din cînd în cînd dom' sublocotenent Geamănu trăgea cîte-o rachetă. Lumina albă, orbitoare, inunda întinderea pustie de sub noi și punea sclipiri de argint pe apele neclintite. După ce se stingea racheta, întunericul părea și mai adînc.

— Nici o mișcare, îi raportam caporalului venit să-și facă rondul.

— Ce te miri, leat ? Pe-aici n-au cum să vină. N-au drumuri, n-au vad să treacă apa. Și chiar dac-ar trece-o, ar trece numai pifanii, și fără artilerie ce să facă ? Doar cu avioanele-alea de ne-ar lăsa în pace...

În fiecare zi, pe la ora prînzului, apăreau avioanele. Scurte și groase ca niște jucării, huruind și zbîrnîind, treceau în lungul malului și ne bombardau pozițiile. Parcă măsurau distanța dintre bombe. Sau chiar o măsurau. De la o vreme nici nu ne mai feream. Dacă una cădea în stînga noastră, la o sută de metri, știam că următoarea va cădea în dreapta. Trăgeam toți cînd apăreau, dar avioanele-astea, ce-i al lor e-al lor : aveau burta groasă, nu le păsa de gloanțe. Antiaeriană n-aveam în sectorul nostru ; eram un sector mai de mîna a doua, cum rîdea dom' sublocotenent Geamănu. Așa am dus-o zece zile : veghe cu schimbul, pe malul Prutului, și la prînz alarma aeriană, dată cu fluiericiul de dom' majur Firică, tocmai cînd avioanele se arătau în zare. Erau trei, unu-n față și două-n spate. Dincă, agentul sublocotenentului, a apucat într-o zi de le-a botezat, din prostie. „Trei crai de la Răsărit" și așa le ziceam toți.

A zecea zi, în zori, ne-am trezit în bubuit de tun ; se trăgea mai ales în dreapta, spre Galați. Dar în sectorul nostru nici artilerie n-aveam ; la ce bun ? Să tragă-n mlaștinile ce se zăreau printre sălcii ? Hrișcă, basarabeanul, se tot uita încolo, spre stînga, peste baltă, unde abia se zăreau niscaiva case și-o turlă de biserică. După vreun ceas, am auzit strigăte și comenzi în tot sectorul. Dom' sublocotenent Geamănu a venit în fugă și s-a oprit pe marginea adăpostului nostru :

— Gata, plecăm. Luați-vă tot calabalîcul, peste-un sfert de oră încolonarea pe șosea !

— Acuma-ncepe pentru noi războiul, mi-a spus caporalul Buruiană. Pîn-aici, Ioane, mîncarăm mămăliga statului de pomană. Hai, dați zor, băieți !

Am pornit-o în sus, pe drumul care șerpuia pe coasta dealului. Compania-ntîi trecuse-n avangardă, eram cap de coloană, cum se spune. În față colonelul, împreună cu alți ofițeri din statul major, toți călări. În jurul lor cercetașii, după aia dom' căpitan Someșan Titus și dom' sublocotenent Geamănu și noi, plutonu-ntîi, compania-ntîi, răpăind cu bocancii în cadență. Am mers așa, în susul Prutului, vreo doi kilometri, pe urmă drumul a luat-o brusc la dreapta și ne-am pomenit într-o vîlcea, pe malul apei, unde părea că se îngrămădise toată armata. Am primit ordin de oprire. Ofițeri și sergenți cu fețele înroșite strigau și încercau să descurce drumul ; era acolo un pod de pontoane și pe el treceau oameni încolonați, bucătării de campanie, tunuri cu trei perechi de cai. De pe deal s-a ivit o mașinuță verde, caraghioasă, ca o cutie cu roți, în care stăteau țepeni cîțiva ofițeri cu grade mari.

— Aveți răbdare, sînteți eșalonul doi ! i-a strigat colonelului nostru un căpitan cu uniforma prăfuită. Să treacă-ntîi întăririle. Batalioanele din avangardă au pierderi mari...

Caporalul Buruiană și-a întors spre mine privirea întunecată :

— Auziși, leat ? Abia acum începe petrecerea...

Un vuiet, apoi altul și altul, și cîteva coloane înalte de fum s-au înălțat pe celălalt mal, în preajma drumului plin de oameni și de cai și de tunuri. Apoi proiectilele au început să cadă mai cu precizie, în apă, de-o parte și de alta a podului. Departe, în urma noastră, am auzit bubuituri.

— Ai noștri, s-a bucurat sublocotenentul Geamănu. Trageri de contrabaterie. Vor să-i facă pe-ăia să tacă..

Dar „ăia" parcă și-au întețit tirul. Un proiectil a explodat chiar la mijlocul podului ; am văzut o căruță sărind în țăndări și vreo zece ostași azvîrliți în apă de suflul exploziei. Dar podul însuși rezistase acestei lovituri ; oamenii treceau aproape în fugă, ajungeau pe malul celălalt și-o porneau înainte, peste cîmpia întinsă, pustie, din față.

— Uite-l pe frate-meu, a strigat deodată caporalul Buruiană. Dom' sublocotenent, frate-meu e soldat aici, la pontonieri. Îmi dați voie ?

— Du-te, dar nu sta mult.

Caporalul a coborît malul abrupt și s-a oprit în preajma podului. L-am văzut cum se îmbrățișa cu un ostaș înalt, tinerel, care-n loc de armă ținea în mînă o cange. A stat cîteva minute de vorbă cu el, apoi s-a întors în fugă.

— Zice că de aseară sînt aici, dom' sublocotenent. Cum s-a-nnoptat, cercetașii au trecut înot dincolo și au capturat santinelele, pe urmă au întins podul fără să-i supere nimeni. E un loc unde nu se așteptau dumnealor, că-s drumuri proaste. Pînă la ziuă au trecut două batalioane, și cînd s-a luminat au dat atacul. Inamicul s-a retras pînă la o lizieră, nu se vede de-aici. Aveau tranșee pregătite din vreme. Fără artilerie e greu să-i scoată de pe poziții.

— Înseamnă că pînă diseară intrăm și noi în foc, a spus sublocotenentul ștergîndu-și nădușeala de pe frunte. Știți ce înseamnă asta, băieți ? Ca la manevrele de astă-toamnă. Un marș de zece kilometri, pe urmă, în loc de odihnă, atacul.

— Și nu ne-am descurcat, dom' sublocotenent ?

— V-ați descurcat, dar inamicul de-atunci trăgea cu gloanțe oarbe. Acuma se vede dacă sîntem bărbați adevărați.

— Eu zic că sîntem, nu s-a lăsat caporalul.

— Și eu zic tot așa...

Ascultam aceste vorbe și nu-mi venea a crede că intrăm în luptă ; lupta însăși era, deocamdată, departe de noi ; ne despărțea de ea rîul cu ape scăzute, leneșe, peste care se întindea podul.

— Avion vineee ! Alarmă aeriană !

Strigătul prelung a pus toată lumea în mișcare ; cu gesturi sacadate, oamenii își scoteau armele de la umăr, le încărcau unii își găseau adăpost sub malul înalt ; alții se culcau pur și simplu la pămînt, în preajma căruțelor sau pe lîngă ranițele și lăzile stivuite alături de drum. De undeva, de pe deal, bombăneau harnic bateriile antiaeriene. Cu pușca-mitralieră gata de tragere, am început să cercetez cerul. Am văzut undeva, în susul rîului, globulețele albe ale exploziilor, apoi avioanele : „Trei crai de la Răsărit“, bine-nțeles. Zburau de astă dată pieziș, coborînd spre firul apei ca pe un derdeluș nevăzut ; abia după aceea le-am auzit zgomotul întărîtat, tot mai puternic. În cîteva clipe a fost deasupra noastră. Am ochit avionul din frunte și-am tras o rafală, strîngînd din dinți. Am văzut o bombă desprinzîndu-se de sub burta lui albă și căzînd, apropiindu-se, crescînd clipă cu clipă. Instinctiv mi-am apărat fața cu brațul. Am primit bubuitura în timpane, în piept, în tîmplele care-mi zvîcneau nebunește. După o clipă, suflul bombei m-a izbit în umăr ca și cum o mînă brutală m-ar fi îmbrîncit pe neașteptate ; o adiere fierbinte mi-a șters fața. Am deschis ochii. Bomba căzuse între mal și pod, unde erau oprite bucătăriile de campanie. O groapă proaspătă se căsca fumegînd în pămîntul galben, iar în jurul ei am văzut sfărîmăturile unui furgon și cîțiva soldați zăcînd în poziții nefirești, cu hainele sfîșiate, cu răni groaznice pe care-ți era teamă să-ți oprești privirea. Sanitari cu brancarde s-au repezit să dea ajutor ; răsunau vaiete, glasuri mînioase dînd comenzi ; peste ele a crescut iarăși zgomotul avioanelor. Veneau să-și vadă isprava sau le mai rămăseseră ceva bombe ? N-am stat prea mult la gînduri ; am pus un încărcător nou la pușca-mitralieră și am început să trag, cu dinții strînși, cu o furie oarbă. În jurul meu pîrîiau împușcăturile. Iar printre ele auzeam, neclar acum, bubuitul tunurilor Bofors de sus, de pe mal. Deodată, pe avionul din frunte a apărut brusc o trîmbă de fum negru ; celelalte două din urma lui au luat brusc înălțime, parcă înfigîndu-se în cer, urmărite de nourașii albi ai exploziilor ; cînd m-am uitat iarăși după avionul lovit, l-am văzut cum dispărea, urlînd, între sălciile de peste apă. Acolo, nevăzut, și-a dat duhul într-o bubuitură groasă ca un tunet depărtat. Un strigăt de izbîndă, născut din mii de glasuri, a salutat această primă victorie.

— Tu l-ai dat jos, leat ? mi-a strigat în ureche caporalul.

Am ridicat din umeri.

— Habar n-am. Toți am tras după el.

— Da, dar tu ești țintaș de elită.

— Poate tunurile. Sau, din nimereală, vreun glonț de pușcă... Important e că s-a dus.

Lae Corcodel s-a ivit deodată lîngă noi :

— Mămulică, ce văzui, fir-aș al dracu' ! Patru morți și zece răniți, dom' caporal. Îs de la artilerie, săracii. Așteptau și ei să treacă gîrla. N-au mai apucatără. Unul avea capul retezat, se mai ținea în niște vine. O să-l visez la noapte, dac-om mai apuca noaptea !

— Ei, ce ! Te-ai speriat, uchiu-che-n pașche ! am auzit cunoscutul glas în spatele nostru.

Caporalul a trecut cam în fața lui Lae, salutîndu-l pe căpitan.

— Nu ne-am speriat, să trăiți, dom' căpitan. Glumeam și noi cu Corcodel ăsta. El de, artist, e mai simțitor...

— Stați numa, c-oți vedea voi multe, a spus căpitanul. Războiul nu-i manevră, mai curge și-o țîră de sînge. Dar nu-i musai că moară tătă lumea. Hai, gătați cu vorba. E rîndul nost' să trecem...

Ne-am luat calabalîcul și ne-am rînduit în coloană spre pod. Am trecut în pas viu, se-nțelege. Pe la jumătatea podului m-a apucat o spaimă : ce-ar fi să tăbare iar avioanele pe noi, și să ne prindă aici ? M-aș azvîrli în apă, dar ce fac cu arma, cu ranița, cu casca, masca și lopata ? Grăbeam pasul cît puteam, simțeam scîndurile moi ca piftia sub pași, după cum se înclinau pontoanele ce țineau podul. Cînd am ajuns pe celălalt mal, l-am auzit pe țigan rostind cu glas tare ce-aveam cu toții-n gînd :

— Bogdaproste, Doamne, c-am scăpat !

Am pornit cu pas viu către pîlcul de copaci care înnegrea, departe, zarea. Dintr-acolo se auzeau, cînd și cînd, rafale de mitralieră și bubuituri de grenade. Dom' sublocotenent Geamănu a scăzut pasul pîn-a ajuns lîngă grupa noastră.

— Unde zici că-i satul tău, mai, Hrișcă ?

— De la pomii ceia, oleacă mai la dreapta. Vreo doi kilometri, dom' sublocotenent.

— Mai ai pe cineva acolo ?

— Pe moșu-meu, Costache, și-o vară bună, Aglăița, de-o samă cu mine. Nu știu nimic de dînșii. S-ar bucura ai mei de-o veste...

— Să vedem întîi ce-i în față. Dacă frontul a trecut de satul tău, o să te duci. O oră-două, nu mai mult.

— Vă mulțămesc, dom' sublocotenent, sînteți un om bun...

— Nu eu, băiete, dom' căpitan a hotărît. I-am raportat că ești din părțile-astea

— Și dînsul e om bun, a spus cu încredințare Hrișcă.

După ce sublocotenentul s-a dus iar în capul formației, caporalul Buruiană a-ntrebat așa, peste umăr :

— Da' céva vin se face în satul vostru, măi, Hrișcă ?

— D-apoi cum ! Îi sat de răzeși din vremea lui Ștefan, dom' caporal. Toamna duceam poama cu carul, c-aveam via pe deal cu fața la soare, și vinul nostru-i bun să stea și pe masa împăratului...

— Auliu, fir-aș al mamii, s-a văitat Lae Corcodel. Nu mai vorbi așa măi, leat, că-mi plouă în gură.

Cu o vorbă, cu o glumă, ne apropiaserăm binișor de pădure. Cînd mai aveam vreo jumătate de kilometru pînă acolo, ne-a venit în întîmpinare un ofițer călare. Am primit ordin de haltă. Colonelul nostru a descălecat, s-a sfătuit cu ofițerul acela, îi vedeam uitîndu-se pe hartă și măsurînd și chibzuind. După aceea i-a chemat pe ceilalți ofițeri, le-a spus și lor ce și cum. Noi așteptam stînd pe pămînt, rezemați de ranițe. Cum stăteam așa, pe drum s-a arătat, venind dincotro ne duceam noi, cîteva furgoane de ambulanță, în pasul cailor. Ne-am uitat lung la ele, dar nimeni n-a spus nimic. Lîngă vizitiu stătea cîte-un sanitar cu fața abătută. Nu le-am făcut nici un semn, nu le-am pus nici o întrebare. Tăceam, fiecare cu gîndurile lui. Cu spaimele lui. Apoi s-a apropiat de noi căpitanul Someșan Titus :

— Măi ficiori, compania noastră intră-n linia-ntîi, să întărim batalionul de-aici. Cercăm să scoatem inamicul de pe lizieră. Musai să-l gonim, că-i pămîntul nostru. Eu nu vă țin discursuri că nu-i vreme. Ne-om face datoria de români. Asta-i.

Și-a aprins o țigară și s-a așezat pe marginea șanțului. A tras cîteva fumuri, apoi a dat semnalul de plecare.

După o jumătate de oră am ajuns în șanțurile celor din linia-ntîi. Mi-am găsit un loc tocmai bun pentru pușca-mitralieră. Un caporal tînăr, cu fața crispată de durere, stătea pe fundul șanțului și-și înfășura un bandaj lat pe mîna stîngă. M-am dus lîngă el să-l ajut.

— Ce-a fost pe-aici, dom' caporal ?

— Război, ce să fie ? De la Prut încoace am venit în liniște, dar în fața lizierei ne-au întîmpinat mitralierele. Am primit ordin să atacăm din mers. Am pierdut ceva oameni, vreo două'j' de morți și răniți. După aia, ordin să săpăm. Blestemul pifanului, să sape. Locașul ăsta, unde te-ai așezat tu, l-a făcut un prieten de-al meu, unul Giușcă, din Cărbunești. Lua pasărea din zbor cu mitraliera. Dumnezeu să-l ierte ! L-au nimerit drept în cap.

— Şi dumneavoastră ?

— Scăpai uşor, c-o zgîrietură. Au contraatacat cînd nici nu terminasem de săpat. Veneau ca nebunii, prin gloanţe. Unii mai cădeau, alţii dădeau cu grenada aşa, de la distanţă mare, ziceau că ne sperie. Am ieşit şi i-am gonit. Cînd să ne apropiem de pădure, iar cu mitralierele. Aici trebuie artilerie, neică !

— Vine şi artileria, i-am spus. E-n urma noastră, că-i drumul prost. Noi pifanii sîntem mai sprinteni.

— Tot pifanul, sireacul...

Un ordin a venit din om în om :

— La racheta roşie, pornim !

Am ridicat puţin capul deasupra parapetului, să-mi aleg drumul. În faţă, la vreo cincizeci de paşi, era o moviliţă, ceva-ceva mai mare decît un muşuroi de cîrtiţe. Tocmai bun să te-adăposteşti după primul salt. Pînă la pădure aveam cel mult două sute de metri. Cîmp drept, cu iarbă măruntă. Deodată am auzit fiu-fiu pe lîngă ureche. M-am tupilat iute. Abia după aceea am auzit rafala.

— Capul la cutie, a rînjit caporalul. Ori te mănîncă pielea ?

Lîngă mine, Lae Corcodel se tot căuta prin buzunare.

— Ce-ai pierdut, ţigane ? l-a întrebat caporalul Buruiană.

— Nimic, dom' caporal. Făcui o scrisoare către piranda, în caz de ceva să ştie că...

— Las' că n-ai tu onoarea să mori în prima luptă.

— Eu zic că nu mai sînt mulţi, a spus caporalul pe care-l găsisem în tranşee. Cîteva mitraliere, acolo, tocmai bune să ne ţină pe loc. Dacă intrăm tare-n ei, îi răzbim.

— Trebuie să-i răzbim. Pentru asta băturăm drumul pîn-aici, a spus caporalul Buruiană.

Racheta roşie s-a-nălţat fără veste pe cerul arămiu al înserării. Din flancuri, mitralierele noastre au început să tragă rafale scurte şi dese. Am ieşit cu toţii din şanţuri şi am pornit în goană înainte. După vreo zece paşi am auzit gloanţele şuierînd. M-am adăpostit. Am mai făcut un salt, pînă la muşuroiul pe care-l ştiam. M-am culcat iarăşi. Gloanţele se auzeau acum deasupra mea.

— Ultimul salt, pînă la lizieră, am auzit glasul limpede al sublocotenentului. La comanda mea, pornim toți odată ! Salt... înainte !

Am pornit încă o dată, alergînd din răsputeri, cu capul între umeri ; auzeam vîntul șuierîndu-mi pe lîngă urechi, dar de astă dată nici un glonț. În jurul meu tropăiau ceilalți, strigau ceva, nu distingeam ce anume, am strigat și eu „pe ei, mă !" și alergam din răsputeri și vîntul pe la urechi și iată-ne la lizieră, în fața parapetelor. Am sărit în șanțuri dar n-am găsit pe nimeni.

— S-au retras ! Au fugit !

Bucurie sau dezamăgire ? Un sentiment nelimpede, era totuși prima noastră luptă, înfruntaserăm gloanțele, cu cîteva clipe înainte în fața noastră se aflaseră oameni cu arme primejdioase, iar acum, șanțurile pustii...

— Apelul, pe grupe ! s-a auzit ordinul.

— Grupa-ntîi, plutonul unu, nici o pierdere ! a strigat caporalul Buruiană.

— ...Nici o pierdere ! raportau, pe rînd, ceilalți caporali.

— De-ar fi așa tot războiul... l-am auzit pe sublocotenentul Geamănu. Măi, Hrișcă, poți pleca. Dar mîine-n zori ești înapoi, auzi ?

În noaptea aceea am rămas pe poziția proaspăt cucerită. Am fost numit santinelă schimbu-ntîi. Camarazii mei adormiseră repede, înfășurați în pături, pe iarba deasă din jurul pomilor, prin șanțuri, care pe unde își aflase culcuș. La lumina stelelor, scrutam împrejurimile tăcute și mă-ntrebam ce va fi mîine.

## 7

În prima clipă, cufundat în gînduri cum era, generalul Antonescu păru să nu înțeleagă. Își desprinse cu greu privirea de la harta uriașă de stat-major, pe care aghiotanții avea grijă s-o actualizeze în fiecare dimineață.

— Ce spui ? întrebă el morocănos.

— Presa, domnule general, reluă pe un ton liniștit colonelul Davidescu, șeful de cabinet. Ziariștii ne sugerează să dăm un comunicat mai amplu cu privire la mersul frontului. Opinia publică așteaptă...

— Ce așteaptă opinia publică ? Victorii rapide și răsunătoare ? Ar trebui să le explicăm că în acest război singură vitejia ostașilor, fără o dotare tehnică, nu poate face minuni. A fost o crimă ceea ce s-a petrecut cu armata noastră de zece ani încoace. Carol și camarila lui au știut să stoarcă milioane, să născocească uniforme și să comande parăzi. Nu putem recupera într-un an ceea ce au risipit ei în zece. N-avem blindate, n-avem artilerie grea, n-avem tunuri antiaeriene. Aliații germani trebuie să ne asigure protecția aeriană. Asta ar trebui să spunem presei, dar nu se poate. Ia loc și scrie.

Colonelul Davidescu se așeză în fotoliul de lîngă fereastra vagonului-salon, cu blocnotesul pregătit.

— Eroismul țăranului român devenit soldat etcetera, spuse generalul repede. Inamicul rezistă cu îndîrjire, se dau lupte grele pentru fiecare metru de pămînt. Fapte deosebite. Să se ia din rapoarte. Uite, locotenentul Agarici. Singur împotriva a șase avioane inamice, din care doboară trei. Alții ar fi făcut din asemenea pilot un erou național. Sîntem prea modești, domnule. Să-l fotografieze, să-i cînte victoriile aeriene.

— Am înțeles. Încă o chestiune, domnule general...

Simțindu-i ezitarea din voce, Antonescu ridică privirea spre el :

— Spune, Davidescu, ce mai este ?

— Astăzi m-a vizitat un coleg de la minister. Mi-a povestit tot felul de lucruri de prin București. Maiestatea sa regele s-a plîns unor prieteni că a aflat despre intrarea în război de la radio. Că n-a fost consultat înainte de...

— Să mă consult cu un copil ! pufni generalul. Mai are de învățat. Ca să fii rege nu e destul să pui o coroană pe cap. Are vîrsta unui elev de școală militară.

— În noaptea atacului a încercat să ia legătura cu dumneavoastră. V-a telefonat de la Sinaia, dar nu v-a găsit.

— Cum să mă găsească ? Eram în Moldova, lîngă ostașii mei. Și chiar dacă m-ar fi găsit, s-ar fi schimbat lucrurile cu ceva ? Poporul e de partea mea, a dorit acest act de dreptate. Pînă și politicienii care nu-i iubesc pe germani au fost de acord cu mine. Trebuia să intrăm în luptă și noi. Maiestatea sa ar trebui să-mi mulțumească ; nu l-am pus în situația să semneze un act atît de grav cum este o declarație de război. Mai departe.

— În București se vorbește că maiestatea sa ar trebui să inspecteze trupele de pe front.

— Ia stai ! Asta e o idee. Fă-mi legătura cu Castelul Peleș. Și telefonează la București. Trenul regal să plece imediat la Sinaia.

Șeful de cabinet plecă în grabă. După cîteva minute, telefonul din vagonul-salon sună scurt. Generalul ridică receptorul :

— Alo ! Generalul Antonescu dorește să vorbească cu maiestatea sa... Acum, imediat. Aștept...

— Alo ! se auzi în receptor vocea neclară, parcă îmbufnată, a regelui.

— Să trăiți, maiestate.

— Bună seara, domnule general.

— M-am gîndit că doriți să inspectați trupele de pe front.

— Mi-ar face plăcere, se auzi glasul regelui brusc înviorat.

— V-am trimis automotorul. Vă rog în două ore să fiți gata de plecare.

— Acuma, noaptea ?!

— Da. Mîine dimineață vom fi pe malul Prutului. Este neapărat necesar. Ostașii noștri luptă din greu și prezența maiestății voastre pe front i-ar îmbărbăta.

— Bine, voi veni.

Generalul închise telefonul și sună.

— Ordonați, domnule general.

— Davidescu, regele sosește mîine în zori cu trenul. Du-te la statul major și pregătește programul unei inspecții pe front. Un punct de comandă de pe malul Prutului, un spital de campanie și... bine-nțeles, o unitate a aliaților. Telefonează peste tot : gărzi de onoare, ofițeri pregătiți, care să cunoască bine situația, mașini de escortă, masa de prînz în condiții de campanie, la popota unei divizii.

— Am înțeles, domnule general. Păcat că n-avem timp să chemăm presa.

— Să vină corespondenții de front care sînt pe-aici. Și neapărat fotoreporteri. Inspecția aceasta va fi un eveniment pentru armată și pentru întreaga populație. Prietenul dumitale mi-a dat o idee bună. Să mai ții legătura cu el.

Se gîndi că inspecția are și un aspect diplomatic. Tînărul monarh trebuie să apară acum, cînd războiul era în toi, ca un susținător al alianței româno-germane. Destul se vorbea despre sentimentele filoengleze ale casei regale. Vom arăta lumii că palatul înțelege să repare greșelile trecutului : Carol cedase Basarabia și Bucovina de Nord ; sub sceptrul lui Mihai se va restabili onoarea armatei și a țării !

Mulțumit de această idee, generalul se aplecă iarăși asupra hărții. În trei zile de ofensivă, trupele înaintaseră, prin lupte grele, cîteva zeci de kilometri. Cernăuțiul fusese eliberat, apoi întreaga Bucovină. În nord, trupele române ajunseseră la Nistru. În centru, împreună cu Armata 11 germană, se apropiau de Chișinău. Mai greu era în sud, la flancul drept al frontului. Rezistență puternică a inamicului, cu blindate și artilerie grea. Ceea ce ne lipsește nouă, gîndi generalul încrîncenîndu-se. Merită un blam public toți generalii care s-au perindat la conducerea ministerului de zece ani încoace. Ostașii noștri luptă în condiții inegale. Avem pierderi mari, ziarele sînt pline cu liste de morți. Va trebui să terminăm cu listele astea ! Demoralizăm poporul. O să trimitem celor căzuți scrisoarea îndoliată, cu un text înălțător, și-atîta tot. Nu se poate fără jertfe...

## 8

Maiorul Paulescu îndreptă mapa de pe biroul nou-nouț, instalat lîngă fereastră, apoi se așeză la locul său și începu să aștepte. Colonelul Ionescu „Lungul“ îl anunțase de dimineață :

— De astăzi nu mai ești singur. A fost mutat la noi un anume căpitan Baciu, din cavalerie.

— Probabil că pe front nu mai e la modă cavaleria. Sau o fi vreun învîrtit și i-au găsit un loc călduț ? O să aibă surprize.

— Să nu pornim cu idei preconcepute. Întîi să cunoaștem omul. A lucrat la Biroul doi al unei divizii, deci e în „branșă". Dacă vrei să fii de față cînd se prezintă...

— Nu, domnule colonel. Cred că-i mai bine să discutați cu ei între patru ochii. O să am timp destul să-l cunosc după aceea.

Se îngrijise să-i aducă o masă și un scaun și-i comandase o dublură a cheii de la dulapul de fier. Mai departe om mai vedea, hotărîse el în așteptarea noului coleg.

Se simțise o clipă ispitit să înșire pe masă teancuri de hîrtii, dar renunță îndată la această înscenare. Nu în hîrtii consta dificultatea lucrului la Serviciul Secret, iar asta o știa, firește, și noul venit, dacă într-adevăr lucrase în „branșă". Își luă dosarul cu rapoarte pe care-l parcurgea în fiecare dimineață ; erau informații de tot felul, unele importante, altele inutile sau îndoielnice ; în ultima vreme se statornicise obiceiul ca semnatarul raportului să aprecieze el însuși „informație sigură", „în curs de verificare", „știre neconfirmată". La Galați fuseseră arestați lucrători din șantiere, din Arsenalul marinei și din fabrici, considerați periculoși pentru siguranța statului ; un raport, cu mențiunea „sursă serioasă", arăta că Petru Groza primise însărcinarea să controleze și să dirijeze activitatea comunistă din Valea Jiului ; într-o comună din județul Baia se găsiseră manifeste antigermane...

Se cufundase de-a binelea în lectură, cînd auzi o bătaie în ușă. Fără să aștepte răspuns, în încăpere intră un căpitan înalt, spătos, cu fața bronzată.

— Domnule maior, am onoarea să mă prezint. Sînt căpitanul Baciu Mircea, din cavalerie.

Paulescu se ridică și-i strînse mîna, privindu-l cercetător. Fără să aibă o înfățișare de filfizon, noul său coleg era dintre oamenii făcuți să placă. Avea o față deschisă, arsă de soare, căreia mustața tunsă scurt, englezește, îi sporea expresia de energie ; nasul drept, ochii negri, adăpostiți de sprîncene bine conturate, bărbia pătrată, puțin avîntată înainte, l-ar fi recomandat mai degrabă ca star de cinematograf.

— Maior Paulescu, se prezintă. Bine-ai venit, domnule căpitan. Ia loc. Sînt bucuros că vom lucra împreună. În doi împarți mai ușor necazurile.

— Și bucuriile, dacă-mi permiteți.

Avea o voce puternică, de bariton, cu vibrații profunde.

— Știam că vii, ți-am pregătit și biroul...

— Vă mulțumesc, spuse căpitanul așezîndu-se.

— Deși n-o să prea stăm mult în birou.

— Nu-s deprins să stau în birou. Am lucrat la trupe, domnule maior.

— Asta o știu din foaia matricolă. Spune-mi cîte ceva despre dumneata.

— Cu ce să-ncep ? Am treizeci și cinci de ani, nu sînt căsătorit — am fost, cîndva, dar a intervenit o poveste neplăcută. Cum se-ntîmplă. Mi-am început cariera la călărași-cercetare. Comandant de pluton, de companie, pe urmă la Biroul doi al regimentului. Acum doi ani, cînd a fost mobilizarea, am trecut la divizie. Acolo, pe granița de vest, am făcut, într-adevăr, contrainformații. Cunoașteți atmosfera. Cazărmi aglomerate, orașul plin de militari, lume pestriță ; mereu apărea cîte-un ins care se rătăcea în zona fortificațiilor sau voia să vadă cum se construiește o cazemată. Încercau să tragă de limbă soldații, să afle ceva despre mișcările de trupe și așa mai departe. Îi duceam la comandament, îi cercetam, îi predam Siguranței... după caz. Pe unii primeam ordin să-i lăsăm în pace. Ca să aflăm mai multe despre ei, și despre patronii lor. Știți cum vine asta...

— Știu, zise încet Paulescu. Uneori trebuie să acționezi altfel decît crezi că e bine.

— Oricum, aici, la centru, cred că e altceva. Domnul colonel Ionescu m-a avertizat : o muncă mai... hm ! mai abstractă. Mi-a recomandat să studiez cîteva dosare. Dar bănuiesc că nu în dosare stă esențialul.

— Nu. Uneori nici nu-i nevoie să rămînă prea multe lucruri scrise. Răposatul director general ne sfătuia să ne exersăm memoria. Știi despre cine e vorba.

— Domnul Moruzov ? L-am însoțit într-o inspecție pe frontieră, în primăvara lui '39. Un om strașnic. După aceea s-a zvonit că e agentul nemților. Dacă era, într-adevăr, ar fi rămas în viață. Sau poate l-au lăsat să moară pentru că știa prea multe ?

— În împrejurările de acum nu e prudent să-i bîrfești pe nemți.

Căpitanul Baciu se lăsă pe spătarul scaunului și rîse tăcut, arătîndu-și dinții puternici.

— Nu sînt un flecar, domnule maior. Vă spun de la început ce gîndesc, ca să știți cu cine plecați la drum.

— Îți apreciez sinceritatea. Totuși, mă simt dator să te îndemn la prudență. În ultima vreme germanii se plîng de atitudinea ofițerilor români. Generalul Antonescu a dat ordin să fim prietenoși cu aliații.

— Prietenie din ordin ! Mă rog, dacă se mulțumesc cu asta, mă voi conforma. Dar sper că nu trebuie să stăm sluj în fața lor.

— Nicidecum. Colaborăm cu ei în probleme de contraspionaj și contrasabotaj. În problemele politice interne nu le dăm nici un fel de informații. Pe de altă parte, ei n-au dreptul să acționeze pe teritoriul nostru, să facă arestări, percheziții, interogatorii. Cînd au ceva de semnalat, se adresează autorităților române.

— Interesant. Și ei... respectă această convenție ?

— Pînă azi nu avem probe că au încălcat-o.

— Vă cunoașteți cu ei ? Personal, vreau să spun.

— Da, cu cei acreditați oficial. Ne întîlnim la recepții, conversăm despre situația generală ; cînd și cînd intră cîte-o figură nouă în scenă : un atașat de presă, un membru al comisiei economice, un conferențiar. Ne prefacem că-i credem, chiar dacă știm bine în ce scopuri au venit. Trebuie să joci, din cînd în cînd, puțin teatru.

— O să învăț.

— O să înveți din mers, accentuă Paulescu. Nu-ți pot oferi o perioadă de inițiere ; de cînd am intrat în război, viața are alt ritm. Una dintre misiunile noastre este să protejăm zona petroliferă. Statul a încheiat contract cu Germania ; vom primi armament în schimbul țițeiului. Vii de la trupe ; cred că știi cum stăm cu dotarea unităților.

— Cu armele noastre învechite e ca și cum te-ai duce pe front cu mîinile goale.

— Întocmai. Germania a acceptat să ne dea armament, dar cere în schimb petrol. Tot mai mult petrol. Iar englezii caută să împiedice livrările. Sonde defectate, incendii la rafinării, trenuri cisternă care deraiază și iau foc... Cred că ești la curent.

— Ca toată lumea.

— De aceea ni se cere să urmărim îndeaproape ce fac englezii, ce intenții au... Încercăm pe diferite căi. Supraveghem sondele și rafinăriile, protejăm transporturile pe calea ferată și pe Dunăre. Dar asta nu-i destul. Acum am trecut la altă etapă, să aflăm direct de la sursă ce au de gînd.

— Asta-i mai complicat, murmură Baciu.

— Trebuie să ne descurcăm. O parte din englezii care lucrau pe Valea Prahovei s-au mutat la Istanbul. Acolo credem că se află un fel de centrală care se ocupă de România.

— Chiar așa ?

— Avem multe semne. Între altele, cei de acolo au atras în joc un ofițer din marina comercială, pe care-l folosesc drept curier.

— Și cum l-ați descoperit ?

— Aproape din întîmplare. În meseria asta trebuie să ai și un pic de noroc. Ofițerul, să-i zicem „Anghel", face curse regulate cu vaporul la Istanbul. L-am cunoscut în primăvară, la Constanța, pe cînd englezii pregăteau o operație ciudată. Nici mai mult, nici mai puțin, să doboare o stîncă în șenalul navigabil de la Porțile de Fier.

— Cunosc întîmplarea. Oamenii au fost aduși mai întîi la Constanța, cu vaporul. Apoi la Brăila s-a format convoiul de șlepuri și remorchere, cu materiale explozibile, armament și provizii. I-au descoperit la Giurgiu, în timpul unei escale.

— De unde știi toate astea?

— Am însoțit transportul cu armele confiscate pînă la București. Aveau de toate: dinamită, mine fluviale, mitraliere, pînă și un tun naval, ascuns în cala unui șlep. Le-am dus la Arsenalul Armatei, la București. S-a vorbit mult despre acest eșec al faimosului *Intelligence Service.*

— Un eșec destul de suspect. Parcă-l căutau cu lumînarea. La Constanța, marinarii abia sosiți se lăudau în gura mare cu o misiune secretă; la Brăila, convoiul a plecat ziua-n amiaza mare, condus cu alai de prieteni de ambele sexe; dar peste toate, englezii au păstrat un cîrmaci grec din vechiul echipaj. Acest cîrmaci i-a denunțat consulului german din Giurgiu.

— Englezii au lucrat ca niște începători.

— Unii spun că intenționat au făcut atîtea imprudențe; s-au lăsat descoperiți pe teritoriul nostru, ca să ne strice relațiile cu germanii.

— Ar fi o variantă.

— O variantă plauzibilă, acum, cînd ai la îndemînă toate elementele. Dar atunci, în primăvară, nu mi-ar fi trecut prin minte așa ceva. M-au trimis la Constanța, să văd ce-i cu englezii aceia care pierdeau vremea la Cazinou pălăvrăgind despre o anumită misiune. Seara m-am dus la restaurant. Era acolo o duzină de tineri voinici, tunși scurt, gălăgioși și totuși foarte ascultători cînd le vorbea cel din capul mesei, ceva mai în vîrstă. Primisem ordin să nu mă amestec în nici un fel; doar dacă se ivesc marinari germani prin preajmă, să aplanez un eventual conflict. Nu s-a întîmplat nimic. În seara aceea l-am cunoscut pe „Anghel“, care-o făcea pe translatorul. Mi-a mărturisit cum a nimerit printre ei. Avea niște prieteni la Istanbul; se întîlnea cu ei la fiecare escală și le povestea noutăți din țară. Cine puteau fi englezii din Istanbul care se interesau despre România? Nu era greu de ghicit. Ei bine, acești prieteni îl rugaseră să-i ajute, ca translator, pe marinarii sosiți la Constanța. În seara următoare marinarii au luat trenul spre Brăila, iar „Anghel“ a plecat iarăși cu vaporul spre Istanbul. La întoarcerea navei, l-am așteptat în port și i-am propus să colaboreze cu noi. S-a făcut cam palid, băiatul. Nu mă pricep, nu vreau să dau de încurcături și așa mai departe. L-am asigurat că n-are de ce să se teamă ; tot ce ceream de la el era să continue prietenia cu englezii de la Istanbul și să ne țină la curent dacă observă ceva deosebit. I-am dat un fel de parolă, pentru cazul cînd ar avea ceva vești, și o adresă secretă din București unde urma să ne întîlnim. Asta l-a mai încurajat, adresa secretă. Așadar, s-a prins în joc. După vreo lună, mai precis la începutul lui mai, m-am pomenit cu o telegramă de la el : „Sosesc în București cu medicamentele promise“. În ziua următoare a coborît în Gara de Nord împreună cu tînăra lui soție, pe care a plasat-o într-un salon de cosmetică, iar el s-a prezentat la adresa noastră. Mi-a spus că prietenii din Istanbul îl așteptaseră în port, la sosirea navei, și-l rugaseră să predea o scrisoare unui prieten din București. Tot ei îi sugeraseră să-și ia soția, ca să-și justifice plimbarea...

— Frumos, spuse căpitanul. Și ce conținea scrisoarea ?

— Partea veselă a poveștii abia acum începe. Am mers la mare risc. Ne-am gîndit că nu putea conține lucruri importante ; expeditorii voiau să afle dacă omul nostru prezintă încredere. Există metode ca să-ți dai seama dacă un plic a fost violat. Așa că l-am lăsat neatins și l-am trimis pe amicul nostru să-l ducă destinatarului. Destinatarul a trimis și el, la rîndul lui, o scrisoare. N-am citit-o. Dar sînt convins că nu făcea decît să confirme că plicul a ajuns intact și n-a trecut prin mîini străine. Domnii de la Istanbul au fost și ei mulțumiți ; ca dovadă, la cursa următoare i-au încredințat alt plic. Acum venise momentul să fim și noi curioși. L-am dus la Serviciul tehnic. Avem acolo un băiat, Trandafir, care se pricepe la tot felul de lucruri delicate. O să-l vezi, e un tip de înaltă clasă, lucrează cu mănuși de chirurg. L-a deschis ; înăuntru era alt plic. A scos din sertar o lupă cît o farfurioară și-a început să se uite înăuntru. „Aha !“ zice și pe urmă nimic. Eu fumam lîngă el, pe scaun, și abia îndrăzneam să respir. „Ce aha ?“ „Interiorul e lipit într-un colț ; dacă trăgeam puțin mai tare, stricam tot“. „Și ce e de făcut ?“ „Găsesc eu o metodă...“ A găsit-o. A deschis al doilea plic fără să-l scoată din primul și în cele din urmă a dat la iveală o scrisoare. Îți închipui că dacă ar fi fost vorba de o corespondență amoroasă am fi avut mustrări de conștiință. Dar scrisoarea arăta ca o pagină de dicționar.

— Un cifru, ghici căpitanul.

— Da, un cifru. De fapt cîteva nume și cîteva denumiri. Pregătite pentru o corespondență viitoare sau poate pentru comunicații prin radio.

— L-ați copiat ?

— Cu mare plăcere. Apoi, Trandafir al nostru a pus totul la loc, a lipit plicurile cu aceeași gumă-arabică folosită de expeditor, și chiar în seara aceea scrisoarea a ajuns la destinație. Zilele trecute, „Anghel“ a plecat iarăși în cursă. De astă dată „corespondentul“ de aici nu i-a dat nici un comision. Așteptăm să vedem ce se întîmplă mai departe.

— Bine lucrat, spuse căpitanul. Mărturisesc că îmi imaginam altfel munca aici. Urmăriri ca-n filme, percheziții, împușcături...

— Nu e resortul nostru.

— Nu mi-ați spus cine-i destinatarul scrisorilor. Sau... e secret ?

— O dată ce lucrăm împreună, nu-i nici un secret. Omul este inginer la o societate petroliferă din Ploiești, unde englezii au un număr important de acțiuni. A lucrat și înainte acolo. Era prieten cu conducătorii englezi ai firmei.

— Cred că am înțeles despre ce e vorba.

— Da, lucrurile se leagă între ele. Nu transmiți cuiva un cifru numai ca să te amuzi. Între altele, codul de care-ți spuneam conține mai ales termeni de specialitate : benzină, ulei de motor pentru avioane, rafinărie, rezervor, vagon-cisternă, cifră octanică.

— Înseamnă că vor informații despre producția de petrol.

— Așa ne-am gîndit și noi, zîmbi Paulescu.

Pe fruntea arsă de soare a căpitanului apărură cîteva încrețituri.

— Vedeți, mi-e greu să mă împac cu ideea. Pînă mai ieri, țineam agenții germani departe de fortificațiile de pe frontiera de vest. Acum colaborăm cu ei împotriva englezilor și...

— Nu chiar, îl întrerupse Pavelescu. Nemții nu știu nimic despre marinarul nostru, și nici n-avem de gînd să le spunem. Tot ce ne interesează este să cunoaștem intențiile englezilor. Industria germană abia face față nevoilor frontului ; mereu ne amînă comenzile, ne dau materiale vechi, întîrzie îndeplinirea contractelor. Orice incident — sau accident — legat de petrol le-ar da motive să reducă livrările de armament. Ca să nu mai vorbim de alte neplăceri... Ei, cam atît pentru astăzi. Nu poți afla toate... secretele Serviciului Secret într-o singură zi.

Căpitanul Baciu aprobă energic din cap.

## 9

Șoferul ocoli cu îndemînare o groapă de bombă aflată chiar în mijlocul șoselei. În dreapta, nu departe de drum, zăcea un tanc carbonizat, cu o șenilă deșirată. Brazda adîncă, circulară, ce-l înconjura dovedea că tancul se rotise, căutînd o scăpare, înainte de a fi imobilizat.

— Și aici s-au bătut din greu, comentă generalul Antonescu.

Ofițerul de la divizie, un locotenent-colonel mic de statură, cu trăsături energice, se întoarse îndatoritor spre el și-i explică cu glas sacadat, acoperind zgomotul mașinii :

— Cel mai important drum de acces spre Chișinău. Aveau apărarea pregătită pe aliniamente succesive. Cazemate și baterii de artilerie grea. De cîteva ori ne-au lovit trupele chiar pe baza de plecare la ofensivă.

Generalul Antonescu îl încurajă din priviri să urmeze. Știa toate acestea, din rapoartele diviziilor angajate în luptă, dar voia mai multe amănunte.

— Raportul de forțe era de multe ori în avantajul lor, reluă locotenent-colonelul. Nu ne așteptam la atîta rezistență. E drept că observațiile aeriene n-au prea fost... Iertați-mă, domnule general.

— Știu, îl întrerupse generalul. Ne-am bazat pe informațiile piloților germani. Nu prea aveau interesul să-și riște viața pentru diviziile noastre.

— Le era și greu. Inamicul era bine mascat.

— Nu le mai lua apărarea. Am dat ordin să intervină flotila noastră de observație. Trebuia s-o fac de la început. Poate n-am fi avut atîtea pierderi... Dar ce să-i faci ! Se spune că pierderile sporesc valoarea victoriei. Să-mi dați o listă cu oamenii care s-au distins în luptele din ultimele zile.

— Am înțeles, domnule general. Din păcate, mulți dintre ei n-au cum să se mai bucure...

Mașina ocoli din nou și încetini. De astă dată, o groapă mai mare decît celelalte, un veritabil crater, aproape că reteza șoseaua. Dincolo de șanț, pe marginea drumului, erau trei morminte proaspete, cu cruci de scîndură albă. Ceva mai departe, resturile unei căruțe militare. Mașina se lăsă pe-o parte, cu arcurile scrîșnind, apoi șoferul acceleră și depăși obstacolul.

— Bombe de avion, explică ofițerul de la divizie. Au folosit toate mijloacele...

— Dar nu ne-au putut opri. Cînd soldații știu pentru ce luptă, fac minuni. Cîți kilometri mai avem ?

— Vreo cincisprezece, domnule general. Cu trenul am fi ajuns mai repede, dar linia a fost bombardată.

— Nu-i nimic. Abia văd mai de aproape urmele luptelor.

Se adînci iarăși în gînduri. Dacă totul merge bine, în cîteva ore Chișinăul e în mîinile noastre. Un succes, într-adevăr. Preludiul victoriei decisive — eliberarea întregii Basarabii. Ofensiva din sud se desfășura și ea mulțumitor. Asta îi va liniști pe cei care cîrtiseră împotriva războiului. Păcat de cei căzuți — mii de oameni în cîteva săptămîni. Dar nu se putea altfel. Ce văzuse regele fusese partea cea mai ușoară a războiului. De sus, de pe malul Prutului, acesta urmărise prin binoclu exploziile obuzelor pe teritoriul ce urma să fie atacat. Pe urmă, îl invitaseră să vadă o ambulanță divizionară. Răniții ațintindu-l cu priviri strălucitoare de emoție. Și el glumind cu ei și dăruindu-le țigări. Ca un oarecare ofițer, venit să-și vadă ostașii în spital. Asta și era. Un ofițer. Uniforma de general de divizie nu se potrivea cu tinerețea lui. Vorbea cu ostașii în limbajul lor, deprins de la mecanicii auto și de la oamenii aerodromului. Și presa, în zilele următoare... Un succes, inspecția regelui. Iar acum Chișinăul.

Generalul Antonescu discutase din vreme cu generalul von Schobert, căci direcția Chișinău era în fîșia Armatei 11 germane.

— La atacul asupra Chișinăului trebuie să ia parte și trupe românești.

— Desigur, *mon général*. Chiar doream să vă propun. M-am gîndit să iau în subordine, pentru această operațiune, Divizia blindată română. Dacă sînteți de acord.

— Sînt de acord, firește.

— Vă vom prezenta documentele operative cît mai curînd posibil...

Și se ținuse de cuvînt. În manevra de învăluire pe care statul major o concepuse asupra marelui oraș basarabean, Divizia blindată își găsise locul ca un veritabil vîrf de lance.

— Ne apropiem, domnule general, spuse cu însuflețire locotenent-colonelul. Vom merge la observatorul înaintat german. Peste o jumătate de oră începe pregătirea de artilerie.

— Foarte bine, foarte bine, încuviință generalul.

Drumul începu să urce. Urmele luptelor recente erau tot mai vizibile : gropi de obuze, vehicule arse, cazemate năruite, copaci smulși de forța exploziilor. O patrulă — cîțiva ostași și un subofițer, nebărbieriți, cu fețele trase — dădu onorul mașinilor care treceau în goană. Apoi o baterie de artilerie : tunurile aliniate pe un platou, în spatele unei liziere, cu ostași roind în jurul lor. Generalul se întoarse și-i urmări cu privirea. Curînd mașinile se opriră în preajma unui pîlc de copaci. De sus, de pe pantă, un ofițer german cu cizme prăfuite cobora în grabă. Se opri în fața generalului :

— Am onoarea să vă salut, *mon général.*

— Am onoarea, generale von Schobert. Cum stăm ?

— Trupele sînt gata de atac. Vom începe cu o pregătire de artilerie. De aici, de la observator, se poate urmări toată lupta.

Generalul Antonescu coborî din mașină și porni alături de von Schobert pe panta care urca ușor. Îl urmau aghiotantul, ofițerul de la divizie și jandarmii din garda personală. După cîteva zeci de pași, ajunseră pe un dîmb, unde fusese amenajat adăpostul. De aici, de pe înălțime, orașul se vedea ca-n palmă. Printre pomii cu coroană bogată se distingeau acoperișurile clădirilor și turle de biserici. Ofițerul observator, un locotenent tînăr și cu obrajii rumeni, se prezentă și-i dădu raportul, înecîndu-se de emoție. Generalul își ascunse zîmbetul. Respect sau teamă ? se întrebă. Era greu să-și dea seama de sentimentele celor care se aflau pentru prima oară în fața lui.

— Se apropie momentul, *mon général,* spuse von Schobert. Doriți un binoclu ?

— Mulțumesc. Vă urez succes, generale.

— Urarea e reciprocă, zîmbi generalul german.

În clipa aceea, zeci de tunuri bubuiră aproape îngemănat. Generalul Antonescu își îndreptă privirea spre oraș. Curînd, coloane de flăcări și fum se ridicară undeva, într-o margine. Ofițerul observator strigă la telefon cîteva cifre. O nouă salvă răsună, repetată prelung de ecou.

— Trag asupra fortificațiilor pe care le-au descoperit observatorii aerieni, explică generalul von Schobert. Căutăm să nu producem distrugeri inutile.

— Mi-ați ghicit gîndul, spuse Antonescu. Acum e orașul nostru, nu ? Sau va fi cît de curînd.

După alte cîteva salve, tot mai precise, locotenent-colonelul de la divizie se apropie și raportă victorios :

— Domnule general, vă rog să priviți către șoseaua dinspre nord. Primele elemente ale Diviziei blindate pătrund în oraș...

Generalul își îndreptă binoclul spre nord. Văzu siluetele închise la culoare ale tancurilor înaintînd pe șosea. Între timp, artileria continua să tragă. Deodată, flăcări mari țîșniră spre centrul orașului.

— Ce se întîmplă ? Ce arde acolo ? Nu cumva... ?

— Da, arde catedrala, spuse locotenent-colonelul. Ai noștri n-au tras nici un proiectil în direcția aceea. Se vede că a incendiat-o inamicul.

— Ce barbarie ! strigă indignat generalul Antonescu, apoi se grăbi să-i explice lui von Schobert : Acum cîțiva ani am fost comandant de garnizoană aici, la Chișinău. Cunosc bine orașul. Catedrala ortodoxă, o frumusețe, acum e în flăcări. Ah ! Oameni fără suflet. Dar nu-i nimic, o vom reface. Vom reface tot orașul, și țara. Abia aștept să eliberez Basarabia și să mă întorc la treburile statului. Sper că nu mai e mult pînă atunci.

— O săptămînă, cel mult zece zile, spuse von Schobert. După cîte mi s-a raportat, și operațiile de pe litoral se desfășoară cu succes...

— Da. Trebuie să grăbim ritmul și acolo, ca să nu rămînă flancul descoperit. Am hotărît să introduc cîteva regimente din rezerva Marelui Cartier.

— Ar fi foarte bine, *mon général*.

Un ofițer român se apropie în fugă și se opri, răsuflînd greu, în fața lui Antonescu :

— Domnule general, sînt ofițerul de legătură al Diviziei blindate. Avangarda ne-a raportat prin radio că inamicul a părăsit orașul. Trupele noastre înaintează fără să întîmpine rezistență.

— Iată o veste bună, spuse Antonescu și se îndreptă spre generalul german : Inamicul s-a retras din oraș. Trupele noastre se apropie de centru. Vă felicit, domnule general. Este o victorie frumoasă...

Își căută cu privirea aghiotantul. Acesta se apropie cu grabă :

— Ordonați, domnule general.

— Să pregătim un comunicat. Scrie : Cheia strategică a Basarabiei e în stăpînirea noastră. Prin lupte grele, masivul Corneștilor a fost curățat de inamic. Hotinul, Soroca, Orheiul și Chișinăul au fost eliberate. Ne înclinăm cu recunoștință frunțile în fața eroilor care s-au jertfit pentru rege și neam... Mai vedeți și voi, o frază introductivă, iar în încheiere hotărîrea de a lupta mai departe pînă la dezrobirea întregului pămînt românesc de la răsărit. De la răsărit, deocamdată, adăugă cu un zîmbet. Spre apus... vom mai vedea !

Surprinse privirea generalului von Schobert ațintită asupra lui. Simți nevoia să-i explice :

— Durerea noastră veche, Transilvania. Sperăm însă că totul se va termina cu bine. Însuși domnul cancelar ne-a făgăduit... Acum vă las, domnule general. Vreau să ajung pînă diseară la flancul de sud, la Dunăre. Vă doresc succes mai departe.

— Vă mulțumesc, *mon général*. Continuăm înaintarea spre Nistru. Diseară vă trimit ordinul de operații să-l semnați.

— Desigur.

Dacă nu voi avea obiecții, ar fi vrut să-i spună. Dar nu. Ordinele de operații ale Grupului de armate „Antonescu“ erau totdeauna alcătuite minuțios, fără fisuri. Statul-major al Armatei 11 germane lucra impecabil.

Generalul dădu mîna cu subordonatul său german și se îndreptă spre mașină.

## 10

După al treilea atac, căpitanul Someșan Titus ne-a dat ordin să ne oprim și să săpăm adăposturi. Mai aveam vreo două sute de metri pînă-n deal. Două sute de metri presărați cu moarte. Sus, pîndea cazemata ca o țestoasă : scundă, cu ferestruici mici și negre și dușmănoase, din care fulgereau spre noi mitraliere. Am încercat în salturi, am încercat tîrîș — degeaba. Două sute de metri de teren curat ca-n palmă, neted, fără tufe. Ne-am cules răniții, i-am dus în urmă, către punctul sanitar, și ne-am pus pe săpat. Săpam stînd într-o rînă, cu ochii la cazemată. După ce-am terminat, m-am lungit în groapă, cu pușca-mitralieră gata, așteptînd. Dar nu se întîmpla nimic. Ceilalți zoreau să adîncească șanțurile. L-am auzit pe Hrișcă, lîngă mine, gîfîind :

— N-ați ostenit măi, fraților ?

— Sapă, leat, l-a îndemnat caporalul Buruiană. Te pomenești că la noapte le vine vreun gînd.

— Nu mai ies ei din cotineața ceea, dom' caporal. Îi prea zdravănă pentru gloanțele noastre. Aici ar fi bună oleacă de artilerie...

— De unde artilerie, copile ? am auzit în spate glasul căpitanului Someșan Titus. De cînd cu ploile, tunurile se îngroapă în tină. Tot infanterul, tot el duce greul.

— Și-ncă ce greu, dom' căpitan ! a spus Hrișcă punînd lopata jos.

— Auzit-ai tu de război ușor ? l-a luat în rîs căpitanul. Ș-apoi ia spune, am dat noi vreun pas îndărăt de cînd luptăm, no zi-i !

— Îndărăt n-am dat, e drept, dar parcă înaintăm prea încet. Mai avem de mers pîn-la Nistru. Alții au ajuns demult.

— Măi Hrișcă, tu te făleai că ești din partea locului.

— Așa-i, dom' căpitan.

— S-ar cuveni să știi că aici, în sectorul nostru, Nistrul face un cot spre răsărit. Dar ce ți-i așa degrabă ? Vezi doară că ne depărtăm de satul tău.

— Pe-o parte-i bine că ne depărtăm. Se depărtează și primejdia. Că au pătimit destule, bieții oameni.

— Ce spui măi, Hrișcă ? Ce-ai aflat acolo, în sat ?

— Năcaz mare, dom' căpitan. Pe moșu-meu Costache l-or luat noaptea, acu-s două săptămîni, și dus a fost.

— Cine l-a luat ?

— Jandarii lor, de le zic miliționeri. Vară-mea plîngea cînd îmi spunea. În miez de noapte numai ce s-or trezit cu ei la poartă : „Bade Costache, ia-ți merinde de drum și hai cu noi". „Unde să merg ? !" „Unde, neunde, *pașol !"* Urlau cîinii prin toată ulița, ș-a vinit ș-un camion de cela mare și-i urcau pe oameni cu sila în el. Din sat de la noi or ales ca la zece creștini. Le-or rămas fimeile plîngînd și jelind. Umblă vorba că din tăte satele or luat cîte cinci, cîte zece, cum le-o fost voia...

— Și unde i-au dus ?

— Cică în Urali, la marginea lumii. C-așa o poruncit Stalin. Într-o noapte să-i adune pe gospodarii mai de ispravă și mai ales colțoși, că moșu-meu ista n-o vrut să intre la holhoz cînd or venit bolșevicii, acu-i anul...

— Bai mare, a oftat căpitanul Someșan Titus dîndu-și chipiul pe ceafă. Și n-au primit vești de la ei ?

— Cînd să primească ? După zece zile o-nceput războiul. Măcar de-ar fi ajuns teferi acolo, în munții ceia, că-s tare departe...

Căpitanul Someșan Titus a oftat iarăși cu ochii-n pămînt.

— Mult îi e dat neamului nost' să îndure, a spus el cu glas înăbușit.

— Dom' căpitan Someșan, am venit cu masa.

— O dat bunul Dumnezău ? Gîndeam c-ai adormit pe-acolo, a strigat căpitanul către artelnic. Și culcă-te odată, că te pușcă inamicul. Aici te afli în linia-ntîi, ficiorule.

Soldatul Berbecaru, leat cu mine, dar mai voinic la-nfățișare, și-a dat jos din spate marmita de aluminiu pe care-o purta ca pe-o raniță și s-a apropiat tîrînd-o prin iarbă.

— S-trăiți, dom' căpitan !

— Unde mama nevoii starăți, măi ?

— Nu era gata, dom' căpitan. Azi-dimineață a căzut o bombă chiar pe cazan.

— No bine că drept cazanul l-or nimerit bolceviștii. Hai, împarte-o frățește. Pe mine lasă-mă la urmă. Să-i văd pe răcani cu foalele pline, ș-apoi om mai vorbi.

Din cazemată a țăcănit o mitralieră. Ne-am ferit capetele. Căpitanul s-a îndreptat cel dintîi și a dus binoclul la ochi.

— Tot de-acolo trag. Le place că-s la dugheală și văd pe cîmp și furnica.

— Dați-mi gamela, dom' căpitan.

— O mai rămas ceva, răcane, sau mînc iar pită cu slană din straiță ?

— E ciorbă destulă, dom' căpitan. Am luat și rația morților.

— Dacă te-aude majurul, îi vedea tu numa.

— Știe, dom' căpitan. Da' a zis că de la regiment a venit masa pentru efectiv complet.

— Efectiv complet, după trei atacuri ! Cîți am pierdut azi, elev Dragomir ?

— Cinci morți și paișpe răniți, dom' căpitan.

— Cinci morți ! Eu știam de patru.

— Unul a murit la ambulanță.

L-am auzit pe căpitan oftînd. Apoi, în spatele meu, sunetul plăcut al polonicului lovind marginea gamelei. M-am întors și mi-am luat porția de ciorbă. Berbecaru, leat cu mine, mi-a întins ditamai codrul de pîine :

— Ia, Stuparule. Ți-am dat supliment, că tu ai armă mai grea.

Am început să mănînc stînd tot așa lungit pe burtă, cu ochii la cazemată.

Un proiectil de brand mi-a fîlfîit fără veste pe deasupra capului. S-a spart la vreo zece metri mai în spate. Bulgări de pămînt au căzut pînă aproape de noi. Căpitanul s-a ridicat pe jumătate din adăpost, cu binoclul la ochi :

— Dă-i în sărăcie, că azi nu mai fac nici o ispravă. Dar la noapte, feciori, vine rîndul nostru. Ce zici, caporale ?

— Ordonați, dom'căpitan, a strigat caporalul Buruiană.

— No ce-ai sărit așa, că nu ordon nimica. Gîndeam doară. Nistrul nu-i departe, și după ce-om ajunge acolo, s-o mîntuit cu războiul. Dar e musai să ajungem mai iute. Și cazemata ceea ne ține calea.

— Pă-i eu zic, dom' căpitan că dac-o luăm prin viroaga din stînga, eu cu grupa mea, și le cădem în spate...

— Asta-i, ficiorule, așteptam să zici tu cel dintîi.

— Dom'căpitan, dacă-mi permiteți, a spus elevul t.r. Dragomir. Eu cred că viroaga din stînga e minată. Am observat în vreo două locuri pămînt proaspăt. Or fi și ceva sîrme...

— Asta cam așa-i, a spus caporalul. Dar eu și Stuparu am fost la curs, astă-toamnă, și cam știm să umblăm cu minele. Ne-om duce înainte să curățim drumul, pînă nu se-ntunecă. Ce zici, Stuparule ?

Ce să zică Stuparu ! M-am gîndit, o clipă, ce s-ar putea întîmpla. O patrulă de-a lor pîndind în capul văioagei și lăsîndu-se să ne apropiem. Sau o sîrmă ascunsă-n iarbă, calci pe ea, vezi lîngă tine o flacără mare și gata. La război sînt multe ocazii de-astea...

— Mergem, dom'caporal ! am spus căutînd să nu-mi tremure glasul.

— Și ce rîzi așa, fecior, de parcă te-ai duce la ringhișpil ? Mereți, dar fiți cu grijă. Am nevoie de voi teferi, la noapte. Stuparule, ia o Beretta, e mai ușoară. Dacă e ceva, sărim cu toată compania să v-ajutăm !

Am luat pistolul-mitralieră de la telefonist și am pornit tîrîș, în urma caporalului Buruiană, spre stînga poziției. Nici nu îndrăzneam să ridic capul, de teamă să nu bage de seamă cei din cazemată. Mă tîram în urma caporalului. Îi vedeam numai tălpile bocancilor mișcîndu-se ciudat, cam de-a latul. După vreo cinci minute, am ajuns la viroagă, albia unui rîu secat, acum năpădită de ierburi. Pămîntul devenise moale și umed. Caporalul s-a uitat la mine pe sub mîna în care ținea arma :

— O luăm ușurel la dreapta. Tot tîrîș, că nu-i prea adîncă vîlceaua asta...

Ne-am mai tîrît așa, mai bine de-o sută de metri. Terenul urca lent, iar pe creastă știam bine ce ne-așteaptă. Simțeam cămașa udă-n spate ; cînd și cînd mă lipeam de pămînt ca să primesc pe piept răcoarea ierbii umede. Într-un tîrziu, caporalul s-a oprit gîfîind o înjurătură.

— Ce e, dom'caporal ?

— Ce să fie ! O mină de infanterie, îngropată, i se vede numai focosul. Au pus și iarbă peste ea. Cred că una de-asta ne-ar fi venit de hac la toată grupa.

— Bine c-ai văzut-o.

— Am mirosit-o, mai degrabă. Acuma o să-i scot binișor focosul. De sîrme n-am dat. O mină obișnuită.

Îmi bătea inima cam tare. Dar mai umblasem cu minuni de-astea, știam să le demontez cu ochii-nchiși. Numai că acolo, la curs, n-aveau încărcătură. Dar dacă e să înfrunți primejdia, mai bine să lucrezi cu mîna ta.

— Dom' caporal, lasă-mă pe mine, i-am spus.

— Ei, na ! Că eu ce cusur am ? Tu fii cu ochii-n patru, să nu ne pomenim cu vreo patrulă de-a lor taman acum.

Am ridicat capul, cît să cuprind cu privirea muchia dealului. Nu se vedea nimic mișcînd spre cazemată ; doar ambrazura neagră, singură pe latura dinspre noi, amenința în tăcere. În spatele cazematei era un copac, iar deasupra lui am văzut un nor rotund ca un bulgăre de zăpadă, încît coroana pomului părea înconjurată cu spumă albă. Și dacă-n clipa asta caporalul face o mișcare greșită... mi-a fulgerat prin gînd. Destul ca să nu mai văd niciodată copacul și norul acela și nici un nor și nici un copac.

— Merge, dom' caporal ?

— Cam greu, cu vîrful baionetei în loc de șurubelniță. Fii pe pace, n-o forțez. După cît se vede e nouă-nouță, nici nu s-a luat vopseaua de pe ea. Are și niște litere, pe limba lor.

— Dă-le-n mă-sa de litere. Umblă cu grijă, dom' caporal. Auzi ? Ce-o fi vorba aia de-o spuse căpitanul, „ringhișpil" ?

— Asta te roade pe tine, prostule ? E un fel de călușei, ceva de pe la Moși, în tot cazul... Na, că i-am dat de rost. Uite-l, să-l ții ca amintire !

— Halal amintire ! Lăsați-l aici, să-l găsească ciorile. Știu că le plac lucrurile lucitoare.

— Hai, nu te supăra. Tot ai cîștigat ceva în drumul ăsta. Ai aflat ce-nseamnă ringhișpil. Acuma ce facem ?

— Să mergem pînă sus, poate mai găsim vreuna.

— Crezi că-s proști să presare tot șanțul cu minuni d-astea ?

— La noapte e mai greu să le găsim.

— Ai și tu dreptate. Hai să mergem.

Să mergem nu era cel mai potrivit cuvînt. Mă tîram mai departe pe burtă ; pe podul palmelor și pe coate simțeam cum se întărea crusta de noroi, buruieni uscate îmi zgîriau fața ; cînd și cînd, ridicam puțin capul să văd ce se-ntîmplă dincolo de marginea șanțului. Cînd am ajuns pe culme, în dreptul cazematei, am văzut sîrma. De fapt, caporalul a văzut-o întîi.

— Asta o fi un soi de alarmă, mi-a spus el. Să-i dăm pace ; te pomenești că diseară o controlează și-și dau seama că am fost p-aici. Ține minte bine unde este, că o las în grija ta la noapte.

Am căutat să-mi întipăresc în minte locul : era la distanță egală între copac și cazemată. Un fir de sîrmă subțire, oxidată, șerpuind prin iarbă.

— Acuma cale-ntoarsă, a hotărît caporalul. Mergem mai repede, că-i la vale.

— Și nu mai căutăm nici mine, am adăugat.

Cînd am ajuns iarăși la ai noștri, amurgise. Căpitanul Someșan Titus stătea lungit în groapa mea, lîngă pușca mitralieră.

— Tulai, Doamne, gîndeam că v-au prins bolceviștii. Care-i treaba pe-acolo ?

— E bine, dom' căpitan. Pe la jumătatea pantei am găsit o mină și i-am scos focosul.

— Și nu ți-a fost teamă, caporale ?

Caporalul și-a ferit privirea într-o parte :

— Așa, nițel, dom' căpitan. Mai au și-o sîrmă întinsă peste șanț. Am lăsat-o în pace deocamdată. O s-o tăiem cînd ne ducem iar.

— Bine, a spus căpitanul Someșan. Ați făcut treabă faină. Să vă văd la noapte...

După ce s-a întunecat, sublocotenentul Geamănu a venit pe poziția grupei noastre :

— Gata, băieți ?

— Gata, dom' sublocotenent. Am luat cartușe și grenade, foarfeci pentru sîrmă și un calup de trotil, că poate ne trebuie.

— Atunci dați-i drumul. Pînă se-nnoptează bine, sînteți pe muchia dealului. Aveți grijă, mergeți numai pe potecă și în flanc cîte unul. Dac-ați găsit o mină, mai pot fi și altele pe alături. Nici un pas afară din potecă, s-a-nțeles ?

— Înțeles, a răspuns caporalul în numele tuturor. Gata, fraților, luați-o după mine. Țineți aproape și fără gălăgie.

Drumul mi-a părut mult mai lung decît în cursul zilei. E drept că mergeam mai încet acum. Dar mai era și întunericul misterios, încărcat cu amenințări, care lungea fiecare clipă.

— Sîrma, a șoptit într-un tîrziu caporalul.

Am pipăit cu grijă firul subțire și l-am tăiat căutînd să nu fac zgomot. Am mers mai departe, pînă la potecă. De acolo, umbra scundă a cazematei se desena vag în licărirea stelelor.

— Stați pe loc, mă duc înainte ! l-am auzit pe caporal.

Am așteptat. Îmi auzeam în timpane bătăile inimii, cum mi se întîmpla uneori, pe ulița dinspre cimitir, în adîncul nopții ; totdeauna mă temeam că Minodora n-o să vină, dar curînd îi auzeam pasul prin iarbă, abia simțit...

— Eu zic c-au plecat, a răsunat vocea caporalului chiar lîngă mine.

— Cum ?

— În jurul cazematei nici țipenie. Ușa vraiște, deschisă de perete, și dinăuntru nici o mișcare.

— Să nu fie vreo capcană, dom' caporal.

— Știu și eu, măi, Ioane ? Mergem toată grupa acolo și cercetăm. Tu și cu mine înăuntru, ceilalți afară, cu ochii-n patru. Ar avea vreun rost să-și lase cazemata și să stea la pîndă mai departe, prin iarbă ?

— Orice se poate.

— Atunci hai. Unde-i lanterna, țigane ?

— Aici, dom' caporal.

— Ce-ai răgușit așa ?

— Băui niște apă rece, cînd să plecăm.

Caporalul a lua-o înainte, eu după el ; vedeam cu coada ochiului, în urmă, umbrele tăcute ale celorlalți. Ne-am apropiat de cazemată, am pipăit cu piciorul treptele de pămînt care duceau la ușa joasă, căscată acum ca o gaură neagră. Caporalul a aprins lanterna de camuflaj, cu un oblon mic deasupra becului ; o rază pirpirie a scos din întuneric noroiul uscat de pe jos. Am intrat înăuntru. Încăperea scundă și mirosind a țigară stinsă demult era goală ca o casă din care s-a mutat cineva. Un petec de ziar într-un colț ; în dreptul ambrazurilor, tuburi de cartușe trase și, printre ele, chiștoace strivite. Atît.

— Credeam că-i ceva mai acătării, am spus dezamăgit.

Caporalul Buruiană s-a aplecat să ia ziarul. L-a luminat cu lanterna. Era fotografia lui Stalin, cum o mai văzusem prin ziare : mustață falnică, ochi zîmbitori, tunică încheiată pîn-la gît. Caporalul mi-a arătat rupturile de pe margini.

— Își făceau țigări din ziar. Dar poza au ocolit-o. Mîine să-i dăm lui Hrișcă să ne citească.

— Ce să ne mai citească ? Poza nu spune destul ?

Caporalul s-a apropiat de ușă :

— Intrați, măi, unul cîte unul. Să știți și voi cum arată o cazemată rămasă întreagă.

Ne-am întors la poziția . noastră pe același drum. Căpitanul Someșan Titus ne aștepta. Caporalul i-a raportat în două vorbe totul.

— Tactica lor, a spus căpitanul. Ne țin ziua pe loc și noaptea se trag înapoi fără să-i simtă nime.

— De-ar merge tot așa pînă la Nistru... a zis caporalul.

— Vezi tu numa să meargă. Mîine iar ajungem într-o vale și ne toacă de sus cu mitralierele. Asta-i războiul, ficiorilor. Caporale, din grupa ta nu face nime de santinelă în noaptea asta. V-ați ostenit destul. Culcați-vă cum puteți. Mîine avem de mers, pînă la dealul celălalt. Vreo zece kilometri tăt or fi. Și-acolo om mai vedea...

Mi-am așternut pătura, dată-n două, pe fundul tranșeei, și m-am ghemuit cu arma-ntre genunchi, rezemat de parapet. Nopțile erau calde ; numai spre zori, cînd mi-era somnul mai dulce, mă prindea un fior de frig. Atunci, deschizînd ochii, vedeam pe vîrful firelor de iarbă sclipind picături proaspete de rouă.

Și mă bucuram că mă aflu în viață pentru încă o zi de război.

## 11

— Ce știi despre colecta pentru ajutorarea răniților ?

— Merge greu, domnule general, spuse colonelul Davidescu. Comuniștii fac propagandă împotriva ei.

— Comuniștii... Oameni străini de țară, bombăni generalul Antonescu. Le-am dat drumul să plece, dar n-au plecat toți. Au mai rămas unii pe-aici, să ne facă necazuri. Parcă n-aveam destule. Ce mai spun dumnealor ?

— Au lansat o parolă : nici un ban de la muncitori. Cheltuielile și răspunderea agresiunii revin celor bogați.

— Sigur. Agresiune. Dar cînd ne-a luat Stalin Basarabia ce-a fost ? De ce-au tăcut atunci domnii comuniști ? Noi n-am plecat la agresiune, ci la reîntregire.

— Și împrumutul reîntregirii l-au criticat. S-au găsit manifeste. Avem aici buletinul informativ...

— O să-l citesc, dar nu acum. Manifeste și iar manifeste. Trebuia să-i vîr pe toți în lagăr. Cîți sînt, la urma urmelor ?

— După informațiile noastre, cîteva sute.

— Conduși și plătiți de Stalin.

— Nu toți, domnule general. Unii cred sincer.

— Ăia-s periculoși, spuse îngîndurat generalul. Mai e ceva ?

— Deocamdată nimic.

— Invită-l pe domnul general Ioanițiu la mine.

Generalul Ioanițiu se prezentă pe dată. Avea uniforma impecabilă și ținea sub braț, ca de obicei, harta corect împăturită.

— Am onoarea, domnule general, salută el.

— Acum ce mai spui, Ioanițiu ? O ofensivă adevărată.

— Mă bucur, domnule general. Războiul nostru începuse destul de ciudat. O săptămînă în defensivă, mici incursiuni peste Prut, cîte-o luptă aeriană... Dar cînd am pornit, am mers tot înainte. Soldații noștri au luptat bine.

— Cred că și aliații germani o recunosc.

— N-am avut prilejul să discut cu ei. În comparație cu ofensiva lor de sute de kilometri, rezultatul de aici e modest. Nu mai vorbim de pierderi. Unele regimente au fost pur și simplu înjumătățite.

— A meritat sacrificiul. Sîntem iarăși stăpîni pe teritoriul nostru. Deocamdată în est. Acum avem răgaz să facem ordine în țară și să punem toată lumea la lucru.

Ai grijă ca diviziile demobilizate să ajungă cît mai repede acasă.

— Am luat toate măsurile, domnule general.

— Au dus-o greu, bieții oameni. Ai avut dreptate atunci, la început : sectorul nostru a fost cel mai dificil.

— Credeți că nemții nu știau ?

— Ba da. Dar doreau succese rapide.

— Cine nu dorește succese rapide într-un război ?!

— Nu vreau să-i scuz, zîmbi generalul Antonescu. Dar trebuie să ne gîndim la proporțiile campaniei. Istoria va cumpăni totul.

— Pînă la istorie... începu generalul Ioanițiu.

Antonescu îl privi iritat. Știa și el că-și asumase o răspundere uriașă, iar pînă la istorie îl vor judeca mai întîi contemporanii. Pierderile pe front fuseseră mari, în primul rînd la trupele de infanterie.

— Bine că s-a terminat, repetă ca un ecou al unui gînd. Astăzi, putem răsufla și noi ușurați. Diseară te provoc la un cros, în parcul din spatele gării.

Generalul Ioanițiu rîse stingherit :

— Nu mă pot măsura cu dumneavoastră. N-am mai alergat de luni de zile.

— Foarte rău. Ești soldat, domnule, trebuie să-ți păstrezi forma. Eu fac în fiecare dimineață gimnastică, și cînd am prilejul, alerg măcar un sfert de ceas.

— Vă admir pentru tenacitate, domnule general.

Colonelul Magherescu se apropie în fugă :

— Domnule general, sînteți chemat la telefon.

— Cine-i ?

— Bucureștiul. Domnul vicepreședinte Antonescu.

— Ce s-o fi întîmplat ? se miră generalul grăbind pasul spre peron.

Colonelul Magherescu îl întovărăși pînă la ușa șefului gării, unde se instalase centrul de transmisiuni. Generalul intră, luă receptorul și făcu semn operatorilor să iasă. Vorbi în receptor :

— Alo ! Ce s-a întîmplat, Ică ?

— Ionele, te rog să vii la Focșani, astăzi după-amiază.

— Neapărat astăzi ? făcu nemulțumit Antonescu. Abia m-am întors de pe front. Am inspectat diviziile care vor fi demobilizate.

— N-am apucat să te felicit pentru victorie.

— Mulțumesc, lasă. Șampania o s-o bem la București. Și ce-i cu graba asta ?

— Baronul von Killinger solicită o întrevedere urgentă.

— Ceva grav ?

— Nu grav, ci mai degrabă important. Îți aduce un mesaj de la Berlin. Din partea cancelarului.

— Este, într-adevăr, important. Pornesc imediat spre Focșani. Tu ce faci ?

— Vin și eu cu el. Plecăm chiar acum din București.

— Bine. Aștept să te văd, spuse generalul și închise telefonul.

Ieșind din clădire, ziua i se păru deodată mai posomorîtă. Nu era greu de ghicit ce conține mesajul domnului cancelar. La est de Smolensk, ofensiva germană se poticnise ; ploile puternice împiedicaseră înaintarea blindatelor, iar la Kiev infanteriștii întîmpinau o rezistență îndîrjită. Era de presupus că *Wehrmachtul* a înregistrat pierderi importante ; și cu ce speranțe s-or fi gîndind generalii din O.K.W. la cele douăzeci de divizii române, la corpul de cavalerie, la vînătorii de munte — trupe de elită, tocmai bune pentru a da un nou impuls ofensivei !

Dădu ordin ca trenul — a cărui locomotivă era ținută zi și noapte sub presiune — să se pregătească de plecare. Văzu fețele îngrijorate ale însoțitorilor săi, dar nu le dădu nici o explicație. Cu toții așteptaseră acest moment — eliberarea deplină a teritoriilor românești din est. Ce va urma acum ?

Auzi trenul frînînd și se apropie de fereastră. Intrau în gara Focșani. În capătul peronului văzu un grup de militari. Între ei, doi civili. Mihai Antonescu, subțire, îmbrăcat în costum negru și cu pălărie, ca totdeauna ; alături de el, baronul von Killinger, gras, cu haina descheiată, tamponîndu-și fața cu batista.

Cînd trenul se opri, generalul se apropie de ușa vagonului-salon, pe care jandarmul de gardă o deschise cu o mișcare rapidă. Dădu cu ochii de fruntea lucind de transpirație a baronului. Schiță gestul de a coborî o treaptă, dar baronul se precipită spre el, parcă dornic să scape cît mai repede de zăpușeala amiezii de iulie. Îi întinse mîna și-l invită în vagon. Mihai Antonescu îl urma.

— Cum ați călătorit ? întrebă Ică pe cînd își strîngeau mîinile.

— Bine. Fără oprire pîn-aici. N-aș fi vrut să întîrzii la întîlnire, spuse amabil generalul Antonescu, privind de astă dată spre demnitarul german.

Baronul se apără cu un gest curtenitor :

— Înțelegem condițiile frontului, domnule general.

— Poftiți, luați loc, spuse generalul Antonescu deschizînd larg ușa salonului. Aici e mai răcoare...

— Vă sînt recunoscător pentru asta, mulțumi baronul lăsîndu-se să cadă în fotoliul parcă prea strîmt. E o zi caniculară.

— Imediat vor aduce niște răcoritoare. Vă ascult, domnule baron.

— Domnule general, vă rog să primiți felicitările personale ale Führerului, dumneavoastră și întregul grup de armate din Moldova, pentru victoria obținută.

Antonescu înclină ușor capul, privind pe sub sprîncene. Era nerăbdător să afle ce va urma după această introducere protocolară. Interlocutorul său desfăcu cu gesturi largi mapa de piele pe care-o ținea pe genunchi și dădu la iveală un plic cu antetul binecunoscut — vulturul negru al Cancelariei Reichului, și cu tot felul de sigilii și ștampile.

— Führerul v-a trimis acest mesaj printr-un curier special...

Antonescu luă plicul, rupse sigiliile cu mișcări pedante și se întoarse spre fereastră. Mesajul era scris la mașină, în limba franceză, dar purta semnătura binecunoscută a lui Hitler. După cîteva fraze de felicitare adresate atît lui personal cît și trupelor române, semnatarul intra în subiect : *„Aș aprecia acum cu deosebită recunoștință, dacă* *d-voastră, domnule general Antonescu — îndată ce sub presiunea Grupului de armate Sud dinspre nord-vest rezistența pe Nistru ar fi dislocată și mai departe înspre sud — ați înainta cu trupele domniei voastre în spațiul de la sud-vest de Bug și, prin aceasta, ați lua asupra domniei voastre și asigurarea controlului acestui teritoriu.*" Citi mesajul pînă la capăt, apoi se întoarse spre von Killinger :

— Domnul baron cunoaște conținutul acestui mesaj ?

— Nu, domnule general. Mi-a fost adus în plic închis și sigilat.

Generalul se întoarse spre Ică și-i explică :

— Domnul cancelar ne cere să continuăm acțiunile militare spre Bug.

— Cum se poate ? exclamă Mihai Antonescu. Am convenit să luptăm doar pentru eliberarea Basarabiei și Bucovinei !

— Misiunea noastră nu se rezumă la atît, spuse ferm generalul Antonescu. Am pornit la o acțiune de mare importanță nu numai pentru noi, ci pentru întreaga Europă, împotriva marelui dușman al civilizației — bolșevismul. Trebuie să ducem lupta mai departe.

Fața pînă atunci încordată a baronului se destinse brusc.

— E o hotărîre care vă face cinste, domnule general.

— Poate că încă nu-i o hotărîre, murmură Mihai Antonescu.

Generalul Antonescu îl fulgeră cu privirea :

— *Este* o hotărîre. O hotărîre de care depind foarte multe lucruri. Luptăm pentru destinul viitor al Europei. Și sînt convins că domnul cancelar va face dreptate poporului român și va înțelege just misiunea acestuia în Carpați, la Dunăre și pe Marea Neagră.

Spera ca prietenul și colaboratorul său să înțeleagă pe deplin semnificația acestor cuvinte : era iarăși vorba de Transilvania, de repararea nedreptății de la Viena. Nu putea pune acum condiții, ci trebuia, deocamdată, să accepte cooperarea militară în continuare, cu gîndul la adevăratul țel al alianței.

— Domnule general, spuse Killinger, am reținut întocmai cuvintele dumneavoastră și le voi raporta imediat Führerului.

— Vă rog foarte mult să fiți mesagerul meu. De altfel voi pregăti un răspuns la scrisoarea excelenței sale. Dar răspunsul, în esență, îl aveți de pe acum : voi merge mai departe în acțiunea pe care am declanșat-o. Și, desigur, mă voi conforma indicațiilor de ordin militar pe care Führerul le-a dat trupelor germano-române.

Încheiase această frază cu un zîmbet pe care l-ar fi dorit amabil. În realitate, îl contraria faptul că Hitler modificase dispozitivul. În mesaj se preciza că Armata 11 iese de sub comanda generalului Antonescu, ca și Corpul 4 armată român ; va primi în schimb un corp de armată german. Trupele din subordinea sa se reduceau astfel cu o treime, dar nu era vorba numai de o reducere numerică, ci de una calitativă : Armata 11 era mult mai bine înzestrată cu artilerie grea și blindate. Desigur, măsura luată de comandamentul german își avea explicația în starea generală a frontului : trupele sovietice rezistau cu o îndîrjire neașteptată, iar ritmul ofensivei din Ucraina se micșorase simțitor. Se strădui să-i dea dreptate lui Hitler, dar nu-și putea alunga îngrijorarea cu privire la soarta propriilor trupe, aruncate în uriașa vîltoare a ofensivei germane.

# PARTEA A DOUA

## 1

De pe scara avionului, generalul Ion Antonescu văzu înșirate la marginea aerodromului cîteva autoturisme de campanie. Se întrebă, mașinal, dacă vor fi destule locuri pentru oamenii care-l însoțeau : secretari, aghiotanți, atașați militari și funcționari de la Externe, ofițeri din statul major și, firește, operatorul cinematografic. Betonul pistei de aterizare părea că oglindește culoarea cerului : un cer plumburiu, atîrnînd deasupra unei cîmpii fără margini. Înainte de plecare se uitase pe hartă ; aerodromul era la vreo cincizeci de kilometri depărtare de Berdicev, unde se afla comandamentul Grupului de armate „Sud". Îi fulgeră prin minte că ar putea vizita și trupele române afectate acestui comandament, dar se gîndi imediat că protocolul n-ar fi îngăduit o schimbare în program.

Un general german veni în fugă, se opri în fața lui Antonescu, îl salută cu o mișcare perfectă, în cea mai bună tradiție prusacă, și rosti cîteva cuvinte.

— Reprezentantul personal al Führerului vă urează bun venit, auzi în stînga lui vocea coborîtă a translatorului. Führerul vă așteaptă la comandament, unde va avea loc primirea oficială.

Generalul Antonescu îi întinse mîna generalului german și trebui să aștepte pînă cînd acesta își scoase mănușa din piele fină. După ce-i strînse mîna, generalul german făcu un pas în lături, cu precizia și cu zelul unui recrut.

— Cum a călătorit domnul general? întrebă el prin translator.

— Bine. Păcat numai că a fost timp noros.

— Pe-aici a plouat cîteva săptămîni în șir. Acum s-au oprit ploile. Le-au luat locul vîntul și praful. Dar sîntem soldați, trebuie să înfruntăm totul.

— Desigur, desigur, încuviință Antonescu aproape mașinal.

— Vă rog să poftiți, domnule general.

Îl invită cu un gest curtenitor spre coloana de mașini care aștepta la marginea pistei. O coloană într-adevăr impresionantă. În față trei motociclete cu mitraliere montate pe ataș, după ele o autoblindată ușoară, apoi cîteva autoturisme decapotabile, vopsite în culori de camuflaj. Generalul german deschise portiera din spate a primei dintre ele și-l invită cu același gest curtenitor, îl așteptă să urce, apoi trînti portiera, ocoli mașina și se urcă în stînga lui. Adjutantul, maiorul Marin Alexandru, se urcă lîngă șofer. Întreaga coloană se puse în mișcare. Pe generalul Antonescu îl stingherea puțin faptul că nu are lîngă el translatorul; ar fi dorit să schimbe cîteva cuvinte cu însoțitorul său. Acesta stătea țeapăn, parcă încătușat în uniforma strictă, privind drept înainte; mîna dreaptă, înmănușată, se odihnea pe tocul pistolului de la șold.

Trecură printr-un sat cu înfățișare tristă. Cîteva case fuseseră lovite de proiectile; ulițele erau pustii, nici măcar cîini nu se vedeau. La ieșirea din sat, o patrulă germană le dădu onorul. Vehiculele din față lăsau în urmă un colb auriu, fin ca o pudră. Ce inspirație, să-mi trimită o mașină decapotabilă! gîndi generalul Antonescu. Îl știa pe Hitler mare amator de simboluri. Voia oare să-i arate condițiile de campanie, să-i amintească, fie și prin acest amănunt, că se află între soldați?

Cîmpia aceea cenușie, fără nici un copac, păru în sfîrșit să se termine, după vreo oră de mers. O înălțime, o colină domoală, acoperită cu pomi, se arătă la orizont. Intrară pe o șosea de curînd asfaltată. Privi spre însoțitorul său, care-i pîndea reacțiile, și zîmbi aprobator. Curînd, drumul începu să urce; printre copaci se zăreau barăci de lemn vopsite în culori de camuflaj. Coloana trecu printre ele și ajunse la clădirea principală, tot o construcție de campanie, dar de dimensiuni mai mari. În fața ei era aliniată o gardă de onoare și, alături, un mic grup de oameni în uniformă. Generalul Antonescu își îndreptă cascheta cu un gest reflex de vechi militar. Mașina se opri, cineva deschise în grabă portiera și el coborî. Auzi o comandă și văzu armele gărzii tresărind scurt, sacadat. Din grupul de oameni în uniformă se desprinse o siluetă scundă, inconfundabilă. Se opriră față-n față, salutînd, apoi își strînseră mîinile.

— Sînt bucuros să vă văd în aceste zile victorioase, spuse Hitler. Vă urez bun venit la cartierul general al cruciadei împotriva bolșevismului.

După ce ascultă traducerea, Antonescu improviză un răspuns de circumstanță. Hitler îl invită în interiorul clădirii păzite de santinele în uniforme impecabile, și-l conduse într-o sală largă dar joasă, împodobită cu un uriaș steag german. Lîngă peretele dinspre ferestre erau aliniați mai mulți ofițeri cu grade mari. Se opriră în preajma steagului ; însoțitorii generalului Antonescu se aliniară și ei, lîngă peretele opus. Hitler privi cercetător asistența, întorcînd capul în dreapta și-n stînga, cu mișcările iuți, ce-i erau proprii, apoi începu să vorbească.

Discursul său, aproape monoton la primele fraze, deveni, pe parcurs, tot mai înflăcărat. Nevoia de înnoire a lumii, pe care național-socialismul începuse s-o înfăptuiască... Noua ordine germană cuprindea rapid tot cuprinsul Europei... Acest război avea să hotărască soarta lumii pentru secole...

— Războiul din est reprezintă, după cum am mai spus-o, lupta dintre două ideologii. Comunismul este principalul dușman al Germaniei, de aceea statul sovietic trebuie nimicit pentru totdeauna. În săptămînile de la începutul războiului, rezultatele au fost mulțumitoare. Unele sectoare ale frontului au avansat peste șapte sute de kilometri, și asta în condițiile unei rezistențe puternice din partea inamicului. Am prevăzut faptul că rușii vor opune rezistență chiar în apropiere de frontieră, infirmînd ipoteza englezilor că ei se vor retrage îndărătul marilor fluvii sau chiar peste Urali. Rezistența lor îndîrjită face succesele noastre și mai importante ; am produs inamicului pierderi incalculabile și ne apropiem tot mai mult de ținta pe care ne-am propus-o !

Ion Antonescu asculta atent traducerea pe care i-o făcea translatorul din spatele lui. Hitler își încheie discursul cam abrupt, zîmbi și făcu un semn discret. Unul dintre aghiotanți îi prezentă ceremonios o cutie elegantă ; luă decorația și făcu o jumătate de pas spre Antonescu :

— În numele Reichului, vă înmînez, generale Antonescu, o înaltă distincție germană, Crucea de Fier clasa I. Sînteți cel dintîi străin care o poartă. O meritați pe deplin. Noi luptăm pentru civilizația europeană și nu pot decît să vă felicit pentru participarea dumneavoastră la războiul pe care singur l-ați numit războiul sfînt. Ca figura legendară din istoria voastră, voievodul Ștefan cel Mare, care a apărat porțile Europei împotriva invadatorului asiatic, și pe care papa l-a numit Atletul lui Cristos, așa vă numesc eu astăzi cavaler al Crucii de Fier !

Generalului i se păru cam forțată comparația, dar știa că Hitler își pregătea cu grijă fiecare cuvîntare, ca un actor care-și repetă rolul înainte de intrarea în scenă. Pauzele necesare pentru traducere îi dăduseră răgazul să-și pregătească un răspuns potrivit. Și deodată îi fulgeră prin minte că undeva, spre răsărit, la cîteva zeci de kilometri, oamenii suferă și mor, înfruntă gloanțele și setea și praful acesta fin care pătrunde pînă-n suflet...

Hitler îi prinse cu mîna lui decorația în stînga pieptului, deasupra buzunarului de la veston. Auzi undeva, alături, zbîrnîitul aparatului de filmat ; se abținu să privească într-acolo, în schimb își îndreptă umerii. La ultima vizită, mama sa îi spusese privindu-l țintă :

— Te apasă greu treburile țării.

— De ce crezi asta ? întrebase el amuzat.

— Te-ai cam gîrbovit în ultima vreme...

Hitler îi strînse mîna îndelung și se dădu deoparte. Era rîndul său să ia cuvîntul.

— Mulțumesc pentru cinstea ce mi-o faceți. Înalta decorație, domnule cancelar, o primesc în numele soldatului român care a făcut dovada calităţior lui pe cîmpul de luptă. Ne-am avîntat în război din dorinţa de a repara nedreptăţile care au ciuntit trupul ţării noastre. Ne aflăm în război pentru a apăra ziua de mîine a Europei împotriva ameninţării comuniste...

Hitler aplaudă cel dintîi şi, după el, toată asistenţa. Aplauzele răsunau straniu în încăperea joasă, cu pereţi de scîndură proaspăt vopsiţi. Apoi ordinea strictă se tulbură ca la un semnal. Chelneri în bluze albe apărură cu cupe de şampanie. Generalul de cavalerie Hansen, comandantul Grupului de armate „Sud“, veni să-l felicite ; veniră după el alţi comandanţi înalţi din armata germană, apoi oamenii săi ; ciocnea paharul cu ei, răspundea cu un zîmbet amabil cuvintelor lor politicoase, întrebîndu-se care va fi, totuşi, esenţa acestei întrevederi. După cîteva minute, Hitler îl invită într-o încăpere alăturată şi-l pofti într-un fotoliu. În spatele lor, în picioare, nelipsitul Paul Schmidt, translatorul.

— Situaţia frontului este foarte bună, spuse voios Hitler. Armatele sovietice au fost înfrînte, majoritatea trupelor lor au fost capturate sau dispersate. Vreau să vă comunic intenţiile mele viitoare. Voi ataca pe de o parte Leningradul, iar pe de altă parte, pe flancul drept, proiectez o acţiune spre sud, asupra zăcămintelor de minereuri. După aceea, printr-o nouă ofensivă, vom cuceri Moscova.

Aşteptă ca translatorul să traducă ultima frază şi-şi îndreptă privirea piezişă spre generalul Antonescu, cerînd vizibil un răspuns.

— După cum am avut prilejul să vă comunic şi prin mesajul meu, vă stau alături în continuare, domnule cancelar. Mergem împreună mai departe, către îndeplinirea ţelului comun !

Pe drumul de întoarcere, avu răgazul să se gîndească mai pe-ndelete la planul pe care i-l împărtăşise Hitler. Ceva nu mergea. Strategii din statul major german făceau o greşeală modificînd astfel planul campaniei. Sau poate că autorul ideii era însuşi Hitler ? În acest caz, chiar dacă ei nu erau de acord, cum să fi obiectat ?

Oricum, nu putea da înapoi. Deși în țară oamenii politici începuseră să protesteze. Nu mai departe, cu cîteva zile în urmă, domnul Maniu îi trimisese o scrisoare în care critica intenția de a continua operațiunile la est de Nistru. Nu este admisibil să ne prezentăm ca agresori față de Rusia, astăzi aliata Angliei, spunea bătrînul om politic. Mai atrăgea atenția asupra faptului că lăsîndu-ne împinși spre răsărit, ne depărtăm de cetatea naturală a Transilvaniei. Parcă el, generalul Antonescu, nu știa toate acestea ! Dar deocamdată scopul era înfrîngerea inamicului ; problema Transilvaniei nu fusese uitată nicidecum !

Întors la București, găsi documentele de stat-major sosite între timp ; contînd desigur pe acceptarea sa de principiu, Hitler luase în calcul pentru operațiile din sud și trupele române. Armata 3 urma să înainteze spre Bug, iar Armata 4 să înceapă ofensiva spre Odessa. Generalul se gîndi, îngrijorat, că unitățile suferiseră pierderi mari în campania din Basarabia, deci trebuiau completate ; armamentul contractat cu uzinele germane întîrzia ; în timp ce domnul Hitler împingea diviziile tot mai departe, în stepele Ucrainei...

Își chemă șeful de cabinet :

— Davidescu, vreau să-ți dictez rezumatul discuțiilor cu Adolf Hitler. Dar mai întîi pregătește un ordin. Se suspendă întoarcerea unităților de pe front. Armata a patra începe înaintarea spre Odessa ; celelalte divizii continuă urmărirea inamicului spre Bug. Secția Operații să alcătuiască planurile. Să-mi aduci buletinul cu ultimele informații despre sistemul de apărare al Odessei.

## 2

— Nu mai terminăm cu cazematele astea, domnule căpitan ?

— Te-ai plictisit, răcane ? Abia acuma-ncepe greul, ascultați la mine.

— Era vorba că dac-ajungem la Nistru... a îndrăznit Lae Corcodel.

— O fost vorba, n-o fost, ce știu eu ? Întreabă-i pe cei mari.

— Dacă ți s-a făcut de cucui, a adăugat caporalul Buruiană.

Am rîs cu toții pe înfundate. Căpitanul Someșan Titus nu părea supărat, dimpotrivă, a rîs și el cu noi :

— Zi așa, Lae, ți s-o urît cu războiul.

— Nu mi s-a urît, dom' căpitan, trăi-v-ar Dumnezeu, dar am și eu pirandă acas', și n-am văzut-o de la Crăciun. O să-mi zică puradeii nene.

— Cîți copii ai, mă ?

— Cinci, să-mi trăiască. Și-i țineam numa' cu țambalul, dom' căpitan. Mai la horă, mai la o nuntă, mai ales toamna, cînd ieșea tulburelul...

— N-ai dus-o rău...

— Da, dom' căpitan, mînca-v-aș gura, că la noi e oameni cu stare, la cîte-o nuntă vine tot satu, de n-are loc în salon, mai pune și mese-n curte ; și-acolo să tot cînți, că oamenii vor să joace. Cînd începi o sîrbă, o tot ții așa pînă-ți dai duhul. Și vine cîte-un mesean și-ți lipește suta pe frunte, zi-i-nainte, baragladină și baragladina zice-nainte, și lumea joacă de se-nalță praful ca fumul și-n noaptea aia nimeni nu doarme în sat...

A tăcut. Tăceam toți, cu privirile în gol. Mi-am amintit tăpșanul din fața hanului, pe drumul Vedei, unde duminica se adunau oamenii la horă. Și țambalagiul urît ca un harap, cu părul alb, cam tare de-o ureche, aplecînd-o pe cealaltă deasupra corzilor, să audă mai bine cîntecul. Și cînd umbla pe uliță parcă tot pleca urechea, să audă mai bine sunetul unor strune nevăzute. Acolo, pe tăpșan, în fața hanului, o văzusem întîi pe Minodora, și-mi sărise inima cînd o privisem întîia oară în ochi... Am oftat adînc fără să vreau. Toți au tresărit, întorcînd capetele spre mine.

— No, vezi care-i baiul, țigane, mi-ai făcut soldații să plîngă !

— Nu plîng, dom' căpitan, m-am apărat. Doar că m-a prins așa, un dor...

— Gîndești că numa ție ți-o fi dor, măi ? Eu mi-am lăsat mumă și soră lîngă Sighet, amu-i anul, și mi-or scris carte o singură dată, cum că-i tare greu acolo, cu stăpînire străină. Că geamurile la biserică le-or bătut în cuie, iar pe popă l-au alungat de la casa lui. Că le-or poruncit să-și scrie numele pe ungurește și să meargă la biserica lor reformată, că și-acolo tăt Dumnezeu îi. Și de v-aș povesti cum am plecat de-acolo cu compania mea și cum se uitau oamenii la noi, nimica nu ziceau, doar se uitau la noi cum treceam, și-am văzut un moș într-o margine de sat, un moș cu mustăți ca Franț-Iosif și-i curgeau lacrimile pe obraji pînă-n mustăți și le lăsa așa să curgă și se uita la noi, și-atunci i-am spus „Lasă, tăicuță, că ne-om întoarce“ și el a clătinat din cap și nu mi-a dat crezare și-l visez noaptea cu lacrimile-n vîrful mustăților...

— Serviți o țigară, dom' căpitan, l-a întrerupt sublocotenentul Geamănu. Și tu, țigane, mai du-te dracului cu poveștile tale.

— Îs bune și poveștile, l-a apărat căpitanul aprinzîndu-și țigara. Făr-de ele, ne-am uita rostul pe lume. Eu, măi răcanilor, atîta vreau, să nu mă pierd din lumea asta pînă n-oi pune iar picioru-n satul meu.

— Cînd o veni ziua aceea ? a murmurat sublocotenentul.

— O veni ea odată și-odată. Și-o să vă comand, răcanilor, să treceți prin satul meu în pas de defilare, să se teamă lumea că se scufundă ulița.

— Dom' căpitan Someșan e-aici ?

— Aici îs, măi. Care mă cheamă ?

— Eu, s' trăiți, dom' căpitan, agentul de la batalion. Ordin de la regiment : La zece treizeci atacul, fără nici un semnal.

— Cum așa, mă ? Fără pregătire de artilerie ?

— Nu pot să știu, să trăiți. Azi noapte inamicul și-a tras înapoi tunurile. Au rămas doar puncte de foc automat. Atacăm prin surprindere. Mă duc și la compania a patra. Zece treizeci, am ordin să zic de două ori.

— Bine, ficior, am înțeles. Zece treizeci. Raportează că sîntem gata și-om împlini întocmai ordinul...

Agentul a plecat în fugă, mergînd cocoșat prin tranșeea puțin adîncă, săpată în cursul nopții. Căpitanul s-a uitat în jurul lui :

— Stuparule, meri la plutonul trei, Buruiană la plutonul doi. Spuneți așa, la zece treizeci atacul. Și mai spuneți, din partea mea, că după primul salt ne oprim la pîrîu, culcat, și plecăm mai departe la semnalul meu, un foc de pistol. Toți odată, cu baioneta la armă. Acela va fi atacul...

Am plecat spre stînga, la comandantul plutonului trei. Îl știam, era domnul Chirițescu, învățător în satul vecin. Venea pe la noi cu corul de Crăciun, avea un cor de se dusese vestea. L-am găsit în adăpost, vorbea cu cîțiva soldați. În ultimele zile slăbise, arăta mai tînăr, tuns așa și cu casca pe cap. L-am salutat :

— Să trăiți, dom' locotenent. Ordin de la regiment să atacăm la zece treizeci. Dom' căpitan Someșan zice să ne oprim la rîu, după primul salt, și să plecăm toți odată cînd trage dînsul un foc de pistol.

— Bine, Stuparule, zi-i c-am înțeles. S-a auzit, leat ? Adunați-vă averea că ne mutăm peste rîu. Caporali, la grupe, completați cartușele. Sfîrșitul poveștii vi-l spun după ce ajungem dincolo...

Am plecat înapoi în goană. Drumul pînă la plutonul trei îmi luase ceva timp, mai trebuia să-mi trag o clipă răsuflarea, fiindcă un atac știi cînd începe dar nu știi cînd se termină. Odată alergaserăm un ceas întreg pe cîmp, cu arma în mînă, cu tot avutul soldățesc în spate. Inamicul trăgea de ici, de colo, ne făcea să ne culcăm la pămînt și-n vremea asta el mai fugea-napoi, noi porneam iarăși, ca într-o joacă, alergam sute de metri pînă cînd ne oprea iarăși o rafală de mitralieră...

— Hai, leat, crezui că te-am pierdut, m-a zorit caporalul Buruiană. Strînge-ți catrafusele, că mai sînt vreo zece minute. Dă calul la apă și gata.

— L-am dat, am spus puțin rușinat. M-a dus și pe mine mintea la atîta lucru.

— După ce că am grijă să vă amintesc, mai faceți și pe nebunii !

Învățasem de mult regula soldățească : nu trebuie să pleci la atac cu bășica plină, că dacă te nimerește un glonț e jale. Nu prea știam de ce e jale, or fi știind doctorii dac-au dat porunca asta. Soldatul nu trebuie să-ntrebe de ce, el execută. Iar eu executasem... Mi-am strîns lucrurile în raniță, am rînduit cutiile cu cartușe și mi-am cercetat șireturile de la moletiere. Asta ar lipsi în timpul atacului, să ți se dezlege o moletieră ! L-am văzut, lîngă mine, pe Corcodel scoțîndu-și cruciulița de sub cămașă și sărutînd-o. Mai încolo, caporalul Buruiană moșmondea ceva la pistolul-mitralieră. Căpitanul Someșan a venit spre noi legănîndu-și umerii largi ca un marinar abia coborît pe uscat :

— Caporale, merg la atac cu voi. Ce te minunezi ? Am prins drag de grupa ta, uchiu-che-n pașche.

— 'Nțeles, dom' căpitan. Grupă, ați auzit ? Mergem în avangardă, cu dom' căpitan. Vrea să vadă care-i mai ager !

Căpitanul a rîs tăcut și și-a vîrît binoclul în tocul de piele care se cam jerpelise. Pîcla dimineții se ridica ; vedeam acum bine tufele de pe malul pîrîului care despărțea, vremelnic, cele două tabere. Dincolo de tufe se întindea iarăși cîmpia roșcată, cu buruieni mărunte din loc în loc. Nici un dîmbuleț, nici un bulgăre de pămînt să te adăpostești. Or să ne prindă la cîmp deschis, fir-ar al dracului !

Clipele treceau anevoios, parcă în silă. În dreapta mea, Hrișcă, basarabeanul, și-a dres glasul dar n-a spus nimica. Dincolo de el, elevul t.r. Dragomir își tot pipăia curelele raniței.

— Diseară o s-aveți ce scrie, dom' elev, s-a grozăvit Hrișcă trăgîndu-și casca mai pe ochi.

— Să ne vedem noi diseară, a spus elevul t.r. Dragomir. Pe toți o să vă trec aici, în poezia mea.

M-am uitat la ceasul de la mînă. Ceasul dăruit de unchiu-meu, Ghiță „Din deal", după ce terminasem gimnaziul.

— Ia-l tu, mă, c-o să ai nevoie. Eu mă culc și mă scol după soare. Dar voi, ăștia cu carte, trebuie să știți mai bine mersul vremii.

De-ai fi știut tu, unchiule Ghiță, la ce-o să-mi folosească ceasul ăsta !

Ceasul ăsta arăta acum zece și treizeci. Căpitanul ne-a făcut semn cu mîna: „Înainte!“ A pornit cel dintîi, în pas alergător, nu prea grăbit, ca un atlet care știe că-l așteaptă o cursă grea și trebuie să-și chibzuiască bine puterile.

Am pornit în fugă după el. De la primii pași n-am mai simțit loviturile neplăcute ale curelelor de la raniță în umeri; pușca-mitralieră în dreapta, cutia cu încărcătoare în stînga, alergam în urma căpitanului și abia mă puteam ține după el. Mă așteptam să aud șuieratul gloanțelor pe la urechi; deocamdată, doar vîjîitul ușor al vîntului, tot mai ascuțit pe măsură ce fuga se întețea. La tufele de lîngă rîu m-am culcat și am pus pușca-mitralieră în bătaie. Dar nu s-a întîmplat nimic. Auzeam în jur bufniturile surde ale trupurilor celorlalți, care se trînteau la pămînt. Mi-am șters de turul pantalonilor palma stîngă nădușită; sub piept, mantaua și pătura, înfășurate în bandulieră, le simțeam ca pe un cocoloș. Fir-ar al naibii, nu le-am legat bine! Dar acum era prea tîrziu. Am auzit focul de pistol și am pornit, de astă dată în fuga cea mai mare, împreună cu tot lanțul de trăgători. După vreo treizeci de pași, două țiuituri scurte și rapide pe lîngă urechi. M-am culcat la pămînt, o dată cu ceilalți. Vedeam, ici și colo, printre tufe, nourași de pămînt țîșnind, ca și cum cineva ar fi dat bobîrnace unui morman de țărînă. Abia acum am auzit țăcănitul mitralierei inamice.

— Pușca-mitralieră, serii scurte, ceilalți înainte! am auzit glasul căpitanului nostru.

Am ridicat puțin capul. Departe, în față, un fulger scurt, ca o părere, a țîșnit din dreptul unei movilițe. Am țintit cu grijă și am tras o rafală. Cu coada ochiului îmi zăream camarazii pornind înainte. Am tras din nou. Inamicul trebuia ținut la pămînt, cîtă vreme ai noștri înaintau. După ce s-au depărtat vreo douăzeci de metri, am tras ultimele cartușe și am schimbat încărcătorul. Mitraliera din față nu mai trăgea. Am pornit și eu în fugă, cumpănindu-mi arma și cutia cu încărcătoare. Nu izbuteam să-mi ajung din urmă grupa; nici nu era nevoie, deocamdată. Alergam în urma lor, pînă cînd am auzit iarăși gloanțele piuind în jur. I-am văzut pe băieți prăvălindu-se la pămînt ; m-am culcat și eu, cu arma în bătaie. De astă dată, inamicul trăgea din dreptul unei tufe de ciulini înfoiată ca un gard viu. În fața ei, un fel de brazdă de pămînt, trasă cine știe de cînd. Acu' să te văd, mi-am spus. Am potrivit cu grijă înălțătorul ; erau cel puțin două sute de metri pînă acolo. Am țintit la mijlocul brazdei și am tras o rafală de probă. Am văzut praful sărind în jurul tufei aceleia înfoiate, și am tras iarăși, mai lung. Am auzit chiotele ostașilor :

— Bravo, Stuparule, l-ai dibuit !

— Înainte ! a strigat căpitanul Someșan Titus.

Lanțul de trăgători a pornit din nou. L-am văzut pe mitraliorul inamic ridicîndu-se și luînd-o la fugă. Am apăsat pe trăgaci, dar rafala n-a mai pornit. Terminasem cartușele. Înjurînd printre dinți, am schimbat încărcătorul. Țeava armei începuse să frigă. Mitraliorul inamic dispăruse. În schimb, ceva mai la stînga tufei a pîrîit altă mitralieră. Aveam puncte de foc ici și colo. Înainte ! De data asta am alergat mai mult. Simțeam praful rîcîindu-mi gîtlejul, praful sau poate numai aerul, respirat cu gura larg deschisă, în fuga aceea sălbatică, fără de capăt parcă. Departe, în zare, se vedea un șir rar de salcîmi. Vreun hotar de ogor. Bun adăpost pentru ariergarda inamică...

— Am mers mai mult de-un kilometru, mi-a strigat caporalul Buruiană care alerga în trap săltat, parcă fără efort.

Elevul t.r. Dragomir a scos un strigăt și s-a prăbușit, scăpînd din mînă arma. Am dat să mă îndrept spre el, dar caporalul mi-a spus peste umăr :

— Lasă-l, că vin sanitarii ! Înainte !

Alergam mai departe, cînd o ploaie de gloanțe a șfichiuit aerul. Le simțeam dogorindu-mi obrajii, tîmplele, umerii. M-am trîntit jos, o dată cu toată compania. Pînă la pomi mai rămăseseră vreo trei sute de metri.

— Acuma e ceva serios, a spus caporalul. Cred că s-au întărit acolo, pe lizieră.

— Transmiteți din om în om, a ordonat căpitanul. Ne apropiem în salturi scurte, cu acoperire de foc, pînă la o sută de metri. Acolo ne oprim și-om mai vedea !

Am încercat iarăși să văd de unde trage inamicul. Într-adevăr, în umbra copacilor sclipeau din cînd în cînd flăcările de la gura țevii, iar după cîteva clipe se auzea rafala.

— Ce mă-sa, au numai mitraliere ? a strigat caporalul în stînga mea. Ține-i cu capu-n pămînt, Stuparule, pînă mai facem un salt !

Un trăgător adăpostit după un copac ! Ce să-i faci de la distanța aceea ? Mi-am luat totuși ca punct de reper salcîmul mai înalt din dreptul meu. Am tras cîteva rafale scurte. Între timp, grupa a pornit înainte. Încă o rafală. Mi-a răspuns mitraliera inamică din față. Caporalul și ceilalți s-au trîntit la pămînt. Le-am auzit armele pocnind des, cînd din dreapta, cînd din stînga. Era rîndul meu. Am rupt-o la fugă înainte. După zece pași, iarăși gloanțele pe la urechi. M-am culcat și am început să mă tîrăsc pînă am ajuns în dreptul grupei.

— Mai departe nu e chip, a spus sublocotenentul Geamănu. Pierdem oamenii degeaba.

— Încetați atacul ! Săpați adăposturi și faceți apelul ! a ordonat căpitanul nostru. Supravegheați inamicul !

Caporalul Buruiană s-a rostogolit pînă la cîțiva pași de mine și a-nceput să sape, stînd culcat.

— Acuma ne liniștim, mi-a spus el. Poate diseară să mai încercăm o dată. Dacă n-or veni la contraatac. Fii cu ochii pe ei, leat. Cum îi vezi mișcînd, tragi tot încărcătorul.

— Crezi că le dă mîna ?

— Îs soldați ca și noi. Dacă primesc ordin...

M-am uitat la el, așteptînd urmarea. Abia atunci am băgat de seamă că avea o dungă roșie pe obraz, pînă spre ureche.

— Te-a rănit, dom' caporal !

— Aș ! Nici n-am simțit. Întorsesem capul tocmai atunci. Asta-i norocul, Stuparule. Doamna cu coasa a trecut pe lîngă mine. Mai rău de bietul Oniță.

— Care din ei ?

— Vasile, ăl mare. L-a prins din plin o rafală, cînd ne adăposteam. „Aveți grijă de ăl mic“, atît a apucat să strige.

— Și chiar a... ?

Nu îndrăzneam să rostesc vorba pînă la capăt.

— Nu-mi dau seama, a spus caporalul. Lovit în piept. A pus mîna așa cînd a căzut. Ce-o fi cu dom' elev Dragomir ?

— Nu-i nimic, ce să fie ? am auzit un glas în spate.

— Dom' elev ! s-a bucurat caporalul. Sînteți teafăr ? Credeam că v-au nimerit. V-am văzut căzînd...

— Și eu v-am văzut, am spus. Bine c-ați scăpat.

— M-a scăpat cartea, fraților. Uite colea.

S-a tîrît lîngă noi și-a scos din sîn cartea cu scoarțe groase pe care-o purta cu el mereu. Coperta avea o ruptură urîtă, ca și cum ar fi răsucit în ea vîrful baionetei.

— Am simțit ca un pumn zdravăn în piept, și parc-am călcat într-o groapă. M-am trezit jos, pe pămînt. Dacă nu era cartea asta, îmi mîncați coliva. Glonțul venea de la distanță și n-a străpuns-o.

— Ați avut noroc, a spus caporalul bătătorind cu lopata parapetul din fața gropii. Acuma ați trecut de moarte, gata. Puteți fi liniștit mai departe. Așa umblă vorba. Pe cine l-a atins o dată glonțul, gata. Nu mai are teamă.

— Dea Domnul să fie cum zici tu. Ia zi, la grupa voastră îs bine toți ?

— Soldat Oniță Vasile, căzut în timpul atacului. Nu știu ce-o fi cu el.

— L-au luat brancardierii. L-am văzut cînd îl puneau pe targă.

— Înseamnă că trăiește, s-a bucurat caporalul.

— Cînd l-au luat, trăia...

— Stuparule, ia-ți arma și treci încoace, mi-a spus sublocotenentul Geamănu. Ai un adăpost clasa-ntîi.

M-am tîrît spre dreapta. Băieții din grupa noastră săpaseră o groapă mai încăpătoare, cu parapet înalt.

— Asta-i vilă, nu adăpost, i-am lăudat. Cum l-ați făcut așa repede ?

— Data viitoare stăm noi de veghe și sapi tu, a rîs Hrișcă ștergîndu-și nădușeala de pe frunte. Poftim înăuntru și fii cu ochii pe inamic.

Mi-am așezat pușca-mitralieră pe parapet și am pus un încărcător nou. De la inamic nici o mișcare. Sublocotenentul Geamănu s-a uitat cu binoclul.

— E liniște pe tot frontul, a spus el. Cred că grosul trupei s-a retras și au lăsat cîțiva oameni de sacrificiu. Care ai niște apă ?

A luat bidonul din mîna lui Hrișcă și l-a dus la gură. Un glonț a lovit bidonul cu zgomot sec. Abia apoi am auzit împușcătura, venind dinspre lizieră.

— Mă, anafura mă-sii ! a spus sublocotenentul făcînd ochii mari.

— Un lunetist, și-a dat cu părerea Hrișcă. Feriți-vă, dom' sublocotenent. Nu vă mai ridicați deasupra gropii.

— Cum, măi, să stau cu capu-n pămînt, ca hîrciogul ?

— Pînă-i dăm noi de rost, a spus Hrișcă. Dați-mi și mie oleacă binoclul cela. Eu zic că trage de sus, din copaci. Să-l văd pe unde e. Și dup-aceea, cu o pușcă bună, îl dăm jos de-acolo.

## 3

Atunci, la început, încercase să spere că pentru România, campania se va încheia o dată cu eliberarea Basarabiei. Dar știa că nu e cu putință. Știa prea multe despre legile aspre ale războiului, ca să-și mai facă iluzii. Istoria e plină de exemple : cine începe o luptă, trebuie s-o ducă pînă la capăt, pînă la înfrîngerea definitivă a inamicului. Un general trebuie să știe asta, să înțeleagă că nu te poți opune unei asemenea legi de fier !

Netezi cu palma raportul de demisie al generalului Ciupercă. Faptul stîrnise vîlvă între cadrele superioare ale armatei. Un general care-și cere demisia în plină campanie ! Aprobase raportul fără să stea pe gînduri. Fără măcar să mai scrie, după obicei, un referat lung și usturător de-a curmezișul hîrtiei. Poftim : domnul general Ciupercă, comandant de armată, nu era de acord cu continuarea războiului. Dar cine poate fi bucuros de acord cu continuarea unui război ? Să întrebăm pe ultimul soldat dacă n-ar prefera să plece acasă, în loc să bată noroaiele din stepă, să mănînce cînd dă Dumnezeu, să doarmă pe apucate, știind că moartea îl pîndește la fiecare pas. Dar cine-l întreabă pe soldat ? Cine-l întreabă pe general ? Cine-l întreabă pe el însuși, Conducătorul Statului ? Hitler „îi propunea“, „îl invita“, dîndu-i iluzia că lasă la latitudinea lui să decidă. Dar numai să fi încercat o opoziție la planurile germane ! Din partea unor cercuri ale partidului nazist i se transmisese, discret, că Horia Sima și ceilalți șefi legionari se află la loc sigur, sub pază, în Germania. Ei sînt inofensivi atîta vreme cît lucrurile merg normal. Ce-nseamnă că lucrurile merg normal ? Că dăm curs „propunerilor“, „invitațiilor“, că îndeplinim fără șovăire „dorințele“ Înaltului Comandament al Wehrmachtului. Dacă nu... hm ? Ce s-ar întîmpla ? I se dăduse de înțeles că unele cercuri din conducerea Reichului vedeau în Horia Sima și camarazii săi o alternativă la guvernarea României. O guvernare gata să meargă pînă-n pînzele albe alături de Germania.

A încerca, *acum*, să părăsească lupta ar însemna o catastrofă pentru țară. Acum, cînd aproape toată Europa, țări mari și mici căzuseră, sub o formă sau alta, sub dominația hitlerismului. Dar cui să explice fatalitatea oarbă care-i îngrădea deciziile ?

Se apropie de fereastra vagonului-salon. Santinela din capătul peronului își ștergea nădușeala cu mîneca bluzei. Pe lîngă terasament, un copil slăbuț se hîrjonea cu un cîine. Dincolo de gară, pe șoseaua prăfuită și pustie, se arătă, în sfîrșit, un semn de viață : un automobil negru, mare, cunoscuta limuzină cu care făcea deplasările vicepreședintele Consiliului de Miniștri, Mihai Antonescu. Avusese o întîlnire cu von Killinger. Îi trimisese imediat, printr-un curier special, o sinteză a discuțiilor. Dar generalul voia mai mult : nuanțele, lucrurile rostite numai pe jumătate, ceea ce nu poate fi cuprins într-o dare de seamă bătută la mașină. Își întîmpină colaboratorul cu o strîngere de mînă nerăbdătoare :

— Bine-ai venit. Credeam că s-a-ntîmplat ceva pe drum.

— O pană de cauciuc, tocmai cînd să intrăm în oraș.

Ică, protocolar ca totdeauna, cu costum, cravată și pălărie, ca un veritabil om de stat. Generalul, cu bluza de uniformă, care-i lăsa liber gîtul ars de soare, ceafa tunsă mărunt, soldățește, pînă aproape de creștetul pleșuv. Ică își scoase pălăria, își tamponă elegant fruntea cu o batistă imaculată, și la invitația generalului se așeză în fotoliu.

— Hai, omule, vorbește.

— Ai primit raportul ?

— L-am primit. Dar vreau să știu mai exact, dincolo de întorsăturile diplomatice, despre ce e vorba. Cum a mers convorbirea ? Ce voia, de fapt, domnul baron ?

Mihai Antonescu desfăcu brațele, ca un om care nu știe exact cu ce să înceapă. Își drese glasul, privi o clipă în tavan, apoi spuse pe un ton de conversație ușoară :

— Trec peste toate amabilitățile și protocoalele. Mi-a vorbit despre continuarea acțiunilor militare peste Nistru și m-a întrebat care ar fi condițiunile guvernului român pentru a participa la aceste acțiuni.

— Amestecă strategia cu politica, mormăi generalul.

— Asta i-am spus și eu. Că problemele militare revin domnului general Antonescu. A insistat. „Și care este opinia generalului Antonescu ?“ I-am spus că în principiu România este interesată în acțiunea peste Nistru, în primul rînd pentru a consolida frontiera și a proteja populația românească aflată în acea regiune. Iar în al doilea rînd, asta ne va oferi un gaj pentru frontierele de mîine, după încheierea păcii. Sper că a înțeles.

— Trebuia să fii mai explicit. Am impresia că ne întind o cursă. Ne împing spre răsărit, ca să renunțăm la Transilvania.

— Prevedeam asta, Ionele, răspunse repede Mihai Antonescu. I-am spus clar că acțiunea peste Nistru are un caracter pur militar. Ea nu presupune anexiuni teritoriale și n-are nici o legătură cu revendicările noastre asupra Transilvaniei. I-am amintit de memorandumurile din aprilie și din iunie. În arcul carpatic ne-am născut și aici vom muri. Ar fi un act de trădare națională dacă am socoti că drepturile asupra Ardealului pot fi obiect de compensații.

— Foarte bine. Trebuie să le repetăm asta de fiecare dată, să nu creadă că vom ceda măcar un pas. E bine, întări el după o clipă de reflecție. Acuma spune-mi ce mai e prin țară.

Mihai Antonescu se codi iarăși. Părea că încearcă să găsească o formulă potrivită pentru a rosti un adevăr neplăcut.

— În țară părerile sînt împărțite. Unii socotesc că prin eliberarea Basarabei scopul nostru a fost atins și deci nu are sens să continuăm acțiunile militare.

— Cine-s ăia ?

— Domnul Maniu, de pildă. S-a exprimat limpede : el crede cu statornicie în victoria Angliei. O victorie care ne-ar ajuta să ne salvăm ființa națională. Ar fi cea mai mare nenorocire dacă sfîrșitul războiului ne-ar găsi în tabăra dușmanilor Angliei. E de părere că germanii caută să ne adîncească în acest război pentru a ne sili să rămînem alături de ei, orice s-ar întîmpla.

— Un soldat nu se duce la război cu gîndul la înfrîngere, spuse generalul Antonescu. E drept, nici eu nu cred că Anglia poate fi învinsă. Hitler și-a împărțit forțele în prea multe locuri deodată, și asta nu știm cum se va sfîrși. Dar, repet pentru a zecea oară, noi n-avem de ales. Și în definitiv nu eu am inițiat alianța cu nemții. Carol a făcut primul pas. Și nici el de bună voie. Oare cînd se va putea rosti tot adevărul despre aceste evenimente ? Am continuat politica lui față de Germania. În situația dată era singura soluție. Iar acum nu ne mai putem opri din drum. Dacă am eliberat Basarabia, nu înseamnă că războiul nostru s-a terminat. Am primit și eu un mesaj de la Hitler. Ne cere același lucru : să continuăm lupta. Forțele mobile, cavaleria și blindatele să participe și la operațiunile de peste Nipru.

— Bine, dar blindatele noastre nu sînt disponibile acum.

— Ce știi tu, Ică ? Cunosc situația trupelor mai bine decît oricine. Blindatele sînt angajate în sud, dar asta nu va dura mult. Imediat după ce iau Odessa, le mut peste Nipru.

Spusese aceste cuvinte pe un ton definitiv, care nu mai îngăduia comentarii. Mihai Antonescu își drese iarăși glasul, parcă cerîndu-și iertare :

— În altă ordine de idei...

— Da ?

— Există o propunere din partea unor persoane... Știi, aliații germani au mareșali la comanda celor mai importante sectoare de pe front. S-ar cuveni ca și țara noastră să aibă un mareșal. Mai ales cînd e vorba de comandantul de căpetenie al armatei... Sîntem în plin război, gradele au puterea lor de influență. Gîndește-te la starea de spirit a soldaților. Și, în general, a populației. Vreau să spun că e în interesul națiunii. Am încheiat o etapă a războiului, o etapă victorioasă. Toată lumea știe că generalul Antonescu a comandat direct operațiunile pentru eliberarea teritoriilor din Est. Ar fi, la urma urmei, o recunoaștere a acestui merit de netăgăduit.

Generalul Antonescu își ascunse zîmbetul de satisfacție. Îi venise și lui această ideee, dar nu îndrăznise să și-o mărturisească limpede. Ca vechi militar, punea mare preț pe semnele exterioare — grade, decorații, uniformă — care întăresc sentimentul de ierarhie și de solidaritate al unei armate. Avea puteri depline, își asumase toate atributele conducerii statului. Putea să avanseze pe oricine, să împartă decorații și să numească miniștri. Dar această avansare... Ce va spune lumea ?

— Asta-i o treabă serioasă, Ică. Să ne mai gîndim. La vîrsta mea nu mai umblu după glorie.

— Dar nu de glorie e vorba aici.

Generalul tăcu, măcinat de gînduri contradictorii. Într-adevăr, aliații germani se împăunau la tot pasul cu gradele lor. Nu mai departe, comandantul Grupului de armate „Sud“, vecinul din stînga frontului românesc, era feldmareșal, pe cînd comandantul de căpetenie al armatei române purta doar gradul de general de corp de armată. Pe de altă parte, se întreba ce va spune opoziția. Parcă-i auzea pe politicieni murmurînd că și-a cîștigat bastonul de mareșal cu sîngele soldatului român...

— O să mai reflectez, spuse cu glas înăbușit. Trebuie să consult și regulamentele militare...

— Sîntem în plin război, stărui Mihai Antonescu. Nu uita că și rușii au o sumedenie de mareșali, începînd cu șeful Marelui Stat Major. Aproape toți comandanții de fronturi au acest grad.

— Bine. Mai discutăm despre asta. În altă ordine de idei. Ce-mi poți spune despre situația economică ?

Mihai Antonescu căută o hîrtie în servietă.

— Germanii insistă pentru formarea societăților mixte. Dar nu asta e problema principală. Angrosiștii lor cumpără cereale la prețuri mari și negustorii noștri se lasă tentați. Asta ne tulbură echilibrul financiar. Băncile sînt îngrijorate. Ne așteaptă mari greutăți pe piața internă.

— Trebuie să-i mai potolim, spuse generalul nemulțumit. Pînă nu ajungem la ruină...

Se întrerupse, căci cineva bătuse în ușă.

— Intră, spuse generalul, apoi se întoarse către interlocutorul său : Cred că e ceva important. Am dat ordin să nu fim deranjați decît dacă sînt vești de pe front.

În încăpere intră maiorul Magherescu, ajutorul șefului de cabinet :

— Domnule general, am onoarea să raportez : două comunicări din partea comandamentului german. Pînă e gata traducerea, permiteți să vă prezint o sinteză.

— Dă-i drumul, spuse Antonescu nerăbdător.

— În sectorul de nord, trupele germane au ocupat Novgorodul. În sectorul de sud au ocupat orașul Dnepropetrovsk și amenință Harkovul. Armata 4 română raportează că a încercuit Odessa.

Mihai Antonescu zîmbi și depărtă palmele cu un gest elocvent :

— Felicitări. Înseamnă că victoria e aproape...

— E prematur să vorbim de victorie, ripostă generalul Antonescu. Informațiile culese de aliați au fost cam optimiste. În ultimele zile am primit date noi. Zona orașului e fortificată pe trei linii de apărare, sprijinite pe litoral. Dinspre mare îi susține artileria flotei. Marina noastră și navele germane n-au reușit să instituie o blocadă. Greul luptei va fi tot pe uscat. De aceea m-am mutat aici. Să fiu cît mai aproape de front, lîngă soldații mei.

— Un argument în plus pentru... începu Mihai Antonescu și se întrerupse, cu ochii la aghiotant.

— Bine, Magherescu, spuse generalul. Să-mi aduci telegramele cu aliniamentele exacte, și să actualizezi harta.

— Am înțeles. Permiteți să mă retrag, domnule general.

După plecarea lui, Mihai Antonescu reluă cu entuziasmul dinainte :

— Asta voiam să spun. Începe bătălia Odessei. E momentul să avem la comanda oștirii un mareșal.

— Nu știu ce-ar gîndi Hitler despre asta...

— Hitler te-a decorat el personal cu cea mai înaltă decorație. În timp ce el însuși s-a comparat cu papa, dacă țin bine minte.

Un surîs ironic destinse trăsăturile aspre ale generalului :

— Nu-ți scapă nici un cuvînt.

— Sînt om politic și în politică nuanțele contează mult. Führerul se socotește atotputernic, un fel de zeu plutind undeva deasupra tuturor. Nu văd cu ce l-ar deranja avansarea în grad a unui aliat al său.

— Ai întors-o bine, dragul meu. Un argument convingător.

— Argumentul cel mai convingător e voința națiunii.

— Cine poate cunoaște cu adevărat voința națiunii ? murmură generalul, apoi ridică fruntea : Nu, n-am dreptul să mă-ndoiesc. Am început o operă și trebuie s-o duc pînă la capăt. La urma urmei am consultat poporul, nu-i așa ? Atunci, în martie...

— Firește. Și poporul a fost de partea ta.

— La nevoie, îl mai consult o dată. Nu mă las influențat de opiniile politicienilor. Ei au interesele lor, și s-a dovedit că nu totdeauna aceste interese coincid cu ale țării.

— Bine spus ! exclamă Mihai Antonescu. Am reținut această cugetare. O vom folosi pentru răspunsul la scrisorile șefilor opoziției.

— Au de gînd să-nceapă iar cu scrisorile ?

— Deocamdată, e mijlocul lor de a face politică.

— De s-ar rezuma la atîta...

După plecarea lui Ică, se aplecă iarăşi asupra hărţii uriaşe. Privi îndelung săgeţile care marcau intenţiile Înaltului Comandament german. Săgeata din flancul drept făcea o curbă, urmărind mai întîi conturul Mării Negre şi ţintind undeva, spre nord-est, acolo unde scria cu litere mari „Stalingrad". În timp ce o altă săgeată era îndreptată în sus, spre Moscova. Îl invită la dejun pe generalul Ioaniţiu şi aduse vorba despre această ciudăţenie strategică.

— Un militar nu are dreptul să comenteze ordinele primite, începu el. Cu atît mai mult generalul Antonescu, care-i soldat bătrîn. Dar ai văzut şi dumneata cum arată viitoarea ofensivă.

— Acţiune pe direcţii divergente, spuse generalul Ioaniţiu.

— Ce i-aş mai fi muştruluit pe elevii mei pentru o greşeală ca asta !

— La Şcoala de Război era altceva, replică generalul Ioaniţiu. Acolo se discută principii universal valabile, există un model teoretic...

— Un model care n-are legătură cu realitatea, vrei să spui ?

— Vreau să spun că totul depinde de forţe. Dacă trupele celor două grupări sînt destul de puternice ca să nu aibă nevoie să se sprijine reciproc, atunci totul e în regulă. Vor desfăşura acţiuni independente. Din ultimele ordine am înţeles că O.K.W.-ul a conceput operaţiile în acest mod. Înaintarea spre Moscova e una, Caucazul alta. Oricum, riscurile sînt mari.

— Treaba lor, spuse Antonescu cu un gest de renunţare. Să ne întoarcem la sectorul nostru. Crezi că o să avem dificultăţi la Odessa ?

— Nu e lucru simplu. Ultimele recunoaşteri au localizat noi cazemate, bine mascate. Fabrici, grajduri, case ţărăneşti... După informaţiile luate de la prizonieri, au muniţie din belşug, pot să reziste la un asediu lung. Iar încercuirea nu-i de fapt o încercuire. Mă gîndesc la sectorul liber, sprijinit pe mare. Flota din Sevastopol.

— Şi noi n-avem flotă ?

— E sub ordinele amiralului german.

— O să vorbesc cu ei, oftă Antonescu. Navele trebuie să participe la blocadă. Altfel ne măcinăm treptat trupele de uscat.

— ...Care au avut pierderi grele în Basarabia.

— Mai avem diviziile din rezerva Marelui Cartier General, ripostă Antonescu.

Interlocutorul său tăcu, cu ochii-n farfurie.

— Haide, Ioanițiu, spune ce gîndești.

— Ce să gîndesc ? N-aș vrea să vă supăr, dar cred că ne gîndim prea devreme la rezerve. Dacă le topim și pe-astea, ce facem mai departe ?

— Sper că acest „mai departe“ nu va exista. Hitler a lăsat să se înțeleagă că după Odessa războiul nostru este încheiat.

Pîndi iarăși reacția celuilalt. Generalul Ioanițiu făcu o mișcare din cap, a îndoială, dar nu mai spuse nimic.

## 4

— Alo, da ! Eu sînt, Paulescu.

— Nenorocire, domnule maior !

Maiorul Paulescu simți cum i se strînge inima. Aproape că nu-l recunoștea pe colegul său, de obicei optimist, echilibrat, stăpîn pe sine.

— Stai puțin, Baciule ! Ia-o de la capăt. Ce s-a întîmplat ?

— Nenorocire, domnule maior. L-au arestat pe „Anghel“.

— Nemții ?

— Nu, ai noștri.

— Tot e bine, spuse încet Paulescu. Cel puțin sîntem în familie. Acum povestește ce și cum.

— Așa cum s-a stabilit, am aflat cînd sosește nava și m-am dus să-l aștept în port. Am lăsat mașina în fața gării maritime și am pornit-o pe jos spre dană. Vasul tocmai făcea manevra de acostare.

— Treci peste amănunte.

— Iertați-mă. Mă apropiam de vas cînd s-a stîrnit o vînzoleală. Grăniceri, vameși, au făcut un fel de cordon și m-au dat deoparte.

— Te-au legitimat ?

— Nu, era multă lume care aștepta vaporul. M-am depărtat puțin și am așteptat să văd ce se întîmplă. Au coborît întîi pasagerii, apoi echipajul. Cînd omul nostru a ajuns pe cheu, cu bagajele în mînă, l-au înconjurat cîțiva inși în civil și l-au urcat într-o mașină. Era cu ei colonelul Stamatiu de la noi, de la Secția Penală. Cred că au plecat direct spre București. Mi-am dat seama că n-are rost să mă țin după ei și m-am repezit aici, la telefon.

— Bine-ai făcut. O să mă interesez eu despre ce e vorba. Cînd s-a întîmplat asta ?

— Acum o oră. Exact o oră, domnule maior.

— Bine. Vino încoace cît poți de repede. Așteaptă-mă la birou.

Se uită la ceas. Avea cel puțin două ore înainte. Trebuia să salveze ce mai era de salvat. Se repezi spre biroul șefului său și intră fără să mai bată la ușă :

— Domnule colonel, „Anghel“ a fost arestat de Secția Penală.

— Nu se poate ! De ce se amestecă ei în...

— Nu înțeleg nici eu.

Colonelul Ionescu „Lungul“ strivi o înjurătură între dinți.

— Aici e mîna nemților, fără-ndoială. Cere legătura la Iași, să raportăm domnului director general. Ba nu, lasă că mă ocup eu de asta. Dumneata du-te la Secția Penală și află tot ce poți afla de acolo. Cred că deșteptul ăla de Stamatiu a făcut exces de zel, acum că ține locul șefului. De ani de zile se tot luptă să iasă-n față. Acum a găsit prilejul. Afacerea e mai serioasă decît bănuim.

Maiorul plecă aproape pe fugă. Îngrijorarea șefului său îl alarmase și mai mult. Știa că rapoartele despre marinar erau păstrate sub cel mai strict secret ; colonelul Ionescu le prezenta lui Eugen Cristescu și acesta le înainta direct generalului Antonescu. Așadar, erau interese înalte la mijloc. La Secția Penală avea un prieten, coleg de promoție, care lucrase la Biroul II al Marelui Stat Major. Îl chemă pe culoar și-l întrebă de-a dreptul :

— Ce știi despre un marinar care urma să fie arestat ?

— Secția noastră a primit o adresă de la *Abwehr*. Nemții au semnalat că un ofițer din marina comercială — nu i-am reținut numele — are legături cu spionajul britanic. Ei bănuiau că la întoarcerea de la Istanbul va aduce în țară anumite documente. Șeful nostru s-a înfuriat : „Pînă cînd o să mai stăm așa, să ne aducă aliații totul pe tavă ?“ Eu am fost de părere să-l urmărim, să vedem cu cine se-ntîlnește în țară, dar el a spus că n-are rost să pierdem ocazia. „Să arătăm nemților că știm să procedăm energic !“ A plecat azi-noapte la Constanța cu o mașină și doi ofițeri. Dar ce s-a întîmplat ?

— Marinarul era omul nostru. Dacă a fost arestat, te pomenești că află și nemții...

— Poți fi sigur de asta. Chiar colonelul Stamatiu le-a spus la telefon că suspectul nu va apuca să facă nici un pas pe uscat. Iar nemții, fără-ndoială, au trimis în port un om de-al lor, să se convingă.

— A dracului încurcătură !

— Bine cel puțin că au apelat la noi, îl consolă celălalt. Ce te făceai dacă Abwehrul acționa singur și-l captura pe omul tău ?

— Cum să-l captureze ? N-au dreptul.

— Atunci să-l răpească, pur și simplu. Poți să știi pînă unde merg ei ca să-și atingă scopul ? Așa, încă nu-i totul pierdut.

— Ai dreptate. Oricum, fă tot ce poți și ține-i pe nemți departe de el, măcar pînă se lămuresc lucrurile.

— Mă tem că nu pot să intervin. De regulă, arestații sînt duși direct la Malmaison.

— Atunci o să-i aștept acolo.

Cînd intră în biroul șefului, acesta stătea în picioare, lîngă fereastra deschisă, și fuma. Scrumiera de pe birou era plină cu mucuri de țigări.

— Nemții l-au depistat, spuse maiorul Paulescu. Au trimis o adresă oficială prin care cereau să fie arestat. Colonelul Stamatiu a luat acțiunea pe cont propriu.

— Un carierist și jumătate, spuse colonelul posomorît. A profitat de ocazie că nu-i șeful aici. Domnul Cristescu m-a întrebat la telefon ce știu nemții despre asta. I-am spus că deocamdată arestatul este pe drum. Ne-a dat ordin să-l preluăm noi și să nu discute cu nimeni pînă nu vine el aici. O să-l interogheze personal. Așa că du-te la Malmaison și preia prizonierul. Rămîi cu el și nu permiți să ia legătura cu nimeni. Ordinul domnului director general. Fără nici o explicație, bineînțeles. Secretul nostru amenință să ajungă de domeniu public...

Maiorul Paulescu se uită la ceas. Mai era cam o oră pînă cînd mașina cu arestatul avea să ajungă la București. Își aprinse o țigară, stinse lumina și deschise fereastra. Răcoarea serii de august pătrunse în încăpere o dată cu mireasma abia simțită a florilor din Cișmigiu. Un camion greu trecu pe strada Știrbey Vodă, făcînd geamurile să vibreze. Trase un ultim fum și stinse țigara. Nu mai avea răbdare. Porni către arestul S.S.I. de la Malmaison, vechea cazarmă de pe Calea Plevnei.

...Aștepta doar de cîteva minute cînd văzu farurile de camuflaj ale cunoscutului Ford V 8 apărînd dinspre Spitalul Militar. S-a grăbit domnul colonel, nu glumă, își spuse maiorul ieșind în întîmpinarea mașinii. Primul coborî colonelul Stamatiu ; îi recunoscu imediat statura masivă. Se apropie de el :

— Am onoarea să vă salut, domnule colonel.

— Salut. Dumneata ești, maior Paulescu ?

— Eu sînt. Vin cu un ordin special privindu-l pe arestat...

— De unde știi dumneata de arestatul meu ?

— Îndeplinesc un ordin, ocoli Paulescu răspunsul. Domnul director general a dat dispoziție să nu stea nimeni de vorbă cu arestatul pînă la sosirea dumnealui.

— Știam că e la Iași.

— A pornit încoace cu avionul. A dat ordin să nu se desfășoare nici un interogatoriu.

— Nici un interogatoriu ! spuse colonelul. Atunci de ce l-am arestat ? În cîteva minute a spus tot ce ne interesa. Complici, adrese, parole de legătură. Încă de la Constanța am declanșat operațiunea. Am dat ordin să fie arestați complicii de la București și de la Ploiești. În curînd toată banda o să ajungă în fața procurorului.

Maiorul Paulescu simți cum îl cuprinde deznădejdea. Oare tot efortul său fusese zadarnic ?

— Domnule colonel, înțelegeți că e o treabă delicată...

— Cum să nu înțeleg ? Banda asta are legături înalte ; chiar domnul Maniu nu este străin de afacere. Există și o stație radio, lăsată aici de englezi. Știi ce spune omul nostru ? Că nu se consideră vinovat. El a acționat pentru cauza aliaților tradiționali ai României. Poftim de vezi ce opinii politice are dumnealui !

— Nu am dreptul să judec asta. Eu sînt militar și executat ordinele șefilor mei. Așadar, cu respect vă aduc la cunoștință că trebuie să rămîn cu arestatul pînă la venirea domnului director general.

— E arestatul meu.

— Domnule colonel, vă rog foarte mult. E în joc onoarea mea de ofițer. Ajutați-mă să îndeplinesc ordinul primit. Trebuie să iau în primire arestatul. Răspund de el și de faptul că nu trebuie să vorbească cu nimeni.

— Mă rog... Fiecare cu misiunea lui. Dar să știi că-ți pun santinelă la ușă. Nu vreau să am vreo surpriză, după ce m-am străduit atîta...

## 5

— Domnule general, mă așteptam la vești mai bune.

Comandantul corpului de armată plecă privirea.

— Domnule mareșal, facem tot ce putem. La fiecare atac unitățile pierd zeci de oameni. Inamicul și-a organizat din timp apărarea. Există linii de cazemate, cuiburi de foc, obstacole de sîrmă ghimpată.

— Știu, îl întrerupse mareșalul Antonescu cu voce seacă. Dar poporul român și-a pus toată nădejdea în noi. Ți-am dat două divizii din rezerva Marelui Cartier, ți-am trimis muniție și artilerie.

— Tocmai voiam să vă raportez : nu avem destul armament greu.

— Știu și asta. Dar nu pot mai mult. Crezi că trupele de la Bug stau mai bine ? Se pomenesc cu mîinile goale în fața tancurilor. Ești soldat, domnule, și trebuie să înțelegi. Luptăm cu ce avem. Vreau un efort suprem din partea trupelor noastre. Explică-le că mareșalul Antonescu cere acest efort și că le făgăduiește, după cucerirea Odessei, demobilizarea.

Generalul se lumină la față :

— Ar fi minunat, domnule mareșal. Unele unități luptă în linia-ntîi din prima zi a războiului. Au efectivele reduse, uniformele rupte, viața din tranșee e grea. Li s-ar cuveni o asemenea răsplată...

— O vor avea. Transmite din eșalon în eșalon, pînă la ultimul soldat, că această bătălie este decisivă. Aliații sînt cu ochii pe noi, Europa întreagă ne privește, domnule general. O să-ți mai trimit cîteva regimente. Dar nădejdea e-n trupele de acolo, de pe poziții, care au experiență. Un ultim efort și vom sărbători cu fast o nouă victorie pur românească.

— Am înțeles, domnule mareșal. Soldații vă vor fi recunoscători.

— Nu mie, ci vitejiei lor. Explică ofițerilor cum să le vorbească, să-i îmbărbăteze. Nu mareșalul Antonescu e de vină că armata e slab înzestrată. Purtăm moștenirea a zece ani de neglijență și de parăzi inutile. În loc de tunuri, se cumpărau uniforme de gală. Știi la fel de bine ca și mine. Trebuie să suplinim lipsa de armament cu vitejia oamenilor. Să avem încredere în soldatul român.

Ultimele fraze i se părură cam demagogice ; îl privi pe interlocutorul său. Acesta asculta atent, serios, ca orice militar în fața comandantului său. Schimbă brusc tonul :

— În altă ordine de idei, cum te împaci cu generalul Iacobici ?

— Bine. A fost la noi, pe front, s-a interesat de situația trupelor...

— Să știi că pun mare bază pe el. Îl cunosc din războiul celălalt. În campania de pe Tisa a fost șef de stat-major de divizie. A ajuns pînă la Budapesta. După război a trecut prin toate eșaloanele. De aceea l-am numit ministru, după rebeliune. Acum am socotit că e mai necesară prezența lui la Marele Cartier General. După nenorocirea cu Ioanițiu...

— Mare pierdere, domnule mareșal.

— Mare. Și, mă tem, ireparabilă. E drept, și generalul Iacobici e un strateg de frunte. De aceea l-am numit. Am nevoie de experiența lui. M-a înțeles. Nu ca alții. Nu mă așteptam ca unul dintre generalii mei să-mi dea lecții de strategie și de patriotism.

— Vă gîndiți la generalul Ciupercă ?

— Da, la el mă gîndesc. Crezi că eu cu inima ușoară am trimis trupele peste Nistru ? Nu aveam altă soluție. Politicienii îmi reproșează că am uitat de Transilvania. Nu, n-am uitat, dar ce să fac în clipa asta ? Nu mă pot bate pe mai multe fronturi deodată. Ni s-a ivit prilejul să luăm înapoi provinciile din est ; puteam refuza acest prilej ? Va veni și timpul Transilvaniei. Dar pînă atunci, datoria noastră este aici !

Se opri, își scoase cascheta cu un gest brusc și-și șterse fruntea nădușită. Răsuflarea i se iuțise. Vorbise cu înflăcărare, își simțea tîmplele zvîcnind întocmai ca dimineața, după exercițiile fizice pe care și le impunea cu strășnicie.

— Iartă-mă, spuse. Nu-i vreme de discursuri acum. E timpul faptelor. Voi da ordin să ți se trimită trupe proaspete și muniție. Aștept asaltul decisiv. Îți doresc succes !

— Vă mulțumesc, domnule mareșal. În numele soldaților de pe frontul Odessei.

Îi strînse mîna și făcu semn însoțitorilor care așteptau deoparte. Urcă primul în mașină. Abia după ce motorul își reluă mersul monoton, muzical, simți oboseala năpădindu-l deodată.

— Doriți puțină cafea, domnule mareșal ? întrebă grijuliu aghiotantul.

— Nu, mulțumesc, nu-mi trebuie nimic. Cît avem pîn-la Tighina ?

— Cam o jumătate de oră, în mers normal. Dacă doriți să mărim viteza...

— Nu, e bine-așa.

La Tighina, în fața clădirii comandamentului, îi ieși în întîmpinare Eugen Cristescu, care-l salută ceremonios scoțîndu-și cu un gest larg pălăria.

— Ce faci pe-aici, domnule Cristescu ? Ai prins vreun spion ?

— Mai mulți, domnule mareșal. E o poveste cam delicată...

— O să mi-o spui la masă. De azi-dimineață umblu de la o divizie la alta. Ia spune, e ceva urgent ?

— Nu urgent, cît mai ales complicat.

— Bine, mă duc să mă schimb și ne-ntîlnim la popotă.

Intră în camera lui frămîntat de întrebări. Cristescu n-ar fi venit așa, neanunțat, dacă nu era o poveste serioasă la mijloc. Ce s-o fi întîmplat ? Acolo, în țară, surprizele puteau apărea oricînd. Au pus ceva la cale legionarii ? Erau semne că încercau iarăși să se organizeze. Sau șefii partidelor ? Mai puțin probabil. Se mulțumeau să-l bombardeze cu memorii și scrisori. Poliția raportase că unele dintre aceste scrisori erau multiplicate și apoi răspîndite printre prietenii politici, ba chiar oferite trecătorilor, pe Calea Victoriei, în orele de promenadă. O să termin eu cu mofturile astea ! își făgădui, în timp ce ordonanța îl ajuta să-și scoată cizmele. La Tîrgu-Jiu, în lagăr, dacă nu le place la București ! Făcu cîțiva pași prin cameră, mulțumit că scăpase de strînsoarea uniformei de campanie. Se răcori puțin, își puse altă uniformă, lejeră, și coborî în sufrageria luxoasă, numită cu modestie „popotă“. Cristescu se ridică văzîndu-l.

— Te rog, domnule Cristescu. Ce atîta protocol ? Mai bine ia un aperitiv. O țuică veche, de Pitești, din părțile mele...

La semnalul său, chelnerul apăru cu o sticlă aburită. Turnă numai în paharul musafirului.

— Eu, tot cu dieta mea, explică mareșalul. Bucătarul lucrează cu medicul lîngă el.

În timpul mesei discutară lucruri fără importanță. Eugen Cristescu încercă de cîteva ori să aducă vorba despre problema care-l frămînta, dar mareșalul ocolea mereu subiectul. Abia la desert îl îndemnă :

— Ei, acum să vedem chestiunea delicată de care vorbeai.

— Domnule mareșal, după cum v-am raportat, printr-un marinar am stabilit legătura cu englezii, la Istanbul. Nemții au prins de veste.

— Cum se poate ? aproape strigă mareșalul. Înseamnă că omul dumitale...

— Nu cred că-i el de vină, domnule mareșal. Am impresia că *Abwehrul* supraveghează pe ascuns rețeaua engleză din Turcia. Cert este că în lipsa mea — mă aflam la Iași să organizez serviciul în teritoriile eliberate — nemții au trimis oamenilor mei o adresă categorică, să-l arestăm pe marinar, că e agent englez care vine în țară cu documente importante. Cel care-mi ținea locul, un om cu vechime în Serviciu, nu mi-a raportat despre asta. A vrut să facă și el o ispravă. Mi-a arestat omul, l-a interogat de urgență, a scos totul de la el, inclusiv numele celor cu care trebuia să intre în legătură, a organizat percheziții, a găsit bani, documente și o stație de radio englezească...

— Proces și condamnare, după lege, spuse mareșalul.

— Vedeți... aici începe partea complicată. Declarațiile celor implicați în afacere — le-am adus să le vedeți și dumneavoastră — ne duc ceva mai departe. Afacerea are două laturi : una de spionaj în defavoarea armatei germane și a statului român, iar alta — o acțiune politică, în care este implicat și domnul Maniu.

— Ce știu germanii ? întrebă posomorît mareșalul.

— Deocamdată nu știu mare lucru. Doar că am arestat un agent de-al englezilor și pe complicii lui din țară. În total șaptesprezece persoane.

— Șaptesprezece ?!

— Exact. Fiecare cu partea lui de vină, mai mare sau mai mică. Pînă și tehnicianul care a pus la punct aparatul de radio. Și curierul care ducea scrisorile de la Constanța la Ploiești. O adevărată rețea.

— Iar la capătul ei, domnul Maniu.

— Despre domnia sa germanii nu știu încă nimic. Am dat ordin să se sigileze toate declarațiile și procesele-verbale de anchetă, iar anchetatorilor le-am ordonat personal să întrerupă orice cercetări și să nu discute cu nimeni despre ce-au aflat.

Mareșalul rămase pe gînduri. Dacă nemții prindeau de veste, ar fi avut motiv să ceară arestarea lui Maniu, ca dușman fățiș al Axei. Arestare care-ar fi tulburat profund opinia publică. Dar dacă refuza să-l aresteze ? Consecințele ar fi fost și mai grave. O înăsprire a relațiilor, mergînd poate pînă la ocuparea cu forța a țării... Legionarii adăpostiți la Berlin, gata oricînd să formeze un guvern supus fără rezerve germanilor... Într-un cuvînt, catastrofa !

— Mare imprudență din partea domnului Maniu ! exclamă el înroșindu-se la față. Unde-i aici hotarul între acțiunea politică și afacerea de spionaj ? După lege, e pasibil de pedeapsa cu moartea.

— Nu e cazul să ajungem pîn-acolo, spuse rar Eugen Cristescu.

— Nu, nicidecum. Sînt nevoit să înghit această imprudență, ca să nu dau argumente germanilor. Ei mi-ar cere măsuri care să complice situația din țară, sînt convins de asta. Te-ai gîndit la vreo soluție ?

— Eu sînt profesionist, domnule mareșal. Din cîte am învățat din experiența noastră și a altora, o afacere de spionaj nu trebuie complicată cu probleme politice.

— Sînt de aceeași părere. Dar în situația de față...

— În situația de față putem judeca la fel. Dintre cei arestați nici unul nu este o personalitate politică ; sînt ingineri, oameni de afaceri, funcționari... Făcînd abstracție de declarațiile în care-l implică pe domnul Maniu, totul se poate opri la acțiuni împotriva intereselor statului. Un proces penal, nu o dezbatere politică.

— Și e posibil așa ceva ?

— Dacă sînteți de acord... spuse după o pauză Eugen Criștescu. Am putea, de pildă, să luăm alte declarații arestaților, în care să nu mai apară numele lui Iuliu Maniu.

— Bine, dar asta înseamnă că se încalcă legea.

— Nu se încalcă legea. În faza aceasta a cercetărilor, procedînd cu tact, îi putem convinge pe respectivii să dea o nouă declarație. E și în interesul lor, la urma urmei. Iar oamenii mei sînt discreți.

— Domnule Cristescu, mi se pare o soluție cam forțată.

— E singura, domnule mareșal. Am întors lucrurile pe toate fețele. N-aș fi îndrăznit să v-o propun, dacă aveam și altă cale.

— Dar germanii, sînt sigur, au bănuielile lor. Dacă insistă ?

Eugen Cristescu se apleca puțin înainte, cu o privire hotărîtă :

— Vom rezista presiunilor lor. Sîntem, totuși, la noi acasă. De formă, vom întocmi dosarul, vom face ceva publicitate în jurul primelor cercetări, ca să-i liniștim pentru moment, și mai departe căutăm altă soluție.

— Bine, spuse mareșalul după o clipă de gîndire. Aș vrea ca declarațiile inițiale să ajungă la mine cît mai curînd.

— Vă rog să fiți fără grijă. Vom proceda astfel încît să ieșim cu bine din încurcătură. Voiam doar să am acordul dumneavoastră de principiu.

— Domnul Maniu mă silește să ignor legile, murmură mareșalul. Să-ți spun ceva, domnule Cristescu. În momentul de față, cînd ne aflăm în război și am puteri depline în conducerea statului, aș putea să guvernez dictatorial, cum mă acuză fițuicile comuniste. Dar eu mă străduiesc să instaurez un stat al respectului față de lege. E drept că am introdus prevederi noi și aspre, potrivite cu situația. Dar nimeni nu se poate plînge că nu este tratat în conformitate cu legea. Și acum s-o încalc eu însumi ?

— Eu nu văd nici o încălcare a legii.

— Încerci să mă consolezi ?

— Îmi asum toată răspunderea. Totul se va petrece într-un cadru strict legal.

— Bine. Să zicem că această problemă se rezolvă. Ce facem mai departe ? Rămînem fără nici o legătură în tabăra adversă ?

— N-ar fi deloc înțelept. Mă ocup personal de problema asta, domnule mareșal. Și sper să vă aduc cît de curînd vești bune.

## 6

— Să nu-l mai cunoști, vere !

— A-nviat mortu, bă !

— Și ce mai fălci a făcut !

Am sărit din culcuș să văd pe cine-ntîmpină ai noștri cu atîta gălăgie. Se-ngrămădiseră toți în jurul unuia, cu uniforma curată, care nu prea semăna cu hainele noastre tăvălite săptămîni întregi prin tranșee și pe cîmpuri.

— Hauliu, să moară mama ! Tot p-aici vă găsesc ? s-a mirat la rîndul lui Corcodel.

— Da' unde credeai, răcane ? l-a luat din scurt sublocotenentul Geamănu. Ziceai c-am ajuns la Moscova ?

— La Moscova, sărac de mine ! Păi ce să cătăm noi la Moscova, dom' sub'lent ? Știți cum cîntă răniții la spital ? Și-a dres glasul, tușind cuviincios într-o parte, apoi a ridicat fața spre cer, a închis ochii și-a început să cînte cu voce gîlgîită, de lăutar : „Eu mă duc mîndro mă duc,/ La Odessa nu la plug,/La Odessa nu la plug,/Mîndro cînd te-oi mai vedea eu nu știu".

— Mai las-o cu cîntecul ăsta. Ai uitat că nu-i voie ?

— Nu-i voie, da' toți îl cîntă, să trăiți.

— Mai bine spune cum de te-ai îngrășat așa.

— Păi două săptămîni mi-au dat numa lapte. Se-nvîrteau dom' doctorii pe lîngă mine : „Ai avut noroc, țigane, că nu ți-au perforat stomacul".

— Ia stai, Corcodel, a intervenit caporalul Buruiană, ce tot bați cîmpii ? Eram lîngă tine cînd ai căzut. Te-au rănit la picior, ce vorbă-i asta cu stomacul ?

Țiganul s-a uitat în jurul lui, îndreptîndu-și fără rost centura pe pîntecul rotunjit, și a-nceput să povestească repede, ca și cum ar fi spus pe dinafară o lecție bine-nvățată :

— Auoaliu, dom' caporal. Ce fuse aici era floare la ureche. Păi dom' caporal, pupa-ți-aș tălpili, dacă era numa cu piciorul nici n-ajungeam la spital. Mă trata la *abulanță*, că și-acolo e doctori buni. Da' cînd mă duceau sanitarii, vraști ! la doi pași o *boambă* de aruncător, de făceau schijele ca bărzăunii pe lîngă noi. Una m-a lovit colea, lîngă buric, de-a buit sîngele ca la cișmea. Sanitarii a-nceput să zică : „Neică, ăsta se duce, l-a lovit în burtă". Lovit în burtă, știm noi ce-nseamnă, un fel de aleluia. M-a apucat plînsul, dom' caporal, că io-s mai simțitor, m-arunc în neamul maică-mii. „Scapă-mă, dom' sergent, mînca-ți-aș curu', și-o să-ți cînt la nuntă, vai de copilașii mei !" Sergentul strigă la unu' c-o targă, mă pune-n ea și haida la căruță, după niște pomi. Îmi strînsese pansamentul cu centura, da' degeaba, sîngele tot curgea. Începuse să mă doară, și cînd m-a pus în căruță, lîngă mine era un tinerel tot așa, lovit în burtă. Pîn-la *abulanță* dete ortu popii. Acolo dom' doctor al nostru, pupa-i-aș tălpili, zice : „Ăsta-i din regiment de la noi. Ce-ai pățit măi, nasolule ? Ai pierdut o vadră de sînge, ce mă fac eu cu tine ?" După vorba asta nu mai știui de mine. M-am trezit cînd mă-nțepa colea, în mînă. „Stai cuminte, fir-ai al dracului, zice dom' doctor al nostru, că-ți bag sînge de fată tînără, și după aia o să văd eu ce-ai la burtă". Mi-a mai făcut ceva de m-a adormit, da' simțeam în somn cum mă cosea, să moară mama dacă mint. Cînd m-am trezit iar, eram într-o mașină, ne scutura de colo-colo, am gemut și un sanitar s-a uitat la mine : „Ai răbdare, băiete, mai avem nițel". „Unde mergem ?" „La spitalul de zonă". Iar m-a luat groaza, că un consătean de-al meu, de la artilerie, l-au lovit cînd treceam Nistrul, și l-au dus la spitalul de zonă și-acolo i-au tăiat piciorul, și zic „Am dat de dracu, nu-i așa ?". Sanitarul mi-a dat nițel curaj, zice „Lasă, băiete, că la spital e mai bine, ai alte condiții. Așa a hotărît dom' doctor, în trei-patru zile îți vii în fire și-ncepi să te holbezi după surori prin salon".

— Surori ?

— Da, dom'sublocotenent, la spital e și surori, nu ca la noi, la *abulanță*. Da' la salonul nostru s-a nimerit o muma-pădurii, nici nu crîcneai cînd îți făcea injecția, mi-a făcut fundul ciur, ce să mai zic. Se infectase piciorul, nu știu ce păcate pe capul meu, de zicea dom' doctor ăl bătrîn : „Bine mă, urîtule, scăpași cu viață de-acolo și vii la noi să faci septicemie ?" Și dă-i cu injecții, și dă-i cu pilule, și dă-i cu lapte... pînă m-au pus pe picioare. Și m-au trimis aici, că e lipsă de oameni.

— Să stai și tu mai în rîndul doi, a spus sublocotenentul. Pînă-ți trece de tot. O rană ca asta nu se vindecă ușor.

— Ba s-a vindecat, să moară mama, dom' sub'lent, așa a zis dom' doctor ăl bătrîn : „O să te mai supere cînd se-nnorează, în rest ești sănătos tun". Și m-a trimis aici.

— Totuși trebuie atenție, a stăruit sublocotenentul. Ai grijă de el caporale, să nu se grozăvească...

După plecarea lui, Corcodel a scos un pachet de Regale și ne-a îmbiat :

— Na-vă, mă, țigări boierești, mi le dete dom' doctor cînd mi-a făcut ieșirea. A zis că meritam concediu, dar nu se poate, acu-i bătălie mare pe front și-o să mă duc eu acasă după ce se termină. Ia ziceți, ce-a fost pe-aici ?

— Război, ce să fie, a spus caporalul Buruiană mirosind țigara. După ce-ai plecat tu, ne-au bombardat de pe mare. Nici nu știai de unde vine. Vîj, de-odată, și trosc în mijlocul poziției. Noroc că n-aveau cum să ochească, trăgeau la nimereală. Dar lovituri mari, nu așa. Un proiectil a căzut pe-o grămadă de pietre și n-a explodat.

— E și-acuma acolo, s-a vîrît în vorbă Hriscă. Noaptea ne ducem cu rîndul și ne chișăm pe el, doar-doar o rugini mai repede. Aproape un metru, sărăcia. Dacă exploda peste poziție, praf ne făcea.

Caporalul a încuviințat din cap și s-a întors să-și aprindă țigara, adăpostind chibritul în pumni. M-am simțit dator să povestesc eu mai departe :

— Stai să vezi p-ormă. Mă trimite dom' sublocotenent: „Stuparule, ai curaj să te sui pe dîmb să vezi ce fac ăia?“ Mă duc eu pe dîmb, de-acolo se vede marea așa, departe, pînă la ea mai e un regiment înșirat pe poziție, și văd vapoarele lor, două erau, mari cît niște biserici, și-odată văd venind de departe altele mai mici dar iuți ca fulgerul, și-ncepe o bătălie între ele, mai mare dragul. Ce-or fi fost, nemțești, românești, nu știu, dar știu că i-a pus pe fugă pe-alde Ivan și s-a terminat cu bombele lor de pe mare. Păcat de bietul Berbecaru.

— Ce-i cu Berbecaru?

— E colo, sub o cruce de lemn. L-a mitraliat un avion, mai alaltăieri.

— Sîmbătă, a precizat careva.

— Da, sîmbătă dimineață, pe nemîncate. A venit un avion de-al lor, ziceai că atinge vîrful pomilor, și taca-taca, l-a nimerit drept în frunte. Nici n-am apucat să ne luăm puștile. Parcă venise anume să-l atingă pe el.

— Dumnezeu să-l ierte, a oftat țiganul. A fost om bun, într-o seară mi-a dat pîinea lui, zicea că nu-i e foame. Și care-i socoteala? Mai stați mult în gropile astea?

— Dom' căpitan zice că nu, a înnodat vorba caporalul Buruiană. Uite, îs aproape două luni de cînd i-am înconjurat. Oraș mare, întărit ca o cetate. Dom' căpitan zice că s-au topit divizii întregi aici, de cînd tot dăm la atacuri. Or mai fi terminat și ei munițiile. Aveau trei linii de apărare, noi nu le-am numărat, știu doar c-am tot mers înainte, pas cu pas, dar greu al dracului. Ne țin pe loc de la un timp. Ei sus și noi jos, cum e mai rău. După ultimul atac, compania a rămas ceva mai mult de un pluton. Atunci s-a supărat dom' căpitan Someșan Titus și-a dat telefon la regiment: „Asta-i mașină de tocat, dom' colonel. Nu mai am efective...“ De atunci așteptăm întăriri.

— Și omorîm păduchi, a completat Hrișcă.

— Măi, care sînteți p-aici? a strigat cineva din linia a doua.

— Compania-ntîi sîntem.

— Hai că ne-au venit împrospătări. Trimiteți după cartușe și grenade. Ordin de la batalion.

— Am înțeles, spuse caporalul Buruiană. O să raportez comandantului.

— Da' repede, așa e ordinul !

— Bine-am nimerit, a zis Corcodel cu năduf. Știam eu de ce mă grăbesc așa. Poate mai iau una pe cocoașă.

— Iar începi măi, cobe, l-a dojenit caporalul. Tu n-auzi că au venit împrospătări ? O să-i bage pe ei în foc, că noi tot în față-am fost, din prima zi de război.

— Și noi să stăm și să ne benoclăm la ei. Că bine-ar fi, a zis Corcodel, mijind ochii.

— Gata cu vorbăria. Care te duci după muniție ?

— Ăla eu, ăla eu, a zis Hrișcă. Hai, Stuparule, noi doi.

Am pornit prin șanțul de comunicație, mergînd aplecați. Ne-am deprins să umblăm așa. Cu cîte lucruri nu ne-am deprins la război ? Să dormim în picioare, rezemați de peretele tranșeei. Să mîncăm c-o mînă, ţinînd în cealaltă stratul puştii. Să umblăm tîrîş ca omizile. Multe se-nvață în războiul ăsta. La ce ajută toate astea ? Măcar la atîta : să rămînem în viață...

La postul de comandă al companiei, căpitanul Someșan Titus ședea pe o ladă de cartușe, ținînd în mînă un carnețel ponosit. L-am salutat :

— Să trăiți, dom' căpitan !

— Să trăim toți, mă răcane. Îs de la toate plutoanele aici ?

— Da, dom' căpitan.

În clipa aceea a sunat telefonul de campanie. Căpitanul ne-a făcut semn să așteptăm și a luat receptorul din mîna centralistului :

— Alo ! Da, eu. Am onoarea, domnule colonel. Da, am înțeles. Păi... cum am raportat aseară. Cincizeci de oameni... Da, atîta. Cincizeci și unu, efectiv control... Și mie-mi pare rău. Dar mereu în avangardă, de la Prut pînă-aici, în fața Odessei... Înțeleg, recruți, asta-i situația... Da. Nu-i bai, domnule colonel. Facem tot ce putem. Am onoarea !

A lăsat receptorul pe lădița lui și s-a uitat la noi :

— Puțini, dar viteji, cu experiență de război, așa a zis. Asta o fi compania noastră, măi răcane ?

— Asta-i, dom' căpitan, au răspuns toți cu încredințare.

— Păi să te văd la atac, uichiu-che-n pașche, că iar ne-or pus în frunte... A făcut o pauză, chinuind fără rost carnețelul lui ponosit, apoi și-a îndreptat ochii albaștri către noi : No bine. Cască urechile, răcane. E ultimul asalt. Mareșalul Antonescu a dat ordin că după ce luăm Odessa ne înturnăm acasă. Intrăm în oraș și gata, s-o gătat cu războiul. Spuneți tuturor vorba asta, să se știe.

M-am uitat la camarazii mei. Fețele tuturor se înroșiseră de bucurie. Le dispăruseră parcă și umbrele de sub ochi, și umerii li se îndreptaseră. Gata cu războiul ! Încă un asalt și...

— Iute, răcanilor, la plutoanele voastre. Gătiți-vă de atac. La semnalul meu, toată compania înainte.

Am pornit înapoi, către pozițiile noastre. Eu cu Hrișcă duceam amîndoi o lădiță cu cartușe ; eu mai luasem sub braț o cutie cu rachete de semnalizare, iar el o lădiță cu grenade, ținînd-o cam pe șold.

— Parcă nici nu duc greutate, a gîfîit el, încercînd să zîmbească. O zi și-o noapte, atîta.

— Pînă cînd ?

— Atîta fac pînă-n sat la mine, la Urechești. Dacă sfîrșim cu bine atacul ista. Și dac-a spus drept dom' căpitan.

— Dom' căpitan nu ne-a mințit niciodată.

— Nu zic de el. Alții, mai sus...

— Tu n-auzi că-i ordinul mareșalului ? am țipat la el ca să-i alung îndoiala, și ca să alung propria mea îndoială.

— Să dea — 'Mnezeu, a spus Hrișcă încet. Dar adu-ți aminte, în Basarabia. N-a fost vorba tot așa ? Cum ajungem la Nistru, gata. Și nici nu ne-am tras bine sufletul, că haida, înainte. Dacă ne zice și-acuma... ?

— Las-o jos, să schimbăm mîna. Eu știu, mă Hrișcă, ce să spun ? Cum ne-o fi norocul. Și cum or hotărî ăi mari. Hai să mergem. Tot e bine că avem o nădejde. Ne-or fi ajungînd atîtea luni de front.

— Patru fără o săptămînă. Le-am ținut socoteala.

— Parcă eu nu ?

Ajunși pe poziție, am lăsat lada cu cartușe pe buza șanțului și am sărit amîndoi înăuntru. Sublocotenentul Geamănu s-a răstit la noi :

— Nu mai veneați, măi ?

— Dom' sublocotenent, plecăm la atac.

— Știu. A ajuns vestea înaintea voastră. Hai, împărțiți cartușele. Grenade v-a dat ?

— Ne-a dat, da' puține. Zice dom' majur să facem economie.

— Economie, la atac ! Trebuia să insistați, deștepților.

— Mai avem de rîndul trecut, l-a liniștit caporalul Buruiană.

— Ei, gata cu vorbăria. Mai mocoșești mult la lada aia măi, Stuparule ?

— Am desfăcut-o, dom' sublocotenent.

După vreun sfert de oră, a venit ordinul din om în om :

— La racheta verde, înainte.

Mi-am luat ranița în spate și-am așezat cutia cu încărcătoare pe parapet, în stînga mea. Mi-am pus pușca-mitralieră în dreapta, ca să nu mă încurce cînd oi ieși din șanț. Încercam să nu mă gîndesc la ce mă aștepta în față, dincolo de fîșia îngustă de pămînt aspru, roșcat, acoperit cu o iarbă pipernicită, veștedă, abia-abia înviorată de ploile toamnei. Și m-am pomenit spunînd în șoaptă „Tatăl Nostru“.

— Stuparule !

— Ei !

Oniță ăl mic s-a apropiat de mine, făcîndu-și cu greu loc prin șanțul îngust. Ranița burdușită se freca de pereții de pămînt bine neteziți.

— Dacă mi se întîmplă ceva...

— Nu vorbi prostii.

— Am așa, o presimțire... Știi, am dat zeci de atacuri, m-ai văzut că ies cel dintîi, niciodată nu mi-a fost teamă, dar acum...

— Cum ne-o fi scris, Aurele. Mie, drept să-ți spun, mi-a fost teamă la primul atac. Adică nu teamă, altceva, un fel de sfîrșeală, și-un gînd că pîn-aici mi-a fost. Am văzut că poți scăpa teafăr și de-atunci nu mă mai gîndesc la...

— Am copil mic, a spus Oniță. Nici nu l-am văzut cum arată. Trebuia să plec în permisie chiar în ziua cînd a venit ordinul. Și dacă mi se-ntîmplă ceva...

— Nu te lăsăm noi, n-avea grijă. Ai văzut, frate-tău...

— Da, dacă nu-l luau la vreme, pierea acolo, pe cîmp. Mi-a scris din spital, de la Craiova...

Am auzit o pocnitură ușoară. Racheta verde a țîșnit sfîrîind spre cer, zburînd piezis în fața noastră, către orașul care se zărea vag în depărtare. M-am aruncat peste parapet, mi-am luat arma și cutia cu încărcătoare și am pornit. În urmă auzeam glasul întărîtat al căpitanului :

— Aleargă, răcane, pe care-l ajung îl mînc de viu !

Primele gloanțe. Un snop întreg, parcă anume țintindu-mă pe mine. M-am aruncat la pămînt, cu arma în poziție de tragere.

— Salturi scurte... a comandat căpitanul Someșan Titus.

Știam că acum e misiunea mea. Reperasem ca o părere, pe zidul scund de beton din față, sclipirea sacadată de la țeava unei mitraliere. Am tras cîteva rafale scurte, pe cînd ostașii din jurul meu se ridicau și alergau aduși de spate. S-au trîntit din nou. De astă dată văzusem clar de unde trăgea inamicul. Am ochit cu grijă și am tras tot încărcătorul. Apoi am luat-o la fugă, pe urma celorlalți care alergau parcă fără să se mai ferească. Mitraliera din față tăcuse ; oare am nimerit-o ? m-am întrebat plin de speranță. Goana aceea nebună continua ; cîtă vreme inamicul nu trăgea, compania cîștiga teren ; începeam să sper într-o minune...

Atunci a pornit rafala neiertătoare, acoperind uralele ostașilor. Rîndul atacatorilor s-a prăvălit deodată ; m-am trîntit și eu la pămînt ; nu știam cîți din jurul meu se adăpostiseră și cîți căzuseră secerați de focul acela tras de aproape. Am schimbat la iuțeală încărcătorul. L-am văzut pe caporalul Buruiană înălțîndu-se deodată și azvîrlind ceva negru și rotund către zid și culcîndu-se din nou ; acel ceva negru a căzut dincolo și s-a preschimbat într-o flacără orbitoare. Lespezi albe zburau pe sus. Caporalul s-a ridicat iarăși, a alergat pînă la zid și l-a sărit ; în clipa următoare toți ceilalți au făcut ca și el ; întreaga linie de atac dispăruse într-o clipă dincolo. Acum nu se mai auzeau împușcături. Am alergat și eu și-am trecut zidul. L-am auzit pe căpitan strigînd :

— Inamicul s-a retras ! După el, fraților !

Am sărit peste tranșeea îngustă ; ajuns pe partea cealaltă m-am poticnit, gata să cad ; am avut timp să văd mitraliera distrusă și servanții zăcînd în jurul ei, în locașul de tragere cu marginile zdrențuite de explozie ; mă miram că deslușisem atîtea amănunte într-o singură clipă. Continuam să alerg, în rînd cu ceilalți, pînă am ajuns în apropierea primelor case, înșirate de-a lungul unei străduțe înguste, mărginită de copaci.

— Adăpostit ! a comandat căpitanul. Grupa-ntîi pleacă în cercetare. Mergeți pe lîngă pereți, răcane, și ochii-n toate părțile !

Caporalul Buruiană ne-a făcut semn :

— Stuparu și Hrișcă, pe dreapta, eu și Corcodel, pe stînga. Hai, băieți !

Am pornit în fugă pe străduța fără trotuare. Prima casă avea geamurile sparte. Am aruncat o privire înăuntru, nu era nimeni ; m-am furișat pînă sub cealaltă fereastră, m-am ridicat brusc, cu arma pregătită, dar nici acolo nu era nimeni. Am trecut de colțul casei tot așa, pîndind și cu ochii-n patru la fiecare pas ; știam că moartea putea veni în orice clipă, de oriunde... Dar nu s-a întîmplat nimic. Dincolo de casă era o curte îngustă, cu niște tufe de flori și, mai în spate, o bucătărioară. Uși închise și liniște peste tot. De vizavi, caporalul Buruiană mi-a făcut un semn grăitor : nu-i nimic, nici o mișcare. La următoarele case tot așa. Caporalul a ieșit în mijlocul străzii și a ridicat mîna a chemare. După cîteva clipe, ulița s-a umplut de soldați bucuroși care chiuiau și-și agitau brațele.

— O făcurăm și p-asta, a spus Hrișcă îmbrățișîndu-mă. Păcat de dom' sublocotenent al nostru...

— Ce-i cu el ?

— L-a nimerit în umăr. Nici n-a apucat să treacă zidul. Noroc că erau sanitarii pe-aproape.

— Poate dă Dumnezeu și scapă, a spus Corcodel. În umăr nu-i rană gravă, așa zicea dom' doctor la spital.

Căpitanul Someșan Titus s-a apropiat și el, înconjurat de ostași și ofițeri pe care nu-i mai văzusem. Își trăsese la spate pistolul-mitralieră, numai binoclul îi atîrna, ca de obicei, la piept.

— Caporale, o să ai ce povesti nepoților. Ai intrat cel dintîi din regimentul nost' în Odessa. Pot zice că nu ți-ar sta rău „Virtutea Militară" aici, lîngă inimă...

— Cînd te decorează îți dă și permisie, a spus Hrișcă.

— Permisie ? Eu gîndesc că n-o mai fi nevoie. V-am zis cum e porunca : după Odessa, toată divizia acasă.

— Nu cercetăm mai departe ? a întrebat elevul t.r. Dragomir.

— Așteptăm ordine. Să vedem cum stau celelalte sectoare. Odessa e mare, ai noștri au intrat din mai multe părți. Înaintăm cu socoteală, toți odată...

Din urmă s-a auzit zgomot de motor. O mașină „Tatra" decapotabilă și-a arătat botul turtit în capul străzii. Ne-am tras către garduri, să-i facem loc. Mașina s-a oprit în dreptul căpitanului. Un colonel de stat major a coborît sprinten.

— Am onoarea, domnule colonel, l-a salutat căpitanul.

— Căpitane Someșan, divizia vă felicită. Ați făcut treabă bună. Cercetașii moto au ajuns pînă aproape de centrul orașului. Nu se semnalează nicăieri forțe inamice. Aveți pierderi mari ?

— Astăzi, nu. Doi morți și zece răniți. Dar de la început pînă acum, mai mult de jumătate din companie...

— Știu, mi s-a raportat. Ați fost mereu în avangardă. Vă promit că plecați acasă cu primul eșalon. Deocamdată rămîneți pe loc. Oamenii să se odihnească ; vor primi hrană caldă și ceva supliment. Iar pentru noapte, cazarea în casele locuitorilor.

— De săptămîni întregi dormim sub cerul liber, a spus încet căpitanul.

— Tocmai de aceea. Și încă un lucru. Disciplina. Comandantul diviziei a insistat foarte mult. Nici un abuz, nici o faptă care... înțelegeți.

— Înțeleg, domnule colonel.

— Onoarea armatei române. Sîntem un popor civilizat, trebuie să dovedim asta. Ne aflăm în țară străină. Un singur gest, al unui om, poate strica foarte mult.

— Înțeleg, a repetat căpitanul.

— Lămuriți trupa. Relațiile cu locuitorii.. Nu avem nimic cu ei. Războiul e pe front, față-n față cu inamicul. Cum ne purtăm noi, așa se vor purta și ei. Domnul mareșal a dat un ordin în acest sens. Un ordin care trebuie cunoscut și înțeles de toată lumea, pînă la ultimul soldat. Cam asta-i. Să ne vedem cu bine în țară. V-am spus, compania-ntîi pleacă cu primul eșalon...

## 7

Mareșalul aruncă o ultimă privire prin hubloul ușor încețoșat. Prin fața lui trecură rapid ofițerii și garda de onoare aliniate încă ; generalul din flancul drept, căruia îi încredințase administrarea militară a Odessei, rămăsese cu mîna la chipiu. Avea o expresie triumfătoare pe față ; pentru o clipă, mareșalul simți că-l invidiază : devenea, pentru o vreme, stăpînul absolut al unui mare și frumos oraș, unde viața își va relua cursul în curînd. Încet-încet, protipendada va ieși din rezerva impusă față de ocupanți ; vor urma recepții, întîlniri amicale, femei frumoase în rochii de seară vor încînta privirile asprilor războinici care și-au pus deoparte armele...

Semnase chiar acolo, pe front, ordinul de reorganizare a armatei. Divizii întregi urmau să fie demobilizate ; altele se vor întoarce în țară, în garnizoanele de reședință. Mai rămîneau, e drept, trupele de ocupație în Odessa și Transnistria, precum și cele aflate încă la dispoziția comandamentului german pentru operațiile din nordul Ucrainei ; dar oricum, se putea spune că armata își încheiase misiunea și oamenii se pot întoarce la îndeletnicirile lor. Începu să se gîndească la mersul războiului. De pe frontul Moscovei, comunicatele aduceau știri optimiste ; deocamdată încă optimiste. E drept, în primele zile de la declanșarea operației, Grupul „Centru“ înaintase spectaculos, tancurile pătrundeau în adîncul frontului, amenințînd cu încercuirea forțele sovietice care se retrăgeau pas cu pas, prin lupte înverșunate, Cum era de prevăzut, pe măsură ce se apropiau de Moscova, inamicul se apăra cu tot mai multă îndîrjire ; contraatacuri puternice opreau în loc divizii întregi ; ritmul ofensivei slăbea treptat. Nici pe direcția Leningrad lucrurile nu mergeau strălucit. Ofensive oprite „temporar“, lupte pentru capturarea trupelor prinse în încercuire, dar victoria era încă departe. Oricum, gîndi mareșalul, de astă dată putem spune că am terminat cu războiul. Însuși Hitler afirmase că după ocuparea Odessei războiul României se poate socoti încheiat. De astă dată, așa va fi ! De aceea se grăbise să ordone demobilizarea trupelor chiar a doua zi după cucerirea orașului. Domnul cancelar n-avea să-și ia cuvîntul înapoi. Cel puțin deocamdată. Măcar să-i lase răgazul să se ocupe puțin de interior. Să potolească spiritele. Lumea era alarmată de participarea armatei la operațiunile din Ucraina. Ar fi trebuit să le repete mereu că potrivit regulilor militare, un război trebuie dus pînă la înfrîngerea totală a dușmanului. Dar la ce bun să tot explice ? Unii ar fi luat asta drept slăbiciune. Un comandant nu-și explică ordinele, el ordonă și atît !

Această definiție îl mai liniști ; n-aveau decît să-i scrie domnii Maniu și Brătianu tot felul de mesaje, memorii și apeluri ; el știa — și dovedise ! — că înțelegea mai profund decît ei binele țării !

— Permiteți, domnule mareșal...

Tresări. Lîngă el, respectuos, aplecat spre spătarul fotoliului din față, aghiotantul.

— Ce e, Magherescu ?

— Doctorul spune că trebuie să vă luați medicamentul.

— Dacă spune doctorul... mormăi mareșalul. Măcar pînă la București să arăt bine. Să nu spună lumea despre mine că m-a slăbit frontul. Știi cum sînt gazetarii. Vorbesc vrute și nevrute.

Magherescu încuviință înțelegător din cap și se retrase. După cîteva clipe, prin ușița scundă a salonului se strecură medicul personal al mareșalului.

— Mă ții cu hapuri, ca pe o băbuță, doctore.

— E în binele dumneavoastră. Și al țării, domnule mareșal.

— Lasă politica. Ce-ai acolo ?

— Medicamentul obișnuit și niște vitamine. Vă reconfortează după oboseala drumului.

— Nu mă simt obosit, protestă mareșalul cu ochii la tubul cu pastile.

Ziariștii ăștia, gîndi după plecarea doctorului. Gata oricînd să prindă din zbor o vorbă și s-o răstălmăcească. Cu toată cenzura. Oare în Germania n-o funcționa cenzura ? Sau poate au permis intenționat să apară articolul ? Politica asta de culise, pe care n-o putea suferi. El era soldat ; se pricepea să monteze o ofensivă de anvergură, să calculeze cu grijă raportul de forțe, starea terenului, intențiile probabile ale inamicului, dar mai puțin să se strecoare printre zîmbetele și aluziile diplomaților. Un ziar german — și nu unul de duzină — scrisese, cu cîteva săptămîni în urmă, despre „posibilitatea colonizării unor elemente ardelene dincolo de Nistru". Asta, ca să renunțăm la Ardealul de Nord. Teza unui anume Klauss, despre deplasarea unor rase. Treaba lor, dacă-și permit să se joace cu asemenea probleme, își spusese mareșalul. Noi n-avem nici o legătură cu „expansiunea spre est" și celelalte teorii ale savanților germani. Știm una — că nu vom renunța niciodată la drepturile noastre asupra Transilvaniei. Înaintarea spre Est n-are nici o legătură cu drepturile noastre din Vest. Dictase secretarilor o luare de poziție clară despre legătura dintre război și chestiunea teritorială din răsărit. Trecerea Nistrului nu se face în scopul expansiunii teritoriale, ci pentru a proteja populația românească transnistreană. Nu se pune deci problema compensațiilor teritoriale, cîtă vreme teritoriul Transilvaniei a fost știrbit în împrejurări care nu au nici o legătură cu regimul actual. Mareșalul Antonescu n-a recunoscut niciodată actul de la Viena ca un act definitiv și nu va renunța la drepturile legitime ale României față de Transilvania de nord...

E drept, germanii se arătaseră înțelegători după replica lui. Ziarul cu pricina primise un avertisment, dar curînd după aceea un subsecretar de stat german punea iarăși problema „compensațiilor teritoriale". Sub presiunea Ungariei, desigur. Dar asemenea încercări trebuiau combătute cu fermitate, în fiecare ocazie. Îi telefonase lui Ică să transmită ambasadei de la Berlin o scrisoare în termeni vehemenți și să solicite un răspuns care să conțină punctul de vedere oficial german...

În sfîrșit, avionul făcu un ocol larg și începu să piardă înălțime, semn că se apropia de destinație. Mareșalul își aruncă privirea pe hublou ; într-adevăr, sub aripă se vedeau, într-o ceață ușoară, lacurile din nordul Bucureștiului.

Baronul von Killinger se prezentă punctual la cabinetul conducătorului statului. Era, ca totdeauna, proaspăt ras ; uniforma impecabilă încerca să-i diminueze corpolența. Parcă presimțind că va lua parte la o discuție neplăcută, începu cu mult entuziasm :

— Am aflat de victoria remarcabilă a armatei române, domnule mareșal. O victorie care este în primul rînd a domniei-voastre. Vă felicit pentru ocuparea Odessei.

— Mulțumesc, spuse rece mareșalul. O victorie frumoasă, într-adevăr, dar cu pierderi foarte mari. Atît umane cît și materiale. Luați loc, domnule baron. V-am invitat pentru o discuție foarte serioasă despre situația economică a României.

— Domnule mareșal, cunosc unele detalii din convorbirea cu domnul vicepreședinte al Consiliului. Am raportat la Berlin opiniile domniei-sale. Am accentuat, așa cum mi s-a cerut, asupra faptului că aveți nevoie de un sprijin masiv pentru fabricarea de muniții și în general pentru industrie.

— Nu numai asta, domnule baron. E nevoie în primul rînd de o disciplină sporită a relațiilor noastre economice. Sîntem aliați, angajați într-un război comun, și avem tot interesul să-l cîștigăm. De aceea trebuie făcute toate eforturile pentru eliminarea dificultăților, pentru respectarea ordinii economice în țară.

— Aș ruga pe domnul mareșal să detalieze această problemă.

Mareșalul simți că transpiră. Trebuia să se stăpînească. Știa că von Killinger, pe care Hitler i-l remonadase ca „om de încredere special al meu“, și „omul cel mai loial“, va raporta pînă la ultima nuanță despre această convorbire.

— Voi detalia, spuse el încet. E vorba de achizițiile *Wehrmachtului*. Trupele germane ar trebui să respecte legile României tot așa cum le respectă pe cele germane.

— Avem tot timpul în vedere acest lucru...

— Nu la toate eșaloanele, domnule baron. Am stabilit de comun acord cu domnul Hitler : trupele aflate în România nu au dreptul să facă achiziții independente. Ele sînt aprovizionate prin Comisariatul român, la prețuri stabilite de stat, așa cum procedează și armata noastră. În realitate, acest acord este încălcat sistematic. *Wehrmachtul* a făcut achiziții importante, cu prețuri mai mari decît cele stabilite de stat, și a scos importante cantități de mărfuri peste frontieră.

— Voi raporta imediat la Berlin. Vă asigur, domnule mareșal, că voi face toate eforturile pentru ca această problemă să se rezolve cît mai repede. Îmi pare rău de această dificultate, dar ea nu trebuie să planeze asupra relațiilor noastre...

— Cum să nu planeze ! exclamă mareșalul. Specialiștii mei mi-au dat cifre exacte ; nu vreau să insist asupra lor. Tot ceea ce doresc este ca această practică să înceteze imediat. Altfel, mă văd nevoit să mă adresez direct domnului cancelar Adolf Hitler.

Făptura corpolentă a baronului se îndoi puțin, realizînd, acolo în fotoliu, o mică plecăciune protocolară.

— Domnule mareșal, nădăjduiesc că nu veți fi pus în situația să recurgeți la arbitrajul Führerului nostru. Prietenia de arme dintre țările noastre trebuie să stea mai presus de erorile organelor economice.

Mareșalul Antonescu își dădu seama că nu va putea smulge de la interlocutorul său altceva decît această promisiune. Diplomații nu merg niciodată mai departe decît le permite mandatul. Așa că hotărî să pună punct discuției :

— Tocmai această prietenie de arme m-a determinat să vă vorbesc deschis. Colaborarea pe front trebuie să corespundă cu o colaborare economică corectă. Acesta a fost scopul principal al discuției noastre.

Baronul se ridică, murmură o nouă formulă de felicitare pentru victorie și se retrase. După plecarea lui, șeful de cabinet deschise ușa cu precauție :

— Domnule mareșal, a venit doamna Goga.

Mareșalul se învioră într-o clipă. Se ridică de pe scaun și porni spre ușă s-o întîmpine, cu brațele întinse :

— Doamnă Veturia ! Îmi pare bine că te văd.

— Felicitări ! Am auzit la radio și m-am simțit mîndră. E un succes deosebit, domnule mareșal.

— Succes, doamnă, dar cu cîte jertfe ! Mă doare inima cînd văd cum se duc soldații mei. Războiul este un fel de moară. Care macină nu grîne, ci oameni. Dar greul a trecut. Am adus acasă majoritatea trupelor. Mai am cîteva divizii peste Nistru. Nu-i puteam părăsi pe aliați tocmai acum. Ce e pe acasă ? Ia loc și povestește.

— Am vorbit acum o oră cu Rica, la Predeal. Era îngrijorată.

Chipul sever al mareșalului se destinse brusc într-un zîmbet blînd :

— De ce să fie îngrijorată ? Doar nu sînt în liniantîi.

— Ei, mai multe. Și cu sănătatea...

— Exagerează, spuse el cu aceeași blîndețe. O să-i telefonez și eu, ca s-o liniștesc. Și pe-aici, pe la București, ce mai e ?

Veturia Goga își ridică voaleta neagră care-i umbrea obrazul. Cîteva clipe, păru preocupată de această mișcare ; voalul fin luneca mereu de pe borul pălăriei negre. Părea că vrea să cîștige timp, ca să-și aleagă bine cuvintele.

— Domnule mareșal, prin București lumea vorbește multe. Sigur, nu plecăm urechea la ce se spune prin tîrg...

— Și ce se spune ? întrebă el nerăbdător.

— Că războiul ne costă prea mult, că nemții scot trenuri întregi cu grîne din țară fără să plătească...

— Prostii ! Aici nu-i sat fără cîini. Chiar astăzi am discutat cu baronul von Killinger despre datoriile Germaniei. Nu le mai dăm nimic pe credit. Știu eu de unde pornesc aceste zvonuri. De la economiștii domnului Brătianu. Nu-mi cerea el, astă-iarnă, să duc politică de basculă între marile puteri ? Ca și cum acest lucru ar fi posibil, în plin război ! Anglia e departe, Franța a fost zdrobită, mai rămîneau Germania și Rusia. Pe care s-o aleg ? Rusia ne-ar fi rezervat o soartă asemănătoare cu a Poloniei. În timp ce Germania, cel puțin, îmi garantează frontierele...

— Frontierele de *acum*, murmură Veturia Goga. Dac-ați ști ce se-ntîmplă în Ardealul cedat...

— Știu, doamnă. Primesc rapoarte care mă umplu de mînie. Am și protestat pe lîngă aliații noștri referitor la comportarea autorităților maghiare.

— Oamenii se plîng, îmi trimit scrisori... I-au alungat de prin casele lor, îi trimit la muncă forțată, le arestează preoții și învățătorii... Credeți că un protest e destul pentru a îndrepta lucrurile ?

Mareșalul se ridică, făcu cîțiva pași prin cabinet, apoi se întoarse spre ea. Veturia Goga își ridică iarăși voaleta ca și cum ar fi vrut să-i citească în ochi răspunsul.

— Doamnă Veturia, nu mă sili să-ți destăinui înalte secrete de stat. M-am întîlnit de atîtea ori cu domnul Hitler și cu alți demnitari germani. De fiecare dată am pus, înainte de toate, problema Transilvaniei. Se știe bine că nu eu am cedat-o ; tot ce fac este să lupt pentru a repara greșelile altora.

— Pîn-aici nu e nici un secret de stat, zîmbi împăciuitor Veturia Goga. Toată lumea știe că vă luptați pentru Ardealul nostru.

— Ce nu știe lumea este rezultatul. Am mari speranțe, doamnă Veturia, că problema Ardealului se va rezolva în curînd.

— Să v-ajute Dumnezeu, spuse aproape în șoaptă Veturia Goga, coborîndu-și voaleta. Știți bine că bietul Tavi a luptat toată viața pentru un singur ideal.

— Și mie mi-e scump acest ideal. Te asigur că împlinirea lui se apropie.

— Mulțumesc, domnule mareșal. Mi-ați mai dat puțin curaj. Eram foarte deprimată, explică ea îndreptîndu-se spre ușă. Aflu în fiecare zi că trupele noastre se depărtează tot mai mult spre răsărit...

— Lasă trupele în grija generalilor, glumi Antonescu sărutîndu-i curtenitor mîna. Sper să te văd sîmbătă la Predeal.

— Mulțumesc de invitație. Mi-ar plăcea mult să vin, adăugă ea cu un zîmbet.

Din ușa cabinetului, mareșalul o urmări cu privirea pînă cînd traversă anticamera și dispăru dincolo de ușă. Își trecu palma peste fruntea înfierbîntată și se adresă secretarului :

— Adu-mi comunicatele de pe front. Și convoacă, pentru diseară, consiliul de cabinet.

Închise ușa cu un oftat de ușurare. Veturia Goga îl tulburase cu vizita ei. O accepta în amintirea lui Tavi. Fuseseră buni prieteni ; pentru scurtă vreme, Antonescu fusese ministru în guvernul lui Octavian Goga. După moartea poetului, Veturia rămăsese prietenă a familiei. O prietenie pe care el o socotea un sprijin moral pentru Maria Antonescu. Nu-i ușor să fii soția unui șef de stat aflat în plin război... De aceea accepta și discuțiile, uneori destul de aprinse, cu vajnica ardeleancă. Și pleca urechea la bîrfa fină pe care Veturia Goga o practica nu fără plăcere. Chiar dacă uneori ea găsea prilejul să-i amintească adevăruri neplăcute.

Plăcute sau neplăcute, adevărurile trebuie amintite din cînd în cînd, își spuse mareșalul așezîndu-se iarăși la birou.

## 8

— Luați loc, domnii mei, le spuse Eugen Cristescu plimbîndu-și privirea de la unul la altul. Păreți cam supărați.

— Avem motive, explică maiorul Paulescu așezîndu-se în fotoliul vechi, confortabil, capitonat cu piele.

Directorul general al serviciului secret zîmbi :

— Din păcate, și eșecurile fac parte din meserie. Unui chirurg i se-ntîmplă ca într-un caz dintr-o mie să dea greș. La noi asta se-ntîmplă mai des. Sînt polițist bătrîn, am văzut multe. Înțelegi, căpitane Baciu ?

Căpitanul Baciu își îndreptă nodul cravatei și ridică privirea :

— Înțeleg, domnule director general. Dar să-ți începi cariera chiar cu un eșec... Viața e uneori nedreaptă. Altfel îmi visam debutul în această funcțiune.

— Lasă, că ai timp să-ți iei revanșa... Crezi că mie mi-a venit bine povestea cu marinarul acela ? Nici domnul mareșal n-a fost prea încîntat. Ținea foarte mult să avem o portiță deschisă către englezii din Istanbul. Nu vă mai explic de ce din Istanbul. E cel mai la-ndemînă pentru noi, și ca distanță, și ca relații. Așa că trebuie s-o luăm de la capăt. M-am gîndit să fac o mică remaniere. Neoficială, desigur. Vă propun să înființăm „echipa Istanbul“, ai cărei membri să fiți dumneavoastră doi.

Paulescu ridică ochii spre colegul său, îl văzu îndreptîndu-se în fotoliu, ca și cum ar fi fost gata să se ridice. Eugen Cristescu lăsă o scurtă pauză, umblînd prin hîrtiile de pe masă. Apoi întrebă privindu-l cercetător :

— Ce zici, maior Paulescu ?

— E o idee interesantă, domnule director general. Deși, după cîte știu, nu sîntem chiar fără legături în Turcia. De pildă, atașatul nostru militar, colonelul Teodorescu, este un bun prieten al domnului de Chastelain...

— Asta-i altceva. Cunoști principiul meu : nu mă amestec în politică. Mai ales cînd e vorba de diplomați. Colonelul Teodorescu e prieten personal al mareșalului. Sper că nu mă sfătuiești să-i cer colaborarea.

— Nici vorbă, se apără Paulescu. Un mic accent doar. Voiam să arăt că nu sîntem rupți de realitate.

— A spus cineva una ca asta ? Sau te gîndești la marinar ? Englezii au un proverb : să nu plîngi după laptele vărsat. Te uiți degeaba înapoi. E momentul să privești înainte, spre viitoarea misiune.

— Voi face tot posibilul, domnule director general.

— De astă dată imposibilul, domnule maior.

— Imposibilul, admise Paulescu.

— Exact. Și dumneata, și colegul dumitale. „Echipa Istanbul“ trebuie să dea rezultate cît mai repede. Se lăsă pe spătarul scaunului vechi, sculptat, și zîmbi : „Echipa Istanbul“... Sună frumos, nu-i așa ?

— Și încurajator, spuse Paulescu. Înseamnă că nu v-ați pierdut de tot încrederea în noi.

— Nu mi-am pierdut-o deloc.

— Eu aș fi în măsură să sugerez o pistă, dar nu sînt încă sigur. O persoană sus-pusă, cu relații mari la Berlin...

— Are funcție diplomatică ?

— Nu.

— Atunci...

— Un amic de-al lui Arthur Tester.

— Ah ! făcu Cristescu dezamăgit. Credeam că vii cu ceva nou.

— Ceva nou, domnule director general. Dar încă nesigur. Deocamdată nu sînt elemente, dar sper să le obțin în curînd.

— Foarte bine. Cînd ești în posesia datelor, vii imediat la mine. Eu plec spre front pentru cîteva zile. Cînd mă-ntorc, poate că-mi dai ceva vești bune

— Mă voi strădui, domnule director general.

Căpitanul Baciu strănută de două ori la rînd. Paulescu îl auzi mormăind o înjurătură în batistă.

— Sper că nu vorbești așa cînd sînt dame de față, spuse el ironic. Cînd te-ai căptușit cu guturaiul ăsta ?

— Cred că aseară, domnule maior. Musafirii doctorului Tester n-au fost prea punctuali. Sau n-a înțeles

*Frau* Lübke prea bine ora întîlnirii. Cert este că am stat două ceasuri în ploaie. Dar a meritat.

— Îți fac un ceai fierbinte pînă-mi dai raportul.

— Raportul e simplu, nici n-aveți timp să fierbeți ceaiul. Musafirii doctorului Tester au fost trei : colonelul Lupașcu, vechi prieten al casei...

— Îl știu. Colonel în rezervă, lansat în afaceri.

— Al doilea musafir e un anume căpitan Sturmer, din *Abwehr*...

— Asta-i bună !

— Și personajul care ne interesează, domnul Zaharia, om de afaceri, membru al Automobil Clubului, prieten cu domnul de Chastelain.

— Ar fi o chestie, admise Paulescu. Un triunghi : nemții, Zaharia, de Chastelain. Cum naiba ai aflat toate astea ?

— Cu prețul unui guturai. Știam că *Frau* Lübke pleacă curînd după venirea musafirilor. Am așteptat-o. M-a certat că am stat în ploaie, dar i-a făcut plăcere.

— Și dumitale nu ?

— De ce să mint ? Și mie. Încă nu începusem să strănut. Am condus-o acasă. Are o garsonieră foarte șic, pe bulevardul Elisabeta. Ca o căsuță de păpuși.

— Ai și vizitat-o ? se miră cu ipocrizie Paulescu.

Căpitanul strănută din nou, întorcîndu-se cu spatele.

— A fost și în interesul serviciului, spuse el prin batistă. Oricum, nu mi-a părut rău.

— Îmbini afacerile cu plăcerea, după cît se vede.

— Dac-ați cunoaște-o... O femeie superbă, domnule maior.

— Sper că nu te-ai îndrăgostit.

— M-am prefăcut numai. Vă jur că nici n-a fost greu. Dar nu-mi cereți amănunte.

— Îți cer amănunte despre domnul Zaharia.

— Domnul Zaharia e o cunoștință recentă a doctorului Tester. A fost deputat, membru în consiliul de administrație al Societății de telefoane, s-a ocupat și cu producția de armament... O biografie bogată, în tot cazul. Aventurier de înaltă clasă, cu relații pînă la familia duduii Elena Lupescu.

— Destul de vorbăreață *Frau* Lübke. Asta ați făcut toată noaptea, ați stat la discuții ?

— Domnule maior...

— Și zici că au fost prieteni, el și de Chastelain ?

— Parteneri de afaceri și de tenis, plus că frecventau Automobil Clubul. Dar poanta am lăsat-o la urmă. Domnul Zaharia urmează să plece în interes de afaceri la Istanbul.

— Ei, bravo ! făcu voios Paulescu. De ce n-ai spus, omule, de la-nceput ? Avem un fir. „Echipa Istanbul“ începe să trăiască...

— Cu condiția să nu fac pneumonie.

— Aș ! Ești băiat voinic. Pariez că nici guturaiul nu l-ai căpătat de la ploaie. Mai degrabă, în pauzele conversației cu *Frau* Lübke...

— Și asta se poate, spuse visător, căpitanul. Dar zău că merita !

După ce-l goni pe căpitan acasă, încărcat cu aspirine și povețe, maiorul Paulescu ceru informații amănunțite despre cei doi inși care-l interesau. Doctorul Tester, om de afaceri englez, declarat pe față adept al fascismului, care cutreierase Europa și se stabilise la București, frecventa cu stăruință cercurile naziste. Lăsa să se înțeleagă că are relații în Brazilia ca și în Anglia, în Grecia ca și la Berlin. În primele zile după intrarea României în război apăruse pe lista celor care urmau să fie internați în lagăr, întrucît existau bănuieli că se ocupă cu spionajul economic ; la intervenția energică a Legației germane, fusese lăsat în libertate, dar pus sub supravegherea discretă a Corpului detectivilor.

Nici prietenul său Zaharia nu avea o biografie prea liniară. Amestecat în speculații la bursă ; scăpat ca prin urechile acului de sub acuzația de fraudă fiscală. Avea prieteni în cercurile oamenilor de afaceri și industriașilor britanici ; ca urmare, intrase în atenția spionajului german. Punînd în legătură proiectata călătorie la Istanbul și întîlnirea cu Sturmer, maiorul Paulescu emise ipoteza că secția *Abwehrului* din România avea de gînd să-l infiltreze pe Zaharia în centrul spionajului britanic din Istanbul. La întoarcerea lui Eugen Cristescu de la Iași, această ipoteză se conturase îndeajuns : Zaharia se mai întîlnise o dată cu căpitanul Sturmer, tot în casa lui Tester, și făcuse o vizită unei doamne din Ploiești, al cărei ginere, petrolist englez, plecase la Istanbul în primăvară.

— Înclin să-ți dau dreptate, spuse Eugen Cristescu după ce ascultă cu atenție toate argumentele. Domnii de la *Abwehr* au întrecut măsura. O operațiune ca asta, lansată de pe teritoriul nostru... Inadmisibil.

— Ar trebui să le dăm o lecție, domnule director general.

— Să nu ne pripim. Avem tot timpul. Dacă încercăm să le stricăm jocul, nu e cine știe ce ispravă. Au să găsească pe altcineva. Dar ia gîndește-te, poate că acest domn Zaharia ne mai spune cîte ceva și nouă. Ca să știm ce pun la cale și nemții și englezii.

— Adică... să-l întoarcem ?

— Să-l întoarcem, încuviință Eugen Cristescu. Așa vom vedea mai clar ce jocuri se desfășoară în jurul nostru.

— Înțeleg, domnule director general. Deci deocamdată nu acționăm.

— Nimic, decît supraveghere. Mai ales după ce se înapoiază de la Istanbul. O să se dea singur de gol...

## 9

— Șuvoaie de hîrtii, spuse nemulțumit mareșalul Antonescu. Am eu vreme să citesc toate rapoartele lor ? Poftim ! Zeci de pagini. Adevărate romane. Ore întregi stau și citesc hîrtii.

În fața biroului somptuos, împodobit cu sculpturi aurite, Mihai Antonescu rămăsese în picioare, păstrînd sub braț o mapă subțire, elegantă, de marochin verde-închis.

— Eu n-am venit cu hîrtii, spuse. Sau nu în primul rînd cu hîrtii.

— De ce ești așa grav ? Ce s-a întîmplat ? Ia loc și spune despre ce e vorba.

Mihai Antonescu se așeză cu grijă în fotoliu, potrivindu-și dunga pantalonilor reiați, de ceremonie. Oftă.

— E o chestiune mai delicată, Ionele. Evenimentul de la Odessa a stîrnit anumite comentarii...

— Dacă nimeni nu știe să păstreze secretul! Abecedarul oricărei armate e păstrarea secretului. Și ce-i supără pe dumnealor ?

— Execuțiile de la Odessa reprezintă o încălcare a convențiilor internaționale. Așa se vorbește, adăugă Mihai Antonescu parcă dezvinovățindu-se.

— Aha ! Și lupta cu arma-n mînă în spatele frontului, și minarea comandamentelor nu este o încălcare a convențiilor internaționale ? Am ordonat să se ia măsuri energice. S-au luat ?

— Au fost prea... energice. Unii le numesc represalii.

— Ce altceva puteam să fac ? Sîntem în război. Am pierdut în clădirea aceea blestemată cîteva sute de militari, inclusiv un general. Nu erau angajați în luptă ; Odessa căzuse de-o săptămînă cînd ne-au aruncat în aer comandamentul. N-a fost un atac militar, ci un act terorist. De aceea am fost de acord cu represaliile. Este un procedeu uzitat în vreme de război. Luptele continuă și acum. Sînt sute de partizani în catacombele din Odessa care continuă să ne hărțuiască, contrar legilor internaționale de care vorbesc domnii ăștia. Cînd am aflat despre exploziile de la comandament mi s-a urcat sîngele la cap. Mi l-am imaginat pe general făcut bucăți și adunat într-o pătură cazonă. Am mai văzut așa ceva în celălalt război, pe Neajlov. Un telefonist lovit în plin de un șrapnel... Eu nu sînt omul jumătăților de măsură. O asemenea crimă trebuia sancționată exemplar.

— Totuși, represaliile...

— Poate că am fost prea aspru, admit. Dar nu uita un lucru. Eu l-am numit pe general la Odessa. Îl și invidiam într-un fel. Un oraș superb, femei frumoase, baluri... Zona odată ocupată, războiul se consideră sfîrșit. Nu explodează din senin clădirile. Într-un fel, mareșalul Antonescu l-a trimis pe general la moarte, mă-nțelegi ? Făcut bucăți și adunat într-o pătură cazonă. Știi bine că nu sînt un sentimental. De cînd am îmbrăcat uniforma militară am căutat să-mi formez o anume conduită. Să fiu un om inflexibil, care luptă pentru dreptate chiar dacă trebuie să-și calce pe inimă. Dreptatea cerea o pedeapsă pentru atentatorii aceia. Sînt niște criminali. În cazul lor nu se aplică convențiile internaționale, ci o lege mai dură.

— N-avem certitudinea că acolo au fost pedepsiți cei vinovați de atentat.

Mareșalul îl privi lung. Încercă să-și amintească rapoartele destul de vagi și contradictorii despre ceea ce se petrecuse la Odessa. Își dădu seama că, de fapt, nu aflase mare lucru. El, care pretindea că știe tot ce se petrece ! Spuse cu iritare în glas :

— Ascultă, Ică, la urma urmei nu e treaba mea. Eu conduc o țară, nu un comisariat de poliție. Am ordonat statului major să facă cercetări. Sînt lucruri mai importante decît soarta teroriștilor care mi-au distrus comandamentul din Odessa !

Se rezemă de spătarul înalt al scaunului și-și scoase batista. Transpirase, ca totdeauna cînd se înfierbînta. Și doar medicul îl prevenise : fără emoții, fără enervări... Ce știe medicul ? El are în față un om, un individ căruia vrea să-i salveze viața. Pe cînd aici era vorba de sute și mii de vieți. Își aminti momentul acela îngrozitor, cînd generalul Pantazi îi prezentase rapoartele despre atentatul de la Odessa. Luați măsuri energice ! spusese fără să mai asculte pînă la capăt. Și ei luaseră măsuri...

Întîmplarea ajunsese să-l obsedeze. Nici măcar nu știa exact ce se întîmplase acolo. Prefera să evite detaliile. Ca și acum.

— Să trecem la problemele cu adevărat importante. Starea economiei, spuse el cu ochii la mapa de pe genunchii lui Mihai Antonescu.

— Să vorbim deschis, Ionele. Starea economiei e tot mai gravă. Trupele germane din țară ne costă foarte mult. Oare n-a venit timpul să cerem reducerea acestor trupe ?

— A cam venit. Acum, cînd frontul s-a depărtat de graniță, nu-și mai au rostul. Dar cererea noastră trebuie bazată pe argumente.

— Argumente avem destule. Cheltuielile trupelor germane ne-au silit să emitem hîrtie-monedă fără acoperire.

— Cît ?

— Echivalentul a trei vagoane de aur.

— E enorm, Ică ! Nu cumva s-a exagerat ?

Mihai Antonescu lovi ușor cu mîna mapa de marochin :

— Avem dările de seamă ale finanțelor și ale băncii. Germanii au făcut achiziții directe de mărfuri. Au cumpărat de la particulari, mult peste cotele stabilite, încît ne-au dezechilibrat economia. Pe piață se simte lipsa de produse, a început specula și de aici inflația. Unele prețuri aproape că s-au dublat.

— Baronul von Killinger a promis că vor reglementa problema.

— A promis, dar nu s-a ținut de cuvînt.

— O să-i vorbesc despre asta și feldmareșalului Keitel. Cît privește reducerea trupelor, e simplu : vom prelua noi apărarea antiaeriană a țării. Pentru ce am cumpărat tunuri și aparatură ? Oamenii sînt instruiți, asta s-a dovedit nu o dată.

— Mă întreb dacă mareșalul Keitel...

— Dacă o să accepte ? Asta mă-ntreb și eu. Nici un comandant nu-i bucuros să-și reducă armata. Dar nu depinde numai de el.

— Ar trebui să discutăm chestiunea și la Berlin.

— Nu încă, îl întrerupse mareșalul. Să rezolvăm întîi plebiscitul. Țin neapărat să am rezultatul înainte de a da ochi cu domnul Hitler. Cum stăm cu plebiscitul ?

Mihai Antonescu deschise repede mapa de marochin și dădu la iveală o hîrtie :

— Am aici cîteva propuneri. M-am sfătuit cu oamenii mei. Ei sînt de părere ca plebiscitul să se suprapună cu întoarcerea trupelor de pe front.

— Foarte bine, admise mareșalul. Un cadru oarecum festiv, doar am încheiat cu succes o campanie. Primire la București, o mică defilare, discursuri... Sigur, numai cîteva unități reprezentative. Celelalte se duc direct în garnizoanele de pace. Am și dat ordine în acest sens.

— Acum proclamația către țară. Vreau să mă ocup personal de această problemă.

— Te-aș ruga. Să fie o chemare la refacerea țării după campanie. În acest sens Adunarea obștească plebiscitară, de fapt poporul, să se pronunțe asupra politicii mele. Nu pentru că am îndoieli. Dac-aș avea îndoieli, aș face propagandă, aș veni cu argumente. Ca și în martie, nici un fel de propagandă. Expunem doar faptele și anunțăm programul de viitor. Ceva scurt și limpede, să înțeleagă și ultimul om din ultimul cătun. Trebuie să înălțăm țara, asta-i esențialul. Începînd cu agricultura. Împroprietărirea țăranilor și luptătorilor de pe front. Sprijinirea obștiilor sătești... Știu că asta nu convine marilor moșieri. Se tem de modernizare, de întrebuințarea mașinilor. Se tem să nu piardă mîna de lucru ieftină, pe țăranii fără pămînt. Dar eu vreau să ajut țăranul de mijloc, să-i dau inventar agricol, și asta nu se poate decît prin obștii. Nu putem pretinde să avem un tractor în fiecare curte țărănească. Ar fi o utopie... Ai reținut ideea, Ică ?

— Am notat tot.

— Mai departe. Muncitorimea. Locuințe și cantine, școli de meserii, cămine de ucenici. Premii pentru cei mai buni lucrători, condiții de viață sănătoasă pentru toți. Așa... Intelectualitatea. Să-și ducă mai departe rolul de ziditori de suflete. Avem nevoie de o purificare morală, după zece ani de... hm. Vezi cum o pui. Mai departe. Burghezia românească să fie o clasă de muncă, nu o plutocrație. Ea trebuie să asigure echilibrul național, formarea elementelor românești care să înlocuiască infiltrația străină... Încă o dată te rog : să nu fie prea lungă. O publicăm în presă, o afișăm prin comune, la primării.

— Desigur. Am și avertizat pe cei de la Interne...

— Revenim la adunarea plebiscitară. Să dureze mai multe zile, pentru ca toată lumea să se prezinte la vot. Întrebare limpede, răspuns prin DA sau NU, ca și rîndul trecut. Du-te, încuie-te undeva și pune-o pe hîrtie. Cum ești gata cu ea, vii imediat s-o discutăm. Timpul ne presează.

— Desigur. O fac cît pot de repede.

După plecarea lui Mihai Antonescu, mareșalul rămase o clipă pe gînduri. S-au adunat cam multe, își spuse. Nu-i destulă bătaie de cap în țară, mai sînt și nemții...

Apăsă pe butonul dictafonului și-l chemă pe colonelul Davidescu. Acesta se prezentă imediat, cu blocnotesul în mînă, ca de obicei.

— Ordonați, domnule mareșal.

— Nu te uita după hîrtii, că nu le-am citit încă. Pentru altceva te-am chemat. Ia spune, te-ai mai întîlnit cu colegul de școală militară ?

— Da, în treacăt, spuse Davidescu surprins de întrebare.

— Și ce mai zice ?

— Despre generalul Rădescu. Că l-ați pedepsit pe nedrept.

— Este adevărat. Dar nu puteam proceda altfel. A făcut o greșeală gravă. Și a făcut-o într-un moment nepotrivit.

Tăcu o clipă, cu privirea în gol. „Greșeala" generalului Rădescu era bine cunoscută în țară. Cu o lună înainte, ambasadorul von Killinger ținuse un discurs în sala „Aro" în fața coloniei germane din București. Un discurs în care-i condamnase pe politicienii români ce se opuneau continuării războiului. Generalul în rezervă Rădescu, un adversar al mareșalului, îi adresase lui von Killinger o scrisoare condamnîndu-i la rîndul său, discursul. Cenzura refuzase publicarea în presă a acestei scrisori ; ea însă circulase printre bucureșteni și dăduse naștere unor comentarii aprinse. Baronul, revoltat, se adresase organelor oficiale române, cerînd măsuri energice. Pentru a stinge scandalul, Antonescu ordonase internarea în lagăr a generalului.

— Spune-i amicului dumitale că uneori conducătorii politici trebuie să acționeze nu după cum le dictează conștiința, ci avînd în vedere împrejurările internaționale. Puteam rămîne nepăsător cînd un general român, fie el și în rezervă, jignește un reprezentant oficial al unei țări aliate, în timp de război ?... Să nu crezi cumva că mă disculp ; mareșalul Antonescu nu se disculpă pentru faptele sale decît în fața Istoriei !

Davidescu se înclină ușor, în semn că a înțeles, dar nu se mișcă din loc.

— Mai e ceva ?

— Domnule mareșal, un ziarist elvețian vă solicită o scurtă întrevedere...

— Nu știi că nu sînt amator de interviuri ?

— I-am explicat și eu. Dar spune că nu e vorba de un interviu. A vizitat Bucureștiul și vă roagă să-l primiți pentru o convorbire strict particulară.

— Bine, poftește-l. Trimite o cafea, coniac și ce mai crezi.

Colonelul Davidescu ieși în grabă. Introduse în încăpere un tînăr înalt, blond, îmbrăcat în costum negru, cu papion. Acesta i se adresă în franceză :

— Vă sînt recunoscător pentru primire, domnule mareșal. Știu că timpul dumneavoastră este extrem de prețios, totuși am dorit foarte mult să-mi faceți onoarea acestei întrevederi...

— Luați loc, spuse mareșalul strîngîndu-i mîna. Vă previn însă că nu dau interviuri.

— Discuția noastră nu e destinată publicității. Pregătesc un reportaj despre România și aș dori doar punctul dumneavoastă de vedere, pe care nu-l voi consemna expres, asupra unor probleme mai delicate.

— De pildă ?

Tînărul deschise blocnotesul, îl răsfoi agale. În cameră intră un chelner aducînd un superb serviciu de cafea, pe care-l depuse pe măsuță, în fața oaspetelui.

— Serviți-vă, îl invită politicos mareșalul. Mă iertați că nu vă țin companie, dar medicii mă supun unei diete severe.

Tînărul își turnă cafea în ceșcuța de porțelan delicată, gustă puțin și-și ridică privirea spre mareșal :

— Aș dori să vă știu opinia personală despre viitorul acestui război. Repet : cuvintele dumneavoastră nu sînt destinate publicității.

— Opinia mea... Dragă prietene, cred că am subestimat Rusia și armata ei. Adversarii noștri sînt mai bine organizați decît ne-am așteptat și luptă foarte bine. Așa încît e greu, deocamdată, să mă pronunț asupra unei victorii ușoare. Dar, cîștigînd sau pierzînd, sîntem nevoiți să ne continuăm politica de colaborare cu Reichul. Nu avem altă cale.

— Se vorbește despre exploatarea economică a României de către Germania.

— E drept, Germania ne e datoare aproape treizeci de miliarde. *Wehrmachtul* cumpără multe cereale de la noi spre a le exporta în Germania. Ca să stăpînim situația, nu mai acordăm credite și permitem să se exporte doar cantitățile acceptate oficial.

— Am citit materiale despre situația din Transilvania de Nord ; am discutat și cu unii refugiați ajunși în București. Cum vedeți rezolvarea acestei probleme ?

— Soarta românilor din teritoriul cedat ne preocupă tot timpul. Am și eu destule informații despre ceea ce se petrece acolo. Comisia de anchetă din vara trecută n-a rezolvat mare lucru. Ar trebui iarăși să se facă o cercetare obiectivă, la fața locului. Dar noi n-avem această posibilitate. Vom cere, probabil, Germaniei și Italiei să ne ajute. Oricum, întoarcerea Transilvaniei la patria mamă este pentru noi un obiectiv major. Sînt convins că această chestiune va fi rezolvată în scurt timp.

Citi surpriza în ochii albaștri ai interlocutorului său și adăugă :

— Am vorbit în repetate rînduri conducătorilor germani despre această problemă. Chiar dacă n-am primit un răspuns explicit, avem încredere că dreptatea va triumfa.

Ziaristul își făcu de lucru cu ceșcuța de cafea, parcă formulînd în minte o nouă întrebare. În cele din urmă spuse :

— Un subiect mai delicat, domnule mareșal. Se vorbește mult despre capacitatea dumneavoastră de a cuprinde problemele țării. Este, în general, aproape imposibil să controlezi toate domeniile, mai ales în timp de război, cînd operațiile militare vă solicită în zona frontului. Cum lucrați cu guvernul ? Împărțiți cu miniștrii dumneavoastră o parte din treburile statului ?

— Nu prea, din păcate. Miniștrii mei nu sînt politicieni cu experiență. Sînt oameni devotați, buni patrioți, dar asta nu-i destul. Am încercat să atrag la guvernare oameni politici, dar aceștia nu par să dorească participarea la conducerea treburilor statului.

— Aveți vreo explicație ?

— Una singură : sîntem în război și aici fiecare decizie, fiecare măsură poate avea consecințe grave. În asemenea condiții, guvernarea presupune nu numai competență, ci și curaj.

— Domnule mareșal, în presa internațională s-a vorbit despre unele excese antisemite în România și în Basarabia.

— N-am urmat o politică antisemită. Excesele de astă-vară se datoresc exclusiv germanilor, care-și fac din aceasta o politică. S-au petrecut, e drept, niște evenimente regretabile la Iași, în primele zile ale războiului. Din cercetări a rezultat că nu erau implicați românii, ci germanii. Se poate constata oricînd și oriunde că la noi tratamentul evreilor e mult mai blînd decît în Germania sau Ungaria.

Ziaristul își strînse carnețelul și se adresă cu un zîmbet mareșalului :

— Am impresia că am abuzat de timpul și răbdarea domnului mareșal. Vă încredințez din nou că opiniile pe care ați binevoit să mi le împărtășiți nu vor fi făcute publice. Doream, pur și simplu, o orientare generală pentru ceea ce intenționez să scriu.

— Să scrieți adevărul, spuse mareșalul. Cine vine cu intenții cinstite se bucură de o bună primire în România.

— M-am convins de asta, spuse ziaristul înclinîndu-se politicos.

În grădina vilei sale de la Predeal, mareșalul încercă să se simtă la largul lui. Se plimba singur printre brazii înalți ce mărgineau aleea. Vîntul susura abia auzit prin cetini. Un ceas de liniște și singurătate, departe de Președinție, departe de hîrtii, departe de război.

— „Cantemir croind la planuri din cuțite și pahară“, auzi un glas în spatele lui și se întoarse brusc.

— A, doamna Veturia!

— Incomodez, domnule mareșal?

— Nicidecum, doamna mea. Totdeauna bine venită. Chiar voiam să-ți mulțumesc. Ești mereu alături de Rica. Prea singură, biata de ea. Încep să cred că n-am fost niciodată un bun cap de familie.

— Oamenii mari n-au fost buni capi de familie.

— Flateria nu făcea parte din arsenalul dumitale.

— Nici acum nu face. Nu e o flaterie, ci o constatare. Conduceți o țară, comandați un război; nu mai rămîne timp ca să beți ceaiul la ora cinci cu soția, comentînd micile evenimente ale zilei.

— Făcînd abstracție de ceai, care sînt evenimentele zilei?

— Proaste, domnule mareșal. Am iarăși vești rele din Ardealul cedat. Lumea e la capătul răbdărilor. Nu știu ce-o să se întîmple cu cei de-acolo. Vă implor, domnule mareșal, gîndiți-vă și la ei pînă nu e prea tîrziu.

El se opri brusc, se răsuci spre ea cu tot corpul, făcînd pietrișul să scrîșnească sub tălpile bocancilor de munte. Ea se opri, la rîndu-i, înfruntîndu-i privirea înăsprită.

— Și crezi că nu mă gîndesc, doamnă Veturia? Crezi că nu mă doare și pe mine, știind că frontiera e la cîțiva kilometri de-aici? Am avut printre camarazii mei mulți ardeleni; am numit în posturi înalte generali care și-au început cariera în armata austro-ungară, fiindcă îi prețuiesc. Știu ce mare pierdere e pentru țară cedarea Ardealului, și am condamnat-o din prima clipă.

— Atunci faceți ceva pentru acei oameni care pătimesc.

— Fac tot timpul cîte ceva, crede-mă. Dar un lucru radical nu se poate deocamdată. Iar prin bună înțelegere nu obținem mare lucru. Argumentul cel mai potrivit e forța, dar forța asta îmi lipsește pentru moment. Știi bine ce campanie am dus, în aceste patru luni. Știi mai puțin despre pierderi. Peste o sută de mii de oameni, floarea armatei, cum zice opoziția. Trebuie să refac această forță. Să adun recruți, să-i instruiesc, să-i înzestrez.

— De ce trebuia să-i pierdeți *acolo,* în loc să-i păstrați pentru ziua de mîine ?

Recunoscu în această frază reproșul lui Iuliu Maniu. Un reproș care acum, după luptele de la Odessa, era pe buzele tuturor. Nu mă-nțelege, își spuse cu regret. Oare chiar nimeni nu mă înțelege în țara asta ?

— Stimată doamnă, poporul crede în mine. Fiindcă nu l-am dezamăgit. Ai văzut rezultatul plebiscitului. Cîte voturi au fost împotrivă ? Cîteva zeci. O întreagă națiune a răspuns „Da". Pentru că le-am spus oamenilor adevărul. Era ușor să le promit : mîine luăm Ardealul înapoi. Sau să mă arunc orbește într-o aventură. Fără să țin seama de împrejurări. Să-ți dau un singur argument : am aruncat în campania din est douăzeci și două de divizii, pe cînd amiralul Horthy și-a păstrat armata aproape intactă.

— De ce ? întrebă spontan Veturia Goga.

— Fiindcă el n-avea de eliberat o Basarabie. Cînd am venit în fruntea țării, m-am simțit ca un tată care are doi copii, la fel de dragi, care trebuiau ajutați : Basarabia și Ardealul. N-am avut posibilitatea să aleg. Mi s-a ivit prilejul să scot Basarabia și Bucovina de Nord din mîna răpitorului. Am profitat de acest prilej. Urmează Transilvania. La masa tratativelor sau, dacă nu, cu sabia. Și clipa aceea nu-i departe !

— Înțeleg, spuse Veturia Goga. Dar de fiecare dată cînd vă văd, simt nevoia să aduc vorba despre asta. Să mai capăt curaj, domnule mareșal. Inima mea a rămas acolo, în Ardeal. Nu-i o metaforă, vă jur !

Se întoarse brusc și porni aproape în fugă pe aleea care urca spre terasă. Mareșalul o urmări cu privirea o clipă, apoi își urmă plimbarea printre brazi. Vîntul care neliniștea cetinile se înăsprise deodată ; începu brusc să ningă. Mareșalul își ridică gulerul puloverului de alpinist pe care-l purta cu plăcere aici, la Predeal, lăsînd deoparte pentru o clipă uniforma strictă. De-am putea lăsa deoparte și grijile, o dată cu uniforma ! își spuse. Veturia nu mă înțelege. *Miss* Rain, ea singură, ar fi-nțeles. Frumoasa, enigmatica *Miss* Rain ! Apărînd, în amurg, din ceața ușoară ce venea dinspre Tamisa. Îi intuise de pe atunci destinul dramatic. Glumise, într-un amurg de toamnă, în Hyde Park, sub coroana unui stejar uriaș:

— Să-ți ghicesc în palmă.

— Ai sînge de țigancă? De unde-ți vine numele, *Miss* Rain?

— Eu știu? Poate de la ploaie. E cea mai simplă explicație.

— Sau de la regină? O explicație la fel de simplă. Dacă strămoșii tăi au fost dintre normanzi?

— Se poate. O să mă interesez la *British Library*. Un unchi al meu lucrează acolo. Dar pînă atunci, dă-mi palma...

Îi întinsese, în glumă, palma. *Miss* Rain o cercetase îndelung, cu o privire tot mai concentrată. O abandonase apoi pe genunchi, fără să-i dea drumul însă.

— Ei, vorbește! o îndemnase el. Ce-ai văzut acolo?

— O dragoste mare și scurtă, terminată de curînd.

— Asta se potrivește oricui. Nu e greu să ghicești. Altceva, mai... consistent.

— Am mai văzut că ești un luptător.

— Știai dinainte. Cînd ne-am cunoscut, purtam uniformă.

— Nu despre profesie e vorba. Am spus un luptător, nu un militar. E o deosebire. Ești născut pentru luptă, vei cunoaște măreția și vei sfîrși tragic.

— Toți luptătorii sfîrșesc tragic.

— Da, spusese ea. Dar mai e timp pîn-atunci. Ai linia vieții lungă. Lungă și aspră...

Unde ești, *Miss* Rain? Dumnezeule, cincisprezece ani de-atunci! Mutat la Londra, după ce un an fusese atașat militar la Paris. La Paris, unde se consumase, într-adevăr, o „dragoste mare și scurtă“. Cum să vezi în palmă toate astea? Prostii! Și totuși, *Miss* Rain... Cum va fi arătînd? Coboară pe alee cu pași mici, spre poarta din fier forjat, poartă o pălărie cu boruri largi — nu mai merge, la vîrsta ei! Dar de ce nu? El avea patruzeci de ani, ea douăzeci și cinci, deci acum... La patruzeci de ani, o femeie ca *Miss* Rain, la o recepție, atrage toate privirile. Ca atunci cînd o cunoscuse... Dar acum era război. Femeile din *high life* lucrau, desigur, în societățile de caritate. Ca Rica și ca doamna Veturia...

Se uită la ceas. Cum trece timpul ! Grăbi pasul spre vilă, pășind cu plăcere peste fulgii care se așterneau cuminți pe pietrișul aleii. În sus, spre Clăbucet, se adunaseră nori negri. Parcă prevestind ceva. N-au ce să prevestească, se liniști. Lucrurile s-au așezat cît de cît. Acum pot să-mi încep, pe îndelete, opera cea adevărată. Bine găsită expresia din Proclamație : „ziditor de țară". O misiune înaltă, își spuse mareșalul.

## 10

Eram acasă și nu-mi venea să cred. Mă trezeam dimineața și deschideam ochii mai întîi pe perdelele albe dinspre stradă. Mama hotărîse să dorm în camera din față, și cuvîntul ei era lege. Camera din față era cumva deasupra străzii, cu geamul înalt în care bătea soarele. Un soare zgîrcit, cu raze piezișe, de noiembrie. În cameră era frig, nu prea aveam lemne și eu mă grozăvisem în cea dintîi seară, cînd mama poruncise soră-mii Ancuța să facă un abur de foc în camera din față :

— Lasă, mamă, ce să mai facă focul ? Acolo de unde vin eu numai la căldură n-am dormit.

— Aici ești acasă, a spus tăios mama.

Și Ancuța s-a dus să aprindă focul...

În prima noapte am dormit pe rupte, cum ziceam noi pe front. După cinci zile și cinci nopți de somn chinuit pe băncile de lemn, de la clasa a treia. Drumul durase mult ; stăteam ore în șir prin stații, așteptînd să treacă garniturile spre front. În gările acelea mici și uitate, ne înconjurau oameni dornici să ne asculte povestind despre război și să ne dea din vinul lor aspru, abia stat din fiert, negru și greu. Cu mîncarea o duceam mai prost ; bucătarii noștri dădeau zor cu fasolea, mai deschideam o cutie de conserve și ne gîndeam la fripturile și bunătățile de acasă.

— Mult a fost, puțin a rămas, ne consola caporalul Buruiană pescuind cu lingura prin gamelă după vreo boabă de fasole. Trei zile-n șir o să mănînc numai pui fripți și plăcinte.

— Hauliu, dom' caporal, pupa-ți-aș tălpili, nu mai pomeni de bunătăți, se văita Lae Corcodel. Că mă taie așa, la lingurică...

Cînd am trecut podul peste Nistru, la Tighina, era pe seară și un chiot lung a răsunat în tot trenul. Hrișcă a-nceput să plîngă :

— Acasă, fraților, am ajuns acasă !

Căpitanul Someșan Titus a făcut ce-a făcut și l-a lăsat pe Hrișcă într-o gară, cu raniță cu tot, avînd toate documentele la mînă, punîndu-l să jure că fix după două săptămîni se va prezenta la Vedea, la regiment.

— Numa ține minte, ficiorule, că de nu vii la vreme, eu cu mîna mea îți fac dosarul pentru Curtea Marțială.

— Vin, dom' căpitan, cum să nu vin ! Pi jos și tot vin.

A rămas în gara aceea mică, în miez de noapte, cu ranița lîngă el. Noi am mai vorbit o vreme, făcînd socoteala : acuma o fi ajuns acasă, între ai lui, ce noroc pe Hrișcă ăsta ! Apoi ne-am rezemat unii de alții și-am adormit. Soldatul știe să doarmă oriunde ; l-a învățat războiul.

La Vedea, în cazarmă, am ajuns dimineața. În prima clipă ne-am simțit cam străini. Veniseră alți ostași în lipsa noastră. În dormitoare mirosea a naftalină și a haine noi. Recruții făceau instrucție departe de război. Departe de război erau și cei cîțiva ofițeri rămași la partea sedentară. Apăruseră locotenenți tineri, care se uitau lung după noi cînd îi salutam prin curte. După prînz, căpitanul Someșan Titus a adunat compania, ne-a iscălit actele și ne-a dat drumul acasă. O lună concediu ! Am plecat aproape alergînd. Pe drum m-a ajuns din urmă o mașină mică, neagră, cu picături de apă lucind pe capota lungă.

— Unde mergi, camarade ?

— La Ștefănești.

— Urcă sus.

Mi-a deschis mai larg ușa. Era un om în vîrstă, cu pălărie mare și fular alb, de mătase, atîrnîndu-i pe pieptul negru al hainei.

— Să trăiți. Vă mulțumesc din suflet. Chiar la Ștefănești mergeți ?

— Nu, dar trec prin sat. Pune ranița pe banca din spate. Vii de pe front ?

— De pe front.

— Și cum e pe acolo ? Aud că au picrit mulți de-ai noștri.

— Au mai pierit. Au fost lupte grele. Mai ales la Odessa.

— Ai fost la Odessa ?

— De-acolo vin. Oraș mare. Frumos.

— Și ? V-a lăsat la vatră ?

— Concediu. Războiul nu s-a terminat.

— Asta-i drept... Ești chiar din Ștefănești ?

— Acolo m-am născut. Mă cheamă Stuparu.

— Nu cumva ești băiatul lui Ghiță Stuparu ?

— Nepot. E frate cu taică-meu.

— Știu. Care-a murit în celălalt război.

— Îl cunoașteți pe unchiul meu Ghiță ?

— Păi da. Cumpăr piei de la el. Pentru tăbăcărie...

Mașina mergea lin, cînd dădea prin vreo groapă se legăna ca barca, nu troncănea ca harabaua lui Zapciroiu. Era cald înăuntru, motorul torcea plăcut și mă cam fura somnul.

— Auzi, mi-a spus omul, te văd băiat isteț. După ce termini concediul, zi-i comandantului să te dea la mine, la tăbăcărie.

— La tăbăcărie ?

— Da. Lucrez pentru armată și mi-au dat soldați de pază. Nu prea e liniște, de cînd cu decretul ăsta...

— Ce decret ?

— Așa e, vii de pe front, n-ai de unde să știi. A dat mareșalul un decret să se lucreze zece ore pe zi. Oamenii o duc greu, au lefuri mici, viața e scumpă, mă pomenesc că-ncearcă să fure din piei... Îți dai seama, lucrez pentru armată, cum să dau marfă lipsă ? Ajung la pușcărie, neică. Sau dacă li se năzare oamenilor să facă grevă, încotro o iau ? Ca patron, în capul meu se spărgeau toate. Noroc cu legea de acum. Mă simt mai la adăpost. Comandantul militar al fabricii e un căpitan. El răspunde. Soldații nu fac mare lucru. Doar așa, se plimbă de colo-colo, cu pușca-n spate, mai mult ca să-i vadă lucrătorii. N-o s-o duci rău, fii sigur. Ce zici, facem tîrgul ?

— Ce să zic ? M-am cam săturat de militărie. Aș fi bucuros dacă s-ar putea să vin la dumneavoastră.

— De ce să nu se poată ? Te duci la adjutantul regimentului, că-i amic cu mine, dom' căpitan Pîslaru.

— Îl știu. A rămas în cazarmă cînd am plecat pe front.

— Trebuia să rămînă cineva și-n cazarmă. Te duci la el și spui că te-a recomandat domnul Pandele. Adică eu. Mai departe, se descurcă el... Uite c-am ajuns. Te-aș duce pînă-n poartă, dar mi-e teamă că nu mai scot mașina de-aici.

— Așa-i la noi, la țară. Drumuri proaste.

— Le știu. Noroc că unchiu-tău stă în deal.

Mi-am luat ranița de pe banchetă și am deschis ușa.

— Dacă nu erați dumneavoastră, ajungeam tocmai la noapte. Vă mulțumesc, domnu' Pandele.

— Să fii sănătos. Cînd te-ntorci la regiment, fă cum ți-am spus.

— Așa o să fac.

— Salută-l pe unchiu-tău din partea mea.

Se înserase cînd am intrat pe poartă. Mama a ieșit în ușă, m-a văzut și a coborît treptele, numai în papuci, să mă întîmpine. Am lăsat ranița jos și am alergat spre ea. M-a sărutat pe obraji, pe frunte, pe bărbie ; pe urmă a ieșit și Ancuța, soră-mea, din casă. Lacrimile noastre se amestecau cu picăturile de ploaie.

— Hai în casă, dragul mamei. Oi fi flămînd, oi fi obosit...

— Am uitat de toate cînd m-am văzut aici, i-am spus.

În urmă venea Ancuța, cărîndu-mi ranița.

— Fugi, fată, pînă-n deal, la unchiu-tău Ghiță, și spune-i c-a venit băiatul acasă, i-a spus mama.

Am deschis portița de la prispă, înnegrită de vreme, pe care-o visasem de-atîtea ori în culcușul meu din stepă. Am mîngîiat cu palma stîlpul din fața ușii.

— Acasă ! am spus încet.

Înăuntru, mama și-a venit repede în fire. A început să trebăluiască printre crătiți, să facă zeci de drumuri între dulap și sobă, să pună pe masă tot felul de lucruri și de fiecare dată cînd se apropia de mine mă privea lung și spunea cîteva cuvinte.

Pîinea.

— Cum ai mai slăbit !

Un păhărel de țuică, șters iute cu șervetul, privit în lumină și pus pe masă.

— Nu-i nimica, bine că ești sănătos.

Sticla cu țuică galbenă, de zile mari.

— Te pun eu pe picioare.

O farfurie cu brînză.

— De-acuma, gata cu războiul.

A-ntărîtat focul la soba „Vesta“, a trîntit o tigaie pe plită, a pus ceva să sfîrîie și iar a venit lîngă mine. Mi-a luat centura, s-a uitat la ea lung, a pus-o în cui cu respect și teamă ; m-a descheiat la gît ; m-a mîngîiat pe părul tuns mărunt și, descoperind că eram ud la ceafă, mi-a aruncat iute pe umeri un fular care mirosea ușor a levănțică. M-am gîndit, atunci, că-n seara asta în mii de case, mii de mame fac aceleași mișcări pline de grijă pentru soldații întorși din război.

— O lună-ntreagă concediu, am izbutit să-i spun, printre întrebările și comentariile ei.

A înlemnit, cu fața lungită de spaimă :

— Cum ? ! Te-ntorci iar *acolo ?*

— Nu, mamă, fii liniștită. Divizia noastră s-a întors de pe front. Gata cu războiul. Dar trebuie să-mi termin armata. Cîteva luni, cît o fi.

În clipa aceea a intrat pe ușă unchiul Ghiță „Din deal“.

— Viteazul nostru, a tunat el din ușă. Bine-ai venit, soldatule !

— Îs caporal acum, i-am spus. N-am mai apucat să-mi cos gradele.

— Ei, bravo. Te văd teafăr, sănătos.

Mi-a dat drumul din brațe și s-a depărtat cu un pas, să mă vadă mai bine.

— Mda. Bărbat adevărat. Cînd ai venit ?

— Azi-dimineață am ajuns în cazarmă. Pe urmă ne-au dat actele și gata. Toată lumea se grăbea. Și ofițerii.

— Te cred. Oameni și ei.

— Încoace am venit c-o ocazie. M-a luat un domn cu mașina. M-a lăsat jos, la troiță. Zicea că te cunoaște. Are tăbăcărie în Vedea. Îl cheamă Pandele.

— Aha ! Șarlatanul ăla ?

— De ce-l faci șarlatan ? Mi s-a părut om cumsecade.

Unchiul Ghiță a ciocnit cu mine și-a tras o gură de țuică.

— E el om cumsecade, da-i șarlatan. Ia de la mine pieile, mi le plătește, și mă pune să iscălesc c-a dat mai mult. Afacerea lui cu statul. Tăbăcește piei pentru armată. S-a umplut de bani.

— Chiar așa ?

— Păi tu cum crezi că se face avere, băiete ? Trebuie să ciupești de undeva. El ciupește de la stat.

— Și nouă, pe front, ne intră apă-n bocanci.

— Nu din vina pieilor, s-a apărat unchiul Ghiță. Talpa e de vină. Lipsă mare de toval. Aud că vor să pună tălpi de lemn. Atunci să vezi comedie.

— Nu-mi întrista băiatul, cumnate Ghiță. Mai beți un păhărel, că acuși răstorn mămăliga.

Unchiul Ghiță a turnat țuica, a ciupit puțină brînză și s-a aplecat spre mine :

— Și cum e viața pe front ? În ziare scrie că ostașii noștri au făcut minuni de vitejie.

— Au făcut. Dar viața pe front e grea. Mizerie, suferință, sînge. Am dormit săptămîni la rînd în tranșee. Am văzut murind oameni. Am răbdat de frig și de sete...

— Te cred. Că din scrisorile tale n-am priceput mare lucru. Știu, cenzura. Cum e acolo-n Rusia, ia zi !

— Ca pe la noi. Sate, orașe, lume... Dar cînd e război, arată altfel. Oameni amărîți.

— Cumnate, ți-am spus să nu-mi întristezi băiatul.

— Nu-i loc de tristețe acum, a spus el. Fii fericită c-a scăpat de-acolo. Te-a lăsat la vatră, nu ?

— Mai am. Dar rămînem în țară cu regimentul. Domnul Pandele zice să vin la el la tăbăcărie, că-i gardă militară.

— Nu zice rău. Decît iar la cazarmă...

— Ai dreptate, a spus mama de la sobă. O să-ți dau o găină, să duci cui trebuie...

— Găină ! a rîs unchiul Ghiță. Crezi că scapi așa ușor ? O vadră de vin mai degrabă. Ți-o dau eu, nepoate. Pe urmă am eu grijă s-o scot de la dom' Pandele ăsta...

A doua zi, spre prînz, n-am mai avut răbdare. Am așteptat să termine Ancuța cu trebile prin curte și-am chemat-o deoparte, să n-audă mama :

— Ce mai face Minodora ?

— Bine, ce să facă.

— N-o chemi și tu p-aici ? Doar ți-e prietenă.

— Știu eu ? Dac-o vrea să vie...

— De ce să nu vrea ? Ești supărată cu ea ?

Se sucea, se-nvîrtea, cu ochii-n jos. M-am răstit nițel :

— Ce e, spune naibii odată !

— Ce să fie. Vor s-o mărite.

— Cu cine ?

— Cu Lică Spiru.

— Cu prostu-ăla ? Păi e leat cu mine. Nu l-au luat la armată ?

— L-au luat, dar a umblat domnul Spiru și l-a adus la Vedea, la cercul de recrutare. Șofer. Știi că de mic îi plăceau mașinăriile. Sîmbăta, cînd vine cursa de la Vedea, hop și el. Țanțoș, ferchezuit, cu capela pe-o ureche, îl vezi în fața morii.

— Măi al dracu'. Tu du-te la ea și cheam-o pe-aici. Spune-i c-am venit acasă.

— Știe. I-am spus eu. S-a bucurat. Zicea că nu i-ai scris demult.

— I-am scris, dar n-o fi primit. Ei, mă lămuresc eu cu ea. Zi-i numai să vie. Spune-i c-o rog eu.

Ancuța a tulit-o pe ușă, de parcă atîta aștepta. A venit repede, că Minodora nu sta departe.

— Zice că n-o lasă. Să te duci mîine seară, înainte să-ntunece, la fîntînă, că vine să ia apă. Că-n seara asta e taică-su acasă. Mîine umblă moara și se duce să macine.

N-aveam încotro. Am răbdat să treacă ziua, să treacă seara... Mama umbla pe lîngă mine în vîrful picioarelor.

Nici eu n-am întrebat-o, nici ea n-a zis nimica. Avea tactica ei. Mi-a spălat uniforma, cămășile din raniță, mi-a lustruit cu mîna ei, pînă să mă scol, bocancii, parcă se străduia să-mi intre în voie. Dar eu zic că știa bine ce mă doare.

Seara, hai la fîntînă. N-am așteptat să apună soarele, zic n-o veni înainte ? Stau și stau, am mai vorbit cu vreo doi băieți din sat, mai mici ca mine, și le-am spus despre război. Am făcut ce-am făcut și-am scăpat de ei... Și uite-o ! Minodora, cu bunda pe ea, cu fotă neagră de duminică, purtînd donița pe cap, cum e obiceiul la noi. Obicei bun. Se zice că de la acest obicei fetele din părțile noastre au un mers drept și căutătură mîndră, se uită la lume de sus în jos, parcă gata să poruncească.

M-am grăbit spre ea :

— Bine te-am găsit, Minodora.

— Bine-ai venit. Zdravăn, sănătos ?

Și-a dat donița jos de pe cap, cu o mișcare plină de grație. Am simțit iarăși un gol în inimă. Altfel de gol, firește : cum să pierd o fată ca asta ? Am încercat să-i iau donița din mînă și ea s-a ferit rotindu-se ușor din umeri, din mijloc, din glezne.

— N-am vreme să stau de vorbă, mama a zis să vin repede-napoi. A simțit ea ceva. Mă ține de rău. Ți-a spus Ancuța.

— Mi-a spus. Dar nu-mi vine să cred. Te duci după nătărăul ăla numai fiindcă are avere.

— Nu-ncepe și tu, a spus ea cu tristețe. De două luni tot asta vorbim în casă. De ce nu mi-ai mai scris ?

— Ți-am scris.

— Cînd mi-ai scris ?

— Acum două săptămîni. Le-am scris și la ai mei, și ei mi-au răspuns.

— Vezi ? mi-a spus ea și mai trist. Înseamnă că-mi opresc scrisorile de la tine. N-am ce să fac, Ioane, înțelege. De-ar fi după sufletul meu...

Am simțit iarăși golul acela în inimă. M-am apropiat, am apucat-o de mînă ; aș fi strîns-o-n brațe, dar mi-era de lume.

— El nu te iubește ca mine. Cum termin armata facem nunta. Nu mai e mult pîn-atunci. Amînă cum poți.

— Ușor de zis... Hai să iau apă, că se-nserează.

Am pornit alături de ea ; m-a lăsat să-i iau donița, o țineam încă de mînă și m-am prefăcut că ocolesc o urmă de căruță și m-am apropiat de umărul ei, l-am atins și-am simțit așa, cum mă furnică prin tot trupul, și cred că și Minodora a simțit la fel, că s-a uitat la mine și era roșie la față.

— De-ar fi după sufletul meu... a zis ea din nou.

— Fă cum îți spun. Auzi, nătărăul ! Dacă-l prind prin Vedea, îl snopesc.

Ea și-a zmucit mîna și s-a întors spre mine, fulgerîndu-mă cu privirea :

— Să nu faci prostia asta ! Lasă-l în pace.

— O să-l las...

— Jură !

A trebuit să jur, fiindcă mă privea drept în ochi.

— Acuma pleacă. Ne văd oamenii.

— Dar ce rău le-am făcut ?

— Ei... a oftat ea. Mai vorbim noi. Cît stai acasă ?

— O lună-ntreagă.

— Bine. Îți dau de veste cînd o fi. Ai mei or să meargă la tîrg, la Vedea, duminică. Mă fac bolnavă și nu mă duc cu ei.

Asta m-a mai liniștit. O simțeam de partea mea.

— Trebuie să ne luptăm, Minodora.

— Nu vreau să-i amărăsc nici pe ei, a spus ea aproape în șoaptă. Hai, pleacă. O să vorbim mai mult duminică...

Înserase bine. Ulița era pustie. Am cuprins-o fără veste de mijloc și-am sărutat-o apăsat. După cîteva clipe, ea s-a desprins din îmbrățișare.

— Nebunule ! Vrei să strici tot ?

— Nu. Să dreg tot, i-am spus căutînd să-mi ascund triumful din voce. Duminică, atunci.

— Dacă-mi trece supărarea.

— Te mai sărut o dată și-ți trece.

— Ia vezi ! m-a amenințat ea.

Am pus mîna pe lanț și-am coborît ciutura.

— Ziceai că pleci.

— Nu fac nimica rău. Scot apă, atîta.

După ce-am răsturnat apa în doniță, Minodora a făcut un pas înapoi :

— Dacă intră mama la bănuieli, nu mai pleacă duminică la tîrg. Așa vrei ?

— Nu. Plec, Minodora. Te mai sărut o dată, în gînd.

— Și eu... am auzit șoapta ei ca o boare de vînt.

Mamei i-au trebuit cîteva zile ca să mă pună pe picioare. Îmi dădea să mănînc de cinci ori pe zi și mă trimitea la culcare o dată cu găinile. Probabil că raiul leneșilor, dacă există, așa arată. Dar cu toată strădania ei, am început repede să văd că n-ajunsesem chiar în rai.

Într-o dimineață, Corbea s-a repezit la poartă lătrînd îndrăcit. Am ieșit din casă, să văd cine-i. Peste gard nu vedeam decît o pălărie neagră. Mama a ieșit în fugă din bucătărie, ca și cum asta ar fi așteptat.

— De data asta trebuie să plătești, am auzit un glas de bărbat dincolo de poartă.

Mama i-a făcut semn să tacă și s-a apropiat de gard. I-am auzit vocea, fără să deslușesc cuvintele. Am dat să cobor de pe prispă, dar ea cred că avea ochi la ceafă. Mi-a făcut semn din mînă :

— Stai acolo, nu te amesteca !

Am stat. Nu-i ușor s-o înfrunți pe mama ! După alt schimb de cuvinte, am văzut peste gard pălăria omului luînd-o spre vale. Mama a venit grăbită spre mine, zîmbind :

— L-am potolit și de data asta.

— Cine era ? Ce voia ?

— Perceptorul. Ne-a venit unul nou. Umblă din poartă-n poartă, să plătim dările. Parcă nu știe că-i scumpete. Că ne-au luat caii la rechiziție. N-avem cu ce aduce porumbul de pe cîmp. De unde să plătim ? I-am zis să aștepte pînă mai vînd vreo două duble de mălai...

Începeam să înțeleg că nici ei, acasă, n-o duceau prea strălucit. Și că raiul în care mă ținuse pîn-atunci era doar o spoială.

— De ce nu împrumuți de la unchiu' Ghiță „Din deal“ ?

— Să mă împrumut ? Nu trebuie să dau înapoi odată și-odată ? Lasă că, uite, Ancuța a-nvățat să facă rochii și mai cîștigă un ban. Nu ne duce grija, ne descurcăm noi...

Din ziua aceea m-am pus pe treabă. Întîi m-am dus în deal, la unchiul Ghiță și l-am întrebat dacă n-are nevoie de ajutor. Avea nevoie, că la țară sînt multe de făcut și oameni cu ziua nu se prea găseau. Erau ori la armată ori la săpat adăposturi, la drumuri sau mai știu eu pe unde. Am pus mîna pe unelte. I-am dres acoperișul la grajd, am întărit gardul și am întors fînul. Drept răsplată, el mi-a dat caii și căruța să duc porumbul la moară. Duminică, știind că se duce la tîrg, la Vedea, l-am rugat să vîndă și un sac de mălai de-al nostru.

— Am o treabă pe-aici, altfel aș merge cu dumneata...

— Lasă, c-ai muncit toată săptămîna. Iar treaba aia o cam știu eu.

— O știi ?

— O știu, dar nu m-amestec. În locul tău m-aș lăsa păgubaș. Nu te poți pune cu domnul Spiru.

— N-am nimic cu el.

— N-o fă pe prostul, nepoate. Că-i el, că-i fiu-său, tot un drac. Banii contează. Vrea să aducă valțuri noi din Germania. Or să vină din șapte sate să macine aici. A tocmit om la porci, că are destui și-i ține cu tărîțe de la moară. Vine un neamț de la Giurgiu cînd și cînd și-i ia cu camionul. Alde Spiru ăștia dorm pe salteaua cu bani. Și tu te pui cu ei.

— N-am nimic cu ei, ți-am spus. Minodora hotărăște.

— Heei, a oftat el ridicîndu-se de pe buturugă. Bei un pahar de vin ?

— Nu beau, mulțumesc. Mă duc că mă așteaptă mama cu masa pusă.

— Un om și jumătate, mă-ta asta. Mă și mir cum se descurcă. Dacă eu, că-s cum mă vezi, alerg din zori și pînă-n noapte, și de-abia o scot la capăt, d-apăi ea ? N-am auzit-o o dată să se vaite. Mîndră și harnică. Mi-a spus perceptorul că-i în urmă cu dările. Dar nu ți-ar cere ea o mînă de ajutor... Iar eu, ce să mă bag ? Nu cere, nu dau. Binele cu sila nu se face.

— Pentru asta vrea să vîndă mălaiul.

— Bănuiam eu. O să-l duc la tîrg... O să-ți plătesc și ție, cinstit, pentru cît ai lucrat. Cu asta te scap și de grija impozitului. Îți mai rămîne-o grijă...

— De aia n-ai cum să mă scapi, unchiule. Și nici nu te rog.

Minodora s-a oprit în ușă, înaltă, dreaptă, cu privirea înăsprită :

— N-o văd nici pe Ancuța, nici pe tușa Florica.

— Ți-e dor de ele ?

— De tine mi-e dor, a spus ea înaintînd un pas. Dar întrebam așa, că unde-s.

— Treaba lor. Or fi în grădină, sau prin vecini... S-or fi gîndit să ne lase liniștiți.

— Liniștiți... a repetat ea lungind cuvîntul.

M-am apropiat de ea :

— Mă sperii, Minodora. Parc-ai fi o străină.

A venit spre mine, ea un pas, eu un pas, acum nu mai era între noi nimic, decît teama că timpul se scurgea prea iute ; ne-am strîns în brațe cu deznădejde, ne-am sărutat îndelung, pînă-am simțit că ni se taie răsuflarea ; ne-am oprit, într-un tîrziu, în mijlocul casei, clătinîndu-ne pe picioare ; ea a dus mîna la frunte :

— Nu e bine ce facem...

I-am acoperit cuvintele cu o nouă sărutare ; brațele ei îmi frigeau umerii, i-am cuprins mijlocul, apoi am alunecat cu palma de-a lungul șoldului rotund, pe care-l ghiceam încordat sub strînsoarea țesăturii, pe urmă nici țesătura n-a mai fost.

— Nu, Ioane, nu trebuie...

Protestul ei părea mai mult un îndemn. Ne-am rostogolit pe patul tare, țărănesc, și ne-am iubit cu o grabă vrăjmașă.

# PARTEA A TREIA

## 1

— Să zidesc o țară ! pufni mareșalul. Șaizeci de mii de soldați germani bîntuie magazinele din România. Cumpără tot ce găsesc și trimit acasă pachete peste pachete ! Export fără vamă.

— Așa s-a convenit, spuse Mihai Antonescu.

— Da, dar ei abuzează. Or fi așa de săraci ? Cum e pe acolo ?

— E sărăcie mare, într-adevăr. Cartele de alimente, cozi peste tot, magazinele goale. Dau totul armatei.

Mareșalul îl privi încruntat. Ică stătea în fotoliu, cu spatele drept, ținînd pe genunchi nelipsita mapă de marochin. Parcă nici nu se despărțiseră. Doar cravata și-o schimbase, probabil în vederea călătoriei. Pedant ca totdeauna. Pedanteria denotă ordine în gîndire, își spuse mareșalul. De aceea avea încredere în el. Mihai Antonescu i se păruse de la început un om cu mintea clară și bine rînduită.

— Ia-o de la capăt. Sau nu, de la punctul principal. Întîlnirea cu domnul Hitler.

— A regretat că ești bolnav și n-ai putut să mergi acolo. Îți urează...

— Lasă politețurile. Cum a mers ?

— Am avut o audiență destul de lungă, o oră și jumătate. Interesant că și-a încălcat obiceiul. În loc să ia primul cuvîntul și să expună situația generală, m-a îndemnat pe mine să vorbesc. I-am descris starea economică a țării, i-am cerut să ne plătească datoriile în aur și devize și să reducă trupele aflate în România. După aceea am trecut la raporturile noastre cu Ungaria. Fac o paranteză : Göring și von Ribbentrop, cînd le-am pomenit de Transilvania, au obiectat că deocamdată asta nu intră în discuție, că efortul Germaniei este concentrat spre Răsărit. Cînd am ajuns la Hitler, i-am spus că situația din Transilvania nu trebuie ignorată. Persecuțiile s-au intensificat, sînt distruse biserici și se petrec acte de violență. Am cerut să intervină la Budapesta și l-am prevenit că dacă asemenea acte nu încetează, guvernul nostru nu va putea să stăpînească indignarea poporului.

— Foarte bine, îl aprobă mareșalul. Ce-a răspuns domnul Hitler ?

— A luat-o pe departe, cu problema rasială. Că în Europa de mîine trebuie să existe doar două rase — cea latină și cea germană, care trebuie să conlucreze împotriva slavismului. Că de ce în centrul Europei să trăiască popoare înghesuite — a dat exemplu Belgia — cînd în Rusia sînt spații imense ?

— Teoria lor, cu spațiul vital, bombăni mareșalul. Îi privește, nu e treaba noastră. Treaba noastră e Ardealul. Ce-a spus despre Ardeal ?

— Știa de atrocitățile de acolo. A adăugat că și germanii suferă în Ungaria și problema îl preocupă în modul cel mai serios. Trebuie să găsim o soluție.

— Asta o spune mereu.

— A mai spus ceva care m-a îngrijorat : că noi, românii, invocăm dreptul natural al populației, dar și Ungaria invocă drepturi istorice din secolele treisprezece și paisprezece.

— Asta-i prea de tot !

— Dar nu e tot. Ungaria i-a ajutat să treacă spre sud și a mers alături de Germania împotriva Rusiei. Vor ține seama însă de jertfele de sînge ale soldatului român și de meritele conducătorului său.

— Mă rog...

— A spus că la răsărit ne dă drepturi nelimitate. Să luăm teritoriu cît vrem. Dar că despre drepturile noastre din apus e mai greu să discutăm. Pe urmă a vorbit despre Horia Sima, destul de ironic, spunînd că ar fi fost o glumă ca Horia Sima să aspire la conducerea României, cînd acolo se află mareșalul Antonescu. A vorbit în termeni elogioşi despre tine : Mareșalul Antonescu, cel mai fanatic apărător al unui popor şi un general de mare calitate.

— Treci peste asta.

— Sînt vorbele lui.

— Mă interesează fapte, nu vorbe.

— Cu faptele stăm mai prost. Ribbentrop, cînd am abordat problemele economice, a dat un răspuns evaziv. În schimb ne-a cerut să mărim livrările de petrol, de porumb și de grîu. Mai interesantă a fost discuția cu Göring. Interesantă e un fel de a zice. I-am înfățișat intențiile noastre de dezvoltare a industriei. Mi-a replicat : să nu ne pripim cu industria, să ne îngrijim de agricultură, pentru că în viitor, datorită noilor teritorii, vom avea surplusuri mari de cereale și putem obține în schimbul lor produse industriale.

— Le-ar conveni să rămînem pe veci sursa lor de materii prime, spuse iritat mareșalul. Dar asta n-o discutăm acum. Planul industriei românești nu e treaba lor. Deocamdată trebuie să facem ceva în chestiunea comerțului cu cereale. Așa nu se mai poate. Și să nu mai exportăm petrol brut. Noi nu sîntem o simplă colonie, cum își închipuie dumnealor ! Să pregătești niște decrete, Ică. Pînă nu e prea tîrziu...

După plecarea lui Ică, mareșalul îi ceru colonelului Davidescu :

— Buletinele informative !

Șeful de cabinet aduse un teanc de dosare subțiri, de diferite culori. Deasupra se afla, ca de obicei, mapa verde a Serviciului Special de Informații. Mareșalul o deschise nerăbdător. Îi atrase atenția un raport al stațiilor de radio-ascultare. Mai multe posturi străine semnalau emisiunile în limba română ale unui post denumit „România Mare“. Fața mareșalului se destinse într-un surîs de satisfacție. Încă o confirmare că postul *său* de radio trăia și avea ecou în străinătate ! Îl crease la începutul anului, în cel mai strict secret. Numai o mînă de oameni știau de existența lui. Cei din statul major care pregătiseră micul stat de funcțiuni, inginerii care puseseră la punct stația de emisie și personalul — foarte restrîns — care deservea postul de radio. Ceruse să i se raporteze în scris, din cînd în cînd, despre mersul emisiunilor. Oamenii le recepționau pe tot cuprinsul Ardealului și aduceau vești care confirmau aceasta. Refugiații povesteau că se deprinseseră să-l asculte zilnic ; le dădea curaj. În schimb, autoritățile de la Budapesta erau intrigate : un post clandestin de pe teritoriul României ! Se plînseseră la Berlin și acum cei de la *Abwehr* primiseră ordine discrete să descurce lucrurile. În timpul emisiunilor, mașini germane cu stații goniometrice umblau prin oraș încercînd să stabilească poziția emițătoarelor. Dar tocmai cînd erau pe punctul să găsească ceva precis, emițătoarele amuțeau.

Acest amănunt îl înveseli. Ceru să fie chemat imediat ofițerul care conducea postul clandestin de radio. Acesta se prezentă în mai puțin de o oră. Era un căpitan inginer mic de statură, cu ochi vii și inteligenți. Nu păru deloc intimidat cînd conducătorul statului îi strînse mîna.

— Ia loc, căpitane, îl îndemnă mareșalul binevoitor. Ia spune, cum faci să nu te găsească nemții cu stațiile gonio ?

— Avem mai multe metode, domnule mareșal. Punem santinele cu telefoane de campanie pe străzile din jurul emițătorului. Cînd văd venind mașinile cu antenă, ne anunță și atunci încetăm emisiunea. Alteori, schimbăm frecvența. Ascultătorii știu și ne urmăresc. Pînă să ne găsească nemții pe noua frecvență, emisiunea se încheie.

— Bună treabă, spuse mareșalul. Informații aveți destule ?

— Mai multe decît putem transmite, spuse inginerul. Românii din teritoriul cedat au prins încredere, ni se adresează pe diferite căi. Cel mai frecvent prin scrisori trimise personal prin refugiați. Mai sînt cei care trec granița clandestin... plus oamenii noștri care mai scapă dincolo.

— Fiți cu băgare de seamă, spuse mareșalul încruntîndu-se. Dacă pun mîna pe voi, n-are cine să vă salveze.

Nici guvernul, nici armata nu știu nimic oficial despre postul nostru.

— Da, domnule mareșal. Știam cu toții de la bun început. Dar dorința noastră de a ajuta țara e mai mare decît riscul.

— Mă bucur că m-ai înțeles. Dați-i înainte. O să vă asigurăm cu tot ce aveți nevoie.

## 2

— Domnule maior, am vești despre Zaharia. S-a întors ieri dimineață de la Istanbul, cu trenul. S-a dus acasă, a stat trei ore, iar după aceea l-a vizitat iarăși pe doctorul Tester. În aceeași companie, adică fiind de față și amicul dumneavoastră de la *Abwehr*. Întîlnirea lor s-a prelungit pînă aproape de miezul nopții.

— Ești o comoară la casa omului, spuse maiorul Paulescu. Cum ai procedat ?

— Am un amic la Giurgiu, la vamă, și l-am rugat să-mi dea de veste cînd se întoarce omul nostru. Mi-a telefonat cam cu întîrziere. Abia am avut vreme să mă postez în colțul străzii lui Zaharia și să-l văd intrînd în casă. După trei ceasuri, cum vă spun, proaspăt ras, cu pălăria pe ceafă, pleca bine dispus în vizită. Bănuind că se duce la domnul Tester, l-am rugat pe un coleg de-al meu, de la Biroul doi, să dea o fugă pînă acolo. Să vadă cine intră, atîta tot. Ne mai ajutăm între noi. După aceea, m-am dus și eu. Mi s-a defectat mașina vizavi de casa lui Tester. Am ridicat capota, mi-am înșirat sculele pe trotuar și-am început să meșteresc. Cînd s-a înnoptat, am strîns sculele și m-am urcat în mașină. Era frig al naibii, dar mă-mbrăcasem bine de data asta.

— Te invidiez. De la o vreme, toate lucrurile îți merg în plin. Inclusiv afacerile sentimentale. Ce mai face *Frau* Lübke ?

— Între noi a intervenit o mică răceală. Nu mă refer la guturai. Pur și simplu, am neglijat-o puțin.

— Rău ai făcut.

— E tot în interesul serviciului, domnule maior, protestă căpitanul Baciu. Ar putea să intre la bănuieli, dacă insist prea mult. Dac-o fac pe indiferentul, o să fie mai prietenoasă după aceea.

— N-ai judecat rău, admise Paulescu după o scurtă pauză. Deși... e cam riscant. Ai grijă să n-o pierzi de tot.

— Sper să nu se-ntîmple asta. *Frau* Lübke pretinde că e statornică în prietenie.

Seara, Paulescu se înfățișă la restaurantul „Athenée Palace“, unde obișnuia să ia masa amicul său german. Într-adevăr, căpitanul Sturmer se afla la masa lui preferată, în colțul opus orchestrei, singur, cu un pahar de vin în față. Cînd îl zări, Sturmer se ridică, politicos, să-l întîmpine :

— Încîntat să vă văd, domnule maior.

— Și eu la fel. Vă dați seama n-am venit întîmplător. Speram să vă găsesc aici.

— Îmi pare bine să aud asta. Vă rog, luați loc.

Chelnerul se prezentă îndată.

— Vin, ceru Paulescu. Din care bea domnul căpitan. Adu încă o sticlă. Și gheață.

— Inutil să vorbim despre vreme, spuse Sturmer. Sîntem oameni prea ocupați ca să pierdem minute prețioase flecărind. Cum vă merg treburile, domnule maior ?

— N-am de ce să mă plîng. De plictiseală în nici un caz. Neprevăzutul se ivește la fiecare pas...

— Așa și la noi. Sîntem îngrijorați cu mersul ofensivei. Rușii se țin mai tari decît ne așteptam. După planurile comandamentului nostru, Moscova trebuia să cadă pînă acum. Sînt gata să fac o prinsoare, domnule maior : dacă nu cade pînă la Crăciun, nu mai cade niciodată.

— Sînteți pesimist astăzi, constată Paulescu ridicînd paharul.

— Nu. Încerc să văd adevărul printre rîndurile comunicatelor. După principiile artei militare, orice ofensivă își pierde din putere pe măsură ce avansează. Dar aici e vorba de altceva. Cred că am evaluat greșit armata rusă. Ne-a spus un coleg venit de pe front. Rușii au de două ori mai multe divizii decît au apreciat studiile noastre la începutul războiului. Asta mă pune pe gînduri.

Să nu uităm că vine iarna. Iarna rusească e foarte aspră, după cît se spune.

— Asta-i drept.

— Soldații germani nu sînt echipați pentru așa ceva. Am crezut cu toții în războiul-fulger...

— Nu mi-aș fi închipuit că un nazist se poate îndoi de asta.

— Dumneavoastră, românii, faceți o greșeală. Nu toți germanii sînt naziști. Eu mă aflu aici nu pentru că sînt nazist. Eu sînt soldat, și meseria soldatului este războiul. Victorios sau nu.

Bău paharul pînă la fund și-l trînti pe masă. Ochii îi străluceau.

— Și mai e ceva, domnule maior. Eu nici măcar nu sînt german sadea. Sînt austriac. Părinții mei țin o cabană de schi în Tirol. O să-mi spuneți că și Führerul e austriac. Dar el e nazist. Naziștii au o calitate : știu să creadă orbește în ceva. Iar eu am un defect : mă îndoiesc uneori... Ei, asta-i tot ce vă pot spune despre mine în clipa de față.

— E rîndul meu, nu ? zîmbi Paulescu. Mă preocupă activitatea unui anume doctor Tester.

— Bănuiam. Din păcate, nu intră în raza noastră de acțiune. Are relații înalte în partid. Se pare că este unul din apropiații lui Ribbentrop. Dar ce vi se pare dubios în purtarea lui ?

— Cîndva a cochetat cu englezii.

— Asta știm și noi.

— Iar acum pare că vrea să reia legăturile cu ei.

— Serviciul dumneavoastră lucrează bine, zîmbi Sturmer.

— Mulțumesc pentru compliment.

— Dar nu știe totul. Poate că doctorul Tester se apropie de englezi cu un scop anume.

— Poate ? Nu-mi puteți spune ceva ferm, ca să fiu mai liniștit ?

— În meseria noastră e greu să dispui de lucruri ferme. Lucruri ferme înseamnă un schimb de note între ambasade, poate și mai rău. Oameni care dispar brusc, miniștri de externe care-și cer explicații, ziariști care fac aluzii răutăcioase. E de preferat, așadar, să nu operăm cu certitudini.

— Aveți dreptate, domnule Sturmer. Sînt convins că dacă veți avea ceva elemente în plus, referitor la această problemă, n-o să ne ocoliți. V-o cer atît oficial, cît și în numele prieteniei noastre. Am primit misiunea să mă ocup personal de doctorul Tester.

— Ah ! Trebuia să spuneți de la început. În ce mă privește, n-am încredere în acest domn. O viață prea aventuroasă nu e o garanție pentru statornicia cuiva. Cînd am obiectat unui șef despre el, amintindu-i că a stat multă vreme în Anglia, mi s-a replicat : nu uita că este prietenul apropiat al conducătorului „Englezilor liberi", partidul nazist din Anglia. O carte de vizită impunătoare, orice s-ar zice.

— Adevărat, confirmă Paulescu. Așadar, credeți că e în afară de orice bănuială ?

— Oficial ar trebui să susțin acest lucru. Dar vă repet : nu-mi place de acest om. Tot ce vă pot spune este să-l studiați bine.

— E un sfat prețios, spune Paulescu. Domnule Sturmer, nu vă mai rețin. Mi-a făcut plăcere întîlnirea cu dumneavoastră.

— Plăcerea e reciprocă. Apropo. Are o secretară.

— Cine ?

— Ei, cine ! Doctorul Tester. *Frau* Lübke. A lucrat în centrala *Gestapoului*, la Berlin. O fată foarte drăguță.

Paulescu simți un fior rece pe șira spinării.

— Nu mă dau în vînt după secretare drăguțe.

— Nici eu, spuse grăbit Sturmer. Sînt un familist convins. Gerda, soția mea, nu va avea ce să-mi reproșeze, chiar dacă războiul ar dura o sută de ani !

Căpitanul Baciu deveni deodată palid :

— Asta-i culmea ! O fetișcană ca asta, agent al *Gestapoului !*

— Nu te mai mira. Adu-ți aminte tot ce-ai vorbit cu ea. Dac-ai făcut vreo imprudență, spune deschis. Măcar să ne luăm măsuri.

— N-am vorbit nimic despre treburile noastre. Și n-am avut nici o clipă impresia că vrea să mă tragă de limbă. Mi-aș fi dat seama, domnule maior. Doar nu sînt un naiv.

— Lasă figura asta indignată. Pur și simplu vreau să ieșim cu bine din încurcătura asta. Presupunem că fata voia să se distreze cu un căpitan chipeș ca dumneata. Dacă nu i-ai dat nimic de bănuit, totul e-n regulă. Acum să trecem la treburile noastre. Domnul Sturmer nu vrea să spună nimic despre Zaharia. Trebuie să lucrăm pe cont propriu. E timpul să-l invităm la o mică discuție. Numai să găsim pretextul.

— Un pretext există. Avem informații că a doua zi după întoarcerea în țară, domnul Zaharia a vizitat-o iarăși pe soacra unui anume Leonard, fost funcționar la Legația engleză, care locuiește acum la Istanbul.

— De ce n-ai spus de la început ?

— Ne-am luat cu vorba despre fata aceea.

— Dai vina pe mine, zîmbi Paulescu. Ei, trebuie să-l invităm pe domnul Zaharia și să vedem în ce ape se scaldă.

— Să-l invităm aici ?

— Ai dreptate, nu e soluția cea mai bună. L-ar putea supraveghea nemții, dacă admitem că e în faza de recrutare. Să-l chemăm într-un loc mai discret, dar tot oficial. I-aș telefona chiar acum, dacă aș avea numărul.

— Îl avem, domnule maior.

— Văd că te-ai pregătit zdravăn pentru misiunea asta.

— „Echipa Istanbul", rîse căpitanul Baciu răsfoind în agendă. L-am găsit.

Formă numărul și întinse receptorul șefului său.

— Domnul Zaharia e punctual, spune căpitanul Baciu uitîndu-se pe fereastră.

— Înseamnă că se teme. Du-te și adu-l încoace. Văd că nu se prea decide să intre.

Căpitanul ieși. Maiorul Paulescu scoase un dosar din servietă și-l puse pe masă. Din dosar scoase o hîrtie albă cu care acoperi coperta. Lăsa astfel impresia că posedă un dosar voluminos pe care-l va folosi doar la nevoie. Ușa se deschise. Maiorul se ridică să-și întîmpine musafirul. Îl cîntări cu o privire rapidă. Zaharia era un om înalt, sigur de el, cu părul pieptănat lins peste cap.

— Domnul Zaharia, domnul maior Paulescu, făcu Baciu prezentările.

— Încîntat să vă cunosc, domnule maior, spuse Zaharia cu un zîmbet convențional. Cînd am fost invitat la Serviciul Special, am bănuit că mă va primi domnul Cristescu.

— Vă rog să luați loc, spuse Paulescu. Domnul director general e plecat în zona frontului și m-a delegat pe mine să avem această discuție.

Noul venit se așeză pe scaunul capitonat din fața biroului, luă o poziție degajată și-și descheie nasturele sacoului său elegant.

— Regret nespus că nu am prilejul unei întrevederi cu domnia-sa, spuse el. Am avut cinstea să-l cunosc personal la o recepție, prin vară.

Paulescu se strădui să zîmbească politicos. Insistența cu care personajul făcea aluzie la relațiile sale cu directorul general avea, desigur, tîlcul ei. Zaharia scoase o elegantă cutie de țigări.

— Sper că se fumează la dumneavoastră. Vă rog să vă serviți. Sînt țigări egiptene, le-am adus de la Istanbul, de unde m-am întors recent.

— Știm, îl întrerupse Paulescu. Tocmai această călătorie este subiectul despre care vrem să vorbim. De ce ați călătorit la Istanbul, domnule Zaharia ?

— Afaceri, domnule. Astăzi nu mai călătorește nimeni de plăcere. Atîta vreme cît bravii noștri ostași se jertfesc pe front, ar fi o impietate să te gîndești la croaziere sau excursii. Am fost în Turcia pentru o comandă de cazane de abur. Uzinele „Hermann", la care sînt acționar, produc cazane de mare capacitate. E-n interesul țării să exportăm asemenea produse. Sper că nu există vreo... hm, interdicție recentă în acest sens. Ca fost deputat, aș fi cunoscut-o. Mi-am menținut multe dintre prieteniile vechi.

— Inclusiv la Istanbul ?

— Evident, spuse Zaharia netulburat. Am multe cunoștințe între industriași și bancheri. Cu turcii am făcut totdeauna afaceri bune.

— Nu e vorba de turci. Avem informații că ați întîlnit acolo anumiți cetățeni britanici...

— Desigur. Nu ascund asta. În cursul anilor mi-am făcut prieteni printre funcționarii Legației engleze din București. Acum, de cînd cu războiul, relațiile noastre nu mai sînt atît de strînse. Totuși, fără să vrei te întîlnești cu ei pe tărîmul afacerilor.

— Ați dus, se pare, și un mesaj de la Ploiești...

— Ah, la asta vă referiți ? zîmbi Zaharia. Am ajutat o bătrînă doamnă, care m-a rugat să transmit ginerelui ei, Leonard, vești despre familie. Știți, în condițiile actuale scrisorile circulă mai greu.

— Și domnul Sturmer, din *Abwehr*, are ceva rude la Istanbul ?

Zaharia scoase o batistă albă din buzunarul de la piept al sacoului și-și tamponă fruntea înaltă.

— Nu văd legătura, spuse el. Pe domnul Sturmer l-am întîlnit ocazional în casa unui prieten.

— Tocmai în ajunul plecării în Turcia, accentuă maiorul.

— Nu scrie nicăieri că e interzis. Să vorbim deschis, domnule maior. Sînt om de afaceri, am fost membru al parlamentului, am făcut parte din comisii guvernamentale. Prietenii mei se numără cu sutele. Fără relații, în lumea financiară ești un om pierdut.

Maiorul Paulescu răsfoi cîteva clipe dosarul din fața lui, il închise la loc și scoase stiloul.

— Domnule Zaharia, discuția noastră merge greu. Mă văd nevoit să fac unele precizări, ca să mă înțelegeți mai bine. Noi știm destule lucruri despre activitatea dumneavoastră.

— Ce-mi reproșați, în definitiv ?

— Deocamdată nimic. Am vrea doar să limpezim o problemă : ce legătură este între dumneavoastră, căpitanul Sturmer și britanicii pe care i-ați vizitat la Istanbul ?

— Nu trebuie numaidecît să existe o legătură. Întîlnirea cu căpitanul Sturmer e una, iar drumul la Istanbul e alta. Vreți să mă acuzați de comportare neloială ? Nu uitați că am în urma mea o carieră politică, iar în prezent sprijin economia țării. Informați-vă mai detaliat și veți vedea că nu mă laud. Sîntem în război și trebuie să ne strecurăm prin culoarul îngust pe care ni-l oferă conjunctura militară și politică. Domnul Eugen Cristescu îmi cunoaște destul de bine activitatea. Dacă domnia-sa era de față, am fi discutat în alți termeni.

— Fiți sigur că va fi informat. Colegul meu consemnează discuția.

— Bine că nu i-ați spus anchetă, făcu Zaharia ironic.

— S-a lăudat că-l cunosc ? mormăi Eugen Cristescu.

— Da, domnule director general.

— Nu-i de mirare. Un polițist cu vechime cunoaște în cariera lui sute de inși dubioși. Singur spuneați că Zaharia ăsta are un trecut destul de încărcat. Dar trecutul ne interesează mai puțin acum. Ce facem în viitor ? Dacă admitem ipoteza că Abwehrul vrea să-l vîre pe gît englezilor...

— Pentru mine e aproape evident, spuse încet maiorul Paulescu.

— Probe, domnule, ne trebuie probe. Țineți-l mai departe sub observație. O să se dea de gol într-un fel sau altul. Iar dacă-i adevărat, colegii noștri germani trebuie puși la punct. Mareșalul a delimitat foarte clar acțiunea *Abwehrului* pe teritoriul țării. Cît ar fi de aliați, nu putem admite să lucreze așa, în spatele nostru ! Și mai e o problemă, pe care v-o spun cu titlu absolut confidențial. O ipoteză, dacă preferați. Mă întreb dacă prin această manevră nu vor să-l compromită pe domnul Maniu. Deocamdată, domnul Maniu n-are nici o calitate oficială. Dar reprezintă o forță de care și domnul mareșal ține seama. Și nu știm ce rol va juca mîine. Asta, vă repet, este o simplă ipoteză. Noi slujim interesele țării. În acest spirit vom acționa și în cazul Zaharia. Fiindcă, din păcate, se pare că devine un caz.

## 3

Tocmai acum, acest domn Garoflid, cu memoriul lui! Mareșalul reluă lectura, oprindu-se numai la pasajele pe care le subliniase și le adnotase pe margine. Știa ce-i deranjează pe marii moșieri, în cap cu Garoflid. Și organizația lui se numea — culmea! — Uniunea Sindicatelor Agricole. Dumnealui nu-i plăcea ideea de modernizare a agriculturii. E o greșeală răspîndirea tractoarelor. Țăranul trebuie să-și valorifice munca proprie. Nici măcar secerătoarea mecanică nu e absolut necesară țăranului. Îi sînt de ajuns o pereche de boi zdraveni... Dar astea sînt simple fraze. Îndărătul lor se ascundea teama că moșiile vor fi atinse cumva prin împroprietăriri ; țăranii, primind pămînt, n-au să mai lucreaze în arendă.

Trebuie clarificate lucrurile, își spuse. Garoflid făcea aluzie la rolul proprietății mijlocii și mari. Teama de expropriere răzbătea din tot memoriul. Dar el, mareșalul, nici măcar nu se gîndise la expropriere cînd lansase ideea „obștiilor sătești". Voia, pur și simplu, să scoată agricultura din impas, după ce sute de mii de țărani plecaseră pe front, iar statul rechiziționase căruțe și cai cu zecile de mii. Cine să mai lucreze pămîntul? Și cu ce? Asta nu înțelegea domnul Garoflid. Se temea pentru moșia lui și a celor ca el. Dar țara avea nevoie de grîne. Cît mai multe grîne. Nemții cereau și ei. În schimbul tunurilor și mitralierelor. La asta nu se gîndiseră marii „agricultori". Voiau doar certitudinea că nu se va atinge nimeni de averea lor. O să le dea această certitudine. Dar nu putea aproba teza lor despre marea proprietate. Luă stiloul și scrise pe margine cu scrisul lui nervos, ascuțit, greu de descifrat : „Clasa de mijloc — proprietatea mijlocie. Pentru echilibrul social. Gospodarii satelor — producție dar și stabilitate"...

Curînd își dădu seama că marginea hîrtiei pe care era scris memoriul devenise neîncăpătoare pentru propriile observații și idei. Întinse mîna cu un gest automat, luă o coală albă și începu să scrie tot mai repede, tot mai neinteligibil. Apoi îl chemă pe Davidescu și-i întinse foile acoperite cu rînduri dese, apăsate, reflectînd pornirea polemică a autorului lor :

— Trimite asta la propagandă. Să pregătească un răspuns pentru domnul Garoflid. Să apară în presă, întîi memoriul lui, iar în ziua următoare răspunsul meu. Un fel de program al politicii agrare pe care sînt hotărît să-l aplic cît mai curînd.

— Am înțeles. Domnule mareșal, dacă permiteți...

— Ce mai este ?

— De la Academia Română se insistă pentru sărbătorirea lui Miron Costin.

— Uitasem de ea. Pentru cînd au anunțat-o ?

— Pe data de optsprezece, luna asta.

— Mai avem pîn-atunci.

— Vă roagă mult să luați parte...

— Da. Comunică-le că am acceptat cu plăcere invitația. Cultura trebuie încurajată. Trece-o în program și ai grijă să-mi spui din timp. E nevoie și de un cuvînt ?

— N-au spus nimic. E vorba de o adunare solemnă.

— Foarte bine. Prețuind înaintașii, învățăm să luptăm pentru drepturile noastre.

Davidescu se înclină, ca de obicei, și ieși. Mareșalul puse memoriul deoparte și se gîndi la Miron Costin.

Miron Costin... cărturar, ostaș și martir. Așa-l definea în fața ofițerilor, cînd era profesor la Școala de Război. Un om care își iubise țara, nu numai în clipele fericite, ci și cînd se afla departe, în temniță, unde-l aruncaseră vrăjmașii. Nu pregetase să se întoarcă în Moldova, după ce lucrurile se mai liniștiseră. Ca să moară, după cîțiva ani, decapitat de ai săi.

Istorie... oftă mareșalul. Un inventar de destine tragice. Cîți oameni mari au sfîrșit de bătrînețe, in patul lor ?

Tresări. Cineva îndrăznea să-i tulbure aceste rare clipe de meditație !

— Tu erai, Ică ?

— Deranjez ?

— Nu, deloc. Ce s-a întîmplat ? Te văd cam...

— Au fost la mine amîndoi, azi-dimineață, începu precipitat Mihai Antonescu.

— Cine, omule ?

— Killinger și Bova-Scoppa.

— Liniștește-te, îi spuse calm mareșalul. Ia loc.

— Cum să mă liniștesc, Ionele ? A fost vorba că după Odessa am terminat cu războiul. Așa spunea domnul Hitler.

— Cînd a spus asta, domnul Hitler era în plină ofensivă spre Moscova. La Moscova n-a ajuns, totuși ofensiva i-a măcinat forțele. Acum are nevoie de trupe, trebuie să-l ajutăm.

— Să-l ajutăm, după ce ne-a vîrît atît de adînc în cazanul lui ! Domnii ambasadori ne-au cerut să declarăm război Statelor Unite. Auzi, război cu Statele Unite ! Unde-am ajuns !

Mareșalul simți deodată mînia cuprinzîndu-l. Dacă nici el, omul cel mai apropiat, omul cu care împărțise atîtea mari răspunderi, nu-l înțelegea... Încercă să se stăpînească.

— Ascultă, Ică, ți-am mai explicat. De cînd există războaie pe lume, nimeni nu s-a oprit cu armata la frontieră, ci a mers mai departe, căutînd să-și înfrîngă definitiv dușmanul. Ce voiai să fac ? Să mă limitez la Nistru ? Era imposibil.

— Atunci era altceva. Ai văzut că englezii ne-au lăsat în pace. Dar acum, trupele noastre sînt peste Nipru. Anglia ne-a declarat război. Canada, Australia, Noua Zeelandă și Africa de Sud la fel. Toată lumea, dacă punem la socoteală și America, cum ne-au cerut azi-dimineață domnii ăștia...

— În ce mă privește, am spus sus și tare : sîntem alături de Germania împotriva Rusiei, dar n-avem nici un amestec în conflictul cu occidentalii.

— Știi bine că e imposibilă o asemenea neutralitate. Ca dovadă, nemții ne cer să declarăm război Americii.

— Au dreptate, spuse gînditor mareșalul. Ne obligă Pactul pe care l-am semnat.

— Pactul cu diavolul, murmură Mihai Antonescu.

— Nu puteam altfel. Dumnealor, politicienii, au fugit de răspundere. M-au lăsat singur să hotărăsc. Cu fraze amabile : omul potrivit, avem deplină încredere și toate celelalte. Acum mă critică.

— Încă n-au aflat bomba. Cînd or auzi că România a declarat război Statelor Unite...

— N-am făcut-o de bună voie. Ne-au obligat aliații noștri. Chiar așa să formulezi declarația : respectînd obligațiile ce ne revin prin Pactul Tripartit...

— Asta nu schimbă cu nimic lucrurile. Oricum, mă duc să pregătesc documentul. N-o fac cu inima ușoară.

— Nici eu, mormăi mareșalul Antonescu și deschise, încruntat, dosarul din fața lui.

Mihai Antonescu se ridică și ieși din încăpere fără să mai adauge un cuvînt.

## 4

Cînd a auzit că sînt numit în garda tăbăcăriei, caporalul Buruiană s-a crucit.

— Cum făcuși, leat, de dădu așa pleașcă peste tine ?

— Ei, pleașcă ! Să stai noaptea în frig trei ceasuri și să păzești o ușă încuiată !...

— Ce știi tu ! Un băiat de la mine din sat a plîns cînd l-au mutat de-acolo. O ducea ca-n rai, dar a făcut o prostie, băuse niște secărică și-a căzut în bazinul cu argăseală. Era să se înece, prostul. Cînd l-au scos avea toată pielea roșie ca racul. Și echipamentul de pe el se făcuse roșu. L-a spălat o noapte întreagă cu peria, da tot roșu a rămas. A trebuit să-i dea veston și pantaloni noi de la magazie și l-au scos din gardă. A plîns, cum îți spun. Știa ce-l așteaptă.

A făcut un semn spre platoul din față, unde plutoanele băteau amarnic pasul.

— Vezi să nu faci și tu f'o boacănă, mi-a mai spus el. Două-trei luni la tăbăcărie, asta vine ca un conced. Du-te sănătos !

Nu i-am mai spus cum mă-ntîlnisem cu stăpînul tăbăcăriei, care-l cunoștea pe unchiu-meu Ghiță „Din deal", cum dusesem și damigeana la dom' căpitan, adjutantul regimentului. Soldatul mai are și secrete !

— No du-te, mi-a spus căpitanul Someșan Titus dîndu-mi biletul de subzistență. Dar teamă mi-i că o să uiți de instrucție pe acolo !

— Nu uit, dom' căpitan.

— M-oi griji eu să nu uiți, a zis el privindu-mă într-un anume fel.

Nu știam dacă glumește sau vorbește serios, așa că am pocnit călcîiele, am făcut stînga-mprejur și am plecat din cancelaria companiei fără să mă mai uit în urmă.

Avusese dreptate caporalul. Față de regiment, serviciul la tăbăcărie era raiul pe pămînt. Un rai care, e drept, cam mirosea. Mirosea a argăseală pe unde te-ntorceai : în ateliere, în corpul de gardă, pînă și în curtea fabricii. Că așa-i spunea patronul : „fabrica“. Vreo douăzeci de oameni, vîrstnici, mobilizați pe loc, și vreo zece femei cu fețe aspre. Veneau în fiecare dimineață, luau cheile de la santinelă, deschideau ușile mari din care ieșea un fel de abur puturos și dispăreau înăuntru. Domnul Pandele venea și el, cam o dată cu lucrătorii, cînd nu era plecat după piei crude, sau după coajă de stejar pentru argăsit. Casa lui era lîngă tăbăcărie : o despărțea de curtea noastră doar un gard scund, unde păzea o santinelă. Toți se băteau care mai de care să facă de serviciu seara acolo, la „postul doi“. Fiindcă patronul avea o servitoare de vreo douăzeci de ani care, ieșind să scuture sau să întindă rufe la uscat, rîdea cu soldații pe lîngă gard și mai făcea și altele, despre care nimeni nu sufla o vorbă. Iar eu, cu toate că eram șeful gărzii, mă făceam că nu știu nimic. E drept, căpitanul Mărghescu mi-a spus din prima zi care-i rostul meu acolo :

— Ține minte, caporale, tot ce-i aici înăuntru e avutul armatei. Din pieile astea se fac bocanci pentru ostași. Cine fură, nu fură de la patron, ci de la soldații de pe front. Ai fost pe front ?

— Fost, să trăiți.

— Atunci știi ce-nseamnă să n-ai bocanci ca lumea. Eu am bătut pe jos, cu compania mea, toată Basarabia. M-au rănit cînd să ajungem la Nistru. Nici măcar nu l-am văzut cum arată. Ne-a plouat jumătate din drum, și noroaiele de-acolo n-o să le uit toată viața. Tu pînă unde-ai fost ?

— Pîn-la Odessa, dom' căpitan.

— Oho ! Ai prins și tu ploile de-atunci, din vară. Și era vară. Dar acum, pe timp de iarnă, cum o fi să umbli ud la picioare ? L-aş sugruma cu mîna mea pe cel care fură din dreptul soldatului. Să fii cu ochii-n patru, tu şi cei din gardă. Le-am spus de zeci de ori : nimeni nu intră, nimeni nu iese fără control. Cine greşeşte, ştie ce-l aşteaptă : linia-întîi.

Serviciul nu era greu. Căpitanul venea în fiecare dimineaţă la opt fix ; îl întîmpinam cu garda, îi dădeam raportul, pe urmă el trăgea o raită prin fabrică şi se-nchidea în birou cu patronul, să-şi bea cafeaua. Către prînz mai făcea un control, îmi spunea iarăşi să fiu cu ochii-n patru şi pleca. Grija mea era să schimb santinelele la orele cuvenite, să completez zilnic foaia de stare a gărzii şi să trimit doi ostaşi la regiment, după alimente. Mîncarea ne-o pregăteau femeile de la cantina fabricii ; mîncam o dată cu muncitorii, dar din raţiile noastre. Seara la şase, cînd suna sirena, ieşeam cu toată garda la control, în faţa halei, pe podul lat care trecea peste canalul din curtea tăbăcăriei. Controlul se făcea cu de-amănuntul, era de fapt o percheziţie corporală în toată regula. De multe ori ne pomeneam cu căpitanul Mărghescu la poartă ; întorcea din drum pe cîte cineva la întîmplare, şi punea ostaşii să-l controleze din nou. Cu asta vîrîse spaima şi-n ostaşi, şi-n lucrători deopotrivă.

Într-o seară de decembrie, de la cantină s-au dat muncitorilor cartofi pentru acasă, douăzeci de kilograme de fiecare. Înainte de sfîrşitul lucrului, mi-am zorit oamenii. Ştiam că-n seara aceea controlul avea să dureze mai mult ca de obicei. Ostaşii şi-au ocupat locurile pe pod. Paznicul civil al tăbăcăriei s-a apropiat de mine şi mi-a şoptit :

— Dom' caporal, vezi că nea Vasile, fochistul, a ascuns o piele-ntreagă în sacul cu cartofi. Ai grijă să nu iasă vreun necaz.

— De ce nu l-ai controlat dumneata ?

— Îl cunosc de zece ani. Nu vreau să mă pun rău cu el...

Nea Vasile ăsta era un om vesel şi cumsecade ; nu trecea o dată pe lîngă tine fără să-ţi spună o vorbă sau să-ţi arunce o glumă. Mă împrietenisem oarecum cu el ; ştiam că are patru copii şi-o duce destul de greu acasă.

Trebuia să-l scot din încurcătură. M-am dus la intrarea halei, pe unde oamenii începuseră să iasă. Fiecare purta în mînă sau pe umăr un sac mic de cartofi. Cînd l-am văzut pe fochist, l-am tras deoparte lîngă ușa halei :

— Nea Vasile, am aflat că vrei să scoți ceva afară.

— Eu ? s-a apărat el rîzînd. Cine ți-a spus prostia asta, dom' caporal ?

— Cine, necine, dacă-i adevărat, cînd treci peste pod scapă sacul în apă, ca să nu dai de belea.

— N-am decît cartofi, dom' caporal, a protestat el și s-a întors să plece.

L-am lăsat, zicîndu-mi că paznicul mințise ; s-or fi certat și-a vrut să-l sîcîie nițel. Am rămas lîngă ușă, supraveghind de la distanță cum soldații își îndeplineau misiunea aceea neplăcută. Deodată am auzit gălăgie ; unul dintre ostași își luase arma de pe umăr, îndreptînd-o spre fochist, iar paznicul întindea pe asfalt o piele întreagă, de vreo doi metri lungime, gata tăbăcită, tocmai bună pentru fețe de bocanci. Ultimii lucrători trecuseră pe lîngă noi, făcîndu-se că nu văd ce se-ntîmplă. M-am apropiat cu inima strînsă :

— Ce-i asta, nea Vasile ?

— Ei, dom'caporal, a oftat el, crezi că de bine face omul ce face ? Cît ai fi de cinstit, cînd vezi că n-ai ce să pui copiilor pe masă...

— Și eu am copii, a strigat paznicul înverșunat. Și nu vreau să dau de necaz !

— N-am ce-ți face, nea Vasile, i-am spus. Nu pot să te ajut, chiar dac-aș vrea.

N-a răspuns nimic. Ostașii, strînși în jurul nostru, se uitau în pămînt. Am încercat să mă consolez : la urma urmei, omul își merita soarta ; eu unul încercasem să-l salvez...

— În noaptea asta dormi cu noi, i-am spus. Duceți-l în corpul de gardă, pînă mîine dimineață. Luați și pielea, să doarmă cu ea sub cap.

Ostașii au strîns pielea aceea mare și subțire, care mai păstra ceva din mirosul iute al argăselii, au pus-o la loc în sac și l-au condus pe făptaș în corpul de gardă.

Dimineață, cînd a venit căpitanul Mărghescu, i-am raportat despre întîmplare. L-am văzut înroșindu-se :

— Adu-l încoace, să-l judec în fața tuturor.

— Mi-e milă de el, dom'căpitan, am mărturisit.

— Ți-e milă ! În spital la Craiova sînt vreo zece soldați cu picioarele degerate, întorși de pe front, din Rusia. În Rusia e iarnă, nu glumă ! Soldații stau în zăpadă, cu picioarele ude, zi și noapte. Și dumnealui i-e milă !

Am trimis un ostaș să aducă „arestatul". Nea Vasile s-a ivit din corpul de gardă mergînd adus de spate, parcă apăsat de o povară grea. Purta sub braț sacul cu pricina. Cu barba crescută, cu cearcăne, părea mai bătrîn. S-a oprit în fața căpitanului și i-a spus cu o voce umilă, pe care nu i-o cunoșteam :

— S'trăiți, dom' căpitan, m-a lovit necazul.

— Necazul ți l-ai făcut singur, omule. Cum ai îndrăznit ?

— De nevoie... Nevasta bolnavă... Patru copii...

— Știai ce te așteaptă. Linia-ntîi. Am spus de la început că nu mă joc cu lucrurile-astea.

— Nu mi-e de mine. Gîndiți-vă la copiii mei.

— Trebuia să te gîndești dumneata, înainte, a spus căpitanul neînduplecat.

— Și-acuma ce fac ? Trebuie să dau foc la cazane.

— Soldat, du-te cu el. Nu-l slăbi din ochi. Să pună pielea la loc de unde-a luat-o.

Nea Vasile a plecat cu santinela după el. Căpitanul a scos o țigară și-a aprins-o, adăpostind bricheta sub gulerul de la manta. Rămăsesem în fața lui, așteptînd. A tras adînc din țigară, apoi a tropăit de cîteva ori, ca și cum și-ar fi scuturat zăpada de pe cizme.

— E un pui de ger azi. Mi-au înghețat picioarele. Ce-o fi pe front, acolo... Și ce mă fac eu cu omu-ăsta, caporale ?

— Iertați-l, dom' căpitan. E un om necăjit. Are patru copii.

— Patru ? s-a mirat căpitanul. Păi ce să-i fac eu, frățioare, dac-a călcat legea ! S-o calc și eu ? Mîine te pomenești că și alții... Uite ce e. Să nu crezi că am inimă de piatră. Pe front n-o să-l trimit, și nici la Curtea Marțială. Aplicăm legea cea nouă a mareșalului. Două'ș'cinci la spate, în fața tuturor. Să le fie de pildă. După asta, cred că nici unul n-o să mai îndrăznească. De executarea pedepsei răspunzi personal.

— Eu, dom'căpitan ? V-am raportat, mi-e milă de el.

— Iarăși milă ? Cum de te-au făcut caporal, Stuparule ?

— Eram în avangardă, cu batalionul. Și am luat parte la niște incursiuni...

— Incursiuni... a spus visător căpitanul. Eram meșter la de-astea. Mă strecuram de n-auzea nici pasărea. Ia spune, acolo nu ți-era milă ?

— De cine ?

— De prizonieri, să zicem.

— Ba da. Ne purtam omenește cu ei. Cînd aprindeam o țigară, le dădeam și lor, din toată sărăcia.

— Auzi, caporale, ia nu mă mai bate la cap. Vrei să spui că eu... Păi tu știi ce fac eu acum pentru omu-ăsta ? Îmi calc pe inimă, asta fac. Pe front, pirpiriu cum e, n-ar duce-o mult. Să-mi pupe mîna că scapă numai cu două'ș' cinci de centuri la fund !

— Am înțeles, să trăiți. O să-l pun pe Stoica...

— Alt pirpiriu ! Păi ăla nici nu-i în stare să dea ca lumea.

— Nici nu-i nevoie, dom' căpitan. Tari sau încete, douăzeci și cinci de lovituri... Destul că stă omul culcat pe burtă în fața tuturor, și încasează. Numai la rușinea lui cînd mă gîndesc...

— Tu, caporale, gîndești cam mult. Și vorbești cam mult. Cred c-au zis bogdaproste, la regiment, cînd au scăpat de tine.

— Asta cam așa e, dom' căpitan.

— Ai grijă cu bunătatea asta. Nu te-o pune dracu să-mi faci vreo minune p-aici. Soldatu-i soldat în toată lumea. Cum simte că șeful e inimă de mamă, o lasă mai moale cu disciplina.

— Fiți fără grijă, dom' căpitan. Băieții sînt cumsecade și n-o să se întîmple nimic rău.

A clătinat din cap a îndoială și a aruncat țigara departe, în mijlocul canalului

— Auzi ? Las' că mă ocup eu de pedeapsa asta. O să-i adun pe toți și să le spun limpede cum stau lucrurile. Și să vadă cu ochii lor ce-i așteaptă dacă... hm. Eu am răspundere aici. Fabrica lucrează pentru armată. Vreau să-l învăț minte, să nu mai îndrăznească vreunul, știi ?

S-a întors brusc și a intrat în hală. Cînd a deschis ușa, m-a izbit în față aburul acela iute și greu.

În armată umblă vorba că soldatul se gîndește la două lucruri : mîncare și permisie. Cu mîncarea ne descurcam noi binișor, în schimb permisiile... ăsta-i blestemul gărzii. Nici o speranță de permisie. Oamenii numărați pe posturi, pe schimburi, cum scoți unul din rînd se strică toată socoteala. Așa că vedeam cum se apropie Crăciunul, auzeam din regiment că cutare sau cutare și-a făcut rost de trei-patru zile acasă. Noi, nimica. Pentru Anul Nou, domnul Pandele pregătea o mare petrecere. Cu cîteva zile-nainte oprise lucrul în tăbăcărie, cu chip că trebuie curățate bazinele. Dar mi-am dat seama că voia, măcar de revelion, să mai scape de mirosul acela grețos. Oamenii au golit bazinele, le-au umplut cu apă curată ; piei crude nu mai veniseră în ultima vreme ; betonul din curte fusese și el spălat cu furtunul, așa că mirosul dispăruse aproape cu totul. În ajun de revelion o căruță a descărcat în curtea casei, în prejma gardului nostru, un butoi mare de vin.

— Ferice de ei, mi-a spus soldatul care fusese de gardă la postul doi. Cincizeci de vedre pe puțin, dom'caporal.

— O fi avînd oaspeți mulți...

— Cîți oaspeți, ca să bea cincizeci de vedre ?

În seara revelionului, după ce s-a înnoptat, au apărut vreo trei lăutari. Îmi tot făceam de lucru, controlînd santinelele și zăbovind mai mult la postul doi, să văd ce se petrece. Casa, înaltă, avea toate ferestrele luminate. La geamul dinspre noi se vedea vîrful unui brad împodobit cu globuri și becuri colorate. Curînd au început să vină și musafirii, care cu trăsura, care cu mașina. Dinăuntru se auzea muzică ; perechi elegante urcau treptele de la intrare, auzeam rîsete și urări.

La miezul nopții, în casa patronului s-a stins lumina, au început să scînteieze artificiile, apoi ușa de la intrare s-a deschis și un grup de oameni au ieșit în curte. Domnul Pandele a strigat ceva, a ridicat pușca de vînătoare în sus și a tras două focuri. Musafirii l-au aplaudat, au cîntat „mulți ani trăiască“ și au intrat în casă. Dinspre rîu venea o ceață înghețată ; am mai stat cîteva minute afară, apoi m-am dus în corpul de gardă și am pregătit schimbul. După ce-am schimbat santinelele am mai dat o dată ocol fabricii și m-am culcat.

Am stat o vreme treaz cu gîndul la ai mei de-acasă, la sărbătorile mai fericite din alți ani, cînd mă duceam în tîrg la Vedea și cumpăram brad, pe urmă îl împodobeam cu Ancuța și cîntam colinde pînă tîrziu. M-a apucat așa, o jale ; uite-mă aici, cînd toată lumea petrece... Am adormit cu greu, ascultînd fără să vreau cîntecele din casa patronului. În camera de alături, dormitorul soldaților, se auzea mereu foială. Nici ei nu puteau să doarmă, aceleași gînduri îl frămîntau.

Cînd m-am trezit, ceasul C.F.R. de pe măsuță arăta ora patru. Am sărit ca ars : plantonul din corpul de gardă trebuia să mă scoale la trei, ca să schimb santinelele. O fi uitat, o fi adormit ? Mi-am pus bocancii și mantaua și-am intrat alături, în dormitorul ostașilor. Din ușă am simțit un miros puternic de vin. Lîngă sobă, plantonul meu moțăia, așezat pe dușumea, lîngă căldarea de apă. M-am apropiat de el și l-am atins pe umăr. A ridicat spre mine o privire tulbure, fără să mă recunoască. L-am zgîlțîit mai tare.

— Dormi în post, leat ? Ți s-a făcut de două'ș'cinci la spate ?

A încercat să se ridice, dar a renunțat curînd. Atunci mi-am dat seama că în căldare stă tot secretul : pe fundul ei se mai zărea o urmă de vin roșu...

Am simțit cum mă trec fiorii : plantonul meu era beat criță. Or mai fi și alții, că nu băuse el singur o găleată de vin ! M-am dus printre paturi, unde auzeam sforăituri zdravene. Pe primul ostaș n-am izbutit să-l trezesc. Și doar în gardă se știe : te deprinzi să te trezești la cel mai mic zgomot. Al doilea soldat era Calotă, din satul vecin cu mine. S-a ridicat în capul oaselor și și-a strîns tîmplele în mîini :

— Aoleo, dom'caporal, că tare mai fuse vinul ăla !

— Ce vin, prostule ? am strigat.

— Păi mai rămăsei nițel pe-afară, după miezul nopții, și-am văzut-o pe Marița cum scotea vin cu furtunul într-o găleată. „Dă și mie să trag din furtun“, i-am zis peste gard. „De ce din furtun ? Adă mai bine o găleată, să beți și voi, că boierii mei s-au cam săturat“. Vin tare, de Drăgășani, dom' caporal...

— Și v-a dat ?

— Mai e vorbă ! O găleată plină. Băură toți cu cănile, cît au vrut.

— Și santinelele ?

— Le-am dat și lor, că de ! Odată-i Anul Nou !

Am ieșit afară, frămîntat de gînduri negre. Lumea se schimbase mult în cele trei ore cît dormisem. Dinspre casa lui dom' Pandele nu se mai auzea gălăgie, doar o vioară scîrțîia ceva de inimă albastră. Cînd am pus piciorul pe pragul de piatră, era să mă duc grămadă : o pojghiță de gheață acoperise treptele. Ceața alburie se mai ridicase, în schimb gerul pișca amarnic. Sus, pe cerul senin, stelele sclipeau sticlos din depărtările înghețate. Am pornit să controlez garda, călcînd cu grijă pe cimentul acoperit de polei, gata să cad la fiecare pas.

Soldatul de la postul unu dormea tun, rezemat de poarta de fier a tăbăcăriei. Strîngea arma în brațe ; n-am izbutit să i-o iau. Dinspre postul doi am auzit chicoteli și șușoteli. Prin ceața deasă am zărit două siluete pe care gardul scund nu părea să le despartă prea mult. Santinela de la postul trei, dinspre gară, stătea rezemat de peretele unei barăci și mormăia un cîntec.

— Ce faci, leat ?

— 'A mulți ani, dom' cap'ral. Postu' trei n'ic osebit...

— Nimic deosebit decît că ai băut în post.

— Io ? Nici o-nghițitu'ă ca lumea. Că-i f'ig a' d'acului...

Am făcut cale-ntoarsă. L-am găsit pe Calotă umblînd printre paturi și zgîlțîind pe unul și pe altul.

— Afară e jale, i-am spus. Unul doarme, altu-i năuc și al treilea o cobzărește pe Marița.

— Nici aici nu-i mai grozav, dom, caporal. Îs toți beți turtă. Parcă le-a pus ceva în vinu-ăla.

— Ce să le mai pună ? Vinul nu-i destul ? Hai să găsim trei inși mai teferi, că acuși ne pomenim cu dom' căpitan !

Cu mare greutate am pus trei oameni pe picioare. I-am scos afară-n frig și-au devenit deodată ageri. Am schimbat santinelele și am intrat iar în corpul de gardă. Cei care veniseră de-afară, dînd de căldură, au căzut pe paturi, îmbrăcați cum erau. M-am răstit la planton :

— Ascunde naibii căldarea aia. Ațîță focul, și după aia dă drumul la ușă. **Cînd vii de-afară miroase a butoi.**

Eram sigur că domnul căpitan Mărghescu, omul regulamentului, cum îl știam, tot o să ne calce, chiar dacă-i Anul Nou. Așa că m-am străduit, împreună cu Calotă, să dăm o înfățișare cît de cît normală dormitorului. Am aruncat pături peste cei care se culcaseră îmbrăcați, am aerisit, după aceea am trecut iarăși pe la posturi. În casa de alături luminile erau stinse ; doar gheața din curte strălucea, împrumutînd lumina stelelor.

— Mai stați și voi o oră-n plus, le-am spus santinelelor. Și să nu vă puie dracu' să suflați vreo vorbă despre vin. Că ajungem toți în linia-ntîi.

Pe măsură ce se apropia dimineața eram tot mai îngrijorat. Am mai încercat să-i scol pe ostași ; dormeau buștean. Singur Calotă și santinelele de afară erau în picioare. La ora opt am ieșit în curte. Poleiul lucea peste tot. Și santinelele jucau pe loc ca să se-ncălzească. N-au trecut cîteva minute și aud tropot de cal pe stradă, venind dinspre gară. M-am apropiat de poartă. Prin ceață s-a ivit mai întîi calul care mi s-a părut uriaș, pe urmă trăsura neagră cu coșul ridicat. În trăsură, dom' căpitan Mărghescu, îmbrăcat în costum negru, cu cămașă albă, ca un ginerică. Doar că-și pusese căciula pe cap. M-am apropiat de scara trăsurii și i-am dat raportul :

— S' trăiți dom' căpitan, în timpul serviciului meu...

— La mulți ani, caporale. E liniște p-aici, da ?

— Liniște, să trăiți. Doar cu poleiul ăsta...

— Știu. De asta am întîrziat. Abia putea calul să meargă.

— N-am scos garda, că doi oameni au alunecat azi-noapte și s-au lovit, a trebuit să-i schimb cu alții și...

— Lasă-i să doarmă, a spus el făcînd un semn din mînă. M-am gîndit la voi. Tot orașul petrece, și ostașii mei acolo, la datorie... Uite, ia d-aci, v-a trimis nevastă-mea un cozonac. Iar din partea mea, o sticlă de secărică. Să simțiți și voi că-i Anul Nou...

Mi-a dat o geantă mare, neagră, pe care-am luat-o cam rușinat.

— Vă mulțumesc, dom' căpitan. Chiar mă gîndeam, cu gerul ăsta, n-ar fi rea o înghițitură, să-i mai dezmorțim pe băieți cînd ies din post...

— Așa. Fii cu ochii-n patru, caporale. Hai, c-am înghețat de frig și eu. Dă-i drumul, băiete !

Ținînd în stînga geanta, l-am salutat pe căpitan. Am rămas în poziție de drepți pînă ce trăsura a întors încet și a pornit către oraș.

Nu-mi venea să cred că scăpasem așa de ușor.

## 5

Frumoasă mașină, dar m-a costat cam mult, își spuse cu amărăciune mareșalul, așezîndu-se mai comod pe pernele moi, capitonate în piele fină, ale „Mercedes“-ului. Grîu ? Petrol ? Sau, mai degrabă, viețile soldaților ? se întrebă. Automobilul puternic, masiv, plutea maiestuos peste denivelările drumului. Distinse prin parbriz siluetele subofițerilor din mașina de escortă care-i preceda.

— Nu te apropia prea mult. îi spuse căpitanului de la volan.

— Da, domnule mareșal. Dar să știți că avem niște frîne grozave. Le-am încercat la viteză, îngheață pe loc.

Îl văzu pe aghiotant, aflat pe scaunul din față, cum îi face un semn discret șoferului și acesta tăcu, încovoiat pe volanul mare, negru.

Mașina o adusese direct de la Berlin o delegație de ofițeri condusă de un aghiotant al lui Hitler.

— Führerul trimite excelenței voastre cele mai bune urări de Anul Nou. Ca un modest semn de prețuire, vă trimite în dar un nou model de „Mercedes Benz“, comandă specială. Și, de asemenea, un mesaj pe care am onoarea să vi-l înmînez...

Citise scrisoarea cu o presimțire sumbră. Veștile de pe front erau proaste ; în fața Moscovei, ofensiva germană se poticnise, întîmpinînd o rezistență îndîrjită. Hitler explica în felul lui această primă înfrîngere majoră, susținînd că iarna rusească scosese din luptă o bună parte din tehnica germană, Retragerea temporară a trupelor Wehrmachtului — susținea Hitler — nu semnifică decît o restrîngere a liniei frontului, care-i permitea să treacă în refacere o parte din unități pentru ofensiva de primăvară. În cuvinte politicoase, mesajul conținea un apel discret către conducătorul român, o cerere de ajutor. Înaltul Comandament dorea ca unitățile românești să ajungă pe front înainte de topirea zăpezii, întrucît atacul general avea să înceapă chiar la începutul primăverii...

Răspunsul la acest apel nu putea fi decît unul. Mareșalul îl alcătuise imediat după primirea mesajului și-l încredințase trimisului lui Hitler. Da, va urgenta pregătirea unităților și va lua toate măsurile pentru deplasarea lor spre front. Mai sînt unele probleme de dotare cu armament, dar în principiu, zece divizii vor fi gata de luptă la momentul potrivit.

Coloana se opri în fața monumentalei clădiri a Președinției Consiliului de Miniștri. După căldura plăcută din mașină mareșalului i se păru și mai aspru vîntul înghețat care bîntuia vasta piață. Urcă în grabă scările și intră, urmat îndeaproape de garda personală. Îl întrebă pe șeful de cabinet venit să-l întîmpine :

— Generalul Iacobici a venit ?

— E sus, domnule mareșal. Vă așteaptă.

— I-ai dat scrisoarea ?

— Încă de alaltăieri, cum ați ordonat. I-am înmînat-o personal.

Să mai guste și el din plăcerile comandamentului, își zise cu ironie mareșalul.

Dădu mai întîi mîna cu Iacobici, apoi cu ceilalți generali din Marele Stat Major. Făcu fiecăruia o scurtă urare pentru anul nou care începea, apoi îi invită să ia loc. Se așeză, la rîndul său, în centrul mesei mari, în formă de potcoavă și începu să vorbească.

— Iacobici, dumneata cunoști în principiu obiectul acestei întîlniri. E vorba despre mesajul domnului Hitler, se adresă de astă dată celorlalți generali. După cum știți, armata germană se află într-o situație dificilă. În bătălia Moscovei a avut pierderi mari. Cancelarul ne-a cerut ajutor pentru ofensiva de primăvară. Am hotărît să-i dăm tot sprijinul. Un eșalon de forțe, zece divizii, va pleca pe front în prima urgență. Alte cinci divizii vor constitui eșalonul doi.

— Dacă-mi permiteți, domnule mareșal, spuse generalul Iacobici. Trebuie să avem în vedere starea reală a armatei. Nu ne putem angaja, în primăvară, cu mai mult de opt divizii. Nu avem timp să le pregătim. Sînt și probleme în privința dotării.

Mareșalul se apleca peste masă, parcă dorind să audă mai bine. I se părea de necrezut ca vechiul său prieten, generalul pe care-l socotise o capacitate militară și-l ridicase în vîrful ierarhiei, tocmai el să se pronunțe împotriva unei măsuri hotărîte deja.

— Zece divizii, Iacobici. Nu stăm să ne tîrguim. Aliații germani ne-au cerut ajutorul. Trebuie să răspundem cum se cuvine. În ce privește eșalonul doi...

— Fac un apel respectuos la dumnevoastră : nu vă luați nici o obligație pentru eșalonul doi. Ar însemna că aruncăm în luptă trei sferturi din armata română.

— Ai citit bine scrisoarea cancelarului ?

— Am citit-o, domnule mareșal. Tocmai de aici pornesc. Domnul Hitler e destul de optimist. Situația nu pare atît de gravă încît prezența celor zece divizii românești să condiționeze succesul ofensivei. Și ar mai fi un argument. În scrisoare se vorbește despre ajutorul economic. Acest ajutor îl putem da Germaniei cu condiția de a păstra cît mai mulți oameni în țară, ca să putem face față la muncile agricole.

— Operațiile de pe front au totuși prioritate, spuse Antonescu căutînd să rămînă calm.

— Mai trebuie analizate și alte detalii, stărui Iacobici. Frontul s-a depărtat mult de țară. Mijloacele noastre de transport nu pot face față aprovizionării trupelor la asemenea distanțe.

— Ne-au promis îmbunătățiri în dotare.

Iacobici clătină sceptic din cap, apoi urmări cu privirea însemnările din caietul mare, legat în piele, pe care-l avea în față.

— Încă o chestiune, spuse el rar. Din punct de vedere psihologic, prezența trupelor noastre la mii de kilometri de țară are o influență negativă asupra soldaților. Românul nu se bate bucuros departe de țara sa...

— Te rog, general Iacobici. Este o ofensă gratuită care se aduce acestui neam. La nevoie, românul s-a luptat și în afara țării. Istoria abundă în exemple. La Marienburg nu s-au luptat bine românii ? Dar la Nicopole, la Plevna, la Smîrdan ? Dar de la Tisa pînă la Budapesta, în războiul trecut ? Nu te lăsa influențat de defetiști, de politicienii care pescuiesc în apă tulbure.

— Nu-i vorba de influență aici. Mă gîndesc la situația noastră față de Ungaria. Cunoaștem intențiile conducerii de la Budapesta. Dacă tineretul nostru va cădea acum pe cîmpiile Rusiei, cu cine vom ține piept în cazul unui conflict cu Ungaria ?

— Te-am ascultat cu toată răbdarea, spuse mareșalul. Nu vreau să polemizez cu dumneata. Avem lucruri mai importante de făcut. Acum e în joc salvarea intereselor neamului și aceste interese impun, în clipa de față, să dăm curs cererilor germane.

— Nu m-am opus acestei idei. Vreau doar să subliniez că nu putem participa în primăvară cu mai mult de opt divizii.

Ion Antonescu își strînse hîrtiile de pe masă cu un gest decisiv.

— Rămîne cum am stabilit, spuse el pe un ton ferm. Zece divizii în primul eșalon, cinci în al doilea. Domnilor, nu vă mai rețin.

Se ridică, îi salută cu un semn din cap pe generalii care se ridicaseră și ei, și părăsi încăperea cu pași repezi și hotărîți.

Mareșalul își desprinse privirea de pe harta uriașă, marcată cu stegulețe, a frontului de est.

— Contraofensiva inamică progresează, spuse el. Apreciez formidabila armată germană, dar încep să mă îndoiesc de finalul războiului. Hitler i-a subestimat pe ruși. Acum ne cere ajutorul. Am avut o discuție cu Iacobici. Nu vrea să cedeze la argumentele mele. Cere să păstrăm cît mai multe trupe în țară, dat fiind situația cu Ungaria.

— Tocmai despre asta voiam să discutăm, spuse Mihai Antonescu. Am adus ziarele cu toastul lui von Ribbentrop, la banchetul de la Budapesta. Nu avem un text exact, dar relatările corespondenților se aseamănă. Opinia lui Ribentrop e clară : sentința de la Viena a rezolvat definitiv problema graniței româno-ungare.

— Nu-i înțeleg deloc pe germani, oftă mareșalul. Nouă ne spun una, ungurilor alta.

— Presa maghiară a profitat de ocazie și a întețit campania împotriva noastră. Face aluzii la ocuparea întregii Transilvanii de către Ungaria.

— Asta a spus-o și amiralul Horthy, înainte de Crăciun. Își întăresc armata, vorbesc despre „victoria dreptății ungare“ și îngrămădesc trupe la est de Tisa. Din cele douăzeci de divizii ale Ungariei, paisprezece sînt în Ardealul ocupat și în cîmpia Tisei.

— Și nu te îngrijorează asta, Ionele ?

— Mă îngrijorează. O să-i presăm puțin pe germani. Vom alcătui un memoriu amănunțit cu tot ce se întîmplă. Cristescu îmi raportează că ungurii au spioni peste tot, au centre și rezidențe în apropierea liniei de demarcație, întocmesc liste cu fruntașii români din teritoriul ocupat. Serviciul Secret lucrează de zor pentru a-i depista.

— Frumoasă alianță, spuse încet Mihai Antonescu.

— Toată ziua aud vorba asta ! Înțelege, omule, că am acceptat-o în lipsa oricărei alte soluții. Ce-ai fi vrut să fac ? România neutră ? O aberație ! Hitler ne-ar fi transformat într-un protectorat. Crezi că eu nu mă frămînt ? Dă-mi o soluție politică.

— N-o am, mărturisi Mihai Antonescu.

— Nimeni n-o are. Nemții vor petrol. Decît să și-l ia singuri, mai bine le dăm noi. Cu porția. Mai discutăm, mai negociem, cîtă vreme sîntem stăpîni la noi acasă. Nu-i așa de simplă echilibristica asta, ți-ai dat seama și singur. Dintre două rele, am ales-o pe cea mai puțin rea. Asta-i politica mea, Ică. Fac tot ce pot ca să salvez țara. A fost cel dintîi gînd cu care am luat conducerea. Și merg așa, pe muche de cuțit. Dacă Ungaria ne-ar lăsa în pace, ar fi altceva.

— Acum se vede clar cine-i încurajează. Mă întorc la discursul lui Ribbentrop. El afirmă că puterile Axei luptă pentru revizuirea tratatelor de pace. E absurd să ne includă și pe noi alături de statele revizioniste. Mă gîndesc și la opinia publică, mai ales după toastul acela. Noi afirmăm tot timpul că nu acceptăm pierderea Transilvaniei de Nord, în timp ce ministrul de externe german le dă asigurări că granița e definitivă. Trebuie să întreprindem ceva !

Mareșalul privi ziarele maghiare înșirate pe colțul biroului. Nu înțelegea nimic din titlurile acelea tipărite cu litere mari, țipătoare, dar bănuia în ele strigătul triumfător al gazetarilor : Ribbentrop era de partea lor !

— O să-i vorbesc lui Hitler, spuse el hotărît. Adună date pentru memoriu. Și anunță Legația germană că așteptăm cu mult interes o întrevedere cu conducătorii Reichului.

## 6

— *Frau* Lübke se arată cam curioasă, spuse căpitanul Baciu. Am conversat cu ea o seară-ntreagă.

Maiorul Paulescu ridică spre el o privire îngrijorată :

— Despre ce ?

— Despre cinema, despre vulcani, despre țigările turcești și... despre prizonierii noștri. A revenit de vreo trei ori asupra subiectului. Vrea să știe în ce stadiu e ancheta și cînd începe procesul.

— Interesant. Din cîte știu eu, ancheta nu s-a terminat, iar procesul nu va avea loc niciodată. A intervenit pentru acuzați însuși domnul Maniu. S-a oferit să fie citat ca martor al apărării. Îți dai seama ce scandal s-ar isca.

— Da, dar aliații noștri se grăbesc. *Frau* Lübke mi-a făcut niște aluzii. Știe că principalul inculpat locuiește într-o vilă și nu la închisoare, că se bucură de un tratament îngăduitor și m-a întrebat dacă n-are posibilitatea să evadeze. I-am spus că toți arestații sînt bine păziți, tocmai pentru că asupra lor planează o acuzație atît de gravă.

— Ia stai ! Nu cumva și-or fi pus de gînd să-i răpească ?

— Să-i răpească ! ? exclamă căpitanul Baciu.

— Nu te mira. *Gestapoul* e capabil de orice. Nu uita cum i-au scos pe legionari din țară. Ar trebui să fim atenți. Pune să supravegheze cîteva zile arestul nostru. Dacă se-nvîrt suspecți prin apropiere, înseamnă că au ceva de gînd. O să mai tatonez și eu. Sîmbătă sînt invitat la agenția comercială germană. O aniversare, ceva de genul ăsta. Imposibil să nu se arate pe-acolo și domnul Sturmer.

— Vă distrați, domnule maior ?

— Privesc. E o petrecere reușită.

— Mă bucur. Dacă era în patrie, la noi, ar fi fost mult mai modestă. Cu criza asta... În schimb aici am găsit de toate. Și caviar, și brînzeturi. Nu mai vorbesc de vin. Așadar, reușita petrecerii se datorează, în bună parte, țării dumneavoastră.

Maiorul Paulescu mulțumi pentru compliment cu o înclinare ușoară a capului și ridică paharul într-un toast nerostit. Directorul agenției comerciale răspunse cu un zîmbet. Băură amîndoi. Prin fața lor se perindau bărbați și femei în ținută elegantă, mici grupuri se alcătuiau și se desfăceau, cunoscuții se salutau de la distanță.

— Apropo, domnule maior, un amic de-al meu ar dori să schimbe cîteva impresii cu dumneavoastră.

— Cu plăcere.

— Vă așteaptă în biroul meu, la etaj. A doua ușă la stînga. Acolo e mai multă liniște. Dacă doriți, vă conduc.

— Nu vă părăsiți musafirii. Cred că nimeresc și singur.

— A doua ușă în stînga, repetă directorul agenției. N-o să vă deranjeze nimeni.

Paulescu mulțumi cu un semn din cap și urcă fără grabă scările largi ce duceau la etaj. Era ceea ce așteptase : o invitație la o convorbire *tête-à-tête*, cum se spune în limbaj diplomatic. Bătu politicos la ușă și intră. Un bărbat înalt, în smoking, stătea lîngă fereastră și privea afară.

— Bună seara, domnule Sturmer !

Sturmer veni spre el vizibil încîntat :

— V-am răpit din mijlocul petrecerii, domnule maior. Sper că nu vă supărați.

— Dimpotrivă. Simțeam și eu dorința să vă revăd. Ce mai faceți ?

— Nu mă plîng, spuse Sturmer. Un păhărel de coniac ? Gazda noastră a avut grijă să nu ne lase pe uscat.

— E un om drăguț gazda noastră.

Sturmer scoase dintr-o vitrină două pahare și turnă din sticla aproape plină. Ridică apoi paharul :

— Pentru colaborarea noastră, domnule maior !

Paulescu gustă coniacul, mimînd toate micile gesturi ale unui cunoscător.

— Excelent, rezumă el.

— I l-a adus un prieten de la Paris. Războiul îți oferă, uneori, și surprize agreabile. Păcat că aceste ocazii sînt rare. Și în loc să ne bucurăm de ele, ne întoarcem prea repede la preocupările noastre prozaice.

— Asta-i cam adevărat, din păcate, spuse Paulescu. Am impresia că și în clipa asta vă preocupă ceva.

— Da, domnule maior. Dincolo de plăcerea pură de a vă revedea, voiam să discutăm un subiect delicat. E vorba despre grupul arestat în toamnă. Am dori să știm în ce stadiu se află ancheta.

Maiorul Paulescu tăcu o clipă, ca și cum și-ar fi adunat gîndurile. De fapt, aștepta întrebarea aceasta și avea răspunsul pregătit. Însuși directorul general îl instruise în vederea unei asemenea discuții.

— Ancheta progresează. E drept, cam încet. Vrem să descoperim întreaga rețea de informații, și asta cere timp.

— Totuși, au trecut cîteva luni.

— Vi se pare mult ? Nu uitați că grupul e destul de numeros.

— Între colegii mei se discută despre posibilitatea ca principalii inculpați să fie transferați, măcar pentru scurt timp, organelor noastre de anchetă.

— Mi se pare exagerată o asemenea cerere.

— De ce ? Să nu uităm că i-ați descoperit în urma sesizării noastre. Avem, ca să mă exprim direct, o anumită contribuție la...

Lăsă fraza neterminată și întinse mîna după sticla cu coniac. Turnă cu grijă, ridicînd paharul la înălțimea ochilor.

— Această cerere poate părea exagerată, spuse el rar. Dar vă dați seama că nu-mi aparține. Ea vine din partea șefilor mei. În ce mă privește, tocmai pentru că ne cunoaștem bine, nu mi-aș permite s-o exprim. Dar, ca soldat, mă supun ordinelor.

— Regret, domnule Sturmer. Răspunsul nostru va fi negativ. Ancheta este o chestiune pur internă. Inculpații sînt cetățeni români, au fost prinși pe teritoriul nostru și obiectul activității lor este legat de țara noastră. Așa că cererea este din capul locului nefundamentată.

— Mă așteptam, oftă Sturmer. Acum mă simt parcă despovărat. Nu mi-a fost ușor să abordez acest subiect. În viață ești nevoit să faci și lucruri neplăcute. Oricum, bine că am scăpat de parte oficială a acestei convorbiri.

— Există și o parte neoficială ?

— Există. Legat tot de subiectul de adineauri. Insistența noastră are o explicație : după unele opinii, firele acestei afaceri duc spre un personaj important. E vorba de domnul Iuliu Maniu.

— Simple speculații, spuse Paulescu nepăsător. Nu uitați că acest om este conducătorul unui partid puternic, partid care, chiar dacă formal a fost interzis, și-a păstrat coeziunea. Și, pe deasupra, lumea îl socotește pe domnul Maniu drept principalul exponent al opoziției. Formal interzisă și ea, dar activă. Ne aflăm deci în cadrul politic. În timp ce oamenii aceia sînt acuzați că au încălcat legea. Cu totul altceva.

— Mie nu mi se par domenii atît de depărtate. Adeseori ele ajung să se întrepătrundă. În fond spionajul nu e decît un instrument al acțiunii politice... Dar să trecem peste partea teoretică. Șefii mei îl socotesc pe domnul Maniu un prieten al Angliei și un dușman al Germaniei. Deocamdată nu avem dovezi asupra legăturilor sale cu englezii. Antonescu știe să-și înlăture adversarii. Cu domnul Maniu se poartă mult prea blînd. Dacă noi i-am putea furniza argumente, ar fi altceva...

— Pînă acum, ancheta nu oferă nici un indiciu că domnul Maniu ar fi amestecat în această afacere.

— Înțeleg. Era o simplă ipoteză de-a noastră. Sentimentele filoengleze ale acestui domn nu pot fi, totuși, puse la îndoială.

— De la sentimente pînă la participarea la o acțiune de spionaj e o distanță, replică Paulescu. Iar relațiile dintre mareșal și domnul Maniu reprezintă de asemenea o chestiune de politică internă.

Sturmer zîmbi jucîndu-se cîteva clipe cu paharul. Ridică deodată privirea :

— Am senzația că am pătruns pe un teren delicat. Politica internă. Dar, cum discuția este neoficială, n-o să mă acuzați că încalc convenția de colaborare.

— E o simplă conversație între prieteni, domnule Sturmer.

— Vă mulțumesc. Este încă un semn că relațiile noastre nu se limitează la chestiunile de serviciu. Cît privește partea oficială, vă repet : aprecierile nu-mi aparțin. Rolul meu e mai degrabă acela al unui mesager. Așadar, ca să rezum : vă rog să faceți cunoscut că la noi s-au exprimat nemulțumiri privind tergiversarea anchetei. De asemenea, să transmiteți cererea, deocamdată neoficială, de a ni-l transfera, măcar temporar, pe conducătorul rețelei.

Paulescu îl încredință cu un semn liniștitor că va proceda întocmai. Bău o ultimă înghițitură de coniac și se ridică.

— Mă gîndesc că absența noastră ar putea fi sesizată, spuse el. Mulțumesc pentru tratație.

— Nu mie. Gazdei. Eu trebuie să-i mulțumesc.

— Încă o întrebare, spuse Paulescu din ușă. Un coleg al meu a lansat o ipoteză cam naivă. Posibilitatea ca anumite foruri germane să plănuiască răpirea vreunuia dintre arestați.

Sturmer clătină din cap în semn de negație.

— După părerea mea e exclus. Riscurile sînt prea mari. Nici măcar cei de la *Gestapo* n-ar avea îndrăzneala... Vă dați seama ce-ar însemna acum pentru Führer un asemenea conflict.

— Cam așa m-am gîndit și eu. Iar în plus, aș vrea să adaug că inculpații sînt păziți cu străşnicie.

— Sună ca un avertisment, rîse Sturmer. O să-l transmit celor cărora le e adresat. Cel mult, șefii mei ar putea insista la niveluri mai înalte pentru transferul acela...

— S-ar osteni zadarnic, spuse Paulescu. Mai rămîneți ?

— Cred că da. Vreau să mai beneficiez de licoarea asta franțuzească.

Pe cînd cobora scările, Paulescu se întîlni cu un ziarist italian sosit de curînd la București. Desigur, va gusta și el din coniacul adus de la Paris, își spuse.

## 7

Răspunsul veni scurt ca o lovitură :

— Nu am timp !

Colonelul Davidescu făcu un pas înainte și-l determină să-și ridice privirea din hîrtii.

— Totuși, domnule mareșal, în treburile militare e mîna dumneavoastră dreaptă...

— N-am ce să discut cu el. Să-i ascult reproșurile și justificările ? Ești soldat cu vechime, Davidescu. Admiți dumneata asta ? Un șef de stat major care-și înfruntă comandantul. Iar după aceea îl bombardează cu rapoarte.

— Unul singur.

— Ce spui ?

— Un singur raport.

— Face cît zece. Măsuri care angajează soarta statului și așa mai departe. Adică îmi pune la îndoială capacitatea de a hotărî ? Îmi asum răspunderea, așa cum mi-am asumat-o de la bun început. Nu stau la discuții cu nimeni. Mareșalul Antonescu nu-și pune deciziile la vot. Și cu asta am terminat.

— Vreau să vă raportez încă ceva, domnule mareșal.

— Spune odată.

— Domnul general Iacobici mi-a ordonat : dacă nici astăzi nu-l primiți în audiență, să vă prezint acest document.

Mareșalul aruncă o privire bănuitoare asupra hîrtiei scrise de mînă, cu o caligrafie îngrijită.

— Ce e asta ?

— Cererea generalului Iacobici de a fi desărcinat din funcție.

— Foarte bine. O s-o aprob. Nu pot lucra cu asemenea oameni... Dar stai puțin. Ar fi prea simplu. Să-i aprob demisia ? Sîntem în război, nu pleacă fiecare cum vrea. Îl voi înlocui din funcție. Stai jos și scrie. Ordin confidențial numărul etcetera. În ultima vreme, șeful Marelui Stat Major, generalul Iosif Iacobici, și-a creat preocupări la care nu avea dreptul și în schimb și-a neglijat obligațiile de serviciu. Nu s-a interesat de trupele aflate pe front. N-a dat atenția cuvenită măsurilor de apărare a regiunii Odessa. În consecință, se înlocuiește din funcție... Să pregătești imediat un ordin de numire pentru generalul de divizie Ilie Șteflea. Le prezinți la semnat cînd sînt gata. Ce știi de la vînătorii de munte ?

— S-a cercetat, domnule mareșal. M-am informat telefonic. Urmează să primim un raport scris. Detașamentul de legătură german a propus încadrarea unităților noastre din linia întîi cu ofițeri și subofițeri germani. Comandamentul german este în criză de trupe. Cere rezistență pînă la ultimul om.

— Chiar acolo vor să ajungă? mormăi mareșalul.

— Din nenorocire au și ajuns. Unele subunități române comandate de ofițeri germani au fost supuse la eforturi supraomenești.

Mareșalul strînse din dinți. Cunoștea bine instrucția vînătorilor de munte. Dacă ei vorbeau de eforturi supraomenești, asta însemna, într-adevăr, foarte mult.

— Bine, ești liber, spuse el după o clipă. Pregătește ordinele acelea.

Se aplecă iarăși asupra documentelor. Îi atrase atenția un buletin informativ : comuniștii au primit sarcina să sporească propaganda împotriva războiului. Una dintre căi era trimiterea de scrisori celor din linia întîi, prin militarii veniți în țară în delegații. În scrisori se va arăta că familiile ostașilor trăiesc în mizerie. O încercare de a slăbi moralul trupelor. Mareșalul trase două linii apăsate pe marginea textului și scrise rezoluția : „Să se organizeze cenzura ostașilor care vin și pleacă de pe front".

Se ridică de la birou și începu să se plimbe nervos prin cabinetul vast. Încăperea i se păru deodată prea mare pentru un singur om. Într-adevăr, se simțea singur. Generalul Ioanițiu murise într-un accident, la Odessa, în octombrie. În locul lui numise ca șef al Marelui Stat Major pe Iacobici. Avuse mare încredere în el. Cum te poți înșela în privința unui om ! Nu demult, Iacobici îi solicitase funcția de locțiitor al comandantului de căpetenie. Ce urmărea de fapt ? Mai multă putere asupra armatei, desigur. Dar și așa își depășise atribuțiile. Fără să-l întrebe, restructurase Marele Stat Major și modificase efectivele unor mari unități. Inadmisibil. Și îndrăznise să-l înfrunte într-o problemă vitală — pregătirea trupelor pentru noua campanie. Îi explicase de atîtea ori că trebuie mers pînă la capăt. Stalin cîștigase bătălia Moscovei ; ce va urma după asta ? Germanii trebuiau ajutați, altfel toate jertfele noastre de pînă acum vor fi zadarnice. Și apoi, dacă germanii sînt respinși, drumul retragerii lor trece prin România. *Ca și drumul învingătorilor lor !*

Se opri în fața hărții. Cuprinse cu privirea spațiile largi ale Ucrainei și Cîmpiei Ruse. Stegulețele de pe linia frontului făceau o curbă curioasă, la sud și vest de Moscova. Dacă privea mai atent, vedea înțepăturile de ac care marcaseră situația armatelor germane cu o lună sau două în urmă. Hitler pierduse mult teren de atunci. Contraofensiva rusă fusese extrem de violentă. Într-un loc, spărsese apărarea și intrase ca o pană în dispozitivul german ; în altă parte, manevrase amenințînd cu încercuirea divizii întregi. Pe alocuri, frontul se retrăsese cu cîte o sută sau două de kilometri. Dumnezeule ! își spuse. În ce capcană s-a vîrît domnul Hitler !

În gîndurile sale cele mai tainice, vedea desfășurarea războiului în două trepte : mai întîi, Germania va învinge Sovietele ; apoi anglo-americanii vor înfrînge Germania. După aceea, pace și echilibru în Europa, pentru o mie de ani ! Dar lucrurile nu mergeau chiar atît de bine. Hitler ceruse să primească defilarea trupelor sale la Kremlin, înainte de sfîrșitul anului. Și iată diviziile germane împuținate, înghețate, cu moralul distrus, aruncate la zeci și sute de kilometri depărtare de obiectivul lor. În primăvară, germanii vor relua ofensiva. Trebuie să-i ajutăm, domnule Iacobici. Ne ajutăm, astfel, pe noi înșine !

— Domnul Gheorghe Brătianu.

Simți că gulerul cămășii îi devine deodată prea strîmt. Ce mai voiau domnii ăștia Brătianu ? Iarăși reproșuri, iarăși sfaturi de guvernare ? „Politică echivocă“, „joc de basculă între marile puteri“, își aminti în treacăt acuzațiile pe care le adusese politicienilor. Acum e război, cuvîntul decisiv nu e al politicienilor, ci al generalilor ! își spuse cu aversiune, făcînd semn aghiotantului :

— Da. Să poftească.

Aghiotantul deschise larg ușa.

— Bună ziua, domnule mareșal.

— Bună ziua, spuse Antonescu străduindu-se să-și ascundă asprimea din glas. Luați loc. Vă ascult.

— Nu e vorba de o chestiune personală, începu Gheorghe Brătianu. Mă prezint la dumneavoastră ca mesager. Domnii Iuliu Maniu și Dinu Brătianu m-au însărcinat să vă predau un memoriu...

— Iarăși un memoriu ? îl întrerupse mareșalul cu iritare în glas. Mai slăbiți-mă, domnilor. Am impresia că aceste hîrtii sînt un fel de capital pentru ziua de mîine. Abilități politicianiste pe care eu, unul, le detest.

— Domnule mareșal...

— Vă rog, domnule. Probabil că și documentul pe care-l aduceți conține propunerile arhicunoscute. Să rup relațiile cu Germania și să-mi îndrept atenția către Ardeal.

— Într-adevăr, cam asta e, în esență. Nu putem rămîne pasivi în actuala situație. După opinia noastră...

— Cunosc opinia dumneavoastră, a opoziției. Nu e nevoie să repetați. Și nici de memoriu nu-i nevoie. Transmiteți celor care v-au trimis că mă lipsesc de asemenea documente inutile.

— Vă cer iertare, domnule mareșal, dar în acest caz trebuie să mă retrag.

— Bună ziua, spuse sacadat mareșalul.

La dejun, Veturia Goga deschise vorba cu o voce calmă, învăluitoare :

— Umblă zvonul că anul școlar se va încheia mai devreme...

— Da, în aprilie. N-am luat o decizie definitivă, dar așa avem de gînd. Și ce zvonuri mai umblă ?

Veturia Goga ezită puțin, cu ochii la farfurie.

— Că se pregătește o nouă mobilizare. Că în garnizoanele din sudul Ardealului au venit instructori germani să-i pregătească pe militarii noștri.

— Și nu-i firesc ? Nemții au fost totdeauna militari pricepuți.

— Întrebarea e pentru ce fac instrucția. Lumea spune că-n primăvara asta vor pleca în răsărit, pe front, trei sute de mii de oameni. În timp ce Ardealul nostru...

— Avem grijă și de Ardeal. Am pregătit un document pentru germani în legătură cu situația din teritoriul ocupat. În cîteva zile, sper să ajungă la ei.

— Și ce credeți că rezolvă o asemenea hîrtie ?

— Sper să rezolve multe. Cer să se trimită o comisie care să cerceteze la fața locului...

— O comisie ? Mai e nevoie de o comisie ? Există un post de radio care transmite în fiecare zi vești de acolo. Vești care mă cutremură, domnule mareșal. Pe mine și pe toți ardelenii nevoiți să-și părăsească vetrele.

— Crezi că numai pe ei ? se încruntă mareșalul. Toți românii sînt îndurerați. Poate că postul de radio de care spui dumneata are tocmai această menire : să-i îndirjească pe români, dar să le dea și speranță.

— Oricum, cei care și-au luat acest curaj sînt adevărați patrioți, spuse Veturia Goga privindu-l țintă.

Mareșalul se prefăcu că nu înțelege întrebarea din glasul ei. Secretul postului de radio trebuia păstrat cu strășnicie.

— Nu știu cine sînt ei, dar cîtă vreme aduc servicii țării, n-am de gînd să-i prigonesc.

— Să-i prigoniți pentru că spun adevărul ! Ar fi culmea, domnule mareșal. Dimpotrivă, ar trebui sprijiniți din răsputeri.

— Au sprijinul populației, interveni Maria Antonescu.

— L-ai ascultat și tu ? întrebă mareșalul mirat.

— Cînd mă aflam la Predeal. Acolo se aude mai bine decît aici. Aproape în fiecare zi transmite scrisori din teritoriul cedat. Oamenii simt în el un ajutor, un apărător. Își dau seama că există cineva care le ține parte. Eu cred că trebuie încurajat.

— Rica, știi convenția noastră veche, zîmbi mareșalul. Să nu te amesteci în politică. E destul unul din familie. Misiunea ta e alta. Să alini suferințe, să împarți cuvinte încurajatoare.

— Aș spune un cuvînt încurajator și celor de la radio, Ionele.

— N-am adresa lor, reluă gluma Ion Antonescu. Dacă o aflu, ți-o dau și te îndemn să le scrii. Scrisul a ajuns o adevărată modă. Toată lumea scrie în ziua de azi. Ba o poezie, ba un memoriu...

— Inclusiv fruntașii opoziției, interveni Veturia Goga.

Mareșalul o fulgeră cu privirea :

— E modul lor de a face politică. Dar de unde știi dumneata ?

— Am aflat că zilele trecute au pregătit o nouă scrisoare către conducătorul statului.

— Politică prin corespondență, pufni mareșalul. Toate scrisorile lor conțin cam același lucru. Apeluri la încetarea războiului. Parcă eu n-aș dori-o ! Dar acum nu se poate. Dintr-o mie de motive. Dar uite că iarăși ne-am apucat de politică. Mai bine să discutăm despre vreme...

A doua zi, mareșalul trimise pe unul dintre aghiotanții săi, îmbrăcat în haine civile, la Gheorghe Brătianu acasă. După mai puțin de o oră, se afla în posesia memoriului semnat de cei doi fruntași ai opoziției. Era ceea ce se așteptase : o lungă pledoarie pentru retragerea trupelor de pe frontul rusesc. Citi textul cu iritare crescîndă. Începînd de la primele fraze, care făceau aluzie la intenția lui de a relua, cu mijloace sporite, campania alături de germani. De unde au aflat așa de repede ? se întrebă. Oare oamenii mei nu mai știu să păstreze secretul ? Mai departe, scrisoarea relua aproape aidoma cuvintele lui Iacobici : războiul actual nu poate fi popular dacă este întins prea mult în afară de hotarele țării. Aceeași idee. Ca și cum s-ar fi vorbit. Cine pe cine influențează ? se întrebă. Ce țesătură se urzește în jurul meu ? De ce nu încearcă dumnealor să înțeleagă situația în toată complexitatea ei ?

O bună parte din memoriu se referea la Ardeal. I se reproșa mareșalului că nu are o garanție scrisă din partea Germaniei că va redobîndi Ardealul pierdut. În legătură cu asta, se amintea declarația generalului Szombathely : „Armata maghiară nu a fost niciodată instruită și înzestrată cum este astăzi". Da, oficialitățile maghiare făceau adeseori aluzie la intenția de a lua și sudul Transilvaniei. Iar armata română suferise deja pierderi importante. Am făcut sacrificii pe care Ungaria și Bulgaria nu le-au făcut, scriau autorii memoriului. Mareșalul o știa mai bine decît ei. Va discuta cu Hitler această problemă care, într-adevăr, putea să influențeze mult viitoarele evenimente.

Ceru șefului de cabinet să-i aducă documentația pregătită pentru întîlnirea cu Hitler. Pînă seara tîrziu lucră neobosit, făcînd adnotări pe marginea proiectului de memorandum. Dar dincolo de acest memorandum, se hotărîse să discute amănunțit, prin viu grai, marile probleme care stăteau în fața alianței în aceste momente dificile. Care este, de fapt, esența politicii Reichului față de România ? avea să-i întrebe pe conducătorii germani. Cum privesc ei afirmațiile care apar tot mai des în presa maghiară ? În ce măsură domnul Ribbentrop exprimase la Budapesta punctul de vedere oficial al guvernului german ?

## 8

După Anul Nou a venit o iarnă grea. Oamenii de la tăbăcărie începuseră să se vaite în gura mare ; era lipsă de lemne, în brutării apăruse pîinea cu mălai, lapte nu se găsea. Ascultam necazurile lor și mă gîndeam la ai mei, acasă : cum s-or descurca ? De cînd eram în gardă nu mai primisem permisie ; doar băieții din regiment mai treceau pe la mine și-mi aduceau vești și cîte-un pachețel de la mama : ouă fierte, plăcintă, un borcan de magiun. Cînd îi întrebam ce-i pe acasă răspundeau „Bine, ce să fie“, și plecau repede.

Într-o dimineață, căpitanul Mărghescu mi-a răspuns în silă la salut. După ce-am dat liber ostașilor aliniați, m-a chemat în cămăruța care-mi servea drept birou. L-a dat afară pe militarul de planton și s-a oprit în fața mea, în picioare, încruntat :

— Tu, caporale, de ce n-ai raportat ce se-ntîmplă pe-aici ?

— Ce să raportez, dom' căpitan ?

Mi-a dat o palmă peste obraz, pe neașteptate, gata să mă doboare. M-am proptit pe picioare și am rămas locului, încercînd să-mi păstrez cumpătul. Nimeni nu mă lovise de cînd îmbrăcasem haina militară! Eram ostaș vechi, înfruntasem moartea pe front, iar el mă pălmuia ca pe-un recrut.

— De ce nu raportezi, mă, ce vorbesc oamenii? Uite-i că nu vor să mai vină la lucru. Grevă ne trebuie nouă, într-o fabrică militară? De ce n-ai raportat?

— Să trăiți, dom' căpitan, n-am știut că...

— Gura! Vorbeau sau nu vorbeau?

— Se plîngeau că n-au lemne și că n-au primit pingele...

— Și tu ai tăcut. Te pomenești că le-ai dat dreptate. V-a intrat bolșevismul în cap?

— Dom' căpitan, mă jur că...

— Vorba! Ai noroc că-s om bun, că te-ai pomeni înapoi în linia-ntîi. Să-ți strîngi boarfele. Diseară să nu te mai văd aici. Înapoi la regiment. O să cer un șef de gardă mai de doamne-ajută.

— Iertați-mă, dom' căpitan. N-am știut că...

— N-ai știut! Păi de ce mănînci pîinea statului aici, dobitocule? Fă-mi legătura cu regimentul, imediat.

Îmi tremura mîna pe manivela telefonului de campanie. Am așteptat, cu receptorul la ureche, pînă am primit legătura. Căpitanul se plimba înfuriat prin birou. Cînd mi-a răspuns telefonistul, abia mai puteam să vorbesc. Am cerut legătura și i-am dat receptorul căpitanului. L-am auzit cerînd un comandant de gardă „spirt“.

— ...Nu, domnule colonel, n-a făcut nimic. Tocmai de asta, că n-a făcut nimic. O să vă explic eu... Și vă rog să-mi mai trimiteți cîțiva ostași pentru două-trei zile. Am nevoie să întăresc garda. Lucrătorii se cam agită și nu vreau să am vreo surpriză... Da... Vă mulțumesc. Am onoarea, domnule colonel.

A trîntit receptorul pe cutia telefonului și s-a uitat urît la mine:

— O să-ți prindă bine ceva instrucție. Poate-ți mai intră mințile-n cap. Aici e nevoie de oameni ai dracului. Eu bun, tu milos, și toate se duc de rîpă. Las' că mă răfuiesc eu și cu domnul Pandele ăsta. Știe doar să adune bani, și de lucrătorii lui nu-i pasă. Asta-i. Cum vine caporalul nou, ți-ai luat tălpășița. Să nu dea dracul să te oprești la vreo cîrciumă. Direct la regiment.

— Am înțeles...

Pe drum, înotînd prin zăpada afînată către regiment, m-am gîndit cu amărăciune la soarta care-mi scurtase astfel zilele bune de la tăbăcărie. Pe lîngă mine treceau oameni zgribuliți, ninsoarea cădea și cădea ; pe trotuar, pe partea cealaltă, am zărit o babă care tîra prin zăpadă un cărucior de copil încărcat cu vreascuri. În locul trăsurilor umblău pe stradă sănii. Pasagerii stăteau în spate, cu căciulile pe ochi, cu gulerul ridicat ; vizitiul, pe capră, avea picioarele învelite într-o pătură. Începuse să mă roadă grija : ăsta nu era timp să mă-ntorc la cazarmă. Dar ce să fac ? Căpitanul era de neînduplecat ; mai raportase despre mine și comandantului de regiment...

Ulița din fața cazărmii era curată ca-n palmă. Desigur, scoseseră soldații s-o curețe, încă din zorii zilei. Santinela de la poartă, în șubă și pîslari, tropăia pe loc să se-ncălzească. S-a uitat în treacăt la documentele mele și m-a privit compătimitor :

— Ați picat cam prost, dom' caporal. Instrucție la cataramă, mîncare proastă, frig peste tot.

— De ce e frig ?

— Fac economie la lemne. Au dat din rația noastră la localul doi, că vin recruții.

— Trece și asta. Pe front am văzut altele și mai și.

În dormitorul companiei geamurile erau înghețate. Cînd m-a văzut intrînd, s-a ivit dintre paturi un ostaș înalt, slăbănog, cu mantaua prea scurtă : Hrișcă basarabeanul.

— Hai noroc, i-am spus.

— Să. Trăiți. Dom. Caporal ! a strigat el sacadat, apoi pe tonul obișnuit : Ce-ai pățit, Stuparule ? Gata cu șefia ?

— Am lăsat rînd altuia, i-am răspuns prefăcîndu-mă nepăsător. Dar tu, tot soldat prost ai rămas ?

— A-nflorit dovleacul și la mine. M-au făcut fruntaș, dar n-au trese la magazie.

— Și pe-acasă ce e ?

— Crezi c-am mai fost de-atunci, de cînd ne-am întors de pe front ? Departe al naibii, și cu zăpezile astea trenurile merg greu. Aștept și eu, poate de Paști... Acuma ne necăjim cu recruții, pregătim cazarma. Nu știu unde-or să încapă toți.

— De ce să nu-ncapă ?

— Umblă vorba că cheamă două leaturi deodată. Nemții stau prost pe front. Trebuie să-i ajutăm. Așa zice dom' căpitan Someșan Titus.

— Da' dînsul unde este ? Că am bătut la ușa cancelariei și nu-i acolo. Voiam să-i raportez că am venit.

— O fi la magazie. A trecut acum vreun ceas pe-aici, taman venise în control dom' majur Firiță și i-a zis : „Du-te și deschide magazia de echipament că vreau s-o văd". Mai încearcă, sau așteaptă-l la ușă pînă-l găsești. S-a cam dat armata jos din pod. Dar mai întîi piaptănă-te. Ți-a crescut părul cît ai fost acolo.

— Păi da, cînd venea frizerul îi tundea chilug pe toți ostașii, dar pe mine mă punea pe scaun și mă-ntreba : „Potrivit, dom' caporal ?" și mă tundea franțuzește. Cu freza asta m-am ales și eu de la tăbăcărie.

— Trebuia să te pozezi cu ea.

— De ce ?

— Nu cred să ți-o lase, acu, că vin recruții...

M-am pieptănat frumos, uitîndu-mă în oglindă. Măcar pînă dau o fugă acasă să mi-o lase. Mi-am dat cu peria pe bocanci, mi-am îndreptat centura și m-am dus la cancelaria companiei, care era jos, la parter. Am bătut la ușă. Am primit răspuns și am intrat.

— S' trăiți, dom' căpitan...

— Venit-ai, blăstămatule ? No zi-i ce-ai făcut ? Cum l-ai mîniat pe căpitanul Mărghescu ? Te-ai dat cu bolceviștii, uichiu-che-n pașche !

M-am grăbit să-i explic cum stau lucrurile de fapt :

— N-am făcut nimic, dom' căpitan. Atîta, că n-am raportat. De unde să știu eu ce aveau de gînd lucrătorii ? Nici n-a fost grevă. Dom' căpitan i-a potolit. Aveau și ei dreptate : e sărăcie mare, dom' căpitan.

— Gîndești că eu îs de pe ceea lume, că nu știu ? Așa ți-o fost datul, să cazi tu de vină. Dom' colonel s-o minunat : cum dom' ne, deșcă veche, soldat cu frontul făcut, să uite de vigilență ? O vrut să te trec la pedeapsă corporală pentru sîmbătă, dar l-am rugat să nu ne rușineze compania. O vrut să te degradeze, dar i-am spus că n-ar fi drept. Gradul l-ai cîștigat pe front, în luptă. „Bine, o zis dom' colonel, dar nici comandant de grupă să nu-l văd". Rămîi domnia ta trăgător la pușca-mitralieră, să stai în front cu recruții. Și zic zău c-ai scăpat ușor.

— Vă mulțumesc, dom' căpitan. M-ați salvat, n-o să vă uit toată viața...

— Lasă. Meri la companie și ia sama cum te porți.

— Am înțeles, să trăiți !

Sîmbătă, toate companiile s-au adunat în careu, pe platoul din fața comenzii regimentului. În cursul nopții ninsese și-a trebuit să curățăm iarăși zăpada, să măturăm și să facem pîrtie largă de la dormitoare la sala de mese și la lazaret, care era mai în fundul curții, lîngă remize. Știam ce rost are adunarea aceea. Dom' colonel a venit în fața regimentului, avîndu-l alături pe dom' maior doctor Cristea. Doctorul îmbrăcase halatul peste manta, că era un pui de ger. Colonelul a primit raportul și ne-a vorbit tare și răspicat. Un sergent de la coloana hipo întîrziase trei zile din permisie. Ar fi ajuns în fața Curții Marțiale, ca dezertor, dar pentru că s-a prezentat de bună voie, va primi o pedeapsă mai blîndă : douăzeci și cinci la spate. Să fie de învățătură tuturor. Sîntem în timp de război, legea-i aspră cu cei ce nu-și înțeleg datoria....

După cuvîntarea asta, a făcut un semn și s-a dat deoparte. Mi-am dat seama că mai fuseseră și alte „execuții", pentru că lucrurile au mers după un tipic anume, cunoscut dinainte. Mai întîi doi ostași au întins pe platou o foaie de cort, cam pe locul unde stătuse adineauri colonelul. Apoi, din flancul drept a pășit înainte arestatul, fără manta, păzit de doi soldați cu baioneta la armă. Ajuns lîngă foaia de cort, doctorul s-a apropiat de el și l-a întrebat ceva, după aceea s-a întors cam cu spatele. Sergentul de la compania hipo și-a lăsat pantalonii-n vine și s-a culcat cu fața-n jos pe foaia de cort. Santinelele s-au așezat în genunchi lîngă el. Unul la cap, altul la picioare. Alt soldat, cu pușca-n bandulieră, a ridicat centura și l-a lovit peste izmenele albe, mai jos de șale. Trupul sergentului a zvîcnit în sus ca un arc. Cei doi îl țineau zdravăn de mîini și de picioare. Altă lovitură. De data asta am auzit un răcnet scurt. Apoi alta, și alta. Centura se ridica și cobora rar, în același ritm, parcă mînuită de-o mașină. În front nu se auzea nimic. Părea că regimentul întreg uitase să mai răsufle.

La a zecea lovitură, pedepsitul a rămas nemișcat. Doctorul a făcut semn de oprire și s-a apropiat să-l vadă. A dat o poruncă ostașilor din gardă. Aceștia au luat o mînă de zăpadă, l-au frecat pe obraji și l-au adus în simțiri, apoi l-au ajutat să se ridice și i-au tras pantalonii în sus. Puneau în gesturi o blîndețe ciudată, de parcă nu tot ei...

Lîngă mine, cineva a oftat adînc. Am oftat și eu, cu gîndul la ce era cît p-aci să mi se întîmple. Santinelele au plecat, ducîndu-l cam pe sus. Bietul sergent se împleticea în mers.

— Regiment, înapoi rupeți rîndurile... marș!

Am făcut stînga-mprejur, am bătut cei trei pași reglementari și ne-am împrăștiat în tăcere. De obicei, după „rupeți rîndurile“ urma o larmă veselă; acum oamenii mergeau cu capu-n jos, de parcă nu îndrăzneau să se uite unul la altul. Abia cînd am ajuns în dormitor l-am văzut pe caporalul Buruiană trîntindu-și căciula pe patul frumos făcut:

— Nafura mamii ei de viață!

— Ce-a fost cu ăsta, dom' caporal?

— Un nerod, săracul de el. Consătean cu mine. Stătu la o vădană din sat. Nici tat-su nu știa de el. A venit șeful de post și l-a-ntrebat unde-i feciorul, că-l așteaptă Curtea Marțială. Tat-su s-a speriat. A pus calul la sanie și a plecat să-l caute pe unde știa el că-i sticlesc ochii. L-a găsit, i-a dat vreo două scatoalce și l-a adus trap-galop la regiment. Se temea că-l împușcă. Dezertor, na. Noroc cu colonelul nostru, c-a fost milos.

— Asta-i milă?

— Da' tu ce crezi, leat? Vărgile de pe cur trec și se duc. Decît să-i crească iarbă pe piept...

## 9

— Abia aştept să trecem la cafea, spuse Veturia Goga.

Mareşalul o privi bănuitor peste orhideele din vaza japoneză :

— De ce ?

— Ei, surpriză, se alintă femeia în negru. Am adus o ghicitoare vestită...

— Prostii ! Dac-o văd aici pun jandarmii s-o aresteze.

— Ionele ! Protestă blînd Maria Antonescu. Nu strică cu nimic, biata femeie. Şi cred că are har...

Mihai Antonescu îşi drese glasul :

— La urma urmelor, ne amuzăm şi noi puţin. Nu uita, Ionele, că domnul Hitler îşi consultă săptămînal prezicătoarea. Ştiu din sursă sigură. Nu ia nici o decizie importantă fără să...

— Aţi înnebunit cu toţii, spuse mareşalul. O s-o trimit în Transnistria.

— Dar nici măcar nu-i ţigancă, protestă Veturia Goga. Aşa e ea, brunetă. Maică-sa a fost guvernantă la copilul unui maharajah şi cum se întîmplă uneori...

Mareşalul îşi pierdu răbdarea. Iarăşi o poveste cu o englezoaică. Dac-ar şti *Miss* Rain cine-i va ghici viitorul în astă seară...

— Ei bine, spuse el. Chiar sînt curios ce-o să îndruge. Dar s-o aduci prin spate. Nu vreau să rîdă soldaţii din gardă.

— Nici o grijă, se învioră doamna Veturia. I-am spus ofiţerului că e maseuza mea...

Dispăru din sufragerie cu mersul ei rapid, puţin săltat, care contrasta cu doliul. Mareşalul se ridică şi el :

— Să mergem în salon. Dar să nu dureze mult. Mai am de lucru.

Maria Antonescu rămase să mai dea instrucţiuni chelnerului care servea la masă ; mareşalul se pomeni, pentru o clipă, singur cu Ică în salonul fastuos. Se aşezară pe o berjeră largă, în faţa unei măsuţe de ceai cu incrustaţii de sidef.

— Îmi pare rău că nu merg şi eu acolo, spuse Mihai Antonescu.

— Trebuie asigurată conducerea, chiar dacă lipsesc numai două-trei zile.

— În program e prevăzută și o întîlnire cu Ribbentrop. Cere-i socoteală pentru toastul de la Budapesta. Ne-a rănit foarte mult, așa să-i spui.

— Asta și aveam de gînd.

— Cît privește retragerea trupelor din țară...

— Bine-nțeles. O spun și Führerului, dar mai detaliat o discut cu Keitel. Ca între soldați. O să-i spun punct cu punct tot ce am stabilit.

— Pot servi cafeaua ? întrebă Maria Antonescu din ușă.

— Te rog, draga mea.

Maria Antonescu făcu semn chelnerului care veni aducînd pe o tavă uriașă de argint un superb serviciu de cafea din porțelan japonez. La semnul ei discret, chelnerul depuse tava pe măsuță și se retrase.

— O să vă servesc eu, spuse ea. De la un timp, nu am prea des ocazia asta. Aud că iar mă părăsești.

— Numai pentru trei zile.

— Pleci la Berlin ?

— Nu, la Rastenburg, în Prusia Orientală. Acolo s-a mutat cartierul lor general.

— Ai grijă, Ionele. Mi-e teamă la fiecare plecare.

— Ei, doar nu mă duc în prima linie, rîse mareșalul. Fără zahăr, te rog.

— Știam, spuse ea cu blîndețe. De la o vreme-ncolo, interdicțiile se înmulțesc...

Cineva bătu cu discreție în ușa salonului, apoi Veturia Goga se arătă numai pe jumătate :

— Deranjez ?

Mareșalul îi făcu semn să intre. Veturia Goga se dădu deoparte din ușă și lăsă să treacă o femeie de vreo patruzeci de ani, aproape grasă, cu fața măslinie și ochii strălucitori. Părul negru îl purta strîns într-un coc înalt, acoperit de o basma de Kashmir.

— Săru' mîna, boieri mari, salută ea înclinîndu-se puțin cu mîinile încrucișate peste pieptul voluminos. Să trăiești, măria ta.

— Ai greșit adresa, zîmbi mareșalul. Măria ta se spune numai regelui.

— Lasă că matale nu ești mai prejos decît regele, replică femeia cu vocea ei joasă, profundă. Și casa-n care stai — arătă cu un gest larg salonul — e ca la oamenii de rînd ?

Înaintă cu pași mărunți în fața lui și se așeză turcește pe covor, împrăștiind în jurul ei poalele largi ale fustei.

— De ce nu iei loc în fotoliu ? întrebă mareșalul.

— Locul meu e la picioarele stăpînului, spuse femeia privindu-l țintă.

Ion Antonescu rămase cîteva clipe neclintit sub această privire fixă, profundă, apoi se simți deodată stingherit și se întoarse spre soția lui :

— Nu-i oferi o cafea ?

— Nu beau cafea, stăpîne. Mai bine un rachiu.

Veturia Goga se repezi la gheridonul cu picioare lungi, arcuite, unde erau sticle și pahare. Reveni cu un bol pe jumătate plin cu coniac. Femeia îl luă fără să-și mute privirea de la fruntea mareșalului.

— Ți-ai făcut bagajul, luminate stăpîn ?

— Ce ?! se miră mareșalul.

— Pleci la drum lung, peste ape și țări. O să-ntîlnești oameni în haină militară.

— Devine interesant, murmură Mihai Antonescu. Despre acest drum n-are cunoștință prea multă lume.

— De unde știi ? o întrebă mareșalul răstit.

— Nu știu. Îți citesc pe frunte, spuse calm femeia și gustă din coniac. E bun. Lucru domnesc, adăugă ea și ochii îi deveniră și mai strălucitori.

— Și ce-mi mai citești pe frunte ? întrebă mareșalul amuzat acum.

Ghicitoarea puse paharul pe măsuță și scociorî sub ilicul împodobit cu paiete. Scoase la iveală o bilă transparentă, cît un ou, și explică :

— Am citit eu multe. Dar mă mai ajut și cu cleștarul ăsta. Nu-l iau cu mine decît o dată pe an. Așa am jurămînt.

— Mai departe, o îndemnă mareșalul.

Femeia tăcu cu îndărătnicie, de data asta privind bila de cristal.

— Măria ta, te-ntîlnești cu un om care ți-e prieten și dușman. Îi vorbești frumos și el vrea să te fure. Îți cere grîu și ulei-de-pămînt și-ți face făgăduieli. Să nu-l crezi decît pe jumătate. Fii tare și nu-l lăsa să te copleșească. Ții minte tot ce spun eu ?

— Bine, bine, zise Ion Antonescu nerăbdător. Spune-mi ce-o să fie cu războiul. Mai fac război ?

— Mai faci.

— Și-l cîștig ?

— Ce cîștigi e tot în pagubă. Fără supărare, boierule, eu asta văd aici.

— Gata, ajunge, interveni Maria Antonescu. Boierul are treabă, i-ai ghicit destul. Hai să mergem.

— Las-o, spuse mohorît mareșalul. Spune mai departe.

Ghicitoarea mai bău o înghițitură.

— Ai îmbrăcat cămașă aspră, măria ta. Și n-o să pieri de boală. Asta văd, asta spun.

Mareșalul surprinse semnul furiș pe care soția sa i-l făcuse Veturiei. Se încruntă :

— Lăsați-o să vorbească, dacă tot ați adus-o aici.

Ghicitoarea vîrî sfera de cristal la loc sub ilic. În lumina candelabrului paietele scînteiau sumbre.

— S-a tulburat cleștarul, zise ea încet.

Se ridică de jos, oftînd, își netezi fusta peste coapsele mari și făcu iarăși plecăciunea aceea cu mîinile încrucișate pe piept :

— Nu-ți fie cu supărare. Am jurămînt să nu mint.

Se întoarse brusc, făcînd să-i fluture fusta în jurul gleznelor. Veturia și soția mareșalului se grăbiră s-o conducă.

— Dați-i o sticlă de coniac din partea mea, le spuse mareșalul din urmă, apoi se întoarse către Mihai Antonescu :

— Ce spui, Ică ?

— Aiureli. Numai femeile cred în ghicitoare.

— Am preluat comanda supremă și am înlocuit majoritatea comandanților, spuse Hitler. Am numit oameni noi, cu mai multă energie. După cum știți, rușii sînt în ofensivă pe frontul Moscovei și au obținut victorii locale la Leningrad. Este o situație temporară. Iarna rusească a fost un adversar serios pentru noi. Dar pe mari sectoare de front armata germană este stăpînă absolută. Ne-am întărit pe pozițiile stabilite din timp. De acolo vom pleca la ofensivă, imediat după topirea zăpezii...

Mareșalul ascultă traducerea, aprobînd unele fraze cu o înclinare discretă a capului. În realitate, expozeul lui Hitler i se părea destul de puțin convingător. Ofensiva asupra Moscovei fusese respinsă ; trupele ruse înaintau ; în ultimele zile cîteva divizii germane fuseseră încercuite ; în comunicate reveneau numele unor localități care doar cu săptămîni în urmă simbolizau victorii germane : Vitebsk, Viazma, Rjev. Acum reprezentau aliniamentele retragerii ; așadar pe ce se baza optimismul domnului cancelar ?

— ...Pentru primăvară, continuă Hitler, trebuie făcute pregătiri la care vor contribui substanțial aliații noștri. E limpede că englezii și rușii nu mai pot spera într-un „dezastru napoleonic“ al nostru. Am depășit greutățile iernii fără să ne retragem. Vom relua ofensiva, avînd drept obiectiv distrugerea unităților rusești. Aceste gînduri am dorit să le împărtășesc domnului mareșal.

— Mulțumesc Führerului pentru informarea cuprinzătoare, răspunse mareșalul Antonescu. Sînt și eu de părere că armata roșie e slăbită. Am încredere în victoria forțelor Axei. În ce mă privește, voi trimite pe front toate trupele disponibile...

Un ofițer de stat major se arătă în ușă, salută cu gesturi sacadate și ceru permisiunea să prezinte un document.

— Ce document ? întrebă Hitler.

— O telegramă fulger, *mein Führer.*

Hitler o citi, dădu din cap mulțumit și i-o întinse mareșalului :

— Am să vă dau o veste îmbucurătoare, dar poate fi și tristă : Singapore a căzut în mîinile japonezilor.

Antonescu parcurse cele cîteva rînduri ale telegramei, întrebîndu-se ce voia să spună Hitler. De ce *poate fi și tristă* ? Făcea aluzie la sentimentele filo-engleze ale mareșalului ? Sau se referea la rivalitatea dintre germani și japonezi ? Prefăcîndu-se că n-a sesizat o semnificație deosebită în aceste cuvinte, comentă pe un ton neutru :

— Japonezii profită de o șansă unică în felul ei. Avînd un aliat ca Germania, ei pot lovi mai puternic forțele anglo-americane.

— Așa este, întări Hitler. Vedeți deci că avem toate motivele să fim optimiști.

Nu cumva sosirea telegramei a fost regizată ? îi trecu mareșalului prin minte. O fi vrînd să încălzească atmosfera...

— V-am întrerupt și vă cer iertare, spuse Hitler cu un zîmbet. Vă ascult mai departe, domnule mareșal.

— Pînă acum v-am vorbit în calitate de european, spuse Antonescu. Acum vreau să adaug cîteva observații ca român, ca unul ce sînt răspunzător față de poporul meu. Cunoașteți situația țării în momentul în care am luat puterea. Cedările teritoriale au îndurerat întreaga națiune. Trebuia să duc o politică cu totul nouă. M-am orientat spre Germania ; am avut acest curaj, eu cu Mihai Antonescu, deși poporul socotea pierderile teritoriale drept un efect al influențelor Axei. Eu am explicat că numai politica alături de Germania va duce la recunoașterea drepturilor noastre...

Făcu o pauză. Hitler asculta traducerea cu capul înclinat spre umăr și cu privirea-n jos.

— Această politică a mea este pusă într-o situație dificilă cînd unii oameni politici din Germania și Italia exprimă puncte de vedere ce nedreptățesc România. Foarte recent, de pildă, domnul ministru Ribbentrop a afirmat la Budapesta : Germania e fericită că Ungariei i s-a făcut dreptate. Aș ruga pe domnul cancelar să explice această declarație.

— E vorba aici de doi aliați ai Germaniei, spuse Hitler. Atît România cît și Ungaria fac parte din Axă, deci principala preocupare este angajarea lor pe frontul de răsărit. Nu dorim să nemulțumim pe nici unul dintre aliații noștri. Nu trebuie să exagerăm semnificațiile întîmplării de la Budapesta.

— Bine, dar domnul von Ribbentrop s-a pronunțat clar : puterile Axei luptă pentru revizuirea tratatelor din celălalt război. Este, într-un fel, o încurajare a intențiilor Ungariei și Bulgariei față de România.

— Vă asigur că nici una dintre aceste țări nu va călca pacea. M-am declarat categoric împotriva unei înfruntări armate româno-maghiare. Toate forțele noastre trebuie mobilizate pe frontul de răsărit...

După-amiază, la întîlnirea cu feldmareșalul Wilhelm Keitel, mareșalul Antonescu ceru autorităților germane să controleze mai strict cumpărările de cereale ; trebuie respectate legile, fiindcă altfel se poate ajunge la o criză economică foarte dăunătoare ambelor țări. Cît privește trupele germane staționate în România, Keitel promise o reducere importantă a acestora. Mareșalul trecu la alt subiect dificil :

— Dotarea armatei române cu material german merge greu.

— Nu am încă o imagine exactă a situației armatei germane, răspunse Keitel. Am consumat mult pe front, am avut și pierderi, multe materiale s-au deteriorat și au intrat în reparație. E clar că echipamentul de luptă german nu va fi la fel de bogat ca la începutul campaniei. Așadar, pentru dotarea armatei române vom avea în vedere mai ales capturile din Cehoslovacia și Franța...

Nemulțumirea mareșalului creștea. Partenerii săi de discuții erau prudenți, evitau să-și ia angajamente ferme, recurgeau la promisiuni vagi sau dădeau răspunsuri ocolitoare. Cu acest sentiment de nemulțumire se întîlni din nou, seara, cu Hitler.

— Aș vrea garanții că nici Ungaria, nici Bulgaria nu vor întreprinde ceva împotriva României.

— Aveți aceste garanții, spuse Hitler. Ar fi necinstit ca România să fie dezavantajată. De altfel, Ungaria va participa cu forțe sporite la ofensivă. O vom obliga să mobilizeze tot ce poate alcătui ca forțe armate. Cît privește Bulgaria, ea a trimis deja forțe importante în Iugoslavia, pentru a degaja unitățile noastre aflate în luptă cu răsculații. O divizie germană a și fost luată de acolo și trimisă la Harkov. Vă asigur că nici după război Bulgaria nu va întreprinde nimic împotriva României... Și acum să discutăm despre problemele curente. Așa cum ați cerut în convorbirea cu feldmareșalul Keitel, trupele germane vor fi retrase cît mai curînd din România. Îndată ce situația apărării antiaeriene o va permite, vom retrage trupele respective. Vă vom lăsa o parte din materialul antiaerian. Vom avea grijă, de asemenea, să rezolvăm cît mai bine problemele economice...

Sentimentul de nemulțumire continua să-l stăpînească pe mareșal a doua zi, 12 februarie, la convorbirea cu von Ribbentrop.

— Domnule ministru, la Budapesta v-ați exprimat părerea că tratatul de la Viena este definitiv. Cunoașteți bine opinia mea asupra acestui tratat. Înțelegeți deci că am motive să-mi exprim nedumerirea în fața poziției dumneavoastră...

— Declarația mea a fost interpretată greșit de presă, se apără ministrul de externe german. Vorbind despre caracterul definitiv al arbitrajului, doream să temperez agitațiile revizioniste ale unor politicieni unguri, care cer întreaga Transilvanie. În acest context am arătat că nu este îngăduit să se aducă vreo atingere arbitrajului și că garanția germană dată României va fi tradusă în viață împotriva oricui. Vreau să mai adaug, domnule mareșal, că le-am vorbit ungurilor despre relațiile prietenești dintre Führer și dumneavoastră, ceea ce n-a fost prea plăcut pentru ei.

— Vă mulțumesc pentru această precizare, spuse mareșalul. Dar ați vorbit și despre revizuirea tratatului de la Versailles, ca obiectiv al statelor Axei.

— Este adevărat, dar această declarație nu are nimic comun cu o revizuire față de România.

Se opri o clipă își aruncă privirea pe hîrtiile din fața sa și reluă :

— Am și eu cîteva probleme pe care doresc să vi le înfățișez. Mai întîi, petrolul. Facem apel la dumneavoastră să puneți la dispoziția Germaniei cantități suplimentare. În decembrie ne-ați livrat 30 000 tone, iar în ianuarie numai 13 000 tone. Noi avem nevoie de 70 000 tone lunar. Această suplimentare se poate realiza printr-o restrîngere a consumului intern al României...

— Înțeleg importanța problemei. Ca dovadă, mă ocup personal de ridicarea producției de petrol. Dar n-am primit din Germania uneltele de forare și țevile pentru conductele de gaze. Și nici cărbunele cu care să înlocuim o parte din consumul intern de petrol. Oricum, nu pot da acum o cifră exactă. Dacă importurile de cărbune vor decurge bine, vom putea livra unele cantități suplimentare de țiței.

— În altă ordine de idei, vă rugăm să aprobați plata a zece miliarde de lei, obligații restante pentru finanțarea armatei germane din România.

Mareșalul îl privi pe sub sprîncene. Discuțiile despre prețurile mari oferite de germani furnizorilor români erau frecvente ; armata germană plătea prețuri exagerate, pe care le suporta guvernul român. O comisie specială începuse să cerceteze aceste abuzuri.

— Nu vă pot promite ceva ferm, pînă nu văd documentația pentru livrările de mărfuri efectuate. În cazurile în care autoritățile germane au aprobat supraprețuri, se vor deconta numai prețurile normale.

Von Ribbentrop își ascunse posomoreala din privire răsfoind dosarul din fața lui.

— Ne preocupă, de asemenea, problema cerealelor, domnule mareșal. Nu ni s-au livrat cantitățile promise. Colectarea cerealelor de către armata română...

— De către administrație, rectifică ferm Ion Antonescu.

— Da, de către administrație. Colectarea în forma actuală nu dă rezultatele dorite. Am prefera să cadă în sarcina societăților germane.

— În nici un caz, domnule ministru. Societățile germane n-au respectat prevederile legale, făcînd să crească mult prețurile. Pe deasupra, au scos din țară cantități exagerate. Am fost nevoit să interzic achizițiile pe alte căi și am introdus monopolul statului. Vom livra cerealele contractate cu Germania, dar numai cantitățile prevăzute în actele oficiale. Iar colectarea lor lăsați-o în seama noastră...

Mareșalul se întoarse de la întîlnirea cu conducătorii germani și mai nemulțumit decît plecase. Principala problemă, conflictul dintre România și Ungaria, nu căpătase nici o speranță concretă de rezolvare.

— Au făcut din asta un instrument de presiune, îi mărturisi el lui Mihai Antonescu. Ne țin în șah și pe noi, și pe unguri, ca să sprijinim cît mai puternic frontul.

— Deci nimic despre Transilvania ?

— Absolut nimic. Nici măcar o promisiune. Știi ce cred eu, Ică ? Va cîștiga acela care va lupta. Eu n-am de gînd să abandonez. Voi continua insistent acțiunea și sînt convins că voi avea succes. Ei se cred subtili. La banchetul de rămas bun von Ribbentrop a ridicat paharul pentru România Mare. Iar domnul Hitler a adăugat că România Mare este deja creată. Le-am spus că pentru noi România Mare nu înseamnă extinderea teritorială, ci restabilirea blocului etnic românesc, existent pînă la arbitrajul de la Viena. Nimeni din țara asta nu poate consimți să renunțe la Transilvania !

## 10

Maiorul Paulescu începu să expună amănunțit, consultîndu-și din cînd în cînd notele din carnetul său, „cazul Zaharia". Cu fruntea sprijinită-n palma stîngă, Eugen Cristescu asculta, jucîndu-se cu creionul pe foaia albă din fața lui.

— În concluzie, există probe care atestă încercarea *Abwehrului* de a infiltra un român în serviciul secret englez de la Istanbul, spuse în final Paulescu.

Directorul general ridică fruntea, îl privi pe maior, apoi pe căpitanul Baciu :

— Ați făcut treabă bună, spuse el. Dovezile sînt temeinice și argumentele bine cumpănite.

Încercui cu creionul litera A pe care o desenase într-un colț al foii, apoi trase o săgeată spre inscripția „Istanbul" din celălalt colț. Intersectă apoi săgeata cu o linie oblică, apăsată.

— Se grăbesc tare aliații noștri. Și acest Zaharia a cerut iarăși viză ?

— Da. Călătorie de afaceri. E vorba de un contract cu căile ferate din Turcia. Ne-am interesat, uzinele domnului Zaharia au mai executat asemenea lucrări.

— Deci are acoperire. Totuși o să-l facem să se demaște. Și el, și domnii de la *Abwehr*. Domnul baron a încălcat convenția ; să pornești de pe teritoriul României o acțiune în care e implicat și un cetățean român... Fără știrea noastră... E grav. Mareșalul Antonescu n-ar admite așa ceva. Prima măsură : se refuză eliberarea pașaportului.

— Au să se supere germanii, domnule director general.

— Asta și vreau. Să se supere, să intervină, să ceară explicații. După aceea vine rîndul nostru să cerem explicații.

— Îngăduiți o întrebare, și nu un comentariu, spuse Paulescu. Avînd în vedere relațiile noastre de alianță, nu e un joc prea dur ?

— Ei l-au început așa. Nu pot să-i sufăr pe oamenii care încearcă să mă ducă de nas. Fă cum îți spun eu : ia legătura cu poliția și spune-le că e ordin de la ministrul de interne să nu-i dea pașaportul. Așteaptă cîteva zile. Fac prinsoare că domnul baron o să-și facă *mea culpa*. După aceea îi obligăm să împartă frățește cu noi rezultatele. Asta-i tot.

— Am înțeles, domnule director general.

— Cum merge ancheta cu grupul marinarului ?

— Merge încet.

— Să meargă cît mai încet. Amînări, martori greu de găsit, tot ce poate întîrzia încheierea dosarelor. După cîte cred eu, procesul nu va avea loc niciodată. Să nu mă-ntrebi de ce.

— Am învățat să nu pun întrebări inutile.

— Și dumneata, căpitane ?

— La fel, domnule director general. Încerc să mă deprind cu obiceiurile casei. Dar dacă m-ar întreba pe mine cineva de ce, aș ști ce să răspund.

— Ce-ai răspunde ? întrebă Eugen Cristescu zîmbind.

— Că procesul reprezintă o primejdie pentru opoziție. Iar opoziția prinde bine într-o situație dificilă ca a noastră.

— Mda. Faci progrese, trebuie să recunosc. Dacă mergi tot așa, n-o să rămîi prea mult în gradul de căpitan.

— Vă mulțumesc, domnule director general. E o apreciere sau o promisiune ?

— Ziceai că nu pui întrebări inutile.

Telefonul sună și maiorul Paulescu îi făcu semn căpitanului să ridice receptorul.

— Alo ! Da, domnule Sturmer, tot eu sînt... Nu, nu s-a întors încă... Misiune prelungită, da. Mai mult ca sigur, mîine. Firește, puteți să-mi trimiteți mie mesajul... Nici un deranj. Am onoarea !

— Și-a pierdut răbdarea, spuse Paulescu. A avut dreptate șeful nostru.

— Știe meserie, spuse căpitanul Baciu. Adevărat detectiv.

— Nu degeaba a ajuns în Comisia internațională de poliție.

— Ce facem mai departe ?

— Răbdare. Timpul lucrează pentru noi.

— Domnul Sturmer zicea ceva de-o sindrofie. Sîmbătă. Vă trimite o invitație.

— Vor să ne ia pe ocolite. Baronului nu-i convine o discuție oficială. Să așteptăm pînă sîmbătă...

Telefonul sună din nou. Aceeași mișcare cu receptorul.

— Da, răspunse căpitanul. Da, domnule Zaharia (făcu un semn către Paulescu). Nu, e plecat în provincie... Mîine dimineață e aici... Am onoarea !

— Ai văzut ? spuse triumfător Paulescu. Au prins viteză, drăguții de ei. Totul e să ai nervii tari. Mîine, domnul Zaharia trebuie să spună tot.

Zaharia telefonă în dimineața următoare. Prefera să discute amical, spuse el, la un pahar de coniac bun. Organizase degustarea în casa unui prieten care locuia chiar în centru, pe strada Maria Rosetti. Dacă domnul maior ar binevoi să ia parte...

Maiorul Paulescu binevoia, firește. La ora ceaiului sună la ușa apartamentului din strada Maria Rosetti. Îi deschise un valet cu vestă vărgată, după moda zilei. În urma valetului, însuși amfitrionul, un om de afaceri pe care-l mai întîlnise pe la recepții. Îl conduse într-un salon mic și cochet, cu mobile puține dar scumpe. Acolo aștepta Zaharia, care-l salută cu multă deferență. După o conversație banală de cîteva minute, gazda se retrase discret lăsîndu-i singuri în fața paharelor de coniac.

— Și ce mai faceți, domnule Zaharia ?

— Sînt foarte supărat, domnule maior. Am niște afaceri urgente la Istanbul și nu reușesc să obțin pașaportul.

— Nici nu cred c-o să-l obțineți. Vă pot da o informație neoficială, dar trebuie întîi să mă asigur de discreția dumneavoastră.

— Mai e vorbă ? Cînd e soarta mea în joc ? spuse grăbit Zaharia.

— Am văzut un document, nu importă sursa și nici semnătura. Acest document exprimă îndoieli asupra persoanei dumneavoastră. Și recomandă organelor de poliție să nu vă elibereze viza pentru ieșirea din țară.

— Cum se explică aceste îndoieli ? Sînt om de afaceri. E vorba de o comandă importantă a căilor ferate ale Turciei, niște cazane de aramă pentru locomotive. Fiecare zi de întîrziere înseamnă o pagubă pentru întreprinderea mea și pentru țară. Sînt în joc cîteva milioane...

— Cînd e vorba de interesele naționale, cîteva milioane nu mai contează. Dacă-mi dați voie să vă vorbesc deschis, sînteți suspectat. Am mai discutat o dată despre asta. Există bănuiala că atunci, ca și acum, n-ați fost tocmai sincer. Avem și probe. De aceea cred că nu veți obține pașaportul.

Zaharia își descheie cu un gest precipitat gulerul cămășii. Bău o înghițitură de borviz și-și tamponă fruntea nădușită. Privit de la distanță, părea că joacă teatru, dar Paulescu știa că într-adevăr interlocutorul său se află într-o stare de încordare maximă.

— Vreau să vă fac dovada că spun adevărul, spuse el repede. Am la mine scrisoarea partenerilor de la Istanbul. Poate vi se pare ciudat că umblu cu documente oficiale în buzunar. Am adus-o dinadins, fiindcă doream neapărat să v-o arăt.

— Nu e nevoie, vă rog. Scrisoarea nu dovedește nimic. Pe lîngă afacerile propriu zise, există posibilitatea să vă ocupați și cu... altceva. De ce nu sînteți sincer, domnule Zaharia ? Ar fi singura cale ca să ieșiți din încurcătură.

Iarăși batista aceea albă, trecută peste frunte. Zaharia oftă adînc, duse o mînă sub vestă, în partea stîngă, privi cîteva clipe în tavan. De data asta chiar că joacă teatru, își spuse Paulescu prefăcîndu-se că ignoră mica scenă ce se desfășura sub ochii lui.

— Domnule maior, mă dau bătut. Sînt în puterea dumneavoastră, cum se zice. Povestea e destul de simplă. Știind că am cunoștințe printre englezii de la Istanbul, un anumit domn de la Legația germană m-a solicitat să-i aduc unele servicii.

— Acest domn se numește cumva Sturmer ? întrebă sec maiorul.

— Știați ? Speram să nu se afle nimic despre încurcătura în care am intrat fără voia mea.

— N-aș folosi acest termen. Cred, mai degrabă, că v-ați implicat cu bună știință.

— Dac-ați înțelege frămîntarea mea... E destul o clipă de slăbiciune, o promisiune, după aceea oamenii te au la mînă. Mai cu rugăminți, mai cu amenințări... Fapt este că am acceptat. Vă jur că le-am pus o condiție de la bun început. Să nu mi se ceară să acționez împotriva intereselor țării.

— Domnule Zaharia, lăsați vorbele mari. Însuși faptul că ați acceptat să tratați cu reprezentanții unei puteri străine, fără știrea noastră, este o acțiune împotriva intereselor țării.

— Dac-ați ști detaliile, nu m-ați judeca atît de aspru.

— Ce detalii ? Cu ce v-au... convins ? V-au oferit bani ?

— Bani ! rîse silit Zaharia. Am o situație înfloritoare, slavă Domnului. Afacerile îmi merg bine, chiar dacă e război. Sau poate tocmai de aceea. În domeniul metalurgiei, de care mă ocup, războiul înseamnă prosperitate, acesta-i adevărul. Se trag gloanțe și obuze. Se pierd tunuri, se deteriorează armament. E nevoie de oțel și de alamă ; solicitările curg. Așadar, nu de bani era vorba...

— Atunci ?

Zaharia respiră adînc, făcu o mișcare de resemnare din cap, ca și cînd abia acum ar fi capitulat de-a binelea.

— Germanii sînt la curent cu pasiunea mea pentru politică. Încă din tinerețe am socotit că am vocație pe acest tărîm. Am fost deputat, am fost membru în diferite comisii parlamentare, am ajuns pînă la rangul de consilier de ministru. Mai sus n-am putut să mă ridic. Poate aș fi avut șanse, dar au intervenit evenimentele pe care le cunoașteți. Trebuia să-mi iau adio de la visul meu. E drept că în lumea finanțelor am o poziție de invidiat. Posed mii de acțiuni la mari întreprinderi, dirijez din umbră afaceri uriașe. Dar am prins gustul afirmării publice. Să fiu cineva în țara asta, să mă cunoască lumea, să apar în jurnalele cinematografice, să dau interviuri gazetarilor...

Se opri, parcă speriat de propria-i elocință. Duse la gură paharul cu coniac, bău o înghițitură, apoi încă una. Își supse buzele și privi iarăși în tavan.

— Germanii îmi cunosc slăbiciunea. Mi-au oferit, pentru guvernul civil de după victorie, postul de ministru.

— Și i-ați crezut ?

— I-am crezut. Victoria părea foarte aproape atunci, în primele luni. Tancurile germane se afundau cu o sută de kilometri pe zi în teritoriul Rusiei. Hitler vorbea de războiul-fulger. Submarinele germane scufundau convoaie întregi de nave. Aveam motive să-i cred.

— Mai departe, domnule Zaharia. Cum a decurs, concret, acțiunea ? Sub ce motiv v-au abordat ?

— M-au împins către un anume doctor Tester, un om de-al lor. Printr-un prieten mi-au transmis că în vederea călătoriei pe care-o proiectasem la Ankara, aș putea obține informații prețioase de la el.

— Aveați nevoie de asemenea informații ? Doar nu erați la prima călătorie în străinătate.

— Călătorisem mai demult. Războiul schimbase unele lucruri. De la negocierea prețurilor și pînă la banalul control vamal. Trebuia să știu cum mai mergeau lucrurile. Doctorul Tester se întorsese de curînd din Turcia, putea deci să-mi dea unele detalii. Și eventual o mînă de ajutor, ca om care se bucură de influență în rîndul autorităților germane.

— Faceți-mă să înțeleg : de ce aveați nevoie de sprijinul autorităților germane ?

— Trebuie să vă spun totul. În această călătorie urma să mă însoțească cineva. Mai exact, o doamnă. O... prietenă. Și auzisem că la frontiera bulgaro-turcă sînt dificultăți.

— De unde ați aflat asta ?

— De la un cunoscut, fost colonel. Lupașcu, prieten de-al doctorului Tester... Ah ! Înțeleg la ce vă gîndiți. A folosit acest avertisment despre necazurile de la frontieră ca să mă împingă spre domnul Tester. Mi-a sugerat că el ar putea să mă ajute.

— Și i-ați urmat sfatul, precum se vede.

— Abia acum îmi dau seama... Ei bine, l-am rugat să-mi aranjeze o întrevedere. I-am făcut cunoscute doctorului Tester proiectele mele legate de călătorie și el s-a arătat foarte binevoitor. A dat telefon chiar în fața mea și a vorbit cu cineva în limba germană. Cum nu cunosc această limbă, mi-am dat seama doar că e vorba de Bulgaria, Turcia, și a pronunțat numele meu. Apoi mi-a spus să fiu fără grijă, a vorbit cu cine trebuie și n-o să întîmpin nici un fel de dificultăți.

Paulescu asculta atent, fără să întrerupă acest șuvoi de destăinuiri. Părea că interlocutorul său, atît de circumspect pînă atunci, suferise o transformare subită : din clipa în care se hotărîse să spună adevărul, nu mai avea nici o reținere. Ca și cum s-ar fi grăbit să scape de povara acelor întîmplări pe care fusese nevoit să le ascundă cu grijă.

— V-a cerut ceva în cursul acestui prim contact ?

— Nu. Mi-a întrerupt cam brusc cuvîntul de mulțumire. „Lăsați asta. Mi-a făcut plăcere să vă ajut. V-aș ruga, la înapoiere, să-mi faceți o vizită. Mă interesează foarte mult ce se mai întîmplă la Istanbul, ce gîndesc oamenii cu care veți sta de vorbă“. I-am făgăduit că așa voi face. Era firesc, nu ? Serviciu contra serviciu. Știam că are legături de afaceri în Orient. Războiul a făcut mai dificile tranzacțiile, trebuia să ne ajutăm. N-am bănuit nimic. Am plecat cu trenul, prin Bulgaria. Într-adevăr, călătoria a descurs nesperat de bine. Controlul la frontieră a fost o simplă formalitate ; mi-am dat seama că autoritățile fuseseră prevenite. Asta mi-a crescut respectul pentru puterea lui. La întoarcere...

— Stați puțin. Mai e pînă la întoarcere.

— Desigur, spuse docil Zaharia. Ce vă interesează de acolo ?

— Tot, veni răspunsul sec al maiorului.

Zaharia se gîndi puțin, cu ochii-n tavan.

— Așa... murmură el. Am sosit la mijlocul lui noiembrie la Ankara. Trebuia să duc tratative cu directorul general al căilor ferate. Serile mă întîlneam cu diferiți cunoscuți plecați mai demult din țară.

— Între care și domnul Leonard.

— Da. Mă rugaseră socrii lui să-i duc vești despre ei. I-am dat o telegramă imediat ce am sosit la Istanbul, și el m-a așteptat la Ankara. Am stat mult de vorbă. Îl interesa starea de spirit a celor din țară după depășirea Nistrului. I-am spus ce știam : că opinia publică nu e de acord cu continuarea războiului acum, după ce obiectivul fusese atins, dar că mareșalul Antonescu este hotărît să continue drumul pe care s-a angajat ca militar. M-a întrebat și despre ce se spune în țară despre atitudinea lui Carol al doilea. Fac o paranteză : auzisem o discuție, că fostul rege ar intenționa să se alieze cu opoziția, în vederea unei anumite schimbări în politică, dar că această intenție era privită cu adversitate în țară. I-am comunicat lui Leonard opinia mea, o opinie strict personală. Am avut surpriza să văd mai apoi această opinie publicată într-un ziar englezesc, dar răstălmăcită cu bună știință.

— În ce sens răstălmăcită ?

— Cum că un om de afaceri sosit recent din România — adică eu — a vorbit despre o posibilă aliniere a opoziției în jurul fostului rege Carol. Foarte curînd după aceea, agenția Reuter a dezmințit zvonurile despre o pretinsă acțiune în favoarea lui Carol susținută de Londra. Ca om politic, am încercat să aflu logica acestor afirmații contradictorii. Bănuiesc că englezii încearcă să-i deruteze pe germani și să semene neîncredere între ei și aliații lor. Iarăși e o părere personală. Ce credeți ?

— Dezinformarea este una dintre armele serviciilor secrete, spuse Paulescu. Dar ne-am depărtat de la subiect.

— Iertați-mă. Ce doriți să vă mai spun ?

— Tot ce-ați discutat cu acest domn Leonard.

— M-a întrebat dacă în România oamenii ascultă radio Londra și dacă emisiunile sînt destul de clare. I-am confirmat : da, multă lume ascultă și comentează știrile, mai ales în ultima vreme, cînd comunicatele militare din presă sînt mai laconice și mai... puțin exacte. Cam atît...

— Alte întîlniri importante ?

— Fără semnificație, domnule maior. Tot felul de cunoscuți, vechi parteneri de afaceri... Nimic care să vă intereseze.

— Bun. Și v-ați întors acasă. L-ați vizitat imediat pe doctorul Tester...

— Dumnezeule ! Știați și asta ? Pentru mai multă discreție n-am folosit automobilul meu, ci am luat o mașină de piață. Mă tem, domnule maior, că discuția noastră se transformă în interogatoriu.

— La sfîrșit vom vedea ce denumire îi dăm, spuse calm Paulescu. Dacă-mi amintesc bine, dumneavoastră ați solicitat-o. Așadar, v-ați dus la doctorul Tester...

— El mă invitase, înainte de plecare, așa cum v-am spus, se dezvinovăți Zaharia. Acolo l-am găsit pe un domn de la Legația germană. Doctorul Tester mi l-a prezentat : căpitanul Sturmer din serviciul de informații. Vă rog să mă credeți, în ambianța aceea elegantă, cu ceaiul servit după moda englezească, nu m-am simțit deloc în postura unui agent care-și dă raportul. Domnul Sturmer părea a fi în relații amicale cu doctorul Tester, se tutuiau. M-a flatat numindu-mă unul dintre „cavalerii de industrie“ ai României și m-a rugat să-l informez despre impresiile mele din timpul călătoriei.

— O clipă, domnule Zaharia. În momentul acela aveați vreun angajament față de ei ? Vreo obligație formală ?

— Nu, nicidecum. Eram obligat față de Tester pentru înlesnirea călătoriei. V-am mărturisit, era vorba de o doamnă, oricînd se puteau ivi încurcături. Prin intervenția lui, cum v-am spus, n-am avut nici cea mai mică neplăcere la frontieră. Mă socoteam deci dator ca la întoarcere să-i relatez cum a decurs călătoria, care-i pulsul lumii financiare din Turcia, cunoștințele comune cu care m-am întîlnit...

— Inclusiv Leonard ?

— Da. Nu văd de ce trebuia să mă mai ascund. La un moment dat, domnul Sturmer a scos un carnețel și mi-a cerut voie să noteze ceea ce spuneam. M-am uitat la doctorul Tester, el m-a încurajat zîmbind : „Dragă domnule Zaharia, veștile pe care ni le aduceți sînt foarte importante. S-ar putea să-mi fiți recunoscător pentru această întîlnire..." Din clipa aceea n-am mai avut nici un dubiu. Sînt un om politic, domnule maior, și m-am gîndit că pot scoate un avantaj de aici. Tancurile germane se apropiau de Moscova, iar mie mi se cerea să-mi povestesc impresiile de călătorie. Vreți să fiu sincer ? Am mers pe mîna lor pentru că am sperat în acea ocazie unică. Aveam un vis și acum mi se deschidea o perspectivă pentru îndeplinirea lui. Am povestit ceea ce v-am povestit și dumneavoastră. Uneori, Sturmer mă întrerupea ca să-mi ceară o precizare ; alteori comenta cu o scurtă frază cele ce-i spuneam. L-au interesat foarte mult întrebările lui Leonard despre starea de spirit din țară și despre părerile legate de continuarea războiului. Cînd i-am redat răspunsul meu, a cam făcut o mutră acră. A notat meticulos întrebările despre radio Londra și despre criza de alimente. După aceea am vorbit puțin despre curse și ne-am despărțit. Peste cîteva zile, doctorul Tester m-a invitat din nou pe la el. De astă dată era de față și un alt personaj, un domn mai în vîrstă, care nu s-a prezentat, dar Sturmer a spus în treacăt referindu-se la el : „șeful meu". Acesta a vorbit despre ordinea de după război, spunînd că prietenii Germaniei vor fi răsplătiți cum se cuvine. „Cunoaștem dorința dumneavoastră de a ocupa o funcție importantă în guvernarea țării, după încheierea păcii. Vă vom sprijini..."

— Ați acceptat ?

— Nu-mi ceruse nimic concret. Am mulțumit pentru această promisiune și m-am declarat de acord să ajut Germania. N-am semnat nici un angajament scris, n-am discutat nici despre condițiile acestei colaborări. Ei au condus lucrurile atît de abil, încît am intrat pe nesimțite în jocul acesta. În seara următoare, m-am întîlnit iarăși cu domnul Sturmer. El mi-a dat un nume de cod și m-a instruit. Trebuia să plec iarăși la Istanbul și să iau legătura cu englezii. Dacă aceștia încercau să-mi ceară colaborarea, aveam să ezit mai întîi, să cer un timp de gîndire, apoi să accept. Ideea era să pătrund în mediile englezilor care se ocupă de România, să le aflu legăturile și căile de a obține informații.

— Și v-ați dus iarăși la Istanbul. De astă dată cu peripeții, mai ales la plecare.

— Nu mă mai mir de nimic. Îmi știți toate mișcările. Domnul Sturmer mă asigurase că n-o să am dificultăți, deși controlul la frontiera bulgaro-turcă se înăsprise. Doctorul Tester m-a condus la Giurgiu cu mașina, dar am avut o pană pe drum și am pierdut vaporul pentru Russe. Atunci mi-au dat o șalupă a Marinei germane și am ajuns la timp pentru expresul de Istanbul. La graniță n-am avut greutăți. Tot datorită intervenției germanilor. Cînd am ajuns la Istanbul, mai întîi m-am interesat de Leonard, cum îmi ceruse Sturmer, și am aflat că fusese mutat în Siria. Eram dezorientat, mă gîndeam că trebuie să iau de la-nceput toate demersurile ca să ajung la oamenii care mă interesau. Cum era firesc, după ce m-am instalat la Park Hotel, unde trăgeam de obicei, m-am prezentat la consulat și am comunicat adresa. A doua zi m-a căutat cineva la hotel și mi-a spus că domnul de Chastelain dorește să mă întîlnească. Am acceptat bucuros. Mă cunoșteam cu el de cînd lucrase în țară ; speram ca prin el să fac legătura cu cercurile engleze care mă interesau. Pe atunci nu știam exact cu ce se ocupă ; cînd am vorbit cu el mi-am dat seama că era omul care-mi trebuia.

— Unde v-ați întîlnit ?

— M-a invitat la el acasă, în cartierul Pera. Prima întrebare pe care i-am pus-o a fost cum de a dat de mine. Mi-a răspuns că are pe cineva la consulat care-l informează despre românii nou sosiți din țară. Am discutat despre afaceri, încet-încet am dat-o spre politică, i-am mărturisit nemulțumirea mea față de evenimente... N-a părut surprins, era probabil informat despre călătoria mea anterioară. În zilele următoare ne-am întîlnit din nou. Mi-a vorbit despre postul de radio de la Cairo și mi-a propus să dau unele informații care să fie folosite pentru propaganda antigermană. Simțeam că mă apropii de țintă, dar n-am vrut să merg prea departe. M-a întrebat în treacăt despre mersul industriei petroliere, apoi ne-am amintit despre vacanțele de la Sinaia, înainte de război. Cînd ne-am văzut ultima dată, în ajunul plecării, mi-a dat o scrisoare particulară către un prieten și niște broșuri de propagandă. Broșurile le-am predat lui Sturmer, cînd mi-am prezentat raportul. Scrisoarea însă am dat-o destinatarului. De Chastelain mi-a spus că speră să mă revadă cît mai curînd și m-a rugat să-i telefonez îndată ce sosesc din nou la Istanbul.

— Ce-au spus germanii despre această întîlnire?

— Au rămas foarte mulțumiți. Ei presupun că la următoarea călătorie domnul de Chastelain o să-mi propună deschis colaborarea. Mi-au cerut să plec cît mai repede în Turcia. De aceea am aranjat un interes de afaceri și am solicitat pașaportul.

Tăcu, îndreptîndu-și privirea cercetătoare către Paulescu. Acesta își făcu de lucru cu paharul de coniac.

— Nu știu cum v-ați făcut socotelile, domnule Zaharia. La întîlnirea noastră de acum două luni ați negat orice legătură cu *Abwehrul*. Ați ascuns adevărul și ne-ați făcut să pierdem atîta timp. De ce?

— Mi-era teamă că află nemții, domnule maior. Știți bine de ce reputație se bucură serviciile lor secrete. Cu toate acestea, vreau să vă asigur din nou că în ceea ce privește interesele țării...

— Lăsați discursurile, îl întrerupse Paulescu. Cu cîteva fraze, oricît de meșteșugite, e greu să vă reparați greșeala.

— Insist să mă credeți, domnule maior. M-am gîndit că acțiunea mea poate fi de folos nu numai nemților, ci și statului nostru. Am fost și rămîn un bun patriot.

— Pînă aici n-ați dovedit-o.

— E drept, recunoscu Zaharia. Dar pot s-o fac deacum încolo. Dacă mi se îngăduie să continui, aș putea, avînd și girul *Abwehrului*, să aduc informații prețioase din tabăra engleză. Nu credeți că ar fi util?

— Nu vă pot da un răspuns acum. N-am căderea s-o fac.

— Bine, dar sinceritatea mea...

— Sinceritate cînd nu mai aveți încotro?! De unde să știm că pe viitor veți fi cu adevărat loial?

— Mă jigniți, domnule maior...

— Vă spun ce gîndesc după tot ce s-a întîmplat. Luni de zile ne-ați ascuns adevărul. Ați preferat să lucrați prin spatele nostru.

— Solicit o întrevedere cu domnul Cristescu. Domnia sa mă va înțelege.

— Domnia sa, cînd i-am prezentat activitatea dumneavoastră, a dat ordin să vă refuzăm pașaportul. N-au decît să intervină în favoarea dumneavastră domnii din *Abwehr*. Ar fi singura șansă.

— Doar n-o să le povestesc tot ce s-a întîmplat.

— Nici vorbă. Asta ar pune vîrf la toate.

— Atunci cum i-aș putea determina să intervină?

— Puțină diplomație. Spuneți-le că vi se refuză pașaportul și aveți impresia că vă suspectăm. Au să-și dea seama că jocul lor a fost descoperit și vor proceda în consecință. Este calea pe care vă puteți repara cît de cît greșeala.

— O să fac tot posibilul...

— Nădăjduiesc. Și acum cred că ar trebui să punem punct. Gazda noastră ne-ar putea socoti nepoliticoși.

— I-am explicat că am o chestiune importantă. Și este. Vreau să vă mărturisesc ceva : după această discuție mă simt mai despovărat. Mă obseda ideea că sînt în culpă față de propria mea țară.

— Încă n-ați ieșit din această situație, îi spuse cu asprime Paulescu. Depinde de modul în care veți acționa mai departe, accentuă el și se ridică.

# PARTEA A PATRA

## I

Analize. Regim de cruțare. Repaus. Acum, cînd e atîta suferință peste tot! își spuse mareșalul după ce se află din nou în mașină. Medicii erau istoviți, iar spitalul acela — supraaglomerat. Văzuse paturi înșirate pînă și pe culoare. Dar trenurile ce veneau dinspre răsărit aduceau noi și noi eșaloane de răniți. Puteai întocmi cu ei o geografie a războiului. Le punea tuturor întrebarea obișnuită: „Unde-ai fost rănit, camarade?“ „La Țiganca“. „La Nisporeni“. „La trecerea Nistrului“... Acum harta se mărea, era mai greu de urmărit. „Unde...?“ „La Odessa“. „În Crimeea“. „La Zaporojie“. „La Harkov“. Bieții țărani învățau geografie fără să vrea. Le strîngea mîinile, erau soldații lui. Mîinile erau fierbinți, fețele trase; oamenii făceau efortul de a se ridica de pe pernă cînd vorbeau cu el, comandantul cel mare. Soldatul rănit rămîne tot soldat. Trebuia să dea mîna cu ei, să le atingă fruntea sau umărul. De copil primise o educație austeră, din care lipseau mîngîierile și îmbrățișările. Poate de aceea, cînd vreun musafir încerca să-și treacă palma, ocrotitor, peste părul lui roșu și țepos, se ferea cu un început de spaimă. „Deștept copil, dar cam sălbatic“, îi auzea comentînd. Ca ostaș, erau împrejurări cînd nu putea evita asemenea apropieri. Dormind în tren, într-un vagon înghețat. Sau într-un cantonament, la manevre, trei-patru inși de-a curmezișul unui pat. Sau în tranșee, umăr lîngă umăr.

Frisoanele se îndesiseră. Mareșalul întinse mîna după bidonul cu apă; aghiotantul, ager, se grăbi să desfacă bușonul.

— Vă simțiți bine, domnule mareșal ?

— Merge, spuse laconic, rușinîndu-se oarecum de această slăbiciune. Mi-au dat acolo un calmant...

Medicul șef al spitalului de zonă nu era chirurg, ci internist. Îl privise cercetător și-i citise pe față suferința pe care încerca s-o ascundă.

— Dacă-mi permiteți, domnule mareșal... Cu sănătatea cum o duceți ?

— Nimic deosebit.

— Cu tot respectul vă rog, insistase medicul șef. Nu vă supără splina ?

Fusese nevoit să mărturisească, stingherit de oamenii în halate albe opriți la o distanță respectuoasă, lîngă ușa salonului.

— O malarie veche. Mă mai necăjește cînd și cînd.

— Se vede, spusese medicul șef. Ar trebui să vă îngrijiți, domnule mareșal. Vă înțeleg, treburile statului... Dar tocmai de aceea. Ca să puteți face față mai departe.

Avea o voce joasă, caldă, convingătoare. Mareșalul ar fi vrut să se dea bătut, să recunoască : da, abia mă țin pe picioare, am febră, îmi simt călcătura nesigură, fă ceva, doctore, la urma urmei sînt o ființă omenească, nimic mai mult... Dar nu putea. Trebuia, pentru zecile de priviri strălucitoare care-l ațințeau dintre cearșafurile albe, pentru zecile de mii din tranșee, pentru femeile din fabrici, pentru bătrînii adunați în Cișmigiu în jurul unui ziar, trebuia să se arate puternic, invincibil, stăpîn mai departe pe destinul său și al țării.

— Doctore, timpul nu-mi îngăduie...

— Știu, domnule mareșal. Dar dați-mi voie să fac ce pot pentru dumneavoastră.

Își însoțise cuvintele cu un semn către oamenii lui. Din ceata de halate albe oprite lîngă ușă, unul fîlfîise grăbit către ei. Medicul șef șușotise ceva și tînărul plecase în grabă, pătruns de misiunea lui. Revenise cu un pahar elegant pe o farfurioară pe care se distingeau cîteva tablete. Prezentase farfurioara medicului șef și acesta, la rîndul său, i-o întinsese ceremonios :

— Domnule mareșal, un concentrat nou de chinină. L-am primit recent din Germania. Rezultate excelente. Vă rog !

Înciudat, se întorsese cam cu spatele și înghițise cu greu pastilele acelea dintre care una, gălbuie, era mai amară decît fierea. Gustul lor violent îi alungase pentru o clipă slăbiciunea. Băuse o înghițitură de apă și se simțise mai reconfortat.

— Dispui de leacuri miraculoase, doctore.

Medicul șef se înclinase zîmbitor la auzul acestui compliment.

— Totuși, ar trebui să faceți niște analize...

Fusese contrariat atunci. După ce acceptase să ia pastilele ca un copil ascultător, i se propuneau acum alte corvezi, mai neplăcute.

— Bine, o să văd. Ți-l trimit pe medicul meu, să-i spui ce are de făcut.

— E perfect, se bucurase medicul șef. V-aș ruga respectuos să nu neglijați...

Mașina opri scurt în fața treptelor lungi ale Președinției. Santinelele încremeniseră cu arma pentru onor. Aghiotantul coborî repede, deschise portiera și mareșalul coborî. Făcînd eforturi să nu observe nimeni că face eforturi. El era conducătorul. Nu atît un om, cît un simbol.

Cînd intră pe ușa înaltă a anticamerei, se simțea iarăși puternic și stăpîn pe sine.

— Vă așteaptă domnul vicepreședinte, spuse adjutantul de serviciu.

— Bine. Peste o oră să vină doctorul la mine.

Deschise ușa cabinetului. Mihai Antonescu stătea în mijlocul încăperii vaste, parcă nehotărît, cu o hîrtie în mînă.

— Salut, Ică. Nu știam că ești aici. Ceva grav ?

— Nu neapărat grav. Azi-dimineață am primit asta.

Luă hîrtia cu o presimțire sumbră. Fără să-i arunce vreo privire, îl întrebă pe Mihai Antonescu :

— Despre ce e vorba ?

— Răspunsul Americii la declarația noastră de război.

— De ce abia acum ? Sînt aproape șase luni de cînd le-am notificat...

— Șase luni fără o săptămînă, preciză Mihai Antonescu. De fapt n-am avut nici o clipă senzația că ne aflăm în război cu ei.

— O formalitate diplomatică, făcu mareșalul. Ce-avem noi cu americanii ? Nici măcar nu le-am blocat fondurile din bănci. Firmele lor continuă să încaseze beneficii de pe Valea Prahovei. Crezi că asta nu le spune nimic ?

Mihai Antonescu făcu un gest către hîrtia de pe birou :

— Poate de aici întîrzierea răspunsului lor. Ca și cum ne-ar fi spus : „Nu avem nimic cu voi“.

— Și ? De-acum încolo ?

— Ne adîncim tot mai mult, Ionele. Nu știm cum or să se termine toate astea. Trebuie să facem ceva.

— Italienii ce spun ?

— Nimic clar. Am încercat din nou, prin Bova Scoppa. I-am expus iarăși ideea mea despre Axa latină, dar nu mi-a dat nici un răspuns.

— Nu vor să se complice, comentă mareșalul. Treaba lor. Singuri n-au nici o șansă în fața lui Hitler. Îmi pare rău de un singur lucru. Că nici englezii, nici americanii nu-și dau seama de pericolul comunist. Mîine, dacă Germania pierde, Europa va deveni un domeniu sovietic.

— Iar dacă Germania învinge, Europa va deveni colonie germană. Oricum am întoarce-o, tot prost iese.

— N-avem altă cale, mergem mai departe cu nemții, spuse ferm mareșalul. I-am ajutat cît am putut. În ultimele luni le-am dat divizii după divizii. Crimeea asta a înghițit mult sînge. Dacă sînt corecți, trebuie să ne fie recunoscători. Le cerem un singur lucru : anularea arbitrajului de la Viena.

Mihai Antonescu clătină din cap cu scepticism. Gest care nu scăpă mareșalului.

— N-am dreptate ? întrebă el răstit.

— După cum merg lucrurile pe plan politic, n-am nici un motiv să fiu optimist. Iar pe plan militar mă abțin. Nu mă amestec unde nu mă pricep.

— În vara asta se vor limpezi multe. Hitler a schimbat tactica ; acum și-a îndreptat atenția spre Stalingrad și spre Caucaz. Vrea să pună mîna pe petrol. Dar manevra mi se pare riscantă. Frontul e prea larg și merge pe două direcții care se depărtează între ele. Asta contrazice o regulă clasică a războiului. Trebuie să ataci pe direcții convergente, nu divergente. Toți generalii lui știu regula asta, dar probabil că nu îndrăznesc să-l combată. Hitler ține mult la ideile sale...

— Ai putea să-i explici tu ceea ce nu îndrăznesc generalii.

— O s-o fac la momentul potrivit. Deocamdată văd că ofensiva progresează pe ambele direcții.

Își scoase batista și-și tamponă cu gesturi repezite fruntea, apoi ceafa. Mihai Antonescu îl urmărea atent.

— Ce se întîmplă ? Nu-i așa cald aici.

— Mă-ncearcă iarăși malaria. Asta-mi lipsea : să sufăr de friguri ca un pescar oarecare. Cînd pleci, spune-le să cheme doctorul !

## 2

— Peste două ore ne întîlnim cu domnul Zaharia, spuse maiorul Paulescu după ce închise telefonul.

— Bănuiesc că vine cu tolba plină de noutăți.

— Cam așa a dat să înțeleagă. L-am invitat la „vilă". Pînă nu apucă să stea de vorbă cu amicul Sturmer. Să fim noi primii care scutură pomul.

Căpitanul Baciu își aprinse o țigară, urmări în tăcere cîteva clipe drumul fumului pe fereastra deschisă.

— Totuși nu înțeleg cum gîndește omul ăsta. Vede că l-am descoperit și merge mai departe. Îi înșeală și pe nemți, și pe englezi. Dacă nu-l prindeam la timp, ne înșela și pe noi.

Paulescu ridică din umeri :

— Un aventurier tipic. Un soi de mercenar, chiar dacă pentru serviciile lui nu așteaptă bani. Știi bine cu ce l-au atras nemții. I-au făgăduit că-l pun ministru în guvernul civil de după victorie.

— Mai e pîn-atunci, rîse căpitanul.

— Lasă pronosticurile. Mai bine gîndește-te la altceva. Ne-a telefonat de la hipodrom, spunea că are ceva treburi pe acolo și peste două ore vine-n oraș. Ia mașina și du-te la hipodrom.

— Hipodromul e mare. De unde să-l...

— Are un „Buick“ negru cu șase cilindri. Nu-s multe în București. Te plasezi cît mai aproape de mașina lui și aștepți. Cînd pleacă, vezi dacă se ia cineva după el. Urmărește-l de la distanță. S-ar putea să-l fileze oamenii lui Sturmer. Dacă-i așa, atunci întîlnirea se amînă. Cînd oprește în fața „vilei“, îi ții calea și-l rogi să nu mai urce la noi. Ai avantajul că nemții nu te cunosc deocamdată.

— Am înțeles.

— Peste două ore, vă aștept acolo. Nu-i nevoie să intri odată cu el. Să fii sigur că nu e urmărit, asta-i foarte important.

De la fereastra „vilei“ — un apartament într-un bloc modest de pe calea Plevnei — maiorul Paulescu văzu frumosul „Buick“ apropiindu-se, oprind. În urma lui, mașina neagră a Serviciului. Așadar, nu era urmărit. Cu atît mai bine, își spuse Paulescu. Înseamnă că nemții nu bănuiesc nimic...

Urmări mai departe scena din stradă. Zaharia coborî, cu o servietă mare în mînă, își puse pălăria și încuie cu grijă pedantă mașina, apoi se apropie de intrarea blocului și dispăru din cîmpul vizual al maiorului. Baciu coborî și el din mașina oprită ceva mai departe. Porni agale spre intrarea blocului, oprindu-se de două ori să-și aprindă țigara. De fiecare dată, adăpostind bricheta cu palma, arunca priviri cercetătoare în jur. Parcă-i într-un film cu Al Capone, își spuse Paulescu. Unde-o fi învățat figurile astea ?

Zbîrnîitul soneriei îl făcu să tresară. Se repezi să deschidă ușa.

— Punctual ca totdeauna, domnule Zaharia.

— M-a urmărit o mașină neagră, spuse confidențial Zaharia după ce intră. Degeaba am alergat ca un nebun și am ocolit jumătate din oraș, n-am reușit să scap. S-a oprit odată cu mine, în fața blocului.

— Fiți pe pace, era colegul meu, căpitanul Baciu.

— Atunci de ce naiba... ?

— Eu l-am trimis. Și din motive protocolare, dar și ca măsură de siguranță. Știu că obișnuiți să mergeți în viteză și n-aș fi vrut să aveți neplăceri cu poliția.

— Mulțumesc, dar era inutil. Am pe cineva la serviciul circulație...

Căpitanul Baciu intră și el.

— Am onoarea să vă salut.

— Ți-a plăcut cum conduce domnul Zaharia ? întrebă Paulescu.

— Un adevărat as, îl lăudă căpitanul. Abia reușeam să mă țin după dînsul...

— Luați loc, domnule Zaharia. Sînt nerăbdător să aflu ce noutăți aduceți.

— Noutăți sînt multe, domnule maior. Dar mai întîi aș vrea să știu prin ce miracol am obținut pașaportul.

— Au intervenit germanii. Așa cum ne așteptam, de altfel. Domnul Sturmer, prietenul meu, s-a plîns că vă facem greutăți. L-am pus în situația să ne explice clar amestecul lor în călătoria dumneavoastră. Domnul Cristescu a avut o discuție cu baronul, șeful lui Sturmer. Acesta, cerîndu-și scuze că a încercat să lucreze pe ascuns, a făgăduit să împartă cu noi rezultatele călătoriei. E de presupus că n-au să ne spună chiar tot. De aceea ne-am gîndit să aflăm noutățile direct de la sursă. Vă ascultăm deci.

Zaharia își drese glasul, se așeză mai confortabil pe scaunul de lemn curbat, de un gust foarte burghez, netezi fața de masă croșetată de mînă și scoase țigările.

— Să respectăm tradiția, spuse el. Țigări egiptene. Am adus cu mine și o sticlă de...

— Deocamdată nu bem nimic, hotărî Paulescu. Trebuie să avem mintea cît mai limpede.

— În ce mă privește, fiți fără grijă, domnule maior. Mai ales cu memoria pot să mă laud. Țin minte mii de numere de telefon și tot felul de date. Bun. Cînd am primit pașaportul, domnul Sturmer m-a invitat la o nouă întîlnire. De data asta participa și baronul. A trebuit să iau povestea de la început. Ce-am făcut rîndul trecut în Turcia, cu cine m-am întîlnit, ce-am discutat, ce-i interesează mai mult pe englezi... Un fel de interogatoriu. În final, baronul mi-a spus să duc cărțile de istorie și volumele de poezii pe care le solicitaseră englezii, și mi-a dat niște informații mărunte despre relațiile economice dintre Germania și România. Mi-a cerut să-i întreb ce cred ei despre ofensiva din Rusia și din Africa. Și să aflu detalii despre mijloacele lor de propagandă. M-a asigurat că îmi deschide calea la frontieră ; într-adevăr, am călătorit în condiții optime. La Istanbul, la cîteva ore după sosire, mi-a telefont domnul de Chastelain.

— L-ați anunțat că veniți ?

— Nu, cred că omul lui de la consulat i-a dat de veste.

— V-a vizitat la hotel ?

— Nu. M-a invitat tot la locuința lui. Am luat un taxi și m-am dus acolo. Cu această ocazie i-am dus cărțile, niște ediții frumoase din Iorga, Eminescu, Coșbuc, Xenopol. S-a bucurat. Am stat mult de vorbă. Mi-a pus zeci de întrebări despre situația din țară. I-am spus că declarația de război americană din 6 iunie a stîrnit îngrijorare ; că poporul e nemulțumit de participarea armatei la operații în Ucraina ; că nemții sînt priviți cu ostilitate, pentru că au fost părtași la răpirea Ardealului de Nord.

— Toate astea cu atîta seninătate...

— E firesc. Am hotărît să vă spun adevărul.

— Sînt unele adevăruri dureroase pentru germani, de pildă.

— Ah ! Despre asta era vorba ? Așa m-a îndemnat baronul. Să-i vorbesc de rău ca să cîștig încrederea englezilor. La urma urmei, nici n-a fost nevoie să exagerez prea mult. Parcă dumneavoastră nu știți ?

Maiorul Paulescu schimbă o privire cu colegul său și ridică din umeri.

— Dacă baronul așa a găsit de cuviință, e treaba lui. Mai departe, vă rog.

— Domnul de Chastelain mi-a cerut precizări despre activitatea opoziției. I-am spus că Maniu și Brătianu continuă legăturile cu mareșalul prin scrisori și memorii, ca și prin întîlniri personale sau prin intermediari. În țară sînt mari nemulțumiri față de situația Ardealului de Nord. El mi-a spus că cunoaște chestiunea. E de părere că arbitrajul de la Viena a fost pus la cale de germani pentru ca ei să se apropie cît mai mult de zona petroliferă. A doua zi ne-am întîlnit iarăși și mi s-a părut de la început mai atent, mai curtenitor față de mine ; m-a flatat în fel și chip : om de afaceri cu interese în lumea occidentală și așa mai departe. E convins că prin relațiile mele i-aș putea face ușor legătura cu unii prieteni ai săi din țară. În cele din urmă, mi-a pus problema deschis : ar fi un gest patriotic din partea mea dacă aș accepta să colaborez cu ei, spre binele României. I-am spus că mă simt onorat, am fost totdeauna un prieten al englezilor și aș vrea să-i ajut, dar nu știu dacă am aptitudinile necesare. E o treabă serioasă și trebuie să meditez. „Desigur, s-a grăbit de Chastelain să mă aprobe, chiar mă bucur că priviți cu maturitate o asemenea *proablem...*“

Paulescu zîmbi, amuzat de felul în care interlocutorul său imitase pronunția englezului.

— Deci v-a lăsat timp de gîndire ?

— Da. Mi-a spus că independent de asta, ar dori să-mi ceară un mic serviciu prietenesc. Niște materiale pe care vrea să le trimită în țară. „Vă ajut cu dragă inimă“, i-am spus. „Vor fi gata abia peste cîteva zile.“ Am convenit să ne întîlnim din nou, să-i dau răspunsul și să-mi aducă materialele. Cînd ne-am revăzut, i-am spus că accept să colaborez. S-a arătat foarte încîntat. Mi-a dat un ziar *Universul*, identic cu al nostru, dar tipărit la Cairo. Conține articole de propagandă împotriva războiului. Mi-a spus că în curînd mii de ziare ca acestea vor fi aruncate din avion pe teritoriul României.

— Putem să-l vedem și noi ? întrebă Paulescu.

— Desigur, anume vi l-am adus. Am un exemplar și pentru domnul Sturmer.

Scoase din servietă un ziar cu titlul încadrat de vîrfurile unor stîlpi de telegraf. Paulescu se apleacă peste masă, curios. La prima vedere, arăta identic cu cel publicat la București, dar în caseta Redacția și administrația scria „Marele Comandament *Royal Air Force*“ și dedesubt, cu litere mai mari, specificația „Necenzurat“.

— „Ce părere aveți ?“

— E bine făcut, spuse Paulescu repede.

— Nu, așa m-a întrebat el cînd mi-a arătat ziarul. „Ce părere aveți ? Mai putem să-i aducem îmbunătățiri ?“ În tinerețe m-am ocupat și eu cu presa, editam o mică publicație, susținut de un negustor cu veleități literare. Am răsfoit ziarul, am făcut cîteva sugestii... În toiul discuției a sunat cineva la ușă. Valetul domnului de Chastelain a venit și a anunțat pe un oarecare domn Nicholson din Cairo.

— Un englez deci ?

— Sută la sută englez, după înfățișare. Am făcut cunoștință. Gazda, prezentîndu-l, a precizat că lucrează la Secțiunea pentru România de la comandamentul britanic. Am lăudat ziarul și față de el. Am remarcat numai că le-ar trebui și un gazetar român care să cunoască situația actuală din țară. „Dumneavoastră ați fi omul cel mai nimerit, dar ne sînteți mai util acolo, în România“, mi-a spus de Chastelain.

— Util în ce sens ? Nu l-ați întrebat ?

— Ba da. Mi-a indicat două obiective principale : să informez despre situația politică, militară și economică din țară, în special producția de petrol, și să mențin contactul cu personalitățile din România care manifestă simpatie pentru Anglia. M-am angajat să fac tot ce pot în această direcție. Mi-a dat și o misiune concretă : să discut cu Maniu în legătură cu eventualele tratative de armistițiu. E de părere că domnul Maniu ar putea face mult pentru cauza românească dacă s-ar afla în străinătate, ca lider al unui guvern în exil sau al unui comitet național. Să-i avansez o asemenea eventualitate. Mi-a mai spus să-i transmit cuvintele unui diplomat englez venit de la Moscova : Stalin îl consideră pe domnul Maniu ca singurul democrat adevărat dintre oamenii politici români.

Se opri, cu privirea întrebătoare asupra maiorului. Acesta nota de zor, ca și colegul său, relatarea.

— Domnule Zaharia, vă rog să nu neglijați nici un amănunt. Trebuie să știm tot ce s-a discutat la Istanbul ; după aceea vom hotărî ce să relatați germanilor. E de la sine înțeles, de pildă, că n-ar avea nici un rost să-l implicați pe Iuliu Maniu în toată povestea. De fapt, el nu are nici un amestec ; informația că englezii și Stalin au încredere în el nu poate constitui un cap de acuzare.

— Evident, se grăbi Zaharia să-l aprobe. În altă ordine de idei, m-a întrebat dacă am vreun prieten cu moșie în Muntenia. I-am spus că am mai mulți prieteni care au moșii în Teleorman, Vlașca, Romanați... Nu știam ce dorește. „De pildă, dac-ar fi parașutat acolo un ofițer englez, ce atitudine ar avea oamenii ?“ Întrebare la care mi-a fost greu să răspund. „Știu eu ? Cred că i-ar da ceva de mîncare, ca unui om venit de la drum, iar după aceea l-ar conduce frumos la postul de jandarmi. Dar asta-i o simplă presupunere. Ce altceva ar putea să facă ?“ „Da, aveți dreptate, m-a aprobat el grăbit. Este, într-un fel, răspunsul pe care-l așteptam“.

— Așa a spus ?

— Sînt cuvintele lui. Pe care nu le-am înțeles.

— Mda, spuse Paulescu după o clipă de reflecție. În orice caz, nu e obligatoriu să afle nemții despre asta.

— Aia nu, aia nu... bombăni Zaharia. Atunci ce naiba să le spun ?

— Sînt destule lucruri și pentru ei. Ziarele, de pildă. Să le vadă în premieră. Pe urmă, cînd vor începe englezii să le lanseze, au să se plictisească de ele. Și faptul că englezii cer date despre producția de petrol. Sînt curios cum o să se descurce domnul Sturmer. Oricum cred că o să fie impresionat de activitatea dumneavoastră. Mai aveți ceva ?

— O singură chestiune. M-au întrebat ce știu despre grupul arestat în vara trecută. Nu știam mare lucru. Am auzit și eu, ca toată lumea, despre niște ingineri din Ploiești, prieteni de-ai englezilor, arestați pentru spionaj. Alte amănunte nu am. Atîta, că sînt bine tratați și că procesul încă n-a avut loc. „Noi dorim ca acest proces să nu aibă loc niciodată, a spus de Chastelain. Faceți tot posibilul pentru acești oameni. Vă sugerez să vă adresați inclusiv domnului Mihai Antonescu. Ca profesor de drept, va găsi el o formulă..." Mi-a spus că există un argument destul de puternic. Au arestat în Palestina un ofițer de marină român. În bagajele lui s-a găsit un emițător radio. După legile engleze, este pasibil de condamnare la moarte ca spion. Ar fi dispuși să-l scape de ștreang pe acest om, în schimbul amînării *sine die* a procesului.

Maiorul Paulescu se strădui să-și stăpînească emoția. În Serviciul secret stîrnise îngrijorare tăcerea căpitanului Bisocea, trimis în misiune în Orient. Acum tăcerea lui era explicabilă.

— O să raportez domnului Cristescu despre toate acestea, spuse el. Sper ca în curînd să avem vești bune despre grupul de la Ploiești... Acum să recapitulăm, domnule Zaharia. Raportul către germani trebuie să fie cît mai amănunțit. Cu omisiunile respective. Luați seama, e un lucru foarte important. Nimic în plus, nimic în minus din tot ce-am hotărît. Nu uitați că germanii s-au angajat să ne informeze despre rezultatele misiunii dumneavoastră, deci vă putem controla. Trebuie să lucrați cu precizie.

— Mă bazez pe memoria mea, declară calm Zaharia. Vă repet, domnule maior, am o memorie excepțională. Și e firesc s-o pun în slujba țării mele.

— Faptele o vor dovedi, replică maiorul Paulescu la fel de calm.

## 3

Medicul șef desfăcu geanta uriașă, care se plia ca o armonică, și scoase stetoscopul. Surprinse privirea curioasă cu care mareșalul fixa geanta și rîse stingherit :

— O vechitură din alte vremuri, domnule mareșal. Eram medic de țară, acum un sfert de secol. Idealist ca orice tînăr. Duceam în geanta asta o farmacie-ntreagă. Mergeam la un bolnav și găseam zece. Toată familia tăbăra pe mine : „Dom' doctor, am junghiuri", Dom' doctor, uitați-vă la copilu-ăsta, acuși face șapte ani și nu vorbește", „Dom' doctor, nepoată-mea are boala lui Calache, ne-a bătut Dumnezeu"... Lăsam fiecăruia cîteva pastile, încrezător mai mult în forța neamului ăstuia de a supraviețui decît în știința mea. Unii erau subnutriți, alții veneau cu infecții agravate de leacuri băbești. Duceau pe picioare boli grave, nu voiau să audă de spital, de operație... Dar m-am luat cu vorba și vă obosesc.

— Nu, deloc, protestă mareșalul. Spune mai departe, doctore. Ai trăit printre oameni simpli, înseamnă că i-ai și înțeles.

— I-am înțeles. Mi-au trebuit ani de zile pentru asta. Cei mai mulți sînt fataliști ; privesc viața și moartea cu simplitate, ca pe un dat al sorții. Nu protestează, nu se vaită. Am fost la înmormîntări ; pun bocitoare de profesie ca să îndeplinească datinile, iar ei își poartă durerea în tăcere și bunăcuviință. Un neam blînd și răbdător, domnule mareșal.

— Poate prea răbdător, spuse Ion Antonescu.

— Acum să vă iau tensiunea. Ridicați puțin mîneca, vă rog. Și respirați de cîteva ori adînc și liniștit.

— Răbdător, reluă mareșalul. Asta poate fi o virtute, dar uneori devine defect. Cînd eram comandant de regiment aveam cîțiva ofițeri care băteau soldații. Uneori din simpla plăcere. Am vrut totdeauna să apăr demnitatea soldaților, să ridic de pe ceafa lor povara unor asemenea obiceiuri rele. Îi vedeam la front cu o falcă umflată, cu un obraz învinețit. Încercam să aflu cine i-a lovit. Nu spuneau. Aș fi dorit să-i depistez pe acei oameni care se purtau ca niște fiare ; înțeleg prin relația între ostaș și comandant altceva decît supunerea oarbă, impusă de teamă. N-am reușit să fac mare lucru, deși mi-am petrecut viața între soldați.

— Între *soldați ?* întrebă doctorul cu intenție.

— Ei, viața te mai depărtează, asta-i fatalitatea armatei. Pe măsură ce capeți experiență și avansezi, te rupi de oameni, pierzi legătura directă cu ei.

— Acuma întrerupem un pic discuția, spuse doctorul mînuind aparatul de tensiune. Aveți o constituție robustă, domnule mareșal. Și tensiunea... (aerul țîșni șuierînd din micul robinet cromat ; medicul mai apăsă de cîteva ori pe pompa de cauciuc...) Tensiunea e bună, chiar foarte bună pentru vîrsta dumneavoastră. Ați practicat sportul, presupun.

— Fac zilnic exerciții fizice.

— Foarte bine, foarte bine. Deocamdată trebuie să întrerupeți pentru o vreme, pînă vă reveniți.

— Crezi că nu e ceva grav ?

— Mai mult pe fond nervos, domnule mareșal. Nu ignorăm malaria, desigur, dar aici e vorba și de surmenaj. Mai cruțați-vă. O veste proastă e mai nocivă decît un microb. De altfel, o să vă prescriu un concediu medical. Cel puțin o săptămînă la pat.

— Mareșalul Antonescu, o săptămînă la pat ! Și țara, doctore, țara ? Cu sau fără prescripția dumitale, mîine mă duc la lucru.

— Riscați, domnule mareșal. Dacă n-aveți încredere în mine, organizăm un consult cu cei mai mari specialiști. Academicieni, dacă doriți.

— Mă tem că se întîmplă același lucru ca la armată. Cu cît ești mai sus în ierarhia profesiei, cu atît ești mai departe de viață. Nu vreau academicieni. Am încredere în dumneata, ești medic de spital, ai cunoscut mii de cazuri. Dar o săptămînă... imposibil !

— Îmi calc pe conștiință. Măcar trei zile, domnule mareșal. Altfel nu mai răspund de nimic. Categoric, trei zile, pînă trece accesul. N-aș vrea să aveți vreo surpriză neplăcută. M-ar condamna și ultimul stagiar, aflînd că...

— Fie, trei zile și gata. Un tratament de șoc, să mă pun pe picioare. Am treburi multe, doctore.

Doctorul își strînse instrumentele și scoase un rețetar.

— Vă prescriu un regim strict, pe care trebuie să-l respectați. O să trec în fiecare dimineață. N-aș vrea să găsesc aici secretari și aghiotanți cu hîrtii la semnat. Hîrtiile pot să aștepte. Sănătatea înainte de toate. V-am spus, aparțineți țării...

— Bine, bine, m-ai convins. O să dau ordine să mă lase toți în pace.

— După asta v-ar prinde bine un scurt concediu la munte.

— Ai haz, spuse mareșalul. Acuma, cînd ostașii mei se bat pe trei fronturi ?!

— Trei ? se miră doctorul.

— Da, trei. În Crimeea, în Ucraina și spre Caucaz. O bună parte din armată e în campanie. Iar eu... O să iau hapurile astea și-o să mă pun pe picioare. Ești mulțumit ?

— Depinde de cum vă găsesc mîine dimineață.

După plecarea medicului, mareșalul Ion Antonescu își chemă aghiotantul :

— Ceva nou ?

— O telegramă cifrată din partea Înaltului Comandament german.

— Dă-o s-o descifreze.

— Am dat-o. Mi-au trimis-o înapoi în plic sigilat, prin curier special.

— Și ce-aștepți ?

Aghiotantul scoase din mapă un plic mare, cu sigilii de ceară roșie. Mareșalul încercă să se ridice în capul oaselor, dar simți că-i vine amețeală. Febra îl cuprinsese iarăși.

— Desfă plicul, spuse el căutînd să-și ascundă slăbiciunea.

Luă telegrama și o citi, ținînd-o departe de ochi. Literele îi apăreau neclare, parcă văzute printr-un binoclu prost reglat. Descifră cu greutate textul. *În timpul inspecției pe frontul de sud, în iunie, domnul cancelar și comandant suprem a sugerat să se constituie o grupare alcătuită numai din trupe românești, denumită Grupul de armate „Stalingrad". S-a propus ca mareșalul Antonescu să ia comanda acestei grupări. Generalul Ilie Ște-*

*flea va fi șef de stat major, avînd ca adjunct pe generalul Arthur Hauffe...* Se putea ? își spuse contrariat mareșalul. Numaidecît un general german, de parcă nu ne-am putea descurca și singuri ! Totuși, propunerea era tentantă. Să aibă un sector de front bine definit, fără imixtiunea comandanților germani, care-i tratau pe români așa cum îi tratau. Primea mereu rapoarte de pe front. Orgoliul de mare putere funcționa și acolo, în fața morții ; nemții își dădeau aere, strecurau comentarii jignitoare privind dotarea aliatului lor, trimiteau unitățile române în sectoarele cele mai grele, aruncau pe seama lor răspunderea insucceselor. Dimpotrivă, avînd o porțiune de front bine delimitată, trupele sub comandă exclusiv românească vor arăta ce pot...

— Scrie, spuse el cu un efort. De acord cu proiectul domnului cancelar și comandant suprem. Îndată ce sănătatea îmi va permite, voi trece la măsuri concrete pentru regruparea forțelor române de pe front... Scrie : trupele austro-ungare și germane, acționînd în sectorul Mărășești și de-a lungul văii Siretului... Nu, nu, șterge. Nu-i asta. Scrie : Grupul „Stalingrad", înfruntînd cu succes ofensia Puterilor Centrale... Ah, stai puțin... Asta era în celălalt război...

Simți că se leagănă patul. Ca o corabie în furtună. Sau ca un avion. Am onoarea să vă salut, domnule cancelar, forțele române înaintează victorios. Vă ordon treceți Prutul ! Treceți Nistrul, treceți Bugul, treceți Donul ! Ape, zeci de ape în calea ostașilor și artileria asta care nu mai tace, îmi sparg timpanele cu tunurile lor, încetați tragerea, în-ce-tați...

— Domnule mareșal, spuse speriat aghiotantul.

Mareșalul deschise ochii. Îl vedea ca prin ceață ; în minte îi stăruia rezonanța ultimelor cuvinte.

— Șterge tot, spuse el cu greutate. Telegrama poate să mai aștepte. Cheamă-l pe căpitanul doctor...

Puse iarăși capul pe pernă. Simțea acum că se prăbușește într-un vid negru, parcă fără sfîrșit, o cădere rapidă și totuși lină, care-i golea sîngele din inimă, mai repede, tot mai repede...

— Domnule mareșal...

— Ai venit, doctore ? Ce fac soldații mei ? Unde-ai fost rănit, camarade ? Ca ofițer și ca român, datoria... Nu plîngeți, eroii noștri n-au căzut în zadar... Domnul cancelar să înțeleagă că Transilvania, leagănul scump al acestui neam... Opriți aterizarea. Ia înălțime, băiete, mergem spre frontul Odessei... Eu l-am trimis la moarte, numindu-l acolo. L-au adunat într-o pătură cazonă. Foc fără cruțare, foc !

## 4

Venise vara și eu îmi ispășeam mai departe vina aceea pe care nici n-o înțelegeam prea bine. Căpitanul Someșan Titus se ținuse de cuvînt : avusese grijă să nu uit instrucția, așa cum făgăduise ! Luni de-a rîndul, compania noastră, completată cu recruți, făcuse instrucție la cataramă. Într-o zi de iunie ne-a pus de-am urcat de trei ori la rînd, în goana mare, cu echipamentul de război, pe dealul Cetățuii. După al treilea „atac“, dom' căpitan Someșan Titus ne-a dat repaus. Sus, pe deal, vîntul fierbinte venind dinspre Dunăre nu izbutea să potolească arșița ce ne dogorea obrajii, să zvînte nădușeala care trecea prin bluză, să alunge uscăciunea din gîtlejul înăsprit de respirația iute, cu gura larg deschisă. Ne-am trîntit toți pe iarba săracă de pe vîrful dealului. Mi-am pus casca alături, mi-am șters fruntea cu mîneca și m-am uitat în jurul meu. Unii își aprinseseră țigările, alții gîlgîiau cu lăcomie din bidoanele cu apă. Lîngă mine, Lae Corcodel, cu capul lăsat pe spate, golea bidonul în gura larg deschisă. O șuviță de apă i se prelingea de pe bărbie pe gît, și asta părea să-i facă plăcere. Pe spatele lui slăbănog, între omoplați, nădușeala îi desenase pe bluză o pată mai închisă.

— O să faci aprindere la plămîni, măi, Corcodel. Uite, ți-e cămașa leoarcă. Dacă ajungi iar în spital ?

— Unde-o fi norocu-ăla, pupa-ți-aș tălpili, Doamne ! Că barosanul nostru are de gînd să ne pună pielea pe băț. Era mai bine acolo pe front, să moară mama !

Sergentul Buruiană — fusese făcut sergent la Zece Mai — a strigat la el :

— Taci, mă, nu fi nerod. Aici măcar ești la adăpost de primejdie, nu-ți șuieră glonțul pe la urechi.

— Eah ! Am mîncat și papara asta, m-au crestat și schijele, și șuriul lui dom' doctor, și mi-a trecut ! s-a grozăvit Lae Corcodel uitîndu-se pieziș la recruții care trăgeau cu urechea. Mai păstrez și-acuma fierătania aia de mi se-nfipse în burtă ; sfîrîia cînd m-a atins. Una ca asta nu se uită, vere. O s-o agăț la icoană, să se uite puradeii la ea ! Care ai o țigară de tutun, măi răcane ?

Trei mîini s-au întins spre el cu pachetele de țigări. Lae Corcodel s-a uitat la bobocii din jurul lui și mi-a zis tot așa, fălos nevoie mare :

— Vezi, leat, cum mă iubește ăștia tineri ? Poci eu pentru ca să-i supăr ? Nu poci. De la care să iau ? Iau de la toți, mînca-v-aș, că-s deșcă bătrînă și trimit solda acasă, la puradei !

A luat tacticos cîte-o țigară de la fiecare, pe cea din urmă a pus-o în colțul gurii și-a stat așa, nemișcat, pînă ce un recrut mai ager s-a repezit, cu chibritul adăpostit în pumn, să i-o aprindă. A pufăit din ea, a suflat fumul în sus și-a rîs către mine :

— Ce știe ăștia de război, dom' caporale ? Cînd te făcură fruntaș, mai ții minte ? Ne pusese dom' căpitan la miez de noapte să luăm cazemata prin spate, colo, pe malul Nistrului...

— Erai și tu atunci ? Nu-mi aduc aminte.

— Hauliu, cum nu fusei, frățioare, cînd dădurăm peste sîrma aia de ziceam că-i de la o mină și nu-ndrăzneam s-o atingem ?

— Asta nu era pe malul Nistrului. A fost în cîmp, înainte de Odessa. Cînd erai tu în spital. Ți-am povestit noi, după aceea.

— O fi fost și aia, da' eu știu c-am pățit una la fel, pe malul Nistrului, să moară mama.

Glasul îi tremura. Mi-am dat seama că dusesem gluma prea departe. I-am spus împăciuitor :

— Ai dreptate, Lae, la Nistru a fost.

— Ei, vezi ? Să crează fîrtații ăștia că le torn minciuni ? Cinci luni în linia-ntîi, asta face cît cinci ani de instrucție...

— Uichiu-che-n paşche, ţigane, nu-ţi place instrucţia ?

— S' trăiţi dom' căpitan, io nu zisei că...

— Staţi jos, mă, repauzu-i repauz, cît o fi.

Căpitanul Someşan Titus s-a aşezat pe iarba uscată, lîngă noi. Recruţii stăteau jos, cum le poruncise, dar parcă înghiţiseră vergeaua de la armă, aşa erau de ţepeni.

— Vi-e greu, răcanilor, aşa-i ?

— Nici uşor nu-i, dom' căpitan, am îndrăznit eu.

— No lasă-i pe ei să zîcă, doar mi-s recruţi. Ia zî-i răcane, greu îi ?

Cel întrebat, un soldat tuns chilug, cu faţă de copil, s-a înroşit ca focul :

— Să trăiţi, dom' căpitan, cam greu, da' mai greu acu' o lună, că nu eram deprinşi.

— Ştiam eu. Credeaţi că nu ştiu ? Mi-am pus în gînd să fac soldaţi din voi, să-mi ziceţi mulţam. Păi dacă nu ştii să te ţîpi iute la pămînt cînd trage inamicul, îi bai mare. Să spună cei care au fost pe front.

— Cei care au fost pe front ştiu toate astea, dom' căpitan.

— Stuparule, uichiu-che-n paşche, ştiu eu bine că nu ţi-o căzut dragă instrucţia, dar eu nu vă las fără învăţul de trebuinţă. Pînă acum, Basarabia, Nistrul, Odessa, o fost ce-o fost. Acum frontul s-a depărtat, sute şi sute de kilometri, stepă goală, cîmpie fără pom, fără colibă, fără fîntînă ori izvor să-ţi stîmperi setea. Cel ce nu duce la greu...

Nu şi-a sfîrşit fraza. S-a mulţumit să reteze aerul cu palma. A rămas cu privirile-n pămînt, parcă bîntuit de o vedenie neîngăduită nouă, ostaşilor de rînd.

— Deie Domnul să n-ajungem noi pe-acolo, a spus el într-un tîrziu. Dar nu mi-ar fi de mirare...

A scuturat din cap, pesemne alungînd vedenia aceea. Apoi s-a ridicat cu o mişcare hotărîtă şi i-am auzit glasul de totdeauna :

— Companie, pe vechiul loc adunarea !

În miez de noapte, cînd îi e soldatului somnul mai greu, gornistul a-nceput să sune alarma. M-am trezit de la primele note şi-am sărit direct în bocanci, cum zicem noi, pifanii. Ne-am trezit într-o clipă cu toții. Dar jos, în curte, goarna nu mai înceta.

— Gata, nerodule, că te-auziră și morții, a bombănit sergentul Buruiană legîndu-și șireturile.

Cu o mutră buimacă, Lae Corcodel, vecinul meu de pat, își tot încheia și descheia nasturii de la cămașă.

— Parcă trage-a rău, și-a dat el cu părerea.

— Hai sictir, i-a spus sergentul. Nu ești gata, leat ? Grupa-ntîi, plutonul unu, număr pîn-la zece, care nu-i afară îl dau cu burta de pămînt !

Mai auzisem de zeci de ori vorbele astea ; se făceau exerciții de două-trei ori pe noapte, să se-nvețe leatul cel nou cu milităria ; dar vrînd-nevrînd, trebuia să ne supunem și noi, cei vechi. Ne-am îmbulzit la ușa largă a dormitorului și-am dat năvală în jos, pe scări, de-ai fi zis că-i cutremur.

În curte, pe platou, ne-a cam luat inima la trap. La exercițiile obișnuite ne așteptau acolo ofițerul de serviciu pe regiment și cîțiva locotenenți tineri. Acum, la lumina lunii am văzut chipiul înalt al colonelului, comandantul de regiment. Alături de el mai erau doi ofițeri.

— E groasă, vere, mi-a spus printre dinți sergentul Buruiană.

— Crezi că o luăm iar din loc ?

— Tu ce zici ?

Sublocotenentul Geamănu s-a ivit ca din pămînt în fața noastră :

— Vorba, leat ! Grupa-ntîi, ai făcut apelul ?

— Toți prezenți, să trăiți.

— Grupa a doua ?

— Un bolnav la infirmerie.

— Grupa a treia ?

— Toți prezenți.

Apelul a urmat tot așa, de la plutoane la companii, apoi la batalion. Comandanții de batalioane s-au dus în fața colonelului, să dea raportul. I-am auzit vorbind între ei cu glas scăzut ; întreg regimentul amuțise, încercînd să tragă cu urechea. Dar nu deslușeam ce-și spun. Comandanții de batalioane au salutat toți odată, s-au întors și au pornit cu pas grăbit, fiecare spre oamenii lui. Al nostru s-a oprit în fața companiei a doua, ca să-l auzim cu toții :

— Regimentul a primit ordin de plecare. Din momentul de față nimeni nu mai părăsește unitatea. Permisiile și învoirile se anulează. Faceți-vă bagajele. Peste o oră ne deplasăm la gară. Executarea !

Cînd am ajuns în dormitor, m-am oprit o clipă lîngă patul meu de fier, cu saltea tare și pernă umplută cu paie ; pînă m-am mai deprins, îndată ce ațipeam, mă trezea scîșnetul aspru al paielor, care-mi suna asurzitor în ureche la fiecare mișcare. Și m-am gîndit cu tristețe că părăseam iarăși acest colț al meu, acest sălaș statornic într-o lume neliniștită ; dormisem aici atîtea zeci de nopți, pe perna cu față aspră de „americă“ se mai vedea adîncitura ; în noaptea asta dormisem aici pentru ultima oară, fără să știu că-i ultima.

— Ce-ai rămas așa, Stuparule ? Faci călindare ? m-a întrebat Hrișcă, basarabeanul, ținînd în fiecare mînă cîte-o perie. N-ai un căpițel de sfoară ?

Am cotrobăit prin raniță și i-am dat o bucată de sfoară subțire. Lucrurile din raniță mi-au alungat gîndurile negre. Eram soldat vechi, deprins cu de toate, ranița asta era o-ntreagă gospodărie, toată averea mea, tot ce-mi trebuia ca să trăiesc — în felul de a trăi al soldatului, firește. Nu lucruri dragi, ci lucruri de trebuință ; ace și ață și nasturi și o cutiuță de tablă cu cîteva piramidoane ; pansament individual, peria de bocanci, un creion chimic aproape întreg, trei cărți poștale militare, lingură, briceag, prosoape și batiste cu chenar cît firul de ață închipuind tricolorul ; o oglinjoară, ciorapi, flanelă groasă, împletită de mama ; o punguță cu zahăr cubic de care nu mă atingeam decît la mare nevoie. Le-am rînduit în mare grabă, dar cu socoteală, punînd mai la-ndemînă ceea ce foloseam mai des. E o știință în toată rînduiala asta ; știință pe care n-o poți căpăta decît lovindu-te, pe rînd, de felurite nevoi. Am făcut apoi pătura sul și am legat-o ; peste ea foaia de cort și, la urmă, casca. Le-am pus pe toate la capătul patului și m-am apropiat de Albu M.

Gheorghe, consăteanul meu, recrut. Vedeam că se căznește cu ranița, tot punea și scotea lucrurile și nu izbutea să le înghesuie pe toate. M-am apucat să-l ajut, dîndu-i totodată și învățături pentru ziua de mîine. La război simți deseori îndemnul să dădăcești pe altul care n-a trecut prin ce-ai trecut tu. Așa că n-am mai avut vreme să mă gîndesc prea mult unde mergem și prin ce-om mai trece pe acolo ; asemenea gînduri sînt primejdioase. Eu zic că dacă militarii, fie ei soldați sau generali, ar ști ce-i așteaptă, s-ar pierde sămînța războiului pe lume. Așa că e mai bine să nu știi. Și, dacă poți, să nu-ți pui întrebări.

— Cine-i gata, poate să ducă bagajul la camion, a anunțat din ușă sergentul de zi.

## 5

Iritat de întrerupere, mareșalul ridică privirea încruntată spre ușă :

— Ce este, Davidescu ?

— Doamna mareșal la telefon.

— Nu știai că am o audiență importantă ? Arătă cu un gest spre interlocutorul său. Guvernatorul Băncii Naționale mă asaltează de atîta timp și n-am reușit să-l primesc. Și tocmai acum...

Se făcu că nu vede gesturile largi ale acestuia — un fel de „n-are importanță, pot să aștept".

— Spune-i c-o rog să revină mai tîrziu.

— I-am comunicat că sînteți foarte ocupat, dar domnia sa insistă să vă vorbească.

— Bine, fă-mi legătura. Mă scuzați, domnule Ottescu.

— Cred că ar fi mai bine să mă retrag pentru o clipă, propuse guvernatorul Băncii.

— Nici vorbă. N-am secrete de familie. Precum se știe, viața mea e cunoscută pas cu pas, ironiză mareșalul. Și de prieteni, și de dușmani.

Ocoli biroul, se opri în fața telefonului și ridică receptorul.

— Alo ! Sărut mîna, dragă.

— Ionele, auzi glasul atît de cunoscut, eram îngrijorată. Ești bine ?

— Sînt în formă excelentă. Ce aveai să-mi spui ?

— Nimic deosebit. Doar că am visat azi-noapte un vis care m-a speriat. Și m-am gîndit că s-a întîmplat ceva cu sănătatea...

— Stai liniștită. Ți-am spus, sînt bine sănătos. Lucrez. Nici vorbă de vreo...

— Mă bucur. Nu te mai rețin. Ai grijă de tine, te rog.

— Mulțumesc. Vin sîmbătă la Predeal, ca de obicei.

— Bine. Te sărut.

— La revedere, dragă.

Închise telefonul și se îndreptă spre interlocutorul său, care aștepta respectuos sfîrșitul convorbirii, prefăcîndu-se că examinează niște hîrtii.

— Îmi pare rău pentru această întrerupere. Soția mea era îngrijorată. I-a spus cineva iarăși că nu mă simt prea bine.

— Și eu am auzit ceva, spuse Ottescu. Dar n-am dat crezare. Există însă oameni care simt o adevărată plăcere să ducă zvonurile de colo-colo.

— Mă rog. Am dat eu ordine, dar e greu să-i dezveți pe oameni de obiceiurile înrădăcinate. Așadar, să recapitulăm. În privința colaborării economice nu facem concesii de nici un fel. E drept că în metalurgie am avea nevoie de comenzi, dar nu în condițiile pe care le pun germanii. Să li se amintească datoriile neachitate și celelalte probleme financiare încă în suspensie. Cam asta-i. Mai aveți cvea ?

— Nu, domnule mareșal. Vom proceda conform dispozițiilor dumneavoastră.

— Atunci ne-am înțeles. Cît mai exigenți. Au să se supere, dar au să ne respecte. Sînt convins că altă dată n-au să mai vină cu asemenea propuneri...

— Am mai încercat și-n alte rînduri să le arătăm adevărul, dar se fac că nu pricep.

— Perseverați, spuse scurt mareșalul.

Guvernatorul Băncii se înclină și-și strînse în grabă hîrtiile. Mareșalul chemă aghiotantul să-l conducă. Rămas singur, ridică receptorul unui telefon negru, de modă veche, aflat deoparte pe măsuța de lîngă birou. Formă un număr, așteptă.

— Alo ! Dumneata ești, domnule Cristescu ?

— Eu, domnule mareșal. Am onoarea.

— Aveai de gînd să treci pe-aici astăzi ?

— N-aș fi vrut să vă deranjez.

— Nu mă deranjezi.

— Atunci... mă prezint la dumneavoastră cît pot de repede.

— Te aștept, spuse și închise telefonul.

Își rezemă fruntea în palmă. Tresări la un gînd. Se ridică brusc, se apropie de fereastra larg deschisă și făcu cîteva mișcări cu brațele. Sînt în formă excelentă, își repetă. De ce naiba... ?

— Permiteți, domnule mareșal ?

— Ce este ?

— Domnul vicepreședinte...

— Invită-l, ți-am spus de atîtea ori să nu-l ții în anticameră.

— Nu, nu-i aici. Mi-a dat telefon și m-a întrebat cum vă simțiți.

— De azi-dimineață numai întrebarea asta o aud. Spune-i că mă simt bine.

— I-am spus, domnule mareșal. Va trece mai tîrziu să vă vadă.

— Foarte bine. Azi nu plec nicăieri. Să-mi pregătești hîrtiile pentru consiliul de mîine. Și buletinele de informații. Iar dacă vine domnul Cristescu, invită-l aici fără să mai întrebi.

— Am înțeles.

După cîteva minute, Eugen Cristescu își făcu apariția, sobru ca totdeauna, cu gesturi măsurate, cu privirea liniștită.

— Am onoarea, domnule mareșal.

— Bună ziua, domnule Cristescu. Ia loc. Ceva nou ?

— Lucruri fără importanță. Urmează să prezint o sinteză în ședința de consiliu de mîine. Dacă doriți, am adus-o cu mine...

— Las-o pentru mîine, dacă nu-s lucruri importante. Ce mai face opoziția ?

— Lansează tot feluri de zvonuri. Între altele...

— Știu. Că sînt grav bolnav...

— Și că medicii v-au prescris un concediu de durată. Se mai spune că intenționați să vă retrageți din viața politică.

— Ar vrea dumnealor, zîmbi crispat mareșalul. Își iau speranțele și intențiile complotiste drept realități. Ascultă, domnule Cristescu, dumneata, ca vechi polițist, ce crezi ? Ce sens au aceste zvonuri ?

Eugen Cristescu privi în gol cîteva clipe.

— Agenții mei mă informează zilnic, spuse el rar. Se vorbește că domnul profesor Mihai Antonescu va prelua conducerea. Eu cred că încearcă să slăbească încrederea în guvern. Și, dacă-mi permiteți, să semene dezbinarea între dumneavoastră și domnul vicepreședinte.

Mareșalul ridică din umeri disprețuitor.

— Deștepții ! Dumneata știi bine ce gîndesc eu despre Ică. Nu mă despart de el nici în ruptul capului.

— Pot să merg mai departe, domnule mareșal ?

— Desigur. Te ascult cu toată atenția.

— Se pare că și germanii au început să ia în serios asemenea zvonuri. Par îngrijorați. Încep să facă pronosticuri, referitor la persoana care v-ar putea înlocui.

— Serios ? De unde știi ?

— Am pe cineva chiar în interiorul Legației.

— Domnule Cristescu !

— Persoană sigură, domnule mareșal. Și om de meserie, nu un începător care să se dea singur de gol.

— Nu lucrezi cam tare ?

— Pe măsura partenerului, domnule mareșal. Să nu credeți că ei sînt chiar ușă de biserică. Fac joc dublu în ce ne privește. Am indicii că îi sprijină pe agenții Budapestei.

— De ce nu spui ? Dă-mi cîteva date, să mă duc imediat la domnul Hitler, să-i arăt : uite, domnule cancelar, cum înțeleg unii alianța noastră. Dă-mi un nume, o dovadă, și de rest am eu grijă.

— E prea devreme, îmi pare rău. Deocamdată nu avem probe certe. Dar cît de curînd cred că vom putea prezenta un raport amănunțit.

— Ce raport ? Demascați, arestați și la Curtea Marțială cu ei. Fără menajamente. Dați vina pe mine. Mareșalul Antonescu nu face concesii. Și nici nu se lasă păcălit. Nici măcar de către aliații săi. Cum au încercat și cu omul acela, Zaharia. Apropo, ce se mai întîmplă cu el ?

— A primit o scrisoare de la Istanbul. Englezii îi cer iarăși detalii despre producția de petrol.

— Vechea poveste. Și ce-aveți de gînd ?

— Deocamdată stăm deoparte. Zaharia a arătat scrisoarea nemților, acum ei își bat capul să pregătească un răspuns. Ceva mă face să cred că englezii tocmai asta așteaptă. Să verifice sinceritatea domnului Zaharia.

— Stai puțin, că m-ai ametit, rîse mareșalul. Crezi că-i o capcană ? De unde să știe englezii că răspunsul lui Zaharia este ticluit de germani ?

— Pentru ei e simplu. Nu uitați că *Intelligence Service* și-a plantat din vreme oameni peste tot. Pe unii ni i-au semnalat nemții și ne-au cerut să-i arestăm. Dar mai sînt și alții. Nedescoperiți. Producția de petrol și mai ales cantitățile livrate la export. sînt greu de ascuns. Iar dacă anumite persoane se gîndesc și la viitor, au toate motivele să transmită asemenea date. Vi se pare că sînt prea sincer, domnule mareșal ?

— Așa și vreau să fii, domnule Cristescu. Între noi nu încap declarațiile emfatice, bune pentru uzul presei. Trebuie să vorbim deschis și să ne înțelegem repede. Ce mai știi despre Istanbul ? În afară de Zaharia, firește.

— Nici nu ne bazăm prea mult pe el. Jocul e prea serios ca să-l jucăm pe o singură carte. Englezii au intenția să parașuteze oameni aici. Cum fac, de altfel, și-n alte părți.

— Nu e prea simplu. Ar trebui să-și dea seama că nici nemții nu dorm.

— Cu englezii e greu să știi ce vor de fapt. Au fost situații cînd și-au aruncat pur și simplu oamenii în brațele adversarului. Atunci cînd urmăreau ceva anume. S-a petrecut și la noi o asemenea poveste, la Giurgiu.

— Niște marinari naivi care flecăreau prin cîrciumi despre misiunea lor secretă.

— Aici e întrebarea : erau într-adevăr naivi ? Sau au avut ordin să procedeze așa, ca să ne strice relațiile cu germanii ? Nu uitați că asta se petrecea înainte de intrarea noastră în război.

— Mda, spuse mareșalul. Ai dreptate, cu englezii nu știi niciodată... În concluzie, trebuie să fim cu ochii-n patru. Și la englezi, și la nemți, și la comuniști. Neșansa noastră e că ne aflăm aici, într-un punct strategic al Europei și, pe deasupra, avem vecini primejdioși. De cîteva luni ungurii se întrec în declarații belicoase. Nemților le convine ; ne țin în șah cu povestea asta. Ar trebui s-o dăm peste cap într-un fel. Crezi că poți să urgentezi cercetările cu agenții aceia ?

— O să-ncerc. Am pus în mișcare oamenii cei mai capabili.

— Foarte bine, aștept rezultatul. Cît despre retragerea mea, n-au decît să spere, dacă le dă mîna. Mareșalul Antonescu să-și lase țara de izbeliște într-un moment critic ca acesta ! Eu sînt soldat. Am pornit pe un drum, merg pînă la capăt.

— Sînt alături de dumneavoastră, spuse încet Eugen Cristescu.

## 6

— Am avut noroc tot de vreme ploioasă, povesti căpitanul Baciu. O săptămînă-ntreagă am stat la pîndă prin parcuri și prin bodegi, îmbrăcat în soldat venit de pe front, am moțăit noaptea în gară. Eram disperat. Mi se părea că n-o să ajung niciodată la capătul misiunii. Cum v-am raportat, aflasem de la răniții care veneau de la spitalul de zonă că un tînăr îi întreba tot felul de lucruri despre front. L-am identificat, i-am aflat adresa, l-am urmărit... Avea un atelier de radiofonie chiar în centrul Sibiului ; uneori se ducea cu motocicleta la clienți acasă. M-am străduit să văd cam cine-i intra mai des în prăvălie. Asta m-a costat altă săptămînă de așteptare în clădirea de vizavi de casa lui.

— Cum ai pătruns acolo ?

— Printr-o cunoștință. O fată. Frumoasă, dacă doriți amănunte.

— Nu doresc amănunte.

— Mai departe a fost simplu. M-am adresat poliției de siguranță din oraș. Am fost de față la percheziție. Nu apucase să ascundă stația de radio. Am confiscat-o, am sigilat-o și i-am rugat pe cei de la chestură să-l expedieze pe tip încoace, sub pază bună. N-am stat să mai aștept. Am pornit cu primul tren. Peste două ore cred că sosește și arestatul.

— Îl interogăm chiar în noaptea asta, hotărî maiorul Paulescu.

— Altă noapte pierdută, zîmbi acru căpitanul. Mai bine mă făceam dansatoare de bar.

— Nici acum nu-i tîrziu, spuse maiorul. Și stația de emisie ?

Căpitanul Baciu își înăbuși cu greutate căscatul.

— Iertați-mă, astă-noapte n-am prea închis ochii. Stația e la mine în geamantan.

— De ce nu spui omule ? Mă fierbi atîta cu poveștile despre fete frumoase...

— E un aparat compact. Mic și greu, ultimul cuvînt al tehnicii. Unul dintre băieții de la Siguranță se pricepe. Spunea că e de fabricație germană.

— Avea plăcuță cu firma ?

— Îi credeți așa de proști ?

— Dacă dovedim că e un aparat german, pe domnii de la *Abwehr* îi așteaptă o distracție clasa-ntîi. O să-l rog pe Sturmer să ne trimită un specialist. Acum să fim oameni practici. Du-te acasă, dormi două ore și vino înapoi. Îți fac favoarea de a asista la interogatoriul prizonierului.

— O mare cinste pentru mine. Mai ales că eu l-am prins.

— Uitasem. În meseria noastră, realizările se uită repede. Cu greșelile e invers.

— Asta am aflat-o din prima săptămînă la Biroul Doi.

— Orice carieră mare începe cu mici eșecuri. Oricum, cu stația de emisie ai crescut în ochii mei.

— E prea devreme pentru bilanțuri, se apără căpitanul. Pot să plec ? Aș vrea să fiu în formă diseară.

— Te rog. În drum spre casă gîndește-te la raport. Va fi o lectură foarte plăcută pentru șefi.

— Nu mă-ndoiesc de asta. Iertați-mă, pic de somn.

— Dacă pierzi vremea pe aici... De-o jumătate de ceas te-am trimis să te culci.

— Vă las trofeul ?

— Nu l-ai cărat destul ? Ți-am spus că vreau să consult niște specialiști.

După plecarea căpitanului, maiorul Paulescu privi gînditor aparatul, apoi chemă pe atotștiutorul șef al serviciului tehnic. Acesta se opri în fața aparatului și fluieră admirativ.

— O piesă rară, domnule maior. Am văzut așa ceva doar la terminarea specializării, la München. Aveau cîteva exemplare. Nu vă întreb cum a ajuns la dumneavoastră.

— Nu mă întreba. Văd că-i lipsește plăcuța cu seria și marca de fabricație. Ești sigur că e german ?

— Sută la sută, spuse tehnicianul. Dar pot să-l demontez ca să vă convingeți.

— Demontează-l. N-aș vrea să avem nici cea mai mică îndoială.

Tehnicianul scoase o șurubelniță mică din buzunar și se apucă să desfacă panoul frontal, din metal vopsit într-o culoare gri-verzui, posomorîtă.

Maiorul Paulescu formă numărul directorului general al Serviciului Secret.

Arestatul era un bărbat înalt și chipeș, cu trăsături energice. Părul blond-cenușiu, tuns „boxer“, îi dădea o alură sportivă. La invitația maiorului se așeză degajat pe scaunul din fața biroului.

— Numele ?

— Harko Sigmund.

— Sper că e numele adevărat.

— Se poate verifica. Sînt născut și crescut în Tîrgu Mureș.

— Știi de ce ai fost arestat.

— Mi-au spus agenții cînd au dat năvală peste mine. E un abuz. Mi-au confiscat și aparatul. Trebuia să plătesc o amendă și gata. De ce m-ați adus aici ?

— Chiar nu-ți dai seama ? Domnule Harko Sigmund, ca să nu pierdem vremea, vreau să-ți atrag atenția că fapta dumitale te poate duce în fața plutonului de execuție.

— Glumiți, domnule... iertați-mă, nu vă știu nici numele, nici gradul.

— Maior Paulescu, din Serviciul Secret. Nu glumesc deloc. Ne aflăm în război și ai fost surprins în flagrant delict de spionaj.

— E o acuzație falsă !

— O vom dovedi la momentul potrivit.

— O să fie cam greu. Sînt meșter autorizat. Mă ocup cu radiofonia și...

— Îți repet, domnule, poți ajunge în fața plutonului de execuție.

— Ce doriți de la mine ?

— Să spui adevărul. Pentru cine lucrezi, ce misiune ai primit, cine te ajută... Trebuie să spui tot.

— N-am nimic de spus. Am încălcat legea, posed un aparat de emisie. Ce mare crimă-i asta ?

— Îl foloseai ca să transmiți informații altui stat.

— Ce informații ?

— De pildă, despre Divizia 30 Infanterie.

Arestatul își ascunse tresărirea. Îl privi iute pe maior și plecă ochii. Explică rar, cu voce mai puțin sigură :

— Aveam un prieten în această divizie.

— Într-o divizie inexistentă ? Voiai să știi dacă s-a reînființat. Putem dovedi cu martori că ai pus întrebări militarilor.

— Aveam un prieten în această divizie, repetă Harko Sigmund. Mă interesam de soarta lui.

— Și întrebările despre pierderile noastre pe front ? Și interesul dumitale pentru numărul de tancuri recent intrate în dotare ?

— Nu e adevărat.

— Așa... spuse agale maiorul și apăsă pe butonul soneriei.

Căpitanul Baciu, îmbrăcat civil, pătrunse în cameră.

— Noi doi ne cunoaștem, zîmbi el.

— Nu se poate, bolborosi individul. Parcă erați rănit la braț.

— Mi-a trecut, precum vezi. Atunci cînd mă întrebai despre pierderile regimentului meu pe front și dacă am văzut ceva tancuri noi.

Arestatul se foi pe scaun, arătă cu un gest pachetul cu țigări de pe masă.

— Pot să fumez ?

— Te rog, spuse Paulescu. Fumează și gîndește-te dacă mai are rost să faci pe eroul. Și dacă nu cumva ai putea să-ți ispășești într-un fel vina față de țara în care te-ai născut.

Arestatul își aprinse țigara cu gesturi precipitate, trase cu lăcomie cîteva fumuri și începu să se foiască, nervos, pe scaun.

— Domnule maior, am nevastă și copii. Nu vreau să ajungă pe drumuri. În ce fel să-mi ispășesc vina ? Stația am folosit-o numai de două ori. Jur că n-o s-o mai ating niciodată.

— Nu, spuse Paulescu. Nu așa. Am vrea s-o folosești în continuare. Dar să transmiți sub controlul nostru.

Înconjurat de fumul țigării, arestatul părea ascuns într-o carapace subțire și totuși rezistentă. Lăsase capul în jos, parcă încercînd să citească pe covorul de sub birou un răspuns.

— Sper că nu ești atît de inconștient încît să refuzi, reluă Paulescu. În timp de război, magistrații nu stau prea mult pe gînduri. Mai ales cînd e vorba de un spion.

Cuvîntul din urmă îl făcu pe Harko Sigmund să tresară. Ridică ochii spre interlocutorul său.

— Dacă aș accepta... spuse el rar. Vă dați seama ce-mi cereți ? Ai mei ar putea să afle și-atunci mă așteaptă tot un glonț.

— Dacă lucrezi corect, n-au să afle, ceea ce-ți spunem noi.

— Of, Doamne ! Am mai citit prin cărți despre agenți „întorși“. Nici unul n-a sfîrșit-o bine.

— Ai putea să fii dumneata primul.

— Vă dau programul, vă dau cifrul, să emită altcineva.

— Ne iei drept naivi ? Corespondentul dumitale de acolo îți cunoaște „bătaia“. Accepți sau nu ? Aici nu încap jumătăți de măsură. Dosarul e gata. Îi mai lipsește doar numărul de înregistrare.

— Cred că n-am de ales. Mai dați-mi o țigară, vă rog.

— Îți dăm. Și vezi, domnule căpitan, poate că mai avem niște cafea în termos. Domnul Harko ne va spune o poveste.

Căpitanul Baciu scoase din dulap o ceașcă, deșurubă capacul termosului, turnă cafeaua cu gesturi lente, măsurate. Paulescu îl aproba din ochi. Știa că o asemenea pauză are o anumită influență asupra arestatului. Acesta luă ceașca cu cafea, o bău aproape dintr-o înghițitură și trase iarăși, adînc, din țigară.

— Sînt cam obosit, mărturisi el.

— E tîrziu, confirmă înțelegător Paulescu.

— Nu-i vorba de ziua de astăzi. M-a obosit viața pe care-o duc de luni de zile. Să tresari la fiecare om care intră-n prăvălie. Cred că n-am stofă de agent secret. Sînt tehnician, domnule maior. Fiecare cu meseria lui. Ce doriți să vă spun ?

— În primul rînd cum ai fost recrutat.

— Ah ! Povestea e simplă. Mulțam pentru cafea, chiar simțeam nevoia... Am făcut armata în București, la Centrul de transmisiuni. Eram cel mai bun telegrafist din companie. Mă pricepeam și la aparate... Cînd m-am lăsat la vatră, m-am angajat la un atelier de radiofonie, în Piața Buzești. După vreun an am cunoscut o fată din Sibiu.

— Româncă ?

— Româncă, se-nțelege. M-am căsătorit cu ea și m-am mutat la Sibiu. Avea ceva zestre fata. Am deschis, cu ajutorul socrului meu, un atelier de radio. Nu făceam mare lucru. În oraș erau aparate puține și nu prea găseam piese. După cedarea Ardealului, a venit la mine un domn de la Legația Ungariei. Mi-a spus că trebuie să-mi ajut poporul, că în curînd toată Transilvania va fi a Ungariei și vom restabili hotarele strămoșești. Dar pentru asta trebuie să punem umărul cu toții. „Îți iertăm că te-ai însurat cu femeie străină de neamul tău. Dar trebuie să dovedești că nu te-ai înstrăinat și tu“. „Cum ?“

„Trebuie să știm în orice clipă situația din România. Aici în oraș e soldățime multă și ai de unde să afli noutăți“.

— Ai acceptat ?

— Da. Mi-a fost teamă, domnule maior. Omul acela era foarte insistent. „Ziua cînd vom fi iarăși stăpîni aici nu e departe, mi-a spus el, și-atunci îi vom judeca aspru pe cei care n-au fost alături de noi“. Mi-a cerut să iau seama la tot ce se-ntîmplă : unități care vin sau pleacă, încotro, dacă se fac manevre, care dintre ofițeri sînt căsătoriți cu fete de-ale noastre... I-am spus că o să fac tot ce pot.

— Și ai făcut.

— Mărturisesc că nu. Nici nu prea aveam timp. Clienții începuseră să mă cheme acasă ; mai ales după începutul războiului, nu prea umblau cu aparatele în brațe, să le aducă la reparat. Aproape că uitasem de întîmplarea asta. În primăvară, m-a vizitat un domn în vîrstă. A venit la mine pe seară, tocmai cînd trăgeam obloanele. S-a prezentat ca funcționar la consulatul ungar din Brașov. Ducea în mînă un geamantan greu. M-a întrebat dacă eu sînt Harko Sigmund, apoi mi-a transmis salutări din partea domnului de la legație. M-a învățat să umblu cu stația. Trebuie să emit în fiecare miercuri, la zece seara, fie că am, fie că n-am vești. Mi-a dat un cod de cifrat și mi-a spus să aflu tot ce pot despre apărarea pasivă, despre bateriile antiaeriene, iar mai apoi despre unitățile aflate în oraș. M-a sfătuit să merg la gară și la spitalul de zonă, să stau de vorbă cu cît mai mulți militari, fie veniți în permisie, fie răniți. Mi-a cerut să mă interesez despre soarta Diviziei 30 Infanterie. Am încercat să aflu, dar n-am reușit mare lucru. Am apucat să transmit de cîteva ori. Alaltăieri, pe cînd mă pregăteam de lucru, m-au arestat.

Se opri brusc din vorbă și-și șterse cu mîneca năduseala de pe frunte. În cameră era liniște ; se auzea doar scrîșnetul fin al peniței. După cîteva clipe, căpitanul Baciu puse stiloul jos și se uită întrebător către superiorul său.

— Asta-i tot ? întrebă maiorul Paulescu.

— Asta-i tot, spuse repede Harko Sigmund.

— Ce sînt rudele dumitale? Părinții, frații vreau să spun.

— Ce să fie? Țărani, meșteșugari... Noi n-am făcut politică. Ne-am văzut de munca noastră. Bunicul meu avea o vorbă: „Politica o fac cei mari. Noi trebuie să ne supunem stăpînirii, să ne plătim dările și să muncim". Nu, domnule maior. Politica nu e pentru oameni de rînd ca noi.

— Și faptul că acționezi împotriva țării nu e politică?

— N-am făcut-o de bună voie. M-au obligat, precum v-am spus. Nu voiam să-mi pun în primejdie familia. Iar ce mă-ndemnați să fac acum înseamnă, cum ziceți dumneavoastră, românii, să cad din lac în puț. Cunosc cîțiva oameni care nu știu de glumă. Să zicem că accept să fac ce-mi spuneți. Apăi dacă află ei, sînt pierdut.

— Nu noi te-am adus aici pe calea asta, spuse cu asprime Paulescu. Știai bine riscurile cînd ai acceptat.

— Asta-i drept, spuse arestatul aproape în șoaptă. Risc și dintr-o parte, și din cealaltă. Nu știu ce să zic, domnule maior. E greu să iei o hotărîre...

— O să te ajutăm noi să iei hotărîrea. Ți-am spus că n-ai altă ieșire. Îți vezi mai departe de treabă, la atelierul dumitale. Nimeni nu va ști ce s-a întîmplat. Decît dacă vei spune dumneata.

— Eu? Ce-s bolînd să-mi pun singur capul pe tăietor?

— Nu-ți ascund că vei fi supravegheat. Și dacă încerci să ne tragi pe sfoară, știi bine ce te așteaptă.

— N-o să vă trag pe sfoară. Dacă soarta a vrut așa, nu mă pot împotrivi. Nu-s bucuros de ce mi se-ntîmplă. Și nici liniștit nu am cum să fiu. Dar sînt un om cinstit și o să-mi țin cuvîntul.

— Bine. Te poți întoarce acasă. Le povestești că ai fost reținut la poliție pentru un aparat de radio. Așteaptă vești de la noi. Știm unde să te găsim. Dacă vrei să fugi, să te ascunzi, iarăși te găsim.

— Domnule maior...

— Ți-o spun așa, ca un avertisment. Din cînd în cînd un om de-al nostru o să-ți aducă veștile pe care să le transmiți șefilor dumitale. Un om care se pricepe la telegrafie. El îți aduce stația, dumneata transmiți mesajul și asta-i tot. Adică mai e ceva. Ne ții la curent cu ordinele pe care le primești de la consulat. Îți mai spun o dată : trebuie să lucrezi absolut cinstit cu noi. Avem mijloace să ne convingem de asta. Dacă încerci să faci altfel, ești pierdut.

Sturmer îl prezentă pe tînărul blond, îmbrăcat elegant, care ducea o mică trusă de piele :

— Domnul Hoffmann, inginerul nostru. Un fel de doctor în radiofonie, deși nu s-a inventat încă acest titlu. Despre ce e vorba, domnule maior ?

— Avem un aparat nou și vrem să-l vadă și dumnealui. Dar mai întîi vă cer scuze pentru că v-am deranjat.

— Ah, colegul meu este pasionat de tehnica radio. Pentru el este o plăcere să vadă un aparat nou.

Maiorul deschise dulapul de fier și scoase de acolo aparatul. Îl depuse cu grijă pe birou și-și îndreptă privirea întrebătoare spre Hoffmann. Acesta se aplecă asupra panoului frontal al aparatului și încuviință din cap :

— Este o stație de-a noastră, un „Telefunken“ modernizat. Anul ăsta a intrat în producția de serie.

— Sînteți sigur ?

— Îi știu schema pe dinafară. Asemenea aparate s-au construit pentru Arabia.

— De unde-l aveți ? întrebă curios Sturmer.

— Domnule căpitan Baciu, invită-l pe inginerul Hoffmann la o cafea, în sala de la parter. Pînă-i gata cafeaua, venim și noi.

După plecarea celor doi, Paulescu îl invită pe Sturmer să ia loc și spuse pe un ton neutru, de conversație banală :

— Aparatul a fost confiscat de la un agent maghiar care opera pe teritoriul României. Dovadă că dumneavoastră sprijiniți spionajul ungar împotriva noastră.

Vădit încurcat, Sturmer își drese glasul :

— Să nu ne pripim, domnule maior. Este o acuzație gravă, dar nu știu cît este de intemeiată. Poate că este doar opinia dumneavoastră personală.

— Nu este o simplă opinie. La interogatoriu, agentul a recunoscut că a primit aparatul de la consulatul ungar din Brașov. Domnul Hoffmann confirmă că este de proveniență germană. Ce alte dovezi ne mai trebuie ? Directorul nostru general are intenția să protesteze în scris pe lîngă *Abwehr*.

— Îmi pare rău că s-a creat această situație. De fapt, e posibil ca noi să fi livrat armatei ungare asemenea aparate.

— Posibil ? Tot nu vă dați seama că e o certitudine ? Mă văd nevoit să vă amintesc pactul dintre noi doi.

— Nu l-am uitat nici o clipă, domnule maior. Dar ce-ați dori să vă spun ? Știu că aparatele au fost livrate armatei ungare. O tranzacție oficială absolut corectă. Știu sigur că ei le-au cerut pentru a fi folosite în Orientul Apropiat, nicidecum în România. Dacă ei le-au dat altă întrebuințare, îi privește. Noi nu răspundem pentru acțiunile altora. În orice caz, voi raporta șefilor mei despre acest incident cu totul nedorit. Sînt convins că-l regretă cu toții. Iar eu mai mult decît oricine. Continui să cred în colaborarea noastră loială.

— Regretă ! spuse iritat Eugen Cristescu. Să pregătești o notă pentru domnul mareșal. Raportezi pe scurt despre activitatea agentului, despre obiectivele lui, și subliniezi că aparatul e de proveniență germană. Agentul va lucra mai departe sub controlul nostru. Propunem ca Marele Stat Major să hotărască ce informații urmează să fie transmise la Budapesta, ca venind din partea acestui agent.

— Am înțeles, domnule director general.

— Cum stați cu cazul Zaharia ?

— Deocamdată sîntem în așteptare. Cei de la *Abwehr* pregătesc datele despre producția de petrol. Dar trebuie mai întîi să obțină aprobarea de la Berlin.

— Și întîlnirea cu Iuliu Maniu ?

— Mi-a relatat-o pe scurt. Zaharia i-a transmis mesajul englezilor. Maniu refuză să plece la Londra. „Veghez aici, întrucît am țara lîngă mine“, a spus el. Cît despre condițiile pentru armistițiu, n-a dat nici un răspuns. A spus că-i trebuie timp să reflecteze. Va comunica opiniile sale pe altă cale.

— „Sfinxul“ nu se dezminte, zîmbi Eugen Cristescu. Am avut de atîtea ori prilejul să-l văd în fața unor probleme importante. Niciodată nu dă răspunsul pe loc. „Să mai vedem, să mai chibzuim...“ Pe-o parte îl admir. Politica nu se face la primul impuls.

— Și credeți că timpul lucrează în favoarea noastră, domnule director general ?

— Eu nu cred nimic. Adun fapte și încerc să trag concluzii. Fă și dumneata același lucru. În momentul de față sîntem între două focuri. Amenințarea ungară și presiunea englezilor pentru ieșirea României din război. Timpul le agravează pe amîndouă. Și mareșalul știe asta.

— Înțeleg, spuse maiorul Paulescu. Ca militar, execut ordinele cît pot mai bine. Dar ca om, domnule director general, am dreptul să-mi pun întrebări.

Simți privirea șefului îndreptată asupra lui : înțelegătoare, mustrătoare, sau numai tristă ? se întrebă.

— Te referi la jocul dublu, murmură Eugen Cristescu. Ai impresia că sîntem singurii care-l joacă ? Sau că putem rămîne deoparte ? Principalul e să ieșim teferi din el, maiorule. Să știm cît mai multe ca să acționăm în cunoștință de cauză. Mergi mai departe cum am hotărît. Povestea cu domnul Zaharia poate fi mai importantă decît pare. Și acum, treci la fapte. Lasă întrebările pentru mai tîrziu.

## 7

Am călătorit două zile și două nopți. Un drum năucitor, care nu semăna cu altele. Pesemne se grăbea războiul să ne-nghită ; trenul nostru alerga ore-n șir fără oprire, trecea ca vîntul, fluierînd prelung, prin gări mari și mici, abia aveam vreme să zărim în treacăt oamenii îngrămădiți pe peron. Vagoanele noastre de clasa a treia erau ticsite : soldați, ranițe, pături strînse colac, mantale, arme, lădițe cu cartușe ; pe platformele de la coada trenului erau tunurile anticar și bucătăriile de campanie, iar la urmă de tot, într-un vagon special, caii. Mă nimerisem în compartiment cu cîțiva dintre vechii camarazi ; erau cu noi și cîțiva recruți, și-am avut vreme să ne amintim despre luptele din Basarabia și de la porțile Odessei. Aveam grijă să nu povestim întîmplări triste. Numai Lae Corcodel a găsit momentul să se laude iar cu rănile lui și să arate schija de brand pe care i-o scosese doctorul din burtă. După ce-am mîncat de prînz — primisem la plecare o jumătate de pîine, o cutie de conserve de fasole cu carne și o bucată de brînză — ne-a ajuns pe toți oboseala. Am adormit care cum putea. După o vreme — afară se înserase — am auzit ușa compartimentului huruind și-am tresărit cu toții, așteptînd fără să știm ce anume. O speranță tulbure m-a încercat atunci, chiar dacă știam bine că n-are ce să se întîmple ; deatîtea ori tresărisem pe front, văzînd un curier că vine-n goană ; aceeași speranță tulbure, pe care încercai s-o alungi : nu e pentru tine, n-are ce să fie, tu nu ești nimeni aici, un om la numărătoare, atît ; cel mult o scrisoare, dar pentru asta nu punea nimeni curier special ; pînă și scrisorile veneau tot așa, pentru toți odată, cum se adunau la poșta de campanie și cum găseau mijlocul să ajungă pîn-la noi, în linia întîi.

— Ordin de la dom' colonel. Cînd oprește trenul, nu coboară nimeni. Nu luați apă de la fîntînă pînă n-o cercetează medicul. Nu vă depărtați de tren și nu puneți scrisori la cutie.

— În ce gară oprim ? a întrebat sergentul Buruiană.

— Nu se știe. Ne apropiem de Nistru, în tot cazul, a spus agentul de legătură și-a plecat mai departe trîntind ușa.

— Cum să punem scrisori la cutie dacă nu coborîm din tren ? s-a mirat unul dintre recruți.

— Uite-l, mă, cum comentează, a rîs sergentul. Nu te mai mira, leat, treaba ta e să execuți ce ți se spune. E ordin să nu pui scrisori, nu pui scrisori și gata.

...Și-am mers și-am tot mers încă o noapte, și a doua zi trenul s-a oprit într-o gară mică și singuratică. Ofițerii noștri au venit din vagonul de clasa a doua, aflat chiar lîngă locomotivă, și ne-au dat ordin să debarcăm. Nerăbdători, recruții s-au grămădit pe la uși, pe la geamuri, să coboare mai repede. Noi, veteranii, stăteam liniștiți așteptînd să se potolească zarva.

— De-ați ști voi la ce pomana dracului vă-nghesuiți ! a zis cu năduf Lae Corcodel.

De pe culoar, dom' majur Firiță s-a întors spre el cu fața mînioasă :

— Vorba, leat ! Acu' sîntem în zona frontului, s-a zis cu glumele prostești !

— 'Țeles ! a răspuns țiganul stînd „smirnă“.

Ne-am luat armele și păturile și ranițele și am coborît pe peronul pardosit cu ciment. De la vagonul nostru încolo, peronul se termina ; în locul lui, piatră de carieră, măruntă, împrăștiată cu socoteală printre linii. În fața gării, doi jandarmi făloși, cu armele la spate, stăteau și ne priveau pe sub sprîncene. O fată blondă, cam durdulie, în rochie roșie, scotea apă de la fîntîna din fața gării fără să-i pese de noi.

— Ce-ați rămas gură-cască ? Adunarea pe șosea, a strigat un glas mînios și autoritar.

„Șoseaua“ din spatele gării era un drum de căruțe, cu făgașuri adînci săpate în pămîntul galben, foarte uscat acum. Simțeam bulgării pîrîind sub bocanci. Lîngă drum, vizavi de gară, era o groapă de bombă cu ceva apă-n ea ; mai încolo, răsturnat pe-o rînă în șanț, un camion care arsese. Vizavi de el, mai departe de șosea, trei morminte proaspete cu cruci de scîndură albă. N-am apucat să văd ce scria pe ele.

— Compania-ntîi, la mine ! Pas alergător ! S-au boierit răcanii !

Biciuit de vocea aceea răsunătoare, am luat-o la fugă, împreună cu ceilalți, regăsindu-ne din mers locurile în grupe, în plutoane ; tropăiam, gîfîiam, ne loveam din mers bidoanele și lopețile și paturile armelor, pînă cînd formația s-a alcătuit parcă de la sine, ca un animal uriaș care ascultă de-o singură și aspră poruncă.

Fără să ne uităm prea mult în jur, eram siguri că toate companiile făceau același lucru, în lungul șoselei pline de praf care se pierdea undeva, spre salcîmii din zare.

— Drepți !

Toată larma și tropăiala s-a curmat brusc. Nici nu mai suflam. Și-n clipa aceea am auzit în stînga noastră un huruit gros, ca un tunet depărtat ce prevestește furtuna. Era cel dintîi semn al frontului.

Din gară, dinspre coada trenului, a nechezat un cal. Apoi am auzit șuieratul locomotivei și trenul s-a pus în mișcare. Îl priveam cu coada ochiului. Vagon după vagon trecea prin fața noastră, parcă pecetluindu-ne soarta. Ne aruncase aici, în mijlocul cîmpiei fără capăt, și-acum pleca înapoi nepăsător, grăbit să se depărteze de primejdiile care pîndeau dincolo de zarea fumurie.

## 8

— Ar trebui să dăm mai multă atenție relațiilor culturale.

— Ce-ai mai pus la cale, Ică ?

— N-am pus nimic la cale. Pur și simplu este o cerință a momentului, cum spunea baronul von Killinger. De fapt, inițiativa lor. N-ar privi cu ochi buni dacă am tergiversa-o prea mult. E vorba de Asociația de prietenie germano-română.

— S-o facem, dacă trebuie.

— Am pregătit tot. Dar este cazul s-o patronezi tu, Ionele. Să-i dai greutate. Cancelarul e foarte sensibil la asemenea gesturi. Te vom alege președinte de onoare. Am și stabilit cu baronul.

— Asta-i bună ! Fără să mă consulți ? Dacă refuz o asemenea distincție ? Știi că nu-mi plac festivitățile. Fii tu președinte de onoare sau cum vrei să-i zici.

— Nu, baronul e de altă părere. El și cu mine vom fi vicepreședinți de onoare.

— Asta ne mai lipsea acum ! Ședințe și conferințe unde să moțăie afaceriștii nemți, iar cucoanele din înalta societate să-și bîrfească prietenele. Sîntem în război, Ică !

— Tocmai de-aia. Colaborare pe toate planurile. Poimîine avem ședința de constituire. Cu operatori de la jurnalul de actualități, cu invitați din Germania și tot ce trebuie. Două ore, Ionele. Trebuie s-o facem. Săptămîna viitoare mii de spectatori îl văd pe conducătorul statului la tribună, teafăr-sănătos, ținînd un discurs și zîmbind ziariștilor. Și-atunci or să mai termine cu zvonurile.

— Asta nu-i rău. Pregătește-mi un cuvînt de două pagini. Înduioșător, dar milităresc. Camaraderia de pe front se reflectă în toată viața țării și așa mai departe. Asociația deschide calea spre un tratat bilateral. Prietenia cu Reichul, care ne garantează frontierele și ne ajută să reîntregim pămîntul patriei...

— Și cu asta, ne apropiem iarăși de problema Transilvaniei...

— Așa, Ică. Știam eu că-mi ghicești gîndurile. Mai ales că lucrurile merg tot mai rău în zona cedată. Funcționari dați afară din slujbe, țărani scoși la muncă forțată, negustori boicotați și așa mai departe. Plus spionajul.

— Spionajul ? !

— Da. Ungurii au trimis spioni sau au activat oameni de-ai lor de aici. Dar serviciul meu secret nu doarme. Sîntem pe cale să le distrugem rețeaua. În cîteva zile, domnul Cristescu mi-a promis că face lumină.

— Abia aștept să trîntesc o notă de protest.

— Nu, o păstrăm pentru momentul potrivit. Deocamdată ne ajutăm cu radio „România Mare“. Ardelenii noștri trebuie încurajați. Chiar azi l-am chemat pe comandantul postului de radio să-mi prezinte un raport. Dacă vrei, stai și tu la discuție. Poate ne mai dai ceva idei.

— Bucuros, spuse Mihai Antonescu. Deși mă simt cam în inferioritate.

— Adică ?

— Răspund de propagandă și nu știu mai nimic despre acest post de radio.

Mareșalul rîse încet :

— Lasă deoparte orgoliul, Ică. O chestiune ca asta n-o puteam lăsa pe mîna funcționarilor tăi. E un lucru ultrasecret, de aceea am încredințat-o armatei. Nu trebuie să știe nimeni cine emite, din ordinul cui, de unde.

Sună și ceru aghiotantului să-l aducă pe șeful postului de radio.

— Am onoarea să vă salut, domnule mareșal.

— Ia spune, căpitane, cum merge postul nostru ?

— Domnule mareșal, vă raportez că...

— Ia loc întîi și pe urmă raportează, spuse cu bunăvoință mareșalul.

Căpitanul se așeză în fotoliu. Deveni deodată mai puțin rigid. Începu să vorbească rar, ca și cum ar fi învățat o lecție.

— Așa cum ați ordonat, v-am înaintat rapoarte în fiecare lună. Programul se respectă, emisiunile sînt ascultate și comentate nu numai în Transilvania ci și departe, în străinătate. Avem informații multe, din toate părțile. Lumea vorbește în trenuri și la petreceri despre emisiunile noastre. După protestul guvernului de la Budapesta ne-am cam speriat.

— Trebuia să vă așteptați, zîmbi mareșalul. Noroc că domnul profesor a găsit un răspuns diplomatic.

— A fost așa, o inspirație de moment, spuse Mihai Antonescu. Am demonstrat că nu poate fi un post oficial, de vreme ce aduce critici inclusiv guvernului nostru.

— Asta ne-a dat curaj, spuse căpitanul. Oamenii au căpătat încredere în noi, ne informează din proprie inițiativă.

— Mergeți mai departe tot așa, spuse mareșalul. Cît mai multe fapte care să demaște abuzurile guvernării ungare în teritoriul cedat. Adevărul, atît. Din păcate, adevărul este destul de aspru. Cum te descurci, ai tot ce-ți trebuie ?

— Da, domnule mareșal. E drept, mai întîmpinăm și greutăți. Uneori trebuie să schimbăm frecvența. După protestul Ungariei, mașinile gonio germane umblă iarăși după noi. Din cauza asta am scurtat emisiunile. Am mai redus programul muzical.

— Bine. Transmite personalului felicitări. Spune-le că mareșalul Antonescu e mulțumit de activitatea postului și așteaptă din partea tuturor, mai departe, același devotament în îndeplinirea misiunii.

— Vă mulțumesc, domnule mareșal.

# PARTEA A CINCEA

## 1

Puse un creion între filele comunicatului de pe front, ocoli biroul uriaș, cu sculpturi aurite, și se apropie de hartă. Generalul Ilie Șteflea se ridică și el.

— M-am întrebat de-o sută de ori pentru ce a procedat așa, spuse mareșalul. Risipă de forțe. Să modifici din mers o directivă strategică. Să ataci pe două direcții în loc de una. Cred că l-a încurajat înaintarea ușoară prin Ucraina.

— Nici acolo n-a fost ușor, murmură generalul Șteflea.

Mareșalul lovi cu palma îngrămădirea de careuri negre, înșirate de-a lungul liniei albastre sub care scria mare „Stalingrad“.

— În comparație cu asta ? ripostă el. Drumul pînă la Cotul Donului a fost o simplă plimbare. Ce-și închipuia, că Stalin o să-l întîmpine cu cheia orașului ? Trebuia să se aștepte la rezistență. Și să angajeze toate forțele în punctul decisiv. El a trimis jumătate din divizii spre Caucaz. Iar celelalte s-au poticnit aici, și se tot macină.

— Cei de la O.K.W. m-au întrebat cu discreție cînd veți lua comanda grupului de armate.

— Răspunde-le tot cu discreție : cînd ne vor da armamentul cerut. Artileria grea, tunurile anticar, muniția — unde sînt ? Pe Don există trei capete de pod rusești. Fiecare dintre ele poate fi o bază de plecare la contraofensivă. Am propus Înaltului Comandament să atacăm și să-i scoatem pe ruși de acolo. N-a fost de acord. Acuma rușii construiesc de zor poduri mari. Unele sub suprafața apei. De ce s-ar zbuciuma atîta? Ca să aducă provizii trupelor? Mai degrabă ca să treacă tancurile la momentul potrivit. Tare mi-e teamă că aici... la Stalingrad...

Se întoarse brusc spre birou, se aplecă peste călimara uriașă de bronz aurit, închipuind doi cai superbi în plin galop și căută o hîrtie.

— Judecă și dumneata. Ai văzut ce raportează regimentele : au organizat instruirea ostașilor contra carelor de luptă. S-au pregătit sticle cu benzină și șomoioage de paie. E în curs de experimentare un mijloc nou — grenade fixate pe plăci de lemn, care să fie aruncate sub șenile.

Aruncă mînios hîrtia pe birou. Hîrtia plană peste mapa deschisă și căzu pe fotoliul din spatele biroului. Șteflea se grăbi s-o ridice și s-o așeze la locul ei.

— Război modern, pufni mareșalul. Cu șomoioage de paie contra tancurilor. În loc de artilerie cumsecade, pe măsura blindajelor. Păi tunurile noastre de 37 nu fac decît să le zgîrie vopseaua. *Asta* vor dumnealor să comand? Grupul de armate „Antonescu". Sună frumos, nu-i așa? Deocamdată ce avem acolo? Trei divizii înșirate pe o sută de kilometri.

— Bine că nu sîntem pe direcția principală, observă generalul Șteflea.

— Crezi că pe flancuri e mai ușor? După cîtă tactică știu eu, un atac pe flancuri e cel mai probabil. Iar Înaltul Comandament are intenția să plaseze toate trupele românești acolo, pe flancuri, la nord-vest și la sud de Stalingrad. Ce pot să fac? I-am avertizat, le-am explicat cum stau lucrurile, dar nimeni nu ia nici o măsură...

Am de gînd să le mai trimit o scrisoare. Pînă nu e prea tîrziu. Cînd pleci pe front?

— Chiar astă-seară.

— Bine. Succes. Ține-mă la curent cu situația.

Îl conduse pe general pînă la ușa cabinetului. Își aruncă privirea, spre aghiotantul de serviciu :

— Ceva nou?

— Da, domnule mareșal. Un plic de la Serviciul Special de Informații.

Reveni la birou și desfăcu nerăbdător plicul. Citi textul scurt, laconic aproape, ca majoritatea rapoartelor de la S.S.I.

— „Grupul carliștilor“, își spuse iritat. Asta ne mai lipsea. După ce l-au susținut și i-au netezit drumul spre nenorocirea țării, acum saltă iarăși capul.

Eugen Cristescu se așeză oftînd în fotoliul pe care i-l arătase mareșalul.

— Te-am deranjat, domnule Cristescu.

— Totdeauna la ordin, domnule mareșal.

— Ce sînt poveștile acestea cu „carliștii“ ? Dincolo de ce scrie în raport. Părerea dumitale. Ce se ascunde îndărătul acestei afaceri ?

— Se pare că un emisar venit din afară. Poate chiar din partea fostului rege. N-am reușit să aflăm cu certitudine. Domnul Tătărăscu ar urma să-și adune vechii amici politici, carliștii, și să facă presiuni pentru schimbarea guvernului.

— Au înnebunit ? Vor să mă răstoarne ?

— Nu, nu pe dumneavoastră, protestă Eugen Cristescu. Vor să schimbe doar metoda de conducere a țării. Ei au în vedere formarea unui guvern de uniune națională. În această viziune, veți rămîne conducător al statului, dar guvernul va prelua o parte din atribuții. Dumneavoastră veți desemna ministrul de război...

— Ce onoare ! mormăi mareșalul. Asta o puteam face oricum. Și Ică ?

— Domnul profesor Antonescu ar prelua Internele. În rest, oameni cu experiență politică. Își propun refacerea solidarității naționale...

— Pot ei să realizeze solidaritatea națională ? Ei, foștii adepți ai lui Carol ? Sînt ridicoli, domnule !

— Susțin că armonia internă ne lipsește în prezent...

— Vorbe goale, replică mareșalul. Armonie internă ? Opoziția așteaptă totul de la englezi, iar comuniștii se uită mereu spre răsărit. Pe cînd împrejurările ne impun să mergem mai departe pe cartea Germaniei. Poate domnul Tătărăscu să împace toate aceste puncte de vedere ? În mintea mea, numele lui Tătărăscu se asociază cu

Lupeasca și cu Urdăreanu. O trinitate nefastă pentru țară, care a contribuit la catrastrofa din 1940. O să-i fac să înțeleagă că se zbuciumă în zadar. Doresc puterea ? Și eu ce să fac ? Să rămîn un „instrument cu sabie“, bun numai să scoată țara din situații critice ? Nu-mi trebuie un rol decorativ. Mareșalul Antonescu nu poate lăsa țara în voia soartei. Mai ales acum cînd... știi bine care-i situația pe front. Trupele noastre sînt risipite peste tot. În Crimeea, în Caucaz, la Cotul Donului. N-avem destule tancuri, ne lipsesc mijloacele de transport. Am cerut nemților să ne schimbe dispozitivul, ca să putem conduce unitar trupele. Astea sînt problemele adevărate în momentul de față, nu un „guvern național“ cum visează domnul Tătărăscu !

Se întrerupse, bău o înghițitură de apă și respiră adînc, rezemat de spătarul tare al fotoliului de la birou. Eugen Cristescu își îndreptă hîrtiile din mapă, cărora nici măcar nu le aruncase o privire.

— Domnule Cristescu, fă să ajungă la ei mesajul meu ferm. Nici vorbă de schimbarea guvernului. Nici acum, nici la primăvară.

— Ei preconizau spre Crăciun.

— Au încercat și legionarii, rîse aspru mareșalul. Tot spre Crăciun, sau mai exact, după. Și știu de ce. Voiau să folosească greutățile iernii. Dar ar fi prea mult, două lovituri în același fel.

— Nu-i vorba de o lovitură. Se mizează pe influența opiniei publice.

— Care opinie publică ? Sîntem în plin război. Ce vor să facă ? Să scrie fiecare ce-l taie capul prin gazete, să țină discursuri, să lipească afișe pe garduri ? Transmite-le că n-au nici o șansă. Și... rămîi cu ochii pe ei. Să știm și noi pînă unde merg intențiile lor.

După plecarea lui Eugen Cristescu, mareșalul întrebă dacă sînt vești de la aeroport.

— Nu încă, domnule mareșal. Avionul a decolat de la Jitomir ; trebuie să sosească.

— Transmite la aeroport : îl rog pe domnul profesor să vină direct aici.

— Am înțeles, domnule mareșal.

Mareșalul se uită la ceas. Minutele i se păreau ore în febra nerăbdării. Începu să măsoare biroul cu pași egali și hotărîți, ca o santinelă conștiincioasă. Asta și sînt, o santinelă, își spuse. Dator să veghez liniștea țării, pe care alții vor s-o tulbure. Auzi, Tătărăscu ! Și-n spatele lui, desigur, Carol. Cel care-a cedat pas cu pas, acceptînd sfîșierea țării. Poate vor s-o ia de la capăt ? Acum, după ce-am trudit atîta și mi-am jertfit regimentele ? !

Mihai Antonescu îl găsi la fereastră, urmărind absent mașinile care fulgerau pe Calea Victoriei. Mareșalul se repezi la el cu mîna-ntinsă :

— De cînd te-aștept ! Ia spune, Ică, vii cu ceva rezultate ?

— Așa și așa. În vorbe sînt meșteri aliații noștri. Dar cînd să trecem la lucruri palpabile...

— Ia loc și povestește.

— Domnul Ribbentrop m-a primit la aeroport. Am stat mult de vorbă, atingînd toate subiectele fixate. În primul rînd i-am explicat de ce dorim ca trupele noastre să fie concentrate într-o singură zonă a frontului. M-a rugat să-l trimit pe colonelul Davidescu la Marele Cartier, să discute această problemă cu mareșalul Keitel. După care am început convorbirile propriu-zise. I-am semnalat întîrzierea comenzilor de armament și a materiilor prime pentru industria de război. I-am atras atenția că avem pierderi mari prin livrarea petrolului la prețul stabilit inițial.

— De aur nu i-ai spus ?

— Ba da. I-am dat și cifra exactă. Șapte mii o sută șaizeci de kilograme, restanță din angajamentele anului trecut. L-a chemat pe Clodius, care a spus că această clauză nu funcționează decît dacă Polonia își îndeplinește exportul. Ceea ce nu e cazul.

— Au găsit motiv ! spuse nemulțumit mareșalul. Și-n vremea asta, inflația în țară crește, iar noi nu ne putem aproviziona trupele.

— Am discutat și am ajuns la o soluție. Aprovizionarea trupelor de pe front o va face Germania.

— Parcă s-a mai stabilit o dată problema aprovizionării.

— Sper că de astă dată să se țină de cuvînt.

— Și cu Ungaria ?

— I-am înfățișat situația exactă. Mi-a prins bine harta pe care am luat-o cu mine. I-am explicat că pe teritoriul nostru avem puține trupe, în timp ce vecinii noștri își păstrează intacte forțele în jurul granițelor cu România. Sau să le demobilizeze, sau să ne livreze armament ca să ne putem consolida în fața acestor presiuni. Ne-a dat răspunsul obișnuit : Germania rămîne credincioasă angajamentelor ei și ne garantează teritoriile. Am trecut apoi la situația din Transilvania de Nord. Comisia de anchetă germano-italiană n-a făcut mare lucru ; mai degrabă a întărit impresia că actul de la Viena e definitiv. Mi-a promis că va examina raportul comisiei și va face unele sugestii. Am insistat asupra acestui subiect, arătîndu-i că românii din teritoriul cedat sînt la capătul puterilor ; e necesară o intervenție energică pentru a pune capăt vexațiunilor la care sînt supuși. De aici am ajuns iarăși la nedreptatea actului de la Viena. Drept răspuns aceleași fraze vagi, nimic concret.

— Era de așteptat. Și Hitler ?

— I-am vorbit și lui despre amenințarea frontierelor. Același răspuns : putem conta pe diviziile germane care ne garantează teritoriul. Am reluat chestiunea concentrării trupelor române într-un singur sector al frontului. A promis să le completeze cu unități blindate și motorizate, dar le va menține pe direcțiile stabilite, întrucît este prea tîrziu ca să mai facă modificări în dispozitiv. În schimb a dat dispoziții mareșalului Keitel, care era de față, să ne completeze echipamentul și armamentul.

— Să sperăm că așa vor face...

## 2

Unde Dumnezeu ne ducem ? era întrebarea pe care mi-o puneam în fiecare dimineață, cînd ne încolonam iarăși pentru o nouă etapă de marș. Părea că misiunea noastră se mărginea acum la a merge, a merge înainte prin stepa fără capăt, de-a lungul miriștilor uscate; o etapă de marș era de obicei drumul între două sate, cîteva zeci de kilometri prin soarele arzător. Uneori dădeam peste urmele unei lupte — gropi de obuze; adăposturi săpate în pripă; tunuri căzute pe-o roată, sau cu scuturile de oțel răsucite ca o foaie de hîrtie; chesoane zdrumicate de explozii; camioane arse și cîte-un tanc prăvălit într-o parte, cu șenila deșirată sau cu turela smulsă; în preajma satelor, pîlcuri de cruci străjuiau morminte proaspete, sau, alteori, în loc de cruce, scînduri frumos fasonate pe care fusese scrijelită în grabă steaua în cinci colțuri, iar sub ea un nume lung, scris cu litere chirilice. Seara găzduiam în casele rămase tefere, unde femei, bătrîni și copii încercau să reînnoade firul vieții întrerupt de război. Oamenii ne priveau la început cu teamă posomorîtă; copiii se strîngeau lîngă fustele mamelor, bătrînii se dădeau deoparte din calea noastră. Pentru ei eram Războiul, eram Inamicul. Mai apoi, unul dintre ai noștri întindea unui bătrîn o țigară, mîngîia un copil pe creștet sau scotea din raniță ceva din modestele bunătăți soldățești. Încet-încet, gheața neîncrederii se topea, bătrînii povesteau, gesticulînd domol, despre bătălia din partea locului, femeile puneau oale mari cu apă la încălzit, iar copiii întindeau mîini timide spre armele noastre, ca spre niște jucării ceva mai mari și mai demne de respect. Ne-ncredințam santinelelor și dormeam duși, cîte cinci-șase de-a curmezișul paturilor înalte și tari, cu nepăsarea soldatului care n-are de pierdut decît o amărîtă de viață. Dimineața porneam mai departe, sub privirile celor ce ne găzduiseră. Nu citeam în aceste priviri nici ură, nici regret. Păreau că s-au deprins cu soarta lor. Să stea, gazde inofensive și triste, în calea Războiului.

Într-una din zilele acelea am parcurs o etapă mai lungă decît toate. Ofițerii ne zoreau, îndemnîndu-ne mai cu o glumă, mai cu o-njurătură. La halta mare, de prînz, după ce s-a potolit hărmălaia gamelelor și lingurilor, am auzit deodată un tunet depărtat și prelung. Fără voie, cu toții am ridicat ochii spre cer, dar cerul era senin, o zi de august liniștită și caldă, care făcea să tremure aerul în zare.

— Artileria grea, a spus cu obidă sergentul Buruiană. Pîn-aici ne-a fost, fraților.

M-am rostogolit mai aproape de sergent, simțind în coaste și în șolduri împunsătura bulgărilor de pămînt uscat. Sergentul stătea cu urechea-n vînt, și-am auzit și-a doua salvă, prelungă și groasă, ca un muget al pămîntului.

— Crezi că intrăm în foc, dom' sergent ?

— Cam așa se arată. Pînă acu, divizia noastră a fost în rezervă, cu două regimente în față și-al nostru, în eșalonul doi. Dar aseară, cînd ne-am oprit, am mai schimbat o vorbă cu Georgescu, agentul de legătură de la statul major. Ăsta, fără să vrea, mai aude una, mai află alta. Zicea că-s lupte grele. Frontul nostru are pierderi mari și a cerut întăriri. E ordin să ajungem cît mai repede la Don.

A arătat cu degetul mare peste umăr, în partea din care se auzeau bubuiturile. În partea spre care mergeam noi. Parcă la semnul lui, bubuitul acela prelung, rostogolit, s-a auzit din nou. Lae Corcodel și-a întors ochii holbați de spaimă spre noi și și-a făcut repede cîteva cruci mărunte.

— Ce-o fi acolo, pupa-ți-aș tălpili, Doamne...

Sergentul Buruiană a rîs aspru spre el :

— Ți-e așa dor să afli ? Nu mai e mult pînă atunci.

— Ba nu mi-e dor deloc, dom' sergent. Dinspre partea mea, nici cu gîndul nu m-aș duce acolo. Aș face calentoarsă în sărăcia mea de-acas'. Nu ne-am bătut destul ? N-am luat Basarabia înapoi ? Acuma ce vrem, să luăm toată Rusia ?

— Ete, mă, unde fuse filozoful ! Ce te bagi tu în politică, amărîtule ? Las-o altora mai deștepți.

— Păi nu-i așa, dom' sergent ? Nu fu vorba că pîn-la Nistru ni-e războiul ?

— S-au mai schimbat lucrurile. Hitler i-a promis mareșalului că dacă merge cu el pînă la capăt ne dă Ardealul înapoi.

— Vorbă să fie ! Nu tot Hitler îl dete ungurilor ?

Ascultam vorbele lor cu un amestec de teamă și speranță. Teamă că dac-aude cineva ce gînduri zbîrnîie în capul soldaților, iese altă comedie. Dar poate că tot așa gîndesc mulți, tot mai mulți. și nu numai soldații, ci și cei care le hotărăsc soarta. Și-atunci s-ar încheia pribegia noastră în țara asta fără capăt, care tot înghite regimente și divizii...

— Companie, încolonarea ! am auzit glasul de totdeauna al căpitanului Someșan Titus. Mai iute, loazelor, că sparg bolșevicii frontul pînă vă gătați voi !

Mi se părea, sau în glasul căpitanului nostru apăruse o asprime nouă ? Am alergat fiecare la grupa lui, la plutonul lui. Am pornit iarăși. Pe lîngă noi a trecut o mașină urîtă, cu caroseria zgîriată de schije, al cărei motor vuia ascuțit.

— Intrați direct în dispozitiv ! a strigat ofițerul din dreapta șoferului cînd a ajuns în dreptul căpitanului Someșan Titus.

L-am văzut pe căpitan cu mîna la cozoroc, în semn că a-nțeles. Mașinuța s-a depărtat pe drum, undeva în urma noastră, unde bănuiam alte regimente grăbind în întîmpinarea războiului. Dinspre capul coloanei a venit spre noi adjutantul regimentului, un locotenent subțire și cu mustăcioară, care striga fiecărui pluton :

— Pasul mai viu ! Pasul mai viu !

Mergeam în urma sergentului Buruiană, cumpănindu-mi pe umăr pușca-mitralieră. Ranița din spate n-o mai simțeam ; după atîta drum, începea să facă parte din ființa mea.

— Ce-o fi acolo, dom' sergent ?

— Ce să fie ? Ce ți-am spus eu. Sînt pierderi mari și rușii contraatacă. Trebuie să le ținem piept.

— Dar nemții ?

— Nemții ? Uite-i colea, că ți-o fi dor de ei.

În dreapta noastră, departe în față, am văzut peste umărul sergentului cîteva mașini mari cu antene de radio instalate între ele. Într-o parte, o bucătărie de campanie în jurul căreia se învîrteau cîțiva inși în halate albe.

— Îi văzuși, leat ? Ca la mama acasă. Halal război.

— Dă-i încolo, dom' sergent, că ăștia-s de la transmisiuni. Or mai fi ceva nemți și-n linia-ntîi.

Sergentul a-ntors capul și mi-a spus din colțul gurii :

— Las' că știu eu. Comandanții de pe front au raportat că nemții îi bagă pe români unde-i mai greu.

— Tot amărîții de români...

— Și n-avem nici artilerie destulă, a întregit sergentul.

Ne-am urmat drumul în tăcere, fiecare cu gîndurile lui. Pașii sutelor de soldați răpăiau înăbușit pe drumul de căruță, care mergea drept, parcă tras cu ața, printre miriștile nesfîrșite. Departe, în fața noastră, au albit zidurile scunde ale unui sat ; m-am gîndit o clipă la popasul care ne aștepta, dar mi-am amintit pe dată ordinul scurt și sec, dat de ofițerul din mașină : „Intrați direct în dispozitiv"... Ce ne-o mai aștepta de-acum încolo ? m-am întrebat cu neliniște.

Cînd ne-am mai apropiat de sat, mi-am dat seama că era tot numai ruine ; în preajma lui stăruiau urmele obișnuite ale cîmpului de luptă — tranșee năruite, gropi de obuze și obișnuitul pîlc de cruci proaspete în micul cimitir din marginea satului. La ieșirea din sat am văzut cîteva corturi cu cruce roșie pe ele ; adjutantul regimentului a ieșit din coloană și s-a apropiat de unul dintre corturi, în timp ce noi treceam înainte.

Nu vedeam nimic, nici o mișcare, am fi dorit să știm ce se petrece, ce s-a petrecut acolo cu o zi sau două în urmă ; dacă sînt răniți, dacă printre ei era cineva cunoscut. Dar coloana noastră mergea zorit înainte ; curînd ne-a ajuns din urmă adjutantul regimentului, aproape alergînd, grăbit să ducă vești comandantului nostru. Am încercat să-i citesc pe chip un gînd, un răspuns la întrebare ; avea trăsăturile înnegurate, era firesc, mi-am spus, într-o ambulanță din preajma frontului nu poți afla lucruri vesele...

Cînd ne-am depărtat vreun kilometru de ambulanța aceea, am făcut iarăși o haltă. De la trenul regimentar care venea în urma noastră ni s-au distribuit nu mîncare, ci cartușe și grenade. Comandanții de companii au fost chemați la colonel. Ne-am întins iarăși pe pămîntul călduț, așteptînd. De astă dată nimeni nu mai vorbea. Ascultam, cu toții, bubuitul tunului. Acum se auzea mult mai deslușit.

## 3

Simțea că-l dor ochii de atîta alb. Zăpadă, nimic altceva decît zăpadă, pe toată întinderea aceea vastă ca un ocean. Și nu sîntem nici la jumătatea lui octombrie, își spuse mareșalul. Dar poate că asta se întîmplă numai aici, în nord. La Stalingrad plouă, nu ninge. Nu ninge astăzi, dar peste-o săptămînă ? Sau peste-o lună ? Cine poate prevedea capătul acestei campanii ?

Cineva bătu cu precauție în ușa vagonului-salon.

— Da !

— Am onoarea să vă salut, domnule mareșal.

— Tu erai, Barbule ? Ce vești mi-aduci ?

— Aici sînt alte obiceiuri, domnule mareșal. Vizita oficială începe abia la ora zece. Führerul doarme încă. Va veni personal să vă întîmpine la tren. Cei de la protocol vă roagă să-l așteptați pe ultima treaptă a scării. Restul delegației va fi aliniată pe peron. Ați dormit bine, domnule mareșal ?

— După două zile și două nopți în tren... Nu mai sînt tînăr, Barbule. Dar văd că nici tu nu arăți prea odihnit.

— Am stat în vagonul lor. Tot drumul pînă aici, delegația germană a băut *scotch* și a toastat pentru războiul submarin.

— Nu-nțeleg.

— Submariniștii le furnizează whisky de captură.

— E captura lor, trebuia să-i lași să și-o bea singuri.

— Nu mi-au îngăduit să plec. Un general de aviație a amenințat cu pistolul : „Cine părăsește petrecerea este un laș și un trădător !“

— Nu-i credeam așa de zurbagii. La masă se arată corecți și ageri.

— Secretul lor, „Pervitin". Niște pastile minune. Se dau celor din statul major, piloților și comandanților de tancuri înainte de atac. Alungă mahmureala și produc o senzație de energie, de forță.

— Ai încercat ?

— Nu. Mi-a fost frică. Dar mi-au povestit ei. Îți dau curaj și te țin treaz. Cel mult trei pastile pe zi.

— Am mai auzit una, spuse mareșalul. Nu-ți dau și darul prezicerii ? Aș vrea să știu ce se va întîmpla cu frontul peste o lună.

— Ei spun că știu. Peste o lună Stalingradul va fi cucerit. Ordinul Führerului.

Mareșalul zîmbi — deopotrivă Führerului și fotografului venit să imortalizeze strîngerea de mînă a celor doi conducători. Hitler îl invită pe aleea mărginită de troiene, spre castelul care găzduia cartierul general al Frontului de Nord. Intră în biroul vast, bine încălzit. În urmă — suita : generali germani și însoțitorii mareșalului.

— Am dori să ne sfătuim în privința frontului, intră în subiect Hitler. Cum vedeți lucrurile, domnule mareșal ?

— Vreau întîi să vă fac cîteva propuneri, începu Antonescu. E necesară o regrupare a forțelor. Efectivele de acum nu permit o dublă ofensivă : și la Stalingrad, și în Caucaz. Trupele de la Stalingrad luptă de trei luni, mereu în prima linie. Ar trebui schimbate și trecute în refacere.

— N-avem rezervele necesare, obiectă Hitler.

— Există o soluție : să opriți ofensiva din Caucaz și să trimiteți la Stalingrad forțele economisite astfel.

Hitler făcu o mișcare bruscă înainte, ca și cum ar fi încercat să mute din loc fotoliul în care ședea. Spuse cu vehemență :

— Ofensiva din Caucaz trebuie să continue. Am spus-o de atîtea ori : vreau să ajung la regiunea petroliferă înainte de venirea iernii.

— Totuși frontul de la Stalingrad are nevoie de întăriri, stărui mareșalul Antonescu. Mai ales în flancul de sud, în fața Stepei Calmuce. Densitatea forțelor de acolo este prea mică ; ar fi bună pentru supravegheat o frontieră, de pildă, dar nu ca să oprească o operație ofensivă. Trupele nu au nici un sprijin în eșalonul doi. Ar fi un sector foarte vulnerabil, în eventualitatea unui atac...

— Stepa Calmucă nu poate fi o bază pentru ofensiva rusească, replică Hitler. Teren plat, fără posibilități de mascare. Desigur, vom întări frontul. Dar nu pentru apărare, ci pentru atac. În curînd vom trece la ultimul asalt asupra orașului.

Ridică brusc fața spre interlocutorul său, semn că acest subiect fusese epuizat și nu mai admitea comentarii. Reluă pe un ton mai potolit :

— Acum îl invit pe general Jodl să treacă în revistă situația generală a războiului.

— Anglo-saxonii nu sînt încă în stare să întreprindă ceva serios în vest, spuse cu dezinvoltură generalul Jodl. Abia pot să ajute pe apărătorii Egiptului, pe care-i amenință trupele feldmareșalului Rommel. Cît privește producția de război americană, nu avem motive de îngrijorare. La capitolul forțe aeriene există un dezechilibru în favoarea noastră. Sperăm să păstrăm această superioritate pînă la capăt. Trebuie să asigurăm ca echilibrul să nu se rupă...

— Iertați-mă, spuse Antonescu, dar am o mică observație aici. Dacă sperați un echilibru față de forțele inamicului, perspectiva nu poate fi o victorie, ci doar un meci nul. Cum se va termina războiul ? Oare Germania contează pe o soluție politică ? În acest caz, România are dreptul să fie pusă la curent cu intențiile Berlinului, mai ales în eventualitatea unei înțelegeri separate cu Rusia. Nu uitați că în comunicatele sovietice se vorbește mereu de „cei doi inamici“. România, ca „al doilea inamic“, nu poate fi exclusă de la tratative. Desigur, noi nu sîntem partizanii unei asemenea soluții. Dacă e vorba de un compromis, acesta ar trebui mai curînd încercat în partea anglo-saxonilor, care ar fi interesați să se elibereze din frontul Atlanticului ca să-și poată concentra forțele spre Japonia.

Încurcat, generalul Jodl își îndreptă privirea întrebătoare spre Hitler. Acesta își drese glasul și spuse precipitat :

— Nu e vorba de o soluție politică, nici acum, nici mai tîrziu. Viitorul se va hotărî cu armele. Desigur, nimeni nu poate face profeții pe termen lung. Există victorii și înfrîngeri, inerente oricărei acțiuni omenești. Important este în primul rînd să poți face față oricăror situații pe măsură ce lupta se desfășoară, și în al doilea rînd să nu-ți pierzi credința în victorie.

Mareșalul se încruntă. Nu străbătuse atîta drum ca să asculte discursuri vagi de încurajare.

— Am venit aici ca să studiem împreună situația creată în acest moment. Mai ales pentru trupele noastre, aflate departe de bază și amenințate cu o lovitură din flanc. Acțiunile lui Timoșenko între Don și Volga ne-au afectat sistemul defensiv. Dacă ofensiva lui va fi susținută cu o lovitură la sud de Stalingrad, trupele române, lipsite de armament greu și de blindate, nu vor rezista. Riscăm să vedem încercuite diviziile care luptă acum în oraș.

Cu o clătinare hotărîtă din cap, Hitler dădu de înțeles că nu e de acord cu interlocutorul său.

— Am informații certe că ofensiva lui Timoșenko a fost ultima lor încercare înainte de a părăsi orașul, spuse el liniștitor. În cîteva zile nu se va mai vorbi de ea. Atunci, după ce ne vom atinge obiectivul, vom relua discuțiile, domnule mareșal. Deocamdată nu modificăm cu nimic planul campaniei. Vă promit să ne întîlnim iarăși cît de curînd, cînd va sosi momentul să luăm noi decizii. Poate — adăugă zîmbind — viitoarea întîlnire se va desfășura chiar în Stalingrad...

Se înfășoară în optimismul lui ca într-o armură, își spuse înciudat mareșalul Antonescu. Și-n vremea asta, soldații mei, înșirați pe sute de kilometri de front, abia țin piept inamicului...

— Domnule cancelar, cele douăzeci și cinci de divizii românești de la Stalingrad înseamnă numai zece la sută din forțele angajate în est. Dar în momentul de față ele formează aproape toată armata română...

— Toată armata română! repetă Hitler. Dacă ar face un efort, România ar putea pune pe picior de război încă zece divizii.

— Amintiți-vă numărul exact de divizii ungare puse la dispoziția Axei. Și gîndiți-vă la Bulgaria care-și păstrează forțele intacte, cu încuviințarea Berlinului. Aflîndu-mă între acești doi vecini ostili, cum aș putea să arunc în luptă toate resursele militare ale României?

— Reichul își menține garanțiile pentru frontierele României, domnule mareșal. N-aveți de ce să fiți îngrijorat.

— Dumneavoastră repetați mereu poporului german că trebuie să rămînă stăpîn pe soarta sa. Fără să mă îndoiesc de aceste garanții, prefer ca și România să rămînă stăpînă pe soarta ei. Și-apoi, frontierele pe care ni le garantați nu corespund teritoriului real al României.

Hitler făcu cîteva mișcări rapide, mutînd greutățile de la hartă, aplecîndu-se să citească o inscripție, ridicînd și lăsînd să cadă o cutie cu creioane colorate de pe masă. Mareșalul își dădu seama că ieșise bine din acest duel, cîtă vreme interlocutorul său nu-i dădea replica. Hotărî deci să se oprească aici și așteptă.

— Dacă aliații izbutesc să încline balanța în favoarea lor, spuse Hitler, soarta războiului va fi hotărîtă de elemente noi pe care Germania le va aduce în arenă la momentul potrivit. Acest război se va sfîrși prin intervenția unor mijloace de luptă cu totul necunoscute. Să avem încredere în spiritul inventiv al germanilor. Industria noastră pregătește o armă care va da peste cap arta militară tradițională. Tehnicianul va înlocui soldatul. O mînă de oameni vor fi mai puternici decît o armată numeroasă. Un război al elitelor, al științei, încheie Hitler pe un ton ascuțit.

Întorcînd capul cu mișcări sacadate, agresive, Hitler își îndreptă pe rînd privirea către fiecare dintre cei aflați în jurul hărții. Nimeni nu spunea nimic. Apoi degetele lui nervoase punctară, pe hartă, cînd una cînd alta dintre localitățile din jurul orașului asediat, ale căror denumiri fuseseră transcrise cu dificultate de cartografii germani : *Tschernitschevskaia, Kalatsch, Tsaritsinsky.* Meșa de păr cînepiu îi cobora pe frunte, ascunzîndu-i privirile. Spuse pe un ton potolit, de conversație banală :

— Am lucrat destul. E timpul să facem o pauză. Vom continua discuțiile după-amiază. Vă invit la masă, domnule mareșal.

Eu sînt soldat și gîndesc în termeni simpli, ostășești, își spuse mareșalul pe cînd parcurgea cu pași mari aleea bine curățată de zăpadă din jurul castelului. Din moment ce nu poți cîștiga războiul, trebuie să închei pace. Altfel sacrifici zadarnic oamenii și resursele țării. Cum să-l fac să înțeleagă asta ?

Aștepta să fie invitat pentru o nouă întrevedere, dar așteptarea se prelungea. De două ori un aghiotant al lui Hitler venise să-l liniștească :

— Vă rog să mai aveți puțină răbdare. Führerul mai are unele treburi de rezolvat. Vă va invita îndată.

Știa el, mareșalul, despre ce treburi era vorba. Hitler nu se așteptase să fie astfel înfruntat. Probabil căuta acum, împreună cu generalii săi, alte argumente în sprijinul hotărîrilor sale... În cele din urmă, cînd începea să amurgească, aghiotantul veni să-l invite iarăși. Mareșalul aruncă o ultimă privire peisajului înzăpezit, cufundat în liniște, și urcă în grabă treptele castelului.

În biroul lui Hitler era mai puțină lume decît la prima întîlnire. Nelipsitul translator Schmidt era la postul său, gata să consemneze fiecare vorbă.

— Imaginați-vă harta lumii pe care ar fi trasate centrele de putere ale omenirii, ca niște linii de forță magnetică, începu Hitler cu entuziasm. Veți vedea că există în lume cinci concentrări de energie : unul în Statele Unite, altul, mai problematic, în Marea Britanie, al treilea în centrul Europei, avînd ca nucleu Germania, apoi puterea virtuală a Uniunii Sovietice și, în sfîrșit, Japonia. Din fiecare centru emană linii de forță ; conflictele se produc la intersecția lor. Și cel mai puternic conflict se află aici, unde centrele de forță sînt mai apropiate. Lupta Angliei și Rusiei tinde să elimine forța

Germaniei. Dacă ea reușește, continentul nostru va pierde puterea...

Mareșalul asculta cu răbdare acest discurs pe care Hitler îl puncta cu gesturi largi, cu pauze de efect, de parcă s-ar fi adresat unei mulțimi. Îi era greu să-i urmărească logica întortocheată.

— ...Vorbeați de dimineață, domnule mareșal, despre un meci nul. Dar întrecerea este eliminatorie, ca să ne menținem la limbajul sportiv. Sîntem acum în semifinală. Sau vom reuși să eliminăm Statele Unite și Uniunea Sovietică, sau ele vor reuși să ne elimine, pentru a-și disputa apoi marea finală. Altă perspectivă nu există. Spuneați azi-dimineață că războiul țării dumneavoastră este limitat. Iertați-mă, domnule mareșal, dar nu pricep. În ce privință este el diferit de cel al Germaniei ?

— Poporul român a aprobat intrarea țării în război pentru eliberarea Basarabiei și Bucovinei. Dar astăzi opoziția susține că dincolo de aceste limite, campania nu mai are sens.

— Opoziția, adică Maniu, îl întrerupse Hitler. De ce-l tolerați pe acest om ? El slăbește frontul intern al țării.

— N-am autoritatea morală să-l opresc, pînă cînd România nu-și va relua toate teritoriile ce i-au fost răpite, răspunse mareșalul. Anglia și Statele Unite n-au deschis nici o acțiune ostilă împotriva României. Poporul român nu se consideră în război decît cu Rusia. Alianța cu Germania i-a dat speranța că va putea îndepărta pericolul rusesc.

— Îl vom îndepărta definitiv, întări Hitler. Vom lovi Rusia fără nici o cruțare !

Mareșalul privi iarăși harta, unde pe sute de kilometri diviziile românești se înșirau pe o singură linie, contrar tuturor regulilor strategiei. Hitler continua să-și rostească discursul său înflăcărat.

## 4

Privi iarăși în oglinda retrovizoare. „BMW“-ul albastru continua să păstreze aceeași distanță prudentă. Zîmbi și apăsă pe accelerator. Puternicul „Ford 38“ țîșni ca o săgeată pe șoseaua care urca domol spre Comarnic. Mașina din urmă mări și ea viteza. Acum era limpede că nu mai poate fi vorba de o coincidență. Păcat că nu e Baciu cu mine, își spuse. Aș fi făcut prinsoare că în spatele meu se află însuși Sturmer. Și aș fi cîștigat...

Șoseaua șerpuită din Comarnic nu ridica probleme unui șofer experimentat ca el. Urmăritorul său pierduse vizibil teren ; era, desigur, mai puțin familiarizat cu drumul spre Sinaia. Ajunge cu joaca, spuse cu glas tare Paulescu. Pur și simplu îl îndemna pe celălalt la imprudențe... Micșoră viteza ; de după o curbă zări masca aerodinamică a „B.M.W."-ului apărînd iarăși în retrovizor. Urcă liniștit serpentinele, pînă ajunse la izvorul unde poposea de obicei în drumurile sale spre Sinaia. Aici oprise o dată cu Iulia. Iulia, mereu nemulțumită de dispariițiile lui neașteptate. Nu putea s-o prevină totdeauna. O prevenise o dată, la început, și socotea că era destul : „Draga mea, am un serviciu dificil și plin de surprize. Trebuie să te împaci cu situația." Păruse să accepte, dar după fiecare plecare neprevăzută o regăsea mai nervoasă, mai rece. N-a fost să fie, își spuse făcînd cîțiva pași prin pădurea eternă, neschimbată de război.

După larma celor opt cilindri ai „Fordului", solicitați din plin pe drumul de munte, liniștea pădurii i se părea un adevărat balsam. Respiră adînc, ascultînd foșnetul unei adieri ce fremăta departe, sus, în vîrful brazilor. Apoi auzi bîzîitul harnic al „B.M.W."-ului și coborî pe potecă. Mașinuța albastră, cu alură foarte sportivă, se opri cuminte lîngă „Ford".

— Am onoarea să vă salut, auzi glasul lui Sturmer.

— Am onoarea, îi răspunse de departe.

Privindu-i costumul corect, maro închis, cu cravată în dungi și pantofi bine lustruiți, Paulescu se gîndi că ținuta lui Sturmer nu se potrivea deloc cu decorul. Așadar, nu plecase în excursie la munte...

— Nu mă așteptam să vă întîlnesc astăzi, spuse el strîngîndu-i mîna lui Sturmer.

— Sper că n-aveți o întîlnire secretă pe undeva, prin munți, domnule maior. Aș fi dezolat să aflu că v-am stricat o idilă.

— Nu, deloc. Am părăsit obiceiul întîlnirilor în locuri romantice. Pur și simplu mi-a venit pofta să fac o scurtă plimbare. Și descopăr că de unul singur n-are nici un farmec. Așa că nu mi-ați stricat excursia, era gata stricată. Dar dumneavoastră, cu ce ocazie pe aici ?

— Vă căutam, mărturisi Sturmer. I-am spus căpitanului Baciu că am ceva urgent și el a destăinuit direcția în care ați pornit. Pe o șosea bună, „B.M.W."-ul meu face minuni. V-am ajuns pe la Cîmpina. De altfel, nu mergeați prea repede.

— Eram la plimbare. Cînd am treburi conduc ceva mai sportiv.

— Și iată că nici aici nu scăpați de grijile serviciului. Oricum, am vești bune, domnule maior.

Paulescu îl privi curios. Evident, Sturmer nu alergase o sută de kilometri numai pentru o conversație banală.

— Era și timpul să mai auzim vești bune. Că în ultima vreme...

— Așa este. Cred că șefii mei recunosc asta. De aceea m-au trimis atît de... operativ să vă comunic rezultatul unei anumite acțiuni.

— Vă referiți la Zaharia ?

— Evident. Vreți să spuneți că nu vă așteptați ? Să intrăm direct în subiect, domnule maior. Știu că Zaharia v-a vizitat înainte de plecarea la Istanbul. Nu, nu trebuie să vă încruntați. Nici să vă neliniștiți. Informația îmi aparține în exclusivitate. Sînteți primul om căruia o împărtășesc. Și, vreau să adaug, singurul.

Maiorul simți o strîngere de inimă. Îi displăcea aerul de învingător al lui Sturmer, dar recunoștea că acesta marcase un punct prețios.

— Știam demult că sînteți un bun profesionist, spuse el căutîndu-și cuvintele. Dar... m-ați bătut pe un teren unde mă consideram foarte tare. Întîlnirea cu Zaharia a fost destul de discretă.

— Fără cusur, se grăbi să-l asigure Sturmer. Numai printr-o întîmplare norocoasă am dat peste un fir. Uneori în meseria noastră norocul e mai important decît competența.

— Înțeleg. Domnule Sturmer, aș vrea să vă pun o întrebare. Ce vă face să procedați astfel? Mi-ați destăinuit un lucru pe care nu se cuvenea să-l aflu.

— Nu se cuvenea, într-adevăr. Nu-mi pun cărțile pe masă decît în anumite situații.

— Este acum o asemenea situație?

— Aș spune că da. Un fel de compensație pentru povestea cu aparatul de emisie din Ardeal.

— Nu știam că sînteți implicat direct.

— Nici nu sînt. Dar intervine solidaritatea de corp. Noi, cei din *Abwehr,* formăm o echipă și ținem la prestigiul ei. Avem și noi adversarii noștri. Dac-ar fi aflat de capturarea acelui aparat, ei ne-ar fi pus într-o situație cu totul... hm... neconvenabilă. Lucrurile s-au oprit unde trebuia. Nu știu ce s-a întîmplat cu posesorul aparatului. Și nici nu mă interesează. Iar dac-aș ști, aș ține pentru mine.

— Vorbiți serios?

— Foarte serios. Meseria noastră are cavalerismul ei. Dar toate astea sînt amănunte. Am vrut să vă întîlnesc imediat ca să discutăm o problemă importantă. Domnul Zaharia s-a întors iarăși de la Istanbul...

— Nu știam.

— De astă dată v-am luat-o înainte. S-a oprit direct la noi.

— S-a oprit sau... l-ați oprit?

— N-are importanță. Cert este că ne-a dat raportul. În virtutea prieteniei noastre, am socotit că trebuie s-o aflați înaintea notificării oficiale.

— Înseamnă că este un raport bogat.

Sturmer scoase din buzunarul interior un carnețel și-l arătă, ținîndu-l de un colț.

— Am aici principalele date aduse de agentul „B“, cum îi spunem noi. O parte din ele vor figura și în nota oficială, altele nu. Acestea din urmă se înscriu la capitolul „servicii între prieteni“, adăugă Sturmer cu un zîmbet. După cum știți, la cererea englezilor i-am dat niște cifre despre producția de petrol a României. Cu o „mică“ reducere de treizeci la sută. Le-am trimis la Berlin spre aprobare și cei de acolo au mai făcut o... reducere. Englezilor nu le va fi greu să calculeze, după nevoile noastre de benzină și uleiuri, numărul tancurilor și avioanelor de care dispunem. Așadar, ne vor socoti mai slabi decît sîntem în realitate. În schimb le-am dat să înțeleagă că pe teritoriul României avem forțe importante. Zaharia le-a transmis numele unor noi divizii dislocate aici. Divizii care nu există, evident. Vrem să descurajăm tentația lui Churchill de a efectua o debarcare în Balcani. Asta-i prima parte a misiunii lui Zaharia. Cred că vă interesează mai mult a doua parte. Vă rezum ce-a aflat la Istanbul. Date de ordin militar în primul rînd. Americanii și englezii vorbesc despre construirea unor cheiuri pentru nave de mare tonaj în Golful Persic și a unor terenuri de aterizare în Turcia. În America se fabrică bombardiere cu mare autonomie, pe care ei le numesc „fortărețe zburătoare". Tot ei, americanii, sînt de părere că ofensiva lui Rommel în Africa își va pierde din forță, datorită lipsei de carburanți.

— Dedusă din cifrele furnizate de dumneavoastră ?

— Sper că da. Chiar dacă englezii mai au și alte canale de informații. Am avut grijă să modificăm cifrele și pentru alte surse eventuale. Interesul nostru este ca domnul Zaharia să fie cît mai demn de crezare. Ca să fiu sincer, eu n-aș fi exagerat cu reducerea cifrelor acelora. Diferențele prea mari devin suspecte. Dar părerea mea n-are prea mare importanță. Am primit un ordin și l-am executat.

Maiorul Paulescu urmărea atent demonstrația interlocutorului său, încă întrebîndu-se dacă într-adevăr era sincer așa cum făgăduise.

— Știam că misiunea lui Zaharia are mai mult caracter politic.

— I-am cerut să facă de toate, domnule maior. Nu ai prea des posibilitatea să trimiți un om în tabăra inamică. Orice informație ne este de folos, indiferent de domeniu. Vă amintiți că rîndul trecut englezii i-au cerut detalii despre grupul de la Ploiești. Urma să intervină pentru amînarea procesului. Probabil că a și făcut acest lucru ; ca dovadă, lunile trec și ancheta e departe de a se încheia. Acum, după ce le-a făcut cunoscut rezultatul intervenției, englezii i-au cerut să insiste pentru ca ancheta să se prelungească la infinit iar dosarul să nu devină public. Îi înțeleg și pe ei ; e la mijloc prestigiul unei firme serioase, *Intelligence Service*. A mai adus niște materiale de propagandă pentru domnul Maniu, între care „Buletinul Agenției de Informații a României Libere". Acum așteptăm întrevederea cu domnul Maniu. Am dori, deși știu că e dificil, să avem detalii despre această întrevedere.

— Nu dificil, ci de-a dreptul imposibil. S-ar încălca mandatul încredințat serviciului nostru de domnul mareșal. Nu avem dreptul să dăm informații despre politica internă.

— Chestiunea domnului Maniu nu depășește limitele politicii interne ?

— Categoric nu, domnule Sturmer. E un om politic român și acțiunile lui privesc direct politica României. Este un subiect care nu admite discuții.

— Știam asta, oftă Sturmer. Dar șefii mei mi-au ordonat să insist. Trebuie să știți că noi adunăm demult material despre acest domn. Este adversarul cel mai puternic al politicii germane în România. Va veni ziua cînd, cu sau fără sprijinul dumneavoastră, îl vom demasca.

— E o amenințare ?

— Nu. Cel mult un avertisment. Domnul baron mi-a ordonat să repet această frază în fața dumneavoastră. Fără să mă întrebe dacă sînt de acord cu ea.

— Și nu sînteți ?

Sturmer ridică din umeri :

— Sîntem soldați și participăm la cel mai mare război din istorie. Pe cine interesează ce gîndesc soldații ?

— Într-adevăr, spuse zîmbind maiorul Paulescu.

— Ah, era să uit. Înainte de despărțire, încă un detaliu, domnule maior. Englezii insistă să găsească un loc sigur pentru parașutarea unor agenți. Zaharia a avansat numele unui anume Racotă, moșier din Teleorman. Vă spune ceva acest nume ?

— L-am auzit, cîndva, spuse Paulescu după o scurtă pauză. Se pare că era prieten cu de Chastelain.

— Exact, se bucură Sturmer. Cam asta știam și noi. Oare moșia lui să fie, într-adevăr, un teren potrivit pentru lansarea agenților englezi ?

— Nu-i exclus. O să studiem harta. Dacă aflu ceva semnificativ, vă țin la curent. În schimb am și eu o întrebare.

— Vă ascult și, dacă pot, vă răspund.

— Sînt șanse să afle și... rivalii de care vorbeați mai înainte despre intențiile englezilor ?

— De la mine în nici un caz. Dar dacă află, vă previn. N-aș vrea să am pe conștiință niște parașutiști englezi. Aș prefera să-i interogăm noi. Sîntem ofițeri de informații, nu membri ai unui pluton de execuție.

— Să vă fac o mărturisire, domnule Sturmer. Conversațiile cu dumneavoastră devin tot mai plăcute, spuse Paulescu, aplecîndu-se să culeagă o mică floare mov, de toamnă, crescută chiar în marginea potecii.

## 5

— În locul tău, le-aș răspunde de fiecare dată, spuse Mihai Antonescu examinînd cu luare-aminte desenul covorului persan de sub picioarele lui.

Mareșalul îl privi pe sub sprîncene :

— N-am vrut să ofer dușmanilor noștri un spectacol al dezbinării. Să le răspund ! Știi care-ar fi răspunsul ? Un act de acuzare. Am preferat să tac. Să nu ațîț și mai mult spiritele. Am amînat la nesfîrșit ziua socotelilor. Dar ziua aceea nu-i departe.

— Poate că ești prea aspru, Ionele...

— Tot eu sînt aspru ? Cînd ei mă bombardează cu mesaje, cu sfaturi și acuzații ? Cu ce drept fac ei asta ? I-am chemat de trei ori la conducerea țării. De ce au refuzat ? Pentru că nu-s capabili. Ce-au făcut din România Mare în mai puțin de-un sfert de secol ? Au adus-o, pas cu pas, în pragul catastrofei. Ei singuri o mărturisesc. Citește ziarele din urmă. Să vezi cum își aruncau acuzații unii altora : falsificarea alegerilor, trafic de influență, comisioane încasate pe seama furniturilor pentru armată, risipa avutului public, concesiuni oneroase ale bunurilor statului și așa mai departe.

Mihai Antonescu se ridică, făcu cîțiva pași în jurul fotoliului și se opri în fața biroului :

— Înțeleg și-ți dau dreptate, dar trecutul e trecut. Mesajele lor se referă acum la prezent și, mai cu seamă, la ziua de mîine. Aici ar trebui să ne concentrăm atenția.

— Bine... făcu mareșalul pe un ton aproape amenințător. Hai să luăm de la capăt scrisoarea domnului Brătianu. Ia o hîrtie și notează, Ică. Să adunăm ideile, mai întîi. După aceea le ordonăm și le argumentăm. Cred că a venit momentul să răspund acestui mesaj și tuturor celorlalte pe care le-am tot primit. Ce spune în scrisoare ?

— Că sîntem în preajma iernii și populația e amenințată de foame și de frig.

— Dar cînd guvernau ei cum era ? N-au făcut timp de decenii ce-am făcut eu în acești doi ani. Am înfruntat ciuntirea teritoriului, valurile de refugiați, cutremurul, rebeliunea și războiul. Și totuși la noi a fost o abundență mult mai mare decît în celelalte țări din Europa. O spun nu eu, ci diplomații străini care vin la noi. La fel și cu combustibilul. Iarna trecută n-a existat școală, cazarmă, instituție neîncălzită. Și pentru iarna ce vine s-au asigurat și lemne, și alimente. De ce măcar nu se informează înainte de a acuza ? Mai departe ?

— Că nu avem nici o certitudine cu privire la rezultatul războiului.

— Cine, de-a lungul istoriei, a avut certitudini cînd a luat arma pentru a-și apăra dreptul ? Înșiși dumnealor, oamenii politici, mi-au cerut, în '41, să întăresc armata fiindcă ea este singurul mijloc de a reîntregi țara. Asta am și făcut. Nu pentru că mă sfătuiau ei, ci pentru că o impuneau dorința poporului și propria mea conștiință. În cîteva luni am pus armata pe picioare. Că am intrat în Basarabia alături de germani ? Dar puteam să pornim singuri ? Ei bine, acum, după ce ei m-au aprobat în această acțiune, mă întreabă unde ne va duce acest război. Cine să-i mai înțeleagă ?!

Făcu o pauză, privind în gol și adunîndu-și gîndurile. Mihai Antonescu, aplecat pe măsuța din fața fotoliului, lua de zor note. Cînd mareșalul își aținti privirea spre el, puse stiloul deoparte și articulă rar :

— În memoriu se pune întrebarea dacă avem asigurări că Germania ne va reda Ardealul de Nord.

— N-avem. Dar dacă n-am obținut nici o garanție scrisă în privința Ardealului, trebuia să renunțăm la Basarabia și Bucovina ? Cu sau fără noi, Hitler tot i-ar fi atacat pe ruși. Și-atunci care-ar fi fost poziția noastră ? Să stăm deoparte cînd ni se ivea prilejul reparării unei nedreptăți ? Pe de altă parte, dumnealor sugerează ca germanii să ne dea Ardealul. Cum adică „să ni-l dea" ? Ar însemna să-l cerșim. Neamul nostru are cu totul altă concepție. El îl pretinde și-l va lua, la nevoie, cu armele. Dar el nu se poate bate pe mai multe fronturi deodată. Am pornit, cînd s-a ivit prilejul, spre răsărit ; cînd va veni ceasul pe care-l așteptăm, ne vom întoarce spre celălalt dușman și ne vom elibera frații. Pentru asta instruim tineretul, construim șosele și căi ferate, dezvoltăm fabrici, pregătim cadre. Nu se poate face totul dintr-o dată. Iar politicienii se grăbesc. Se grăbesc să șteargă urmele vinovăției care-i apasă. Dar să revenim la garanții. Și să ne aplecăm asupra istoriei. Ce s-a întîmplat în celălalt război ? Aliații s-au angajat în scris să declanșeze, o dată cu intrarea noastră în luptă, mari operații ofensive în est și sud. Care s-au tot amînat. Noi luptam în Transilvania cînd inamicul ne-a atacat în Dobrogea. Ne-am pomenit între două fronturi. A trebuit să cedăm pas cu pas, pînă la Siret. Am rezistat acolo pînă-n vară, cînd ne-au atacat la Mărășești. Rezistența noastră s-a numit, pe drept, victorie. Dar după aceea, cînd rușii s-au retras de pe front, am fost nevoiți să încheiem armistițiul în condiții dezastruoase pentru țară. Au mai folosit la ceva garanțiile scrise ale aliaților ? Cu sau fără garanții, trebuia să intrăm în război. Și am intrat. Ce vor acum ?

— Ceea ce au mai spus și lunile trecute : să retragem armata din Rusia.

— Ar fi o greșeală și o felonie, o trădare ! Iar feloniile se plătesc scump. Hai să analizăm puțin situația. Armata este la o mie cinci sute de kilometri de țară, drumurile sînt cum sînt, căile ferate se află în mîna germanilor. Să retrag armata, acum, ar însemna părăsirea frontului. Ce s-ar alege de armata noastră dacă am face asta ? S-ar prăbuși nu numai armata, s-ar prăbuși însăși țara. Germanii ne-ar ocupa imediat, am avea soarta Greciei și a Serbiei. Cine-și ia această răspundere, dacă mai are încă o fărîmă de judecată ? Ar însemna să anihilezi totul, sacrificiile de pe frontul din Basarabia, de la Odessa și din stepă. Ar însemna dezonoarea. Și, la încheierea războiului, care-ar fi consecințele ? În cazul victoriei germane, țara ar ajunge la dezastru, pentru că Hitler nu ne-ar ierta. Iar în cazul victoriei ruse, am pierde provinciile pentru care am luptat ; ba poate mai mult decît atît. Cine ne garantează că Stalin s-ar mulțumi cu Basarabia și Bucovina ?

Lovi cu palma deschisă hîrtiile din fața lui. Mihai Antonescu continua să scrie.

— Asta aș vrea să le spun politicienilor, reluă mareșalul după o clipă. Gestul pe care mi-l cer ei ar face din neamul românesc o victimă a tuturor. Ar fi gestul unui soldat lipsit de onoare și al unui om de stat inconștient. Nu pot să fac o greșeală pe care nu eu sau altcineva, ci însăși națiunea ar plăti-o scump.

— Mi se pare foarte logic, murmură Mihai Antonescu.

— Logic ? În primul rînd sincer. Este răspunsul unui soldat care nu are nimic de ascuns. Al unui om conștient de greutățile și primejdiile ceasului de față, precum și de răspunderile lui. Cam în acest sens voi răspunde domnului Brătianu. Mai vezi și tu, Ică, adună niște exemple din presă, vezi ceva și despre conferința de pace... Pregătește răspunsul în prima formă, după aceea îl definitivez eu. Și cu asta punem punct. Există probleme mai grave decît schimbul de mesaje cu politicienii.

Surprinse privirea întrebătoare a colaboratorului său.

— Situația militară s-a agravat serios, Ică. La Stalingrad se dau lupte grele. Rușii nu vor să cedeze, iar Hitler se încăpățînează să cucerească orașul. Avem acolo optsprezece divizii. Nu știu ce se va-ntîmpla cu ele, conchise mareșalul.

## 6

— Mă face să mă gîndesc tot mai des la un joc de biliard, spuse căpitanul Baciu.

Paulescu ridică privirea, ușor amuzat :

— Cum de ți-a venit ideea asta ?

— Să vă explic. Zaharia pleacă la Istanbul trimis de nemți, englezii cad în capcană și-l fac spionul lor, omul vine aici și ne dă pe față totul, iar noi îi sugerăm ce să le spună englezilor. Fiecare crede că Zaharia e omul lui. Pentru cine lucrează el de fapt ?

Paulescu ridică din umeri.

— Încearcă să ghicești singur. Cui îi este atașat mai sincer ? De la cine primește mai mult ? De cine se teme mai tare ?

— Prea multe întrebări.

— Sînt numai trei, dragul meu. Oamenii intră într-un asemenea joc din sentiment, din interes sau din teamă. Uneori se îmbină toate trei motivele.

Căpitanul Baciu își sprijini bărbia în pumn și privi cîteva clipe pe fereastră. Se întoarse brusc spre Paulescu :

— Ar mai fi o ipoteză. Că englezii l-au suspectat de la început și vor să-i păcălească pe nemți. Prea au înghițit ușor povestea cu călătoriile de afaceri la Istanbul.

— Faci progrese, căpitane Baciu. Ipoteza e destul de întemeiată. Dar nu trebuie să-ți bați capul prea mult cu ea. Din punctul nostru de vedere, Zaharia acționează corect. Aveam nevoie de o legătură cu englezii și el ne-o asigură. Ce vrei mai mult ?

— Pur și simplu voiam să descurc lucrurile.

— Deocamdată nu ai șanse. Bine că avem mijlocul să-l verificăm. Le-a spus nemților ce i-am indicat noi să le spună. Iar nouă ne-a dat cîteva detalii în plus. Hai să recapitulăm, că ne-apucă seara. Raportul trebuie înaintat chiar astăzi, știi bine.

— Să începem cu ce știu nemții.

— Avem aici comunicarea lor. Domnul de Chastelain l-a întrebat cum de obține vize cu atîta ușurință. A motivat că statul îl sprijină în aceste afaceri, fiindcă ele interesează economia de război. L-a întrebat apoi despre starea de spirit din țară. A răspuns că lumea e nemulțumită. O apreciere corectă, după părerea mea. Opoziția insistă pe lîngă mareșal să retragă trupele din Rusia : oamenii de rînd încep să simtă lipsurile în aprovizionare ; pierderile pe front nu pot fi ascunse... Nemții își dau și ei seama de sentimentele românilor. Nu i-a surprins răspunsul dat de Zaharia englezilor, ba poate ei înșiși l-au sugerat. Cum i-au sugerat și datele despre diviziile nou-sosite. Vor să descurajeze ideea aliaților despre debarcarea în Balcani.

— Se arată mai puternici decît sînt. Atunci de ce ar fi de acord cu opinia că românii doresc încetarea războiului ?

— Probabil vor să justifice scăderea producției de petrol. Au furnizat lui Zaharia cifre inferioare celor reale. De multe ori e bine să pari mai slab decît ești în realitate.

— Atunci de ce au mai inventat diviziile sosite din vest ?

— Se gîndesc și la frontul de vest. Dacă aliații proiectează o debarcare pe continent, ei trebuie să creadă că nemții au slăbit apărarea de pe coasta Atlanticului ; vor pune în mișcare mai puține forțe, care se vor lovi de o rezistență neașteptată. În timp ce o debarcare în Balcani ar fi o catastrofă pentru Axă. Atît i-ar mai lipsi lui Hitler, cînd frontul de la Stalingrad stă pe loc. Încearcă deci să descurajeze ideea debarcării în Balcani. Un vechi truc al războiului secret : să pari mai tare acolo unde ești slab și invers. Dar să mergem mai departe, cu voia dumitale.

— Iertați-mă. Următoarea chestiune ar fi parașutarea agenților englezi. De Chastelain i-a pomenit ceva lui Zaharia despre asta.

— E o problemă mai delicată. Dacă ei îl suspectează pe Zaharia, înseamnă că încearcă să-i păcălească pe nemți. Să parașuteze agenți care, odată capturați, să dea informații false. Dacă nu-l suspectează, atunci agenții vor cădea în capcană.

— Doar n-o să-i lăsăm pe mîna *Gestapoului,* spuse cu indignare căpitanul Baciu.

— Asta nu depinde de noi, știi bine. Așa. Acum a doua categorie de probleme. Ce-a aflat Zaharia de la englezi...

— ... Și a transmis nemților.

— Exact.

— Informații despre linia ferată de pe Eufrat, pentru aprovizionarea rușilor. Construcția instalațiilor portuare din Golful Persic. Și opinia unui diplomat american că ofensiva lui Rommel în Africa va slăbi din lipsă de carburanți.

— Bun. Le consemnăm pe toate, chiar în ordinea asta. Urmează un capitol separat — problemele care ne privesc numai pe noi și despre care nemții nu știu nimic.

— De Chastelain insistă în continuare pentru amînarea procesului. I-a solicitat să procure o copie a dosarului, ceea ce Zaharia a refuzat.

— Și domnul de Chastelain drept cine ne ia ? Cum să pună mîna pe dosar ? Crede că totul se poate cumpăra ? Dar acum nu e timp pentru analize psihologice. Bine că l-a refuzat și ne-a scutit pe noi de încurcături. Mai departe.

— Cel mai secret lucru din toată misiunea. Mesajul către Iuliu Maniu.

— Exact. Asta trebuie s-o punem pe hîrtie cu cea mai mare grijă. Englezii vor să afle opiniile domnului Maniu despre condițiile în care România ar solicita armistițiul. De asemenea vor să afle numele oamenilor săi de încredere aflați la Londra și la New York. Și dacă are nevoie de o altă stație de radioemisie în locul celei capturate în primăvară.

— Ar fi interesant să știm răspunsurile domnului Maniu.

— Ziua aceea nu-i departe. Dar nu putem aștepta cu raportul pînă atunci. Domnul Cristescu vrea să-l prezinte mareșalului cît mai repede...

Telefonul sună prelung. Maiorul Paulescu ridică receptorul :

— Alo !... A, vă salut, domnule Zaharia... Pentru dumneavoastră oricînd cu mare plăcere... Da, desigur. Notez adresa... Spuneți... Am scris. Într-o jumătate de oră sînt acolo... Și eu la fel.

Închise telefonul și se ridică.

— Căpitan Baciu, îți revine plăcuta sarcină să redactezi singur raportul. Eu mă duc la o întîlnire de afaceri. Fă raportul cît mai scurt, ca s-avem loc și pentru relatarea discuției cu domnul Maniu.

Căpitanul Baciu fluieră admirativ.

— Asta zic și eu lovitură. A-nceput să-mi placă viața aici, domnule maior.

— Luați loc, vă rog. Am pregătit o cafeluță și... coniac. Vă rog să vă serviți, domnule maior. Doriți cafeaua mai dulce ?

— Doresc să aflu noutățile, domnule Zaharia.

— Grăbit ca totdeauna...

— Mai grăbit decît oricînd. Raportul trebuie înaintat chiar în seara asta. Și vreau să cuprind în el și discuția cu domnul Maniu.

— Mă rog. Într-adevăr sînt lucruri importante. Domnul Maniu m-a invitat la micul dejun. După cum v-am spus, căutam cu insistență prilejul să-l întîlnesc. Mi-a luat-o înainte. Mi-am dat seama că fusese informat despre călătoria mea la Istanbul și despre întîlnirile cu domnul de Chastelain.

— Nu v-a spus de unde ?

— L-am întrebat. „Am aflat pe altă cale". O cale prin care primește și alte comunicări din străinătate. Pe aceeași cale a expediat la Londra un memoriu despre situația din țară... Mi-a precizat că oamenii săi de încredere sînt Cornel Bianu la Londra și Citta Davilla la New York. Pe urmă mi-a ținut un mic discurs despre situația politică. Opinia publică din țară e tot mai ostilă Axei, susține el. Menținerea mareșalului Antonescu la putere se bazează atît pe sprijinul Germaniei, cît și pe teama tuturor ca România să nu ajungă în orbita sovietică. „Aș fi un rău patriot dacă i-aș alunga pe germani pentru a-i aduce pe ruși", sînt cuvintele lui. Înainte de a începe demersuri pentru încheierea păcii, dorește asigurări că Basarabia și Bucovina nu vor fi recuperate de sovietici. După intrarea în acțiune a Americii, convingerea sa e că Germania va pierde războiul. Așadar, politica României trebuie să se orienteze spre Aliați. Obiectivul principal al acestei politici rămîne eliberarea Ardealului de Nord.

— Asta-i tot?

— Asta-i tot, domnule maior. Vi se pare puțin?

— Nu, dimpotrivă. Sînt date de cea mai mare importanță. Dacă colegii mei germani le-ar avea la îndemînă, domnul Maniu ar fi un om pierdut. Vă previn încă o dată : aceste informații nu trebuie să ajungă la *Abwehr*.

— Sper că nu mă suspectați de...

— Nu vă suspectez. Vă avertizez numai. Sînteți angrenat într-un joc foarte important. Aici nu mai e vorba de soarta unui om sau altuia, ci de viitorul țării.

— Sînt un om onest, domnule maior.

— Dovediți-o pînă la sfîrșit. Nu știm ce ne va aduce ziua de mîine. Trebuie să acționăm astfel, încît să nu avem motive să roșim.

— Mi se par nejustificate toate aceste... Ba chiar jignitoare.

— Sînt gata să vă cer scuze dacă v-am ofensat. Dar m-am socotit dator să fac asemenea precizări. Situația țării e prea complicată, nu se pot admite șovăieli sau atitudini duplicitare. Acum vă rog să mă iertați, trebuie să redactez cît mai repede raportul. Mulțumesc pentru informații. Și... pentru tratație.

— A fost o plăcere, spuse Zaharia conducîndu-l ceremonios spre ușă.

## 7

Am dormit ghemuit în fundul tranșeei, pînă cînd m-am pomenit cu un șiroi subțire de apă chiar la ceafă, între cămașă și gulerul mantalei. Vreo pală de vînt ridicase colțul „acoperișului".

De săptămîni de zile ploaia cădea fără-ncetare. Ca să ne adăpostim cît de cît, puseserăm deasupra șanțurilor cîțiva pari și peste ei așternuserăm foile de cort. M-am ridicat de pe mormanul de nuiele care-mi era și scaun, și pat, și masă. Lîngă mine, Lae Corcodel, cu capul pe spate, sforăia gros. În lumina cenușie a zorilor fața lui părea și mai tuciurie. Am dat să pășesc peste el, dar am alunecat și i-am atins genunchiul. A sărit ca ars, cu mîna pe pușcă :

— Ce-i ?

— Nu-i nimic, stai liniștit. Mă duc să schimb postu-naintat.

— Aoleu ! Cască ochii, leat. Să nu ne pomenim cu vreo bucurie. Ai văzut, alaltăieri...

Văzusem. Alaltăieri, spre dimineață, cîțiva de-ai lor veniseră pe mutește, tăiaseră gîtul unui observator și-l luaseră pe celălalt cu ei, ținîndu-i baioneta-n beregată ca să tacă din gură. Pe front e mereu nevoie de cîte-un prizonier care să spună ce regiment e în față, cum stă cu muniția și ce gîndesc soldații în tranșee. Așa că dacă nu căscai ochii, puteai ajunge ori de partea cealaltă a frontului, ori pe lumea cealaltă. La fel de rău, la urma urmei.

Am plescăit mai departe prin noroiul de pe fundul tranșeei, mergînd aplecat pe sub acoperișul acela șubred. Ploaia țîrîia abia auzit peste pînza deasă. Am ajuns la deschizătura ce ținea loc de ușă.

— N-aveți somn, dom' caporal ? m-a întrebat posac ostașul de gardă.

— Mă duc să schimb postu-naintat.

— Așa repede ?

— Dacă tot m-am sculat...

— Ferice de ei, a spus plantonul.

— Băiețelu ăla pe unde-o fi ?

— E colea, lîngă mine, trage la aghioase. Mai adineauri o striga pe maică-sa în somn.

— Boboc, ce vrei, i-am spus cu oarecare dispreț.

— Aici, pe front, trebuie să uiți repede că ești boboc.

I-am dat dreptate :

— Mie-mi spui ?

Băiețelu dormea șezînd, cu arma-ntre genunchi. Am acoperit cu palma trăgaciul. Bobocii, cînd îi scoli din somn, se cred la război și apasă pe trăgaci. L-am scuturat de umăr :

— Scoală, băiete.

— Haiti ! a tresărit el, dar țineam bine de armă.

— Fii liniștit, eu sînt. Ne-a venit rîndul la observator.

— Gata, dom' caporal, a spus el cu vioiciune.

Avea în toate hărnicia noului-venit, de care noi, veteranii, cam rîdeam pe ascuns. Îi puneam pe boboci la treburile mărunte : să umple bidoanele cu apă, să pună cartușele în încărcătoare, să facă rost de lemne ; ei le îndeplineau bucuroși, ca și cum asta i-ar fi scutit de grijile cele mari, adevărate, ale războiului.

Pînă la postul înaintat erau vreo cincizeci de metri. O nimica toată. Numai că trebuia s-ajungem acolo tîrîș. Eu în față, el după mine. Simțeam cum mi se afundă coatele și genunchii în pămîntul ca o cocă neagră. Umezeala înghețată mi-a pătruns prin haine. Mai întîi la coate și la genunchi. Apoi pe spinare. Numai că pe spinare era apă curată, venită din cer.

O mitralieră a țăcănit undeva, în față, parcă fără chef. Cîteva gloanțe au șuierat pe deasupra. Capul între mîini, obrazul în noroi. Fără voie, îți aperi capul. Cît poți să-l aperi cu mîinile.

— S-a sculat Ivan din somn, l-am încurajat pe boboc. Nu-ți fie teamă, îs departe.

— Mi-au trecut pe lîngă urechi, dom' caporal.

— Hai-hai. S-o spui țîncilor, în permisie, nu mie. Pe puțin treizeci de metri.

Mai pusesem ceva de la mine, să-i dau curaj. Ne-am tîrît mai departe.

L-am simțit în stînga mea, mă ajunsese din urmă.

— Cine-o fi născocit și postu-naintat !

— Ce, nu-ți place ? Doar nu te bați cu dușmanul. Ar fi o prostie. Trebuie numai să-i urmărești mișcările. N-ai mai fost ?

— N-am mai fost.

— Să știi un lucru : dacă vine, ne întoarcem fuga la companie și dăm alarma. Nu trebuie să ne prindă acolo, singuri. Misiunea noastră e să-i simțim la timp și să dăm alarma.

La vreo zece metri de postu-naintat m-am oprit. I-am făcut și lui semn să stea. Vedeam parapetul scund din fața adăpostului și, puțin deasupra lui, două capete.

— Postu-naintat, deșteptarea ! am strigat.

— Băuși ceva, leat ? Crezi că dormim aici ? Parola !

— Hai, mă, Costine...

— Parola, că-ți găuresc dovleacul !

— „Sibiu“, mi-a suflat Băiețelu.

— „Sibiu“, am strigat către pușca întoarsă spre mine.

— „Cerna“, a venit răspunsul îndată. Înaintați.

Ne-am tîrît pînă la adăpostul îngust, o groapă aproape rotundă, mai puțin adîncă decît tranșeele noastre. Costin, caporalul de la plutonul vecin, s-a holbat la mine :

— Ce te-ai mascat așa, leat ? Vrei să-i sperii pe-ăia ?

Mi-am trecut mîneca peste obraz.

— Te-ai murdărit mai tare. Lasă, că nu te-alege Ivan.

— Ce-i pe la ei ?

— N-au prea dormit azi-noapte. A fost foială mare, eu zic că le-mpărțeau cartușe.

— Ți s-o fi părut.

— Noaptea s-aude bine, a spus celălalt. Vorbeau între ei și țăcăneau încărcătoarele. Parcă le dădeau din mînă-n mînă.

— Gata cu poveștile, le-am spus. Lăsați-i pe seama noastră. Consemnul îl știm. Duceți-vă la companie.

— Serviciu ușor, a spus caporalul cam în rîs. Ia binoclul. Și uite-aici niște pezmeți, dacă v-apucă foamea N-am izbutit să-i ronțăim pe toți. Apă aveți ?

— Avem.

Și duși au fost. Mi-am pus pușca-mitralieră în bătaie, Băiețelu a făcut la fel cu *zebeul* lui, pe urmă mi-a cerut binoclul și-a început să cerceteze ploaia din fața lui.

— O fi departe Donul ăsta ? l-am auzit.

— Nu-i departe. Poate vreo jumătate de kilometru de-aici.

— Tot nu pricep. Sîntem la Cotul Donului. Nici urmă nici de cot, nici de Don.

— Păi tu crezi că-i gîrla de la voi, din Siliștea ? l-am luat în rîs. Asta-i apă mare, leat. Cotul Donului are vreo sută de kilometri. Eu zic că numai din avion poți să-ți dai seama...

— O sută de kilometri ? ! Apăi, dom' caporal, chiar că n-aveam ce căuta pe-aici. Într-o țară uriașă ca asta.

— Ia taci măi, gură-spartă. Poate te-aude naibii cineva. Mai ajungi și la Curtea Marțială. Lucrurile astea nu se vorbesc pe toate drumurile.

A tăcut, s-a uitat iar cu binoclul. Ploaia dădea acum în spic de zăpadă, dar se mai potolise.

— În cît e azi, dom' caporal ?

— Întîi noiembrie. Da' ce-ți pasă ?

— Nu că-mi pasă. Vreau să scriu alor mei.

— De asta-ți arde acum ?

— De fiecare dată mă gîndesc că poa' să fie ultima scrisoare.

M-am răstit la el :

— Lasă prostiile !

— Păi cum, dom' caporal ? Cînd îi văd pe băieți cum se duc, azi unul, mîine altul... Alde Ivan ăștia și-au făcut un obicei. De două săptămîni încoace, o zi da, una nu. Atac, incursiune, atac... Și-au pus de gînd să ne alunge de-aici cu orice preț.

— Dar nici noi nu ne lăsăm.

A lovit cu palma patul Z.B.-ului :

— Eah ! Noi, cu pușcoacele noastre ? Vedeți cînd bate „greaua" lor ? Zici că-i cutremur. Mi-a povestit Lae, c-a fost în post ieri-noapte. Cică a auzit zgomot de tancuri încolo, peste Don. Păi dacă vin și cu tancurile... Aici ne-ngroapă, în șanțurile astea, dom' caporal.

— Ia mai taci, măi. Fă-ți curaj, că dacă te lași, ajungi să scrii scrisori triste.

— Nu-s eu prost să scriu scrisori triste. Le oprește cenzura. Scriu și eu, ca tot leatul : dragii mei, aflați despre mine că-s sănătos, pe aici plouă des, a-nceput frigul și n-ați face rău să-mi trimiteți niște ciorapi de lînă, să nu pățesc ca astă-iarnă...

— Păi ce, astă-iarnă ai fost pe front ?

— Nu, eram la partea sedentară, da' tot iarnă se chema, dom' caporal. Mi-au degerat degetele de la picioare. Făceam de santinelă la depozit, pe Cetățuie. Drept în bătăia viscolului. Io-s de la țară, și-s învățat cu frigul. Dar viscol ca ăla, zău. După ce-am ieșit din lazaret, m-am învățat minte. Încălțam două perechi de ciorapi. Ce-o fi la iarnă aici ? Dacă ne-apucă gerul pe coclaurile astea...

— Pîn-la iarnă s-alege la un fel, l-am încredințat.

— Ei îs pe pămîntul lor, știu rostul, ca tot omul la el acasă. Credeți că-i dovedim ? Zice că Stalin le-a spus faceți ce știți, da' nu dați orașul, ăsta-i orașul meu, poartă numele meu. Nu vedeți, dom' caporal, că nu se lasă deloc ? Și-acuma dacă vin cu tancurile...

— Ei, tancurile... Le-om vîna și pe alea. Nu v-a spus la teorie cum se vînează tancurile ?

— Ba da. Da' mneavoastră ați vînat vreunul, dom' caporal ?

— N-am vînat, măi. N-am prea avut de-a face cu ele pîn-acum. Cînd am trecut Prutul, nu prea erau. Mai mult tunuri. Le găseam pe cîmp, sfărîmate, după ce se retrăgeau. Dar tancuri... cred că o tuleau înapoi.

— Eu zic că le dăduse ordin să se tragă la adăpost. Și uite-le acuma. Îi bagă-n sperieți pe alde Lae. Eu am văzut tancuri o dată, cînd treceau nemții spre front. Numai ce le-auzi și ți se face părul măciucă.

— Nu te știam fricos, măi, Băiețelule. Ne faci județul de rîs.

— Nu-s fricos, dom' caporal, că tata a luptat la Cîmpulung, în 'șaișpe, are și „Virtutea Militară“, chiar regele Ferdinand i-a pus-o în piept. Atunci se băteau pentru Ardeal, mureau țăranii noștri cu zîmbetul pe buze. Altă socoteală. Pe cînd acum... ce căutăm noi aici, dom' caporal ? Să-i luăm lui Stalin orașul ? Păi ce să facem cu el ?

— Ți-am zis să-ți mai ții gura aia. Sîntem soldați și îndeplinim un ordin. Or fi știind cei mari ce fac.

— Ne-au vîrît slugă la Hitler, asta fac. Să ne vărsăm sîngele pentru ei.

— De unde știi tu vorba asta ? Ia stai. Nu te-o fi pus dracu' și-ai citit vreo foiță de-aia ?

— Citit, necitit, eu socotesc că...

— Spune, măi, unde-ai găsit-o ?

— Nu mai zic nimic, dom' caporal.

— Spune, băiete.

— Ce să spun ? Ieri-noapte, cînd a venit avionul-ăla peste pozițiile noastre, a lăsat niște hîrtii. Scria acolo că nemții ne trimit la moarte ca să-și mărească stăpînirea. Și dedesubt, în chip de iscălitură, Partidul Comunist din România.

— O fi ajuns partidul comunist ăsta cu avionul aici, la Cotul Donului ? Nu-ți dai seama cine-a făcut hîrtiile ? Alde Ivan, băiete. Ca să citească proști ca tine și să se scarpine la ceafă.

A lăsat mîna-n jos ca și cum l-ar fi ars ceva acolo la ceafă.

— Dom' caporal, chiar așa să fie ?

— Așa, măi. Ca să ne strice inima. Să părăsim pozițiile și s-o luăm la fugă ca iepurii, cînd vin.

— Eu n-o iau la fugă, dom' caporal.

— Nici dacă vin tancurile ?

— Nici. V-am zis că ne-au învățat la teorie...

— Cu toată teoria, dacă citești fițuici de-alea...

— Una singură, dom' caporal.

— Hai să-ți spun ceva. Să zicem că jumătate din companie citește fițuica și zice : „Are dreptate, mă, ia să pun eu arma jos cînd vine Ivan la atac !“ Ce fac ceilalți, care-au rămas pe poziție ? Pot să-și facă rugăciunea.

— N-o luați așa, dom' caporal. Parcă noi ascultăm ce scrie-n fițuicile-alea ? Tactică veche. Mi-a zis mie taicămeu că și atunci în 'șaișpe, le arunca inamicul hîrtii. Da nu le luau în seamă.

— Taică-tău a fost un om de ispravă.

— Și parcă eu... ?

— Tu ? Văd că tot întrebi ce căutăm aici.

— Măcar eu întreb cu glas tare.

S-a întrerupt și a dus iute binoclul la ochi. Mi l-a dat repede, nici n-a mai stat să-și scoată curelușa de pe gît. M-am alăturat de umărul lui și am privit înainte. Prin binoclu se vedeau bine alde Ivan, în mantale lungi, cu baioneta la armă, venind. Am luat-o la goană spre poziția companiei. Ne-am rostogolit în tranșee și-am dat alarma. Au răsunat ordine grăbite. Un șir lung de țevi de pușcă s-a ivit pe taluzul înmuiat de ploaie. Dom' căpitan Someșan Titus a strigat de-a auzit toată compania :

— Lăsați-i să se apropie. Nu trage nimeni decît la ordin !

Mi-am lipit obrazul de patul puștii-mitralieră. În vîrful negru al cătării au început să se vadă siluetele oamenilor cu mantale lungi. Poalele le fluturau din fugă. Nu se auzea nici o împușcătură. Părea că toată compania noastră încremenise la vederea șirurilor acelora de oameni ce alergau spre noi. Deodată vîntul a adus un sunet lung, aproape plăcut auzului : strigau ura, ca să-și dea curaj.

— Companie, asupra inamicului... foc !

Sute de puști au detunat toate deodată. Am apăsat pe trăgaci. Rafala mi-a scuturat umărul. Mă străduiam să nu pierd din vîrful cătării siluetele acelea. Că multe mai erau, Dumnezeule !

— Foc ! Trage, leat, uichiu-che-n pașche ! Foc !

Nu mai era nevoie de îndemn. Puștile noastre pocneau pe întrecute. Am mai tras o rafală. Mi-a răspuns, din tranșeea vecină, mitraliera. O rafală prelungă, cît două încărcătoare de-ale mele. Dar inamicul venea... Cît am schimbat încărcătorul — pe bîjbîite — nu mi-am luat ochii de la cei care ne atacau. Dintre ei începuseră să cadă, dar cei rămași în picioare continuau să alerge, cu baionetele sclipind. Ne mai despărțeau vreo cincizeci de metri.

— Grenade ! a țipat căpitanul nostru.

Se-ntîmpla rar să ajungă pînă la bătaia grenadei. De obicei îi întorceam din drum, că aveam trăgători buni și iuți. Ofițerii lor își dădeau seama de asta. Comandau retragerea. De data asta însă...

— Grenade, foc !

Vedeam cu coada ochiului gogoloaiele negre zburînd, parcă aruncate de aceeași mînă. Apoi bubuitul lor dezordonat, cînd ici, cînd colo, printre oamenii în mantăi lungi. Unii au căzut ; alții au luat-o la fugă înapoi.

— Companie, la ataaac ! a strigat căpitanul Someșan Titus.

Era rîndul nostru să strigăm, încrîncenați, în timp ce toți ca unul am sărit din tranșee și-am luat-o la fugă pe urmele dușmanilor. Am ținut-o așa vreo sută de metri, apoi am auzit șuierul scurt al proiectilelor și ne-am rostogolit la pămînt. Trăgea artileria lor de sprijin. Calibru mic, dar o știam ce poate : parcă punea loviturile cu mîna, între ei și noi. Așteptam comanda următoare.

— Companie, pe vechiul loc, în salturi scurte, marș !

Căpitanul nostru dădea comenzi ca la instrucție, cu vorba lui răspicată, fără să-i deslușești în glas încordare sau grabă ; părea că pentru el lupta era o manevră la care se folosea muniție de război. Ne-am întors, toți ca unul, și ne-am adăpostit în șanțurile noastre. Unii șchiopătau ; alții rămăseseră între linii, răpuși sau doar atinși în treacăt de suflarea morții. Focurile încetaseră ; furtuna se potolise.

— Brancardieri... Brancardieri ! am auzit cîteva strigăte.

Din urmă s-au ivit în fugă brancardierii ; genţile cu cruce roșie li se bălăngăneau la șold. I-am privit — pentru a cita oară — cum încercau cu trudă să dreagă ceea ce stricase războiul ; să oprească sîngele, să șteargă urma gloanțelor, să aline durerile. După vreun sfert de ceas au început să treacă înapoi. Aducînd răniții. Unii șchiopătînd, încercînd totuși să meargă pe picioarele lor. Alții sprijiniți de umeri. Alții pe brancardă. Așa l-au adus și pe Băiețelu. Mantaua lui era mînjită de noroi amestecat cu sînge. Am sărit din adăpost :

— Ce-i cu el ?

— Ce să fie, dom' caporal. Lovit în piept, mai sus de inimă. A avut noroc...

— Al naibii noroc, am spus în sinea mea. Cum e, Băiețelule ?

Pe fața neatinsă de brici, palidă acum, a fluturat un zîmbet chinuit :

— V-am zis eu, dom' caporal. Scrisoarea... Vedeți că-i aici, în buzunar...

— Lasă, că ajungi acasă înaintea ei. Măcar știi că ai scăpat de război.

I-am scos scrisoarea din buzunarul vestonului. La un colț, cartea poștală purta o pată proaspătă roșie.

— A pierdut mult sînge ?

— Nu-i vorba de sînge, a spus sanitarul. E cazul că glonțul a intrat, dar n-a mai ieșit. S-o fi oprit în plămîni, Doamne ferește.

— Duceți-l iute la ambulanță. Și dacă-l operează, dați-mi de veste. E din județ cu mine.

— Bine, dom' caporal.

— Fă-te bine repede, i-am spus soldatului, încercînd să-l înveselesc. O să-ți păstrez un tanc...

M-am uitat lung după brancardieri. Soldatul Băiețelu stătea pe targă nemișcat, cu fața-n sus. Războiul nu mai era treaba lui. Cel puțin pentru o vreme.

Cînd m-am întors în tranșee, sergentul Buruiană socotea ceva în carnețelul lui. A ridicat privirea, trist, spre mine :

— E groasă, Ioane. Azi, din compania noastră au mai căzut opt oameni. De cînd am ajuns aici, efectivul s-a redus la jumătate.

— Dacă mai ține mult așa... am încercat să fac o prezicere.

— Nu mai ține. N-are cum să mai țină. Trebuie să se-ntîmple ceva.

— Ceva bun în nici un caz, i-am răspuns. La război nu te aștepți la lucruri bune.

## 8

Își aruncă privirea peste rapoartele de pe front, apoi se ridică brusc și se apropie iarăși de hartă, încruntat. Diviziile românești de la Stalingrad erau într-o situație de-a dreptul alarmantă. Ordinele de luptă date de generalii germani păreau opera unor diletanți. Un corp de armată avea de acoperit 50 de kilometri de front, cam de două ori mai mult decît ar fi fost firesc. Dar nu numai atît : artileria făgăduită de germani întîrzia să sosească, iar tunurile anticar din înzestrarea regimentelor erau neputincioase în fața tancurilor grele. Rapoartele și informările repetau mereu același lucru : aprovizionarea mergea greu, muniția ajungea cu întîrziere în linia întîi, în timp ce recunoașterile arătau că inamicul pregătea o contraofensivă de mari proporții.

Oare nemții nu-și dau seama de nimic ? se întrebă pentru a zecea oară. Trimisese scrisori, discutase cu ofițerii din misiunea germană, le atrăsese tuturor atenția că inamicul pregătea ceva. Nici o reacție, nici un semn că Înaltul Comandament german înțelegea primejdia. Diviziile continuau să rămînă înșirate pe frontul acela excesiv de lung, avînd o densitate pe care manualele de tactică ar fi socotit-o sinucigașă. Și, mai presus de toate, nu aveau rezerve ! Din lipsa efectivelor, comandanții fuseseră nevoiți să trimită și eșalonul doi tot în prima linie. Își imagina frontul ca pe-un obstacol subțire, inconsistent, vulnerabil în fața unui atac de proporțiile pe care le bănuia doar, punînd cap la cap informațiile sosite de pe front.

Chemă aghiotantul de serviciu :

— Fă-mi legătura la Misiunea Militară Germană. Vreau să vorbesc cu generalul Hauffe personal. Sau, mai bine, transmite generalului Hauffe că-l rog să-mi facă o vizită.

— Ne aflăm în periferiile orașului, domnule mareșal, spuse generalul Hauffe, arătînd cu mîna înmănușată spre hartă. Sînt acolo trupe brave și comandanți străluciți, în frunte cu mareșalul von Paulus. Ordinul Führerului e limpede : trebuie să cucerim Stalingradul încă în această lună. După aceea, declanșăm ofensiva asupra Moscovei pe la Est. Trebuie să recunoașteți că este un plan măreț.

— Recunosc, admise mareșalul cu ochii la hartă. Dar flancul stîng al frontului e șubred ; sînt semne că tocmai acolo se va îndrepta contraofensiva inamică.

— Contraofensivă, domnule mareșal ? Cu ce forțe ? Rușii se retrag de luni de zile ; la Stalingrad rezistă cu ultimele puteri. E drept că și feldmareșalul von Paulus a raportat despre slăbiciunea flancului stîng. Înaltul comandament a și luat unele măsuri. Noi unități de tancuri sînt în drum spre Stalingrad...

— Sînt încă departe, spuse mareșalul. Nu vreau să critic hotărîrile Înaltului Camandament, dar ideea că înaintăm pe direcții divergente nu-mi dă pace. Drumurile de rocadă între Caucaz și frontul de la Stalingrad sînt puține și în stare proastă, vremea s-a înrăutățit... Mă îndoiesc că rezervele vor ajunge înainte de contraofensiva rusă.

Generalul Hauffe rămase o clipă neclintit, strîngînd din maxilar. Mareșalul îi văzu obrajii bine rași zvîcnind.

— Doreați să spuneți ceva ? întrebă el politicos.

— Voiam să vă întreb doar atît : admițînd că rusul va mai găsi puterea, după luni de rezistență, să pornească o contraofensivă, credeți că va putea el acoperi un front atît de larg ?

— Nu va ataca pe tot frontul. Se va concentra pe două sau trei zone...

— Aviația de recunoaștere n-a semnalat asemenea concentrări.

— Nu uitați că timpul rău a îngreunat observarea. În locul lor, aș alege două axe de atac, una spre Rostov și alta spre Kalaci. Astfel s-ar periclita și frontul din Caucaz, și cel din fața Stalingradului.

Generalul german se aplecase, potrivindu-și monoclul, să vadă mai bine inscripțiile. Păru că privește cu interes harta. Cînd se îndreptă din nou și se întoarse spre interlocutorul său, mareșalul îi surprinse o expresie aproape veselă.

— Cred că sînt temeri exagerate, domnule mareșal. De unde să pornească ofensiva ? Dincolo de frontul nostru e stepa, sînt întinderi pustii, fără acoperiri. Cum să-și mascheze concentrările de trupe ? Și, mai ales, de unde trupe ? Convingerea noastră e că rezistă cu ultimele puteri.

— Domnule general, nu trebuie să subestimăm adversarul. Oare știm noi cu adevărat ce se ascunde dincolo de Urali ? Ce resurse umane conține vasta Siberie ? De luni de zile comunicatele anunță pierderi grele în tabăra inamică, și totuși ei aruncă mereu în luptă forțe proaspete. De unde ? Au pierdut atîtea tancuri ; de unde scot mereu altele ? Vă rog să raportați imediat toate aceste semnalări ale mele. Situația e serioasă, ar trebui ca Înaltul Comandament să ia măsuri imediat.

— Voi raporta, spuse cu amabilitate generalul german. Deși rămîn la părerea mea că temerile domnului mareșal sînt exagerate. Nu trebuie să fiți atît de îngrijorat...

Mareșalul se strădui să zîmbească :

— Dați-mi voie totuși să fiu îngrijorat. La Don și în fața Stalingradului am peste patru sute de mii de soldați. Răspund în fața istoriei pentru fiecare dintre ei.

— Vă înțeleg, spuse încet generalul Hauffe.

— N-ai înțeles nimic, spuse mareșalul după plecarea generalului german.

Îl chemă pe șeful cabinetului militar :

— Davidescu, pregătește un mesaj urgent către Înaltul Comandament german. Catastrofa e iminentă. Trebuie luate măsuri imediate pentru a o preveni...

## 9

— Tancurile ! Vin tancurile !

Strigătul a pornit din gură-n gură. Am pus pușca-mitralieră alături, pe parapet, și mi-am înșirat grenadele în firida săpată în peretele adăpostului. Lîngă mine, sergentul Buruiană a făcut la fel.

— Ce-o fi o fi, leat, mi-a spus el aproape vesel. De-aici n-avem cum să ne retragem. Oricum ne-ar ajunge din urmă.

Am auzit în spate tropăituri și comenzi. Am întors capul. Cîțiva artileriști aduseseră în grabă un tun antitanc cu roți de cauciuc. Alții veneau în goană, doi cîte doi, purtînd lăzile cu poiectile. Mai încolo, spre flancul stîng, apăruse încă un tun.

— Sîntem scăpați, i-am spus sergentului.

— Cu pușcoacele astea ? a rîs el amar.

Tunurile au și-nceput să tragă. Aveau un pocnet subțire, sec, așa cum ai destupa o sticlă cu vin. În preajma tancurilor care veneau au crescut repede, ca niște stîlpi negri-roșii, exploziile. Proiectil după proiectil. Dar tancurile veneau și veneau, parcă fără să ia în seamă tunulețele noastre.

— Maică, Doamne, pîn-aici ne-a fost ! am auzit în stînga mea glasul înspăimîntat al lui Lae Corcodel. Ce tancuri mai e astea, mari cît casa ?

— Lasă tancurile, uichiu-che-n pașche. Trage-n soldații care vin după ele. Și cînd ajunge tancu-aici, faceți cum v-am învățat.

Știam : tupilați pe fundul tranșeei, tancurile nu puteau să ne facă rău. Aveau să treacă peste șanțuri, așa ne spusese căpitanul nostru Someșan Titus. Pe urmă ne răfuiam cu pifanii din urma lor...

Dar acum le vedeam venind, legănîndu-și țevile, plutind peste hîrtoape, scoțînd fum, scrîșnind din șenile, scuipînd foc din țevile mitralierelor. În urma lor, șiruri dese de infanteriști, cu pistoale-mitralieră la subțioară. Prin negura subțire a dimineții, și tancurile, și oamenii păreau mai mari.

— Foc ! a strigat căpitanul nostru. Asupra infanteriei !

Unul din tancurile din față s-a oprit o clipă, și-a răsucit țeava, parcă pipăind înaintea lui, apoi am văzut clipind roșu-alb la gura țevii. Nu mai văzusem din poziția asta un tanc trăgînd. El acolo, noi aici. Față-n față. În clipa următoare, tunul de lîngă noi s-a acoperit de fum. Cînd fumul s-a risipit, tunul stătea într-o parte, pe-o singură roată, cu țeava-n sus. În jurul lui, servanții. Însîngerați. Zdrobiți. Imagine de-o clipă. Tancul pornise din nou. Și după el, infanteriștii.

Am apăsat pe trăgaci. Parcă dorind să-i răzbun pe tunarii ce veniseră să ne apere. Un încărcător întreg. Dintre siluetele care alergau în urma tancului ucigaș s-au prăbușit cîteva. Dar tancul venea, urlînd ca o fiară întărîtată. Un urlet de pe altă lume.

Cînd mai avea douăzeci de pași pînă la tranșeea noastră, l-am privit pentru ultima oară. Apoi mi-am aruncat pușca-mitralieră jos de pe parapet și m-am ghemuit pe fundul tranșeei. Vuietul a crescut, auzeam acum deslușit clăpănitul, scîrțîitul, plescăitul patinelor ce se înșirau harnice în fața mașinii de moarte. M-am uitat în sus fără voie. O umbră neagră a crescut deodată deasupra trnșeei, parapetul s-a frînt și mi-a căzut pe umeri, pe genunchi, pe spinare, cla-cla-cla-cla făceau patinele scuturînd peste mine pămînt din belșug, apoi răcnetul motorului, transeea s-a umplut de fum albastru și-am văzut iar lumina zilei.

Tancul trecuse.

M-am smuls de sub bulgării lipicioși, frămîntați de uriașul care plecase mai departe lăsînd în urmă mirosul iute al morții mecanizate. M-am uitat în jur. Din adăpost se ridicau, ca și mine, alți oameni scuturîndu-și lutul de pe umeri și căutîndu-și armele.

— Gata de luptă ! a urlat căpitanul Someșan Titus.

Din marginea tranșeei năruite am avut vreme să văd în fața mea trei oameni, cu poalele mantalelor lungi fluturînd ; am tras în ei, au tras și ei în mine. N-am nimerit, n-au nimerit nici ei. Veneau alergînd, au pocnit armele în jurul meu, și unul dintre oamenii aceia a căzut pe spate, tocmai cînd să sară peste mine-n groapă. Cu ceilalți doi s-a încăierat căpitanul nostru, Someșan Titus, chiar pe marginea tranșeei. Am ieșit să-l ajut, fără să iau în seamă valul al doilea de atacatori, care veneau tot așa, în fugă, cu poalele mantalelor fluturînd. Am văzut sclipindu-le ceva în mîini. Am simțit ca un pumn în umăr și-apoi o arsură cumplită în picior, mai sus de genunchi.

Am căzut.

Căpitanul Someșan căzuse și el.

Sergentul Buruiană nu se mai ridicase din tranșee după ce trecuse tancul.

Numai Lae Corcodel rămăsese în picioare.

Cînd mi-am mai venit în fire, am ridicat capul și-am privit în jurul meu. Cîțiva soldați cu mantale lungi, cu priviri dușmănoase, se opriseră la doi pași de noi, cu armele întinse. Lae Corcodel a pus binișor pușca jos.

— Ce să facem, mînca-ți-aș ochii ? Ne predăm și gata.

Sub privirile ostașilor dușmani, a îngenuncheat lîngă mine și a desfăcut un pansament individual.

— Am terminat cu războiul, i-am șoptit.

Dar știam că nu e chiar așa.

## 10

— Am știut ce-o să se întîmple ! Acest deznodămînt era ușor de prevăzut, după cum mergeau lucrurile. Și acum dau vina pe soldații mei, pe armata mea ! Mai citește o dată fraza aceea, Davidescu !

- Domnule mareșal...

— Ți-e greu să pronunți cuvintele. Înțeleg. Cum și-au permis să arunce asupra noastră vina propriei nereușite ! Și doar i-am prevenit de zece ori. Regimente înșirate în linia-ntîi, fără eșalon doi, fără rezerve, fără tunuri anticar de calibru mare. Ne-au dat un spațiu cu totul disproporționat față de forțele noastre. Am trimis acolo aproape toată armata română. Cei mai buni ostași, cei mai capabili comandanți. S-au bătut vitejește cu toții, dar ce folos ? Comandamentul german a dovedit o ușurință condamnabilă care ne-a dus la distrugere. Cine răspunde în fața istoriei ? Eu. Pentru că n-am izbutit să împiedic acest masacru. Trebuia să fiu mai categoric. Aveam informații despre pregătirile inamicului. Le-am trasmis și lor, dar ei le-au ignorat. Le-am atras atenția că frontul nostru era prea lung, că ne lipsea artileria, că ne lipseau munițiile. Au promis că iau măsuri. Ce s-a ales din promisiunile generalului Hauffe ? Nici comunicații, nici aprovizionare, nici întăriri pe direcția probabilă a loviturii. Mai erau și capetele de pod de la Cotul Donului. Generalul Dumitrescu a cerut artilerie și aviație, ca să le elimine. Dumnealor n-au acceptat. De ce ? Erau trei capete de pod. Primejdii reale, asta o știe orice absolvent de școală militară.

— De acolo a și pornit ofensiva rusească.

— Cum era de așteptat. Iar noi cu mîinile goale în fața tancurilor. Ce aveam noi ? Tunuri hipomobile de calibru mic. Să fi întrerupt operațiile din oraș pentru o vreme și să întărească flancurile. Să ne fi dat materialul care se irosea zadarnic în suburbiile Stalingradului. N-au acceptat. Sprijin de aviație, nici atît.

— A fost și o vreme proastă, domnule mareșal.

— A fost și pentru inamic. Dar asta nu l-a împiedicat să treacă la ofensivă. Hai să recapitulăm toată desfășurarea tragediei.

Colonelul Davidescu își trase mai aproape dosarul cu rapoartele de pe front ; dar nu-l deschise. Începu să vorbească rar, parcă recitind o lecție bine învățată :

— Armata a treia română luase în primire sectorul vest Stalingrad de la trupele germane și italiene. O sută zece kilometri lungime, pe malul de sud al Donului. Trei capete de pod inamice. Comandantul armatei a cerut permisiunea să distrugă capetele de pod. Nu i s-a aprobat.

— Prima greșeală, spuse Antonescu privind în jos.

— La 19 noiembrie, rușii au declanșat ofensiva. Pornind din capetele de pod, cu forțe superioare, după o pregătire de artilerie de o oră, tancurile inamice au rupt frontul pe două direcții și au încercuit trei divizii române. Acestea au luptat în încercuire, în timp ce Corpul blindat din rezerva armatei a dat un contraatac pentru a le despresura. După șase zile, s-a încercat o ultimă străpungere a cercului. Generalul Sion a căzut în luptă. Trupele au fost nimicite sau capturate. Ariergarda, comandată de generalul Stănescu, a rezistat pînă la ultimul cartuș. La 28 noiembrie, a fost capturată și ea.

— N-avea nici o scăpare, spuse Antonescu. Să vedem acum ce-a fost cu Armata a patra.

— Armata a fost dispusă la sud de Stalingrad, în Stepa Calmucă, pe un front excesiv de lung, pe teren nisipos. Inamicul a atacat la aripa stîngă, a rupt Divizia 20 de grosul trupelor. Acum Divizia 20 este încercuită împreună cu trupele Armatei 6 germane.

— Bietul von Paulus !

— Sub presiunea tancurilor inamice, armata s-a retras pe un aliniament mai la sud-vest de Stalingrad și a oprit ofensiva. Are pierderi grele, datorită tancurilor inamice.

— Tancuri și iar tancuri, oftă mareșalul. Și cînd te gîndești că tancurile erau partea cea mai tare a Wehrmacht-ului. Unde-au fost tancurile germane ? Pe timpul ofensivei rusești, ele erau încă pe drum, veneau din Caucaz. Iar acum, un general german trimite diviziilor noastre ordine ofensatoare. După toate jertfele !

— Nu numai atît, domnule mareșal. De pe front se raportează că ostașii și ofițerii noștri sînt jigniți și nedreptățiți. Li se refuză îngrijirea medicală. Germanii aflați în retragere le iau cu forța autovehiculele și căruțele.

Mareșalul se înroși la față :

— N-o să admit una ca asta ! Adună toate datele pe care le ai și pregătește un mesaj către Misiunea germană.

— A mai venit un raport azi-dimineață, domnule mareșal. Unii dintre comandanții noștri de pe front au fost înlocuți cu generali și ofițeri germani.

— Nici asta nu admit. Îmi jignesc ofițerii și-mi demoralizează trupa... Știi ce ? Nu-i mai scriem generalului Hauffe. Mă voi adresa direct celor de pe front, mareșalului von Manstein. În fond, acolo, la Grupul de armate „Don“, s-a petrecut toată tragedia. Care încă nu s-a sfîrșit... Acum să discutăm despre situația prezentă.

— Trupele încercuite nu mai pot fi aprovizionate decît pe calea aerului. Diviziile rămase pe front au pierdut peste cincizeci la sută din efectiv. La ordinul comandamentului, ele execută lovituri pentru despresurare.

— O să le întărim cu tot ce avem în rezerva Marelui Cartier. În locul cancelarului, aș lua trupele din Caucaz și le-aș trimite pe frontul de la Stalingrad.

— Sînt drumuri puține și proaste, domnule mareșal.

— Știu... Să-ți spun ceva, Davidescu. Dacă primeau aprobarea să se retragă la timp, ar fi evitat încercuirea. Tot ce ne rămîne este satisfacția că trupele noastre și-au făcut pe deplin datoria.

Mareșalul simți deodată că un văl negru i se așază în fața ochilor. Își rezemă fruntea-n palmă. Pentru o clipă, avu viziunea regimentelor în zăpada nesfîrșită a Cîmpiei Ruse, la un pas de Stalingrad, încercuite !

— Regimentele mele ! gemu. Soldații mei...

**De același autor**

**În pregătire :**

**MAREȘALUL ȘI EMISARII**

— roman —

**Colecția „Romanului de război“**

Tehnoredactor : MARIA NICOLAE

Bun de tipar 23.07.1992. Apărut 1992.
Coli tipar 20. B 10592

Tiparul executat sub comanda nr. 26
la I. P. „Filaret“, str. Fabrica de chibrituri
nr. 9—11, București
**România**

Lei 348 + 2 lei T.L. = 350 lei total.

Romanul istoric este numai pe jumătate operă de creaţie. Dacă autorul recurge la personaje reale, dintru început a ieşit din sfera ficţiunii. Dar e silit să-şi înzestreze aceste personaje cu gînduri şi raţionamente, pe care nu le poate găsi decît în propria-i intuiţie. Se întoarce, deci la mijloacele literaturii.

Este avantajul şi, deopotrivă, drama sa : cît din carte îi aparţine ?

ISBN 973-32-0330-0

Lei 350

EDITURA MILITARĂ

În lucrarea de faţă s-au folosit surse dintre cele mai variate. De la stenogramele întrevederilor între Hitler şi Antonescu pînă la însemnările de pe front ale sergentului Gheorghe Buligă. De la memoriile unor apropiaţi ai mareşalului pînă la documentele oficiale care ies, treptat, din întunericul discret al arhivelor. Avînd atîta material la îndemînă, scriitorului îi rămîne doar misiunea să alcătuiască din el o poveste. O poveste **cît mai adevărată.**

# EST-VEST